

ชื่อเรื่อง นิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร : การวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียง
 ชื่อผู้ศึกษา นางสาวเพ็ญพิชชา อัครธนารักษ์
 ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
 วุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
 ปีงบประมาณ 2559

บทคัดย่อ

การศึกษาและวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพร จำนวน 30 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง กาสองผัวเมีย กำเนิดไผ่สีสุก เกือบจิ้มเกลือ ข้าใหญ่ที่สุด ชีพารบกับยักษ์ ชีพมาที่จุมจระเข้ คน ความสุขที่เราคิดเพื่อเป็นความสุขควายที่ฟันบนไม่มี ชายสามโบสถ์กับหญิงสามผัว ดอกไม้ที่ไม่สวย ดันท้ายหมี่ ตับเดียวตายเจ็ด ตาดีกับยายดัน ตาหนูกราน ตาเหลวดกปลาไหล ตำนานต้นจาก แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู ทุเรียน ไร่ นึกว่ายาก นกปูดตาแดง นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ นางพิกุลทอง นายคดกับนายซื่อ นายอำเภอฉลาด ไปกับน้ำมากับน้ำ พระอินทร์แก้กฎหมาย พายเรือบก พรก ครอบช้าง และเล่นมด สำหรับกรอบของการวิจัยนี้ ใช้วิถีชีวิตความพอเพียงตามแนวพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชฯ มหาราช ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์พอเพียง และกรอบวิถีชีวิตทางสังคม วิเคราะห์ด้านความเป็นอยู่ ความเชื่อค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี

ผลการวิจัยนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพรดังกล่าว พบว่า จำนวนสาระที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตความพอเพียง ด้านความมีเหตุผลมีจำนวนครั้งมากที่สุด รองลงไปได้แก่ วิถีชีวิตความพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความพอประมาณตามลำดับ และวิถีชีวิตทางสังคมวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมปรากฏวิถีชีวิตวิถีชีวิตทางสังคมด้านความเป็นอยู่ มีจำนวนครั้งมากที่สุด รองลงมาคือ วิถีชีวิตทางสังคมด้านค่านิยม วิถีชีวิตทางสังคมด้านความเชื่อและวิถีชีวิตทางสังคมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีน้อยที่สุด ส่วนการแสดงผลพฤติกรรมการดำเนินชีวิตความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคมของตัวละครในสารนิทานพื้นบ้านที่ปรากฏโดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยในแต่ละด้านสรุปผล ดังนี้

การแสดงผลพฤติกรรมด้านความมีเหตุผล ตามกรอบการวิจัย จำนวน 10 ประเด็น โดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนครั้งจากมากไปหาน้อยคือ การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 23 ครั้ง การปรึกษาหารือการใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม จำนวน 17 ครั้ง การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน จำนวน 15 ครั้ง การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรอง อย่างรอบคอบ จำนวน 14 ครั้ง การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 13 ครั้ง การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จำนวน 10 ครั้ง การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม จำนวน 10 ครั้ง การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ จำนวน 7 ครั้ง การไม่ถือตนเป็นใหญ่ จำนวน 5 ครั้ง และการเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น จำนวน 5 ครั้ง รวมทั้งหมด 118 ครั้ง

การแสดงผลพฤติกรรมด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเองตามกรอบการวิจัย จำนวน 10 ประเด็น โดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนครั้งจากมากไปหาน้อย คือ การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง จำนวน 31 ครั้ง การมีสติยับยั้งชั่งใจ จำนวน 13 ครั้ง การอดทน อดกลั้น มั่นคง จำนวน 11 ครั้ง การรักษาสัจจะและเชื่อถือ

ได้ จำนวน 11 ครั้ง การไม่ประมาท จำนวน 5 ครั้ง การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม จำนวน 4 ครั้ง การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน จำนวน 2 ครั้ง การพัฒนาและการปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จำนวน 2 ครั้ง การไม่หลงใหลในอบายมุข ไม่ปรากฏจำนวนครั้ง และการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมตลอดจนก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ไม่ปรากฏจำนวนครั้ง รวมทั้งหมด 79 ครั้ง

การแสดงพฤติกรรมด้านความพอประมาณในตนเองตามกรอบการวิจัยจำนวน 10 ประเด็น โดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนครั้งจากมากไปหาน้อย คือ การรู้จักสานประโยชน์ จำนวน 19 ครั้ง การแบ่งปันและการเสียสละ จำนวน 12 ครั้ง การพึ่งตนเอง จำนวน 10 ครั้ง การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า จำนวน 5 ครั้ง การไม่โลภ และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น จำนวน 4 ครั้ง การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ จำนวน 4 ครั้ง การซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 3 ครั้ง การประหยัด จำนวน 1 ครั้ง การไม่เป็นหนี้สิน จำนวน 1 ครั้ง และการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ไม่ปรากฏจำนวนครั้งในนิทาน รวมทั้งหมด 59 ครั้ง

การแสดงพฤติกรรม ด้านความเป็นอยู่ตามกรอบการวิจัย โดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนมากไปหาน้อย คือ สภาพภูมิประเทศ จำนวน 39 ครั้ง การทำมาหากิน จำนวน 29 ครั้ง การตั้งบ้านเรือน จำนวน 23 ครั้ง ทรัพยากร จำนวน 22 ครั้ง การคมนาคม จำนวน 18 ครั้ง และฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 9 ครั้ง รวมทั้งหมด 140 ครั้ง

การแสดงพฤติกรรมด้านความเชื่อ พบว่ามีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัย โดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนมากไปหาน้อย คือ ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ จำนวน 25 ครั้ง ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา จำนวน 21 ครั้ง ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ จำนวน 9 ครั้ง ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์ จำนวน 1 ครั้งและไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ รวมทั้งหมด 56 ครั้ง

การแสดงพฤติกรรม ด้านค่านิยม พบว่ามีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัยโดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนมากไปหาน้อย คือ การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 23 ครั้ง การมีความเมตตา เอื้อเฟื้อ จำนวน 23 ครั้ง ความซื่อสัตย์ จำนวน 10 ครั้ง ความมั่งคั่งร่ำรวย จำนวน 9 ครั้ง อำนาจ จำนวน 7 ครั้ง การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล จำนวน 5 ครั้ง ความกตัญญู จำนวน 3 ครั้ง เกียรติยศ หน้าที่ จำนวน 2 ครั้ง การเคารพอาวุโส จำนวน 2 ครั้งและไม่ปรากฏค่านิยมความสนุกสนานร่าเริง รวมทั้งหมด 84 ครั้ง

การแสดงพฤติกรรม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พบว่ามีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัยจำนวน 4 ประเด็นโดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนมากไปหาน้อย คือ ขนบประเพณี จำนวน 9 ครั้ง ธรรมเนียมประเพณี จำนวน 8 ครั้ง และจารีตประเพณี จำนวน 3 ครั้งรวมทั้งหมด 20 ครั้ง

Abstract

Educational and research purposes. To analyze how self - sufficient life and social life appear in 30 stories of “Folk Tales of Chumphon”. The framework for this research Use self - sufficient way of life along the Royal speech of His Majesty King Bhumibol Adulyadej’s Wade could include moderation, reasonableness and self - immunity as well as criteria. And the social life Analysis of living Beliefs.

The study folk tales in the provinces found that most of peoples are interested in 1. Rationality 2. Health and immunity 3. Abstemiousness 4. Social Lifestyle. In the other way this research also tells us that most of the peoples had forgotten their “Old Tradition and Lifestyle”. So in this 30 stories of “Folk Tales” are doing to show us a different characters behavior and lifestyles. Such as:

Understanding of “Self - Behavior and Reasoning” (10 Subjects/118 Contents)

The behavior of rationality. (23 Contents) Self - decision (17 Contents) Consultation (15 Contents) Team work and Co-operate (14 Contents) Hearing and Thinking (13 Contents) Sharing (10 Contents) Harmoniousness (10 Contents) Consideration (17 Contents) Donation and Conferring (5 Contents) Kindness (5 Contents)

Understanding of “Self - Feeling” (10 Subjects/79 Contents) Disappointing and Satisfaction (31 Contents) Consciousness (13 Contents) Patient (11 Contents) Reliability (11 Contents) Providently (5 Contents) Self - believer in Law and Tradition (4 Contents) Self - confidence (2 Contents) Self - development (2 Contents)

Understanding of “Self - Sufficient” (10 Subjects) Spending (59 Contents) Creative (19 Contents) Sharing to others (12 Contents) Self - reliance (10 Contents) Using resources wisely (5 Contents) Not hurting self and other in anyways (4 Contents) Self - Satisfaction (4 Contents) Loyalty (3 Contents) Owe no one (1 Contents) Saving (1 Contents)

Understanding of “People’s Daily Action” Location and Weather (39 Contents) Works and Jobs (29 Contents) Housing (23 Contents) For living resources (22 Contents) Transportation (18 Contents) World Business (9 Contents)

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานการวิจัยวิถีชีวิตความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคมในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพร เป็นผลงานการวิจัย ที่น้อมนำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราช ที่ทรงให้แนวคิดต่อประชาชนคนไทยทั้งมวล ควรจะดำเนินวิถีชีวิตในสังคมให้เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรวมถึงการนำชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปรากฏในนิทานไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในงานอาชีพได้อย่างเหมาะสม

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือวิถีชีวิตความพอเพียง วิถีชีวิตทางสังคม สามารถนำไปใช้ได้ อย่างหลากหลายทุกๆ ศาสตร์สรรพวิชา โดยเฉพาะศาสตร์ทางคติชนวิทยา ซึ่งเป็นเรื่องราว ในอดีตที่สะท้อนถึงการดำรงชีวิตที่ดีงามในบางลักษณะ โดยคนไทยไม่ควรทิ้งรากเหง้าของความเป็นไทยไปหลงไหลอารยธรรมตะวันตกอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแนวทางการดำเนินชีวิตจะปรากฏอยู่ในมรดกทางสังคมในอดีตอย่างอเนกอนันต์ โดยเฉพาะนิทานพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น

ขอขอบคุณท่านคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม วัฒนธรรมจังหวัดชุมพร วัฒนธรรมอำเภอ 8 อำเภอของจังหวัดชุมพร ปราชญ์ท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษา คณะผู้บริหาร คณะครูอาจารย์และนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาชุมพรทุกท่าน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์คำแนะนำ แก้ไข และตรวจสอบความถูกต้องให้สมบูรณ์และมีคุณภาพอย่างยิ่ง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสาระที่ได้จากการศึกษาและวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจโดยทั่วไป โดยเฉพาะแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม

นางสาวเพ็ญพิชยา อัครณารักษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้าน	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้าน	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	29
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทางสังคม	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย	34
ศึกษาและรวบรวมข้อมูล	34
การรวบรวมนิทานพื้นบ้าน	35
4 การวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคมในนิทานพื้นบ้าน	39
กาสองผัวเมีย	39
กำเนิดไฟสีสุก	47
เกลือจิ้มเกลือ	54
ข้าใหญ่ที่สุด	63
ข้าพัวกับยักษ์	69
ข้าหมาที่จุมูกจะเข้	80
คน	87
ความสุขที่เราคิดเพื่อเป็นความสุข	93
ควายที่พันบนไม้มี	100

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ชายสามโบสถ์กับหญิงสามผัว	107
ดอกไม้ที่ไม่สวย	118
ดันท้ายหมี่	124
ตับเดียวตายเจ็ด	130
ตาดีกับยายดัน	139
ตาหนูกราน	145
ตาเหลวดกปลาไหล	154
ตำนานต้นจาก	163
แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน	172
ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู	179
ทุเรียน	186
โธ่ นี่กว่ายาก	193
นกปูดตาแดง	204
นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ	212
นางพิกุลทอง	218
นายคดกับนายชื้อ	226
นายอำเภอนลาด	233
ไปกับน้ำมากับน้ำ	242
พระอินทร์แก้กฎหมาย	250
พายเรือบก พรก ครอบข้าง	258
เล่นมด	267
5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	275
การอภิปรายผลการวิจัย	275
ข้อเสนอแนะ	355
 บรรณานุกรม	356

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นิทานพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่ทรงคุณค่ายิ่งประเภทหนึ่ง เป็นเรื่องเล่าที่สืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งต่อมาก็ได้รับการบันทึกเป็นลายลักษณ์ นิทานพื้นบ้านบางเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่สมมุติขึ้น แต่นิทานอีกหลายเรื่องก็อาศัยเค้าความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นิทานพื้นบ้านนอกจากจะสร้างความสนุกสนานและช่วยสร้างความบันเทิงใจอันเป็นหน้าที่หลักแล้ว ยังได้สอดแทรกทั้งคุณธรรม จริยธรรม ความเชื่อ ค่านิยม จารีตและประเพณีอันดีงามไว้ด้วย และยิ่งไปกว่านั้นนิทานพื้นบ้านยังได้สะท้อนวิถีชีวิตของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสามารถบอกถึงที่มา ภูมิหลังและการมองโลกของแต่ละกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี

แม้ว่าโดยทั่วไปนิทานจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับจินตนาการและความคิดแบบเพ้อฝัน แต่ก็มี การสอดแทรกวิถีชีวิตของผู้คนไว้ด้วย ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของสังคมที่ผู้เล่าอาศัยอยู่ได้ นิทานพื้นบ้านจึงมีแง่มุมที่น่าสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำหน้าที่บันทึกและถ่ายทอดเรื่องราวในท้องถิ่นทั้งทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และการเมืองการปกครองที่เอกสารทางวิชาการอาจมิได้บันทึกไว้

กล่าวได้ว่านิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ เป็นศาสตร์ด้านการดำเนินชีวิต ใช้สั่งสอนอบรมคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ใช้บอกเล่าประวัติความเป็นมาของตนตลอดจนธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ทางสังคมในแต่ละยุค การศึกษานิทานพื้นบ้านโดยเฉพาะนิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่จะทำให้เยาวชนได้รู้จักอดีตความเป็นมาของตน ได้ทราบและเข้าใจท้องถิ่นของตนในแง่มุมต่างๆ ชัดเจนและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม เพราะนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่แล้วจะสร้างสรรค์จิตสำนึกของผู้อ่านและผู้ฟังให้มีพฤติกรรมที่ใฝ่กระทำความดีโดยยึดหลักคติความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว นิทานพื้นบ้านจึงเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่รวมวิชาหลายแขนงไว้ในนิทานพื้นบ้าน เช่น ด้านการศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น ฉะนั้น นิทานพื้นบ้านจึงเป็นวรรณกรรมที่ควรค่าแก่การศึกษา เพราะนอกจากจะเป็นการเล่าเรื่องเพื่อเป็นสร้างความบันเทิงใจแล้วยังเป็นเครื่องมือสั่งสอนให้ความรู้ทั้งด้านการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี

นิทานพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังนั้นการนำนิทานพื้นบ้านมาใช้ในการเรียนการสอนจึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับธรรมชาติ และลักษณะของเนื้อหาวิชาเพื่อจะได้ถ่ายทอดให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม นอกจากนี้ในนิทานพื้นบ้านยังมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เช่น สภาพเศรษฐกิจ ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยสมัยก่อน ภูมิประเทศ และถิ่นฐานบ้านเรือนในอดีต ซึ่งนิทานเหล่านี้มักจะให้ข้อคิดคติเตือนใจหรือสอนคุณธรรมจริยธรรม นิทานพื้นบ้านนอกจากจะเป็นมรดกและสมบัติทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ในปัจจุบันเนื้อหาของนิทานอาจเปลี่ยนไปตาม

ยุคสมัย แต่นิทานก็ยังคงเป็นส่วนสำคัญยิ่งของการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในด้านการใช้ภาษา การฟัง การพูด คิด ถาม สังเกต ได้อย่างดีอีกด้วย

จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ทั้งในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญซึ่งมีหลักฐานทางโบราณคดีมากมายและเป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาที่สำคัญแห่งหนึ่งอันควรค่าแก่การศึกษาอย่างจริงจังและจากการนำเอานิทานพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนจะช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะนิทานพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากคนที่มีความสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ ในท้องถิ่นของตนเองจึงเชื่อกันว่าการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ตนเป็นภูมิปัญญาจะทำให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น มีความรักผูกพันกับท้องถิ่น มีความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ในท้องถิ่น ขณะเดียวกันความรู้ที่ผู้เรียนได้รับก็เป็นความรู้ที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีรวมสามารถทั้งปรับเปลี่ยนความรู้ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอันนำไปสู่การเกิดขึ้นของสังคมแห่งการเรียนรู้ แต่สภาพปัญหาในปัจจุบันพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดความใส่ใจไม่เห็นในคุณค่าของนิทานพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขมุ่งสร้างจิตสำนึกของเยาวชนให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของนิทานพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้านเคารพธรรมเนียมประเพณี และในขณะเดียวกันอันควรแก่การศึกษาอย่างจริงจัง

สำหรับเรื่องวิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านก็ยังคงสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีบทบาทที่เด่นชัดในการพัฒนาสังคม มีความสนพระทัย กังวลห่วงใยในคุณภาพชีวิตของพสกนิกรอย่างจริงจัง การอุทิศตนของพระองค์ในการพัฒนาชนบทไทยและการพัฒนาสังคมไทยโดยรวมนั้นเป็นที่ประจักษ์ชัดในพระราชกรณียกิจ นับตั้งแต่การที่พระองค์ทรงใช้เวลาศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากสังคมและชุมชนระดับรากหญ้าอย่างรอบคอบเป็นระยะเวลายาวนานต่อเนื่องไปจนกระทั่งถึงการที่พระองค์ทรงสร้างความรู้ใหม่ด้วยการทดลองทำด้วยพระองค์เองก่อนที่จะทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทหรือแนะนำใด ๆ ต่อพสกนิกรของพระองค์

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อนซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย มีความหมายที่ชัดเจนรับรู้และนำไปปฏิบัติได้ง่าย ซึ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ซึ่งเงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และเงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ในปัจจุบัน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือวิถีชีวิตแห่งความพอเพียงมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ จึงควรที่จะสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจปฏิบัติตามวิถีความพอเพียงดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั่นคือ รู้จักการเดินทางสายกลาง ด้วยการรู้พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนั้นจึงควรจะสอนวิถีชีวิตความพอเพียงให้กับนักเรียนตั้งแต่ประถมศึกษา ซึ่งเป็นการวางพื้นฐานที่สำคัญของความพอเพียงได้ดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและกระทรวงศึกษาธิการก็ได้พยายามรณรงค์ให้ครูและหน่วยงานต่าง ๆ นำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา แต่ในการปฏิบัติยังไม่เกิดผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพราะยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดตัวอย่างชี้แนะในบางกรณี ด้วยเหตุที่การสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องการดำเนินวิถีชีวิตความพอเพียง วิถีชีวิตทางสังคมอาจเป็นเรื่องที่เข้าใจยากแต่ถ้าเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นนิทานที่สนุกสนาน มีตัวละครแสดงเรื่องราวที่ชัดเจน จะทำให้ผู้อ่าน หรือนักเรียนทุก ๆ ระดับเกิดแรงจูงใจใฝ่ที่จะศึกษาหาความรู้ โดยสามารถเห็นตัวอย่างวิถีชีวิตความพอเพียง วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนั้นๆ ที่มีการเล่าสืบต่อกันมาอย่างยาวนานแต่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งนักเรียนจะ สามารถนำสาระต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและดำรงชีวิตในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงนำนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพรซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวของนักเรียน นักศึกษาที่พ่อ แม่ และญาติ ๆ เล่าสู่กันฟังมาตั้งแต่อดีต มาวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานซึ่งมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวิถีชีวิตทางสังคม โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมาเป็นกรอบการวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียง และกรอบทางสังคม มาวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพร เพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรม รูปแบบ ตัวอย่างของตัวละครจากเรื่องราวอย่างชัดเจน และมีความน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจได้ง่าย และเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ใช้วิถีชีวิตความพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวิถีชีวิตทางสังคมของท้องถิ่นชุมชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิตดำรงตนอย่างมีความสุขที่แท้จริงรวมถึงสามารถปรับเปลี่ยนความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และในงานอาชีพได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนเป็นข้อมูลประกอบในรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกแนวทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพรและวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียง
2. เพื่อศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพรและวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงพฤติกรรมจากตัวละครในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพรที่แสดงถึงวิถีชีวิตความพอเพียงที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. ได้ทราบถึงวิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพรและผู้เรียนสามารถนำไปแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม
3. เป็นการส่งเสริมการอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อ

ขอบเขตของการวิจัย

1. สํารวจและรวบรวมนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพรที่เป็นมุขปาฐะ ซึ่งเล่าโดยคนในท้องถิ่นและจากเอกสารวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร พ.ศ. 2554 พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ชุมพรการพิมพ์และสุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ เรื่องเอกลักษณ์จากนิทานพื้นบ้านภาคใต้ พ.ศ.2516 พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ธารอักษร.

2. ในการวิเคราะห์เนื้อหาของนิทาน จะวิเคราะห์นิทานทุกเรื่องที่ถูกวิจัยรวบรวมประกอบด้วยนิทานพื้นบ้านทั้งหมด 110 เรื่อง ได้คัดเลือกนิทานพื้นบ้านมาวิเคราะห์จำนวน 30 เรื่อง นอกจากนั้นไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้เพราะเป็นเรื่องสั้นๆ มีจำนวน 5 – 10 บรรทัด ไม่ปรากฏตัวละครเป็น เรื่องเล่าขนาดสั้น ได้แก่ เรื่อง

1. กาสองผิวเมีย	16. ตาเหลดตกปลาไหล
2. กำเนิดไผ่สีสุก	17. ตำนานต้นจาก
3. เกลือจิ้มเกลือ	18. แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมาก พลุ และปูน
4. ข้าใหญ่ที่สุด	19. ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู
5. ขี้พรัวรบกับยักษ์	20. ทูเรียน
6. ขี้หมาที่จุมูกจะเซ่	21. โธ่นี้กว่ายาก
7. คน	22. นกปูดตาแดง
8. ความสุขที่เราสามารถคิดเพื่อความเป็นสุข	23. นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ
9. ควายที่ฟันบนไม่มี	24. นางพิกุลทอง
10. ชายสามโบสถ์หญิงสามผิว	25. นายคดกับนายซื่อ
11. ดอกไม้ที่ไม่สวย	26. นายอำเภอลาด
12. ดันท้ายหมี	27. ไปกับน้ำมากับน้ำ
13. ตับเดียวตายเจ็ด	28. พระอินทร์แก้กฎหมาย
14. ตาดีกับยายดัน	29. พายเรือบก พรกครอบช้าง
15. ตาหนูกราน	30. เล่นมด

3. การวิเคราะห์ความพอเพียงจะใช้กรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเป็นข้อมูลประกอบโดยผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์

4. นิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพรเป็นข้อมูลประกอบโดยผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียง ด้านความพอเพียง ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวมาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวมาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร ซึ่งการวิเคราะห์ตามการแสดงผลพฤติกรรมแต่ละด้านโดยมีกรอบการแสดงผลพฤติกรรม ได้แก่การแสดงผลของความพอประมาณ มี 10 ประเด็น การแสดงผลพฤติกรรมด้านความมีเหตุผลมี 10 ประเด็น การแสดงผลพฤติกรรมด้านความมีเหตุผลมี 10 ประเด็น และพฤติกรรมการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 10 ประเด็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิถีชีวิตความพอเพียง

การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	การแสดงพฤติกรรม
1. ความพอประมาณ หมายถึงความพอดีที่ไม่ น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียน ตนเองและผู้อื่น	1. การประหยัด 2. การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น 3. การไม่เป็นหนี้สิน 4. การพึ่งตนเอง 5. การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและ ผู้อื่น 6. การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ 7. การแบ่งปันและการเสียสละ 8. การรู้จักสานประโยชน์ 9. การซื่อสัตย์สุจริต 10. การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่าง คุ้มค่า
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับ ความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจน คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำ นั้นๆอย่างรอบคอบ	1. การตัดสินใจด้วยปัญญา 2. การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่าง รอบคอบ 3. การปรึกษาหารือการใช้เหตุผลและการ แก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม 4. การวางแผนและการร่วมกันในการ วางแผน 5. การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น 6. การไม่ถือตนเป็นใหญ่ 7. การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 8. การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ 9. การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของ ตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ 10. การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง	การแสดงพฤติกรรม
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล	1. การไม่ประมาท 2. การอดทนอดกลั้นมั่นคงและการรอ 3. การรู้จักผิดหวังและสมหวัง 4. การไม่หลงใหลในอบายมุข 5. การมีสติยับยั้งชั่งใจ 6. การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้ 7. การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมายและประเพณีที่ดงามของสังคม 8. การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน 9. การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมตลอดจนก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ 10. การพัฒนาและการปรับตนเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

5. การวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคม ผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์ตามกรอบที่กำหนดคือ ความเป็นอยู่แบ่งเป็น สภาพภูมิศาสตร์มี 3 ประเด็น สภาพเศรษฐกิจมี 3 ประเด็น , ความเชื่อแบ่งเป็นความเชื่อสืบเนื่องจากศาสนา ความเชื่อจากโหราศาสตร์ ความเชื่อเรื่องภูตผี ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์ ความฝัน , ค่านิยมแบ่งเป็น ความมั่งคั่งร่ำรวย อำนาจ เกียรติยศ ความกตัญญู การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล ความสนุกสนาน ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อและความสบาย , ขนบธรรมเนียมประเพณีแบ่งเป็น ขนบประเพณี จารีตประเพณี และธรรมเนียมประเพณี โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิถีชีวิตทางสังคม

วิถีชีวิตทางสังคม	การแสดงพฤติกรรม/ประเด็นการวิเคราะห์
1. ความเป็นอยู่หมายถึง สภาพความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตและการตั้งชุมชน	1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ได้แก่ ภูมิประเทศ การตั้งบ้านเรือนและการคมนาคม 1.2 เศรษฐกิจ ได้แก่ ทรัพยากร การทำมาหากินและฐานะทางเศรษฐกิจ

วิถีชีวิตทางสังคม	การแสดงพฤติกรรม/ประเด็นการวิเคราะห์
2. ความเชื่อหมายถึง การยอมรับนับถือหรือการเห็นจริงด้วยซึ่งจะเกิดจากความรู้สึกในตนเองมีการใช้เหตุผลในการใคร่ครวญ	2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนาได้แก่ ความเชื่อเรื่องกรรม ศีลห้า และความเชื่ออื่นๆที่สืบเนื่องมาจากศาสนา 2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อในอำนาจลึกลับที่สามารถทำให้มีอันเป็นไปเช่น การอธิษฐานอำนาจบุญบารมี เวทมนตร์คาถาที่ก่อให้เกิดผลทั้งด้านดีและด้านร้าย รวมทั้งเครื่องรางของขลัง 2.3 ความเชื่อในโหราศาสตร์ ได้แก่ ฤกษ์ยาม การทำนาย ลักษณะบุคคล 2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ 2.5 ความเชื่อเกี่ยวนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน
3. ค่านิยมหมายถึง ความรู้สึกของสังคมที่ถือว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดีและตัวกำหนดที่สำคัญส่งผลให้คนตัดสินใจเลือกประพฤติปฏิบัติ	3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย 3.2 อำนาจ 3.3 เกียรติยศ หน้าตา 3.4 ความกตัญญู 3.5 ความซื่อสัตย์ 3.6 การเคารพอาวุโส 3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ 3.8 การให้ความสำคัญแก่บุคคล 3.9 ความสนุกสนานร่าเริง 3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ 3.11 ความสบาย
4. ขนบธรรมเนียมประเพณีหมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม	4.1 จารีตประเพณี ได้แก่ แบบแผนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมของส่วนรวมหากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคมลงโทษเช่น ความกตัญญู การเป็นซู้กับสามีหรือภรรยาของผู้อื่น เป็นต้น 4.2 ขนบประเพณี ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่มีขั้นตอนการปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยรู้กันทั่วไปหรือมีสถาบันในสังคมเป็นผู้ถ่ายทอดเช่น การบวช การแต่งงาน เป็นต้น 4.3 ธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติที่นิยมกันในสังคมนั้น หากไม่ทำก็ถือว่าไม่ผิดเช่น อาหารการกิน การต้อนรับแขก เป็นต้น

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. นิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพร หมายถึง เรื่องราวที่เป็นร้อยแก้วซึ่งชาวจังหวัดชุมพรได้เล่าสืบต่อกันมาปากต่อปาก
2. วิธีชีวิตความพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตที่เหมาะสมในสังคมโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นกรอบการวิเคราะห์
3. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไป และมากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
4. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
5. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับผลกระทบและความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต
6. วิธีชีวิตทางสังคม หมายถึง ลักษณะการดำเนินชีวิตของคนชุมพรที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพรประกอบด้วย ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี
7. ความเป็นอยู่ หมายถึง สภาพความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตและการตั้งชุมชน
8. ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือการเห็นจริงด้วยซึ่งจะเกิดจากความรู้สึกในตนเองมีการใช้เหตุผลในการใคร่ครวญ
9. ค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกของสังคมที่ถือว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดีและตัวกำหนดที่สำคัญส่งผลให้คนตัดสินใจเลือกประพฤติปฏิบัติ
10. ขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้าน และเศรษฐกิจพอเพียง
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานและวิถีชีวิตทางสังคม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้าน

ความหมายและลักษณะของนิทานโดยทั่วไป

คำว่า นิทาน เป็นคำศัพท์ภาษาบาลี แปลว่า เหตุการณ์ เรื่องเล่า นิยาย และมีคำศัพท์ นิทานกลา แปลว่า การเล่าเรื่อง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้นิยามคำว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่ากันมา และยกตัวอย่างเช่น นิทานชาดก นิทานอีสป

ไทยนำคำว่า นิทาน มาใช้นานแล้ว ในความหมายค่อนข้างกว้างขวาง ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กิงแก้ว อรรถกร ได้สำรวจพบว่า ในภาษาไทยนั้นใช้คำว่า นิทานสำหรับเรื่องประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนวนิยาย เรื่องสั้น บทความ เกร็ดความรู้ และบันทึกประสบการณ์ที่น่าสังเกตก็คือ นิทานเป็นงานเขียนที่มีลักษณะลีลาแบบกันเองทำนองการเล่าด้วยวาจา ผู้เล่าอาจสอดแทรกอารมณ์และความคิดเห็นลงไปด้วย ตัวอย่างงานเขียนที่ผู้เขียนเรียกວ່ານิทาน เช่น นิทานทองอิน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีลักษณะของนวนิยายและเรื่องสั้น พระนิพนธ์เรื่องนิทาน น.ม.ส. ของพระราชวรรังสรรค์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ก็ทรงใช้คำว่านิทาน สำหรับเรื่องประเภทต่าง ๆ เช่นเดียวกัน แต่ นิทานโบราณคดีของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ มีลักษณะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงซึ่งให้ความรู้ทางด้านวรรณคดี ศิลปวัฒนธรรม และการศึกษา ส่วนนิทานชาวไร่ของ นาวาเอกสวัสดิ์ จันทน์ ใน นิตยสารนาวิกศาสตร์ เป็นเรื่องเล่าจากประสบการณ์ อาจกล่าวได้ว่า คำว่านิทานที่ใช้กันมานี้ มีความหมายกว้างเหมือนคำว่า เทล (tale) ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายรวมได้ทั้งเรื่องราวของเหตุการณ์ที่เป็นจริงและเรื่องที่แต่งขึ้น

ความหมายและลักษณะของนิทานในแง่คติชนวิทยา

คำว่า นิทาน ที่ใช้ในวิชาคติชนวิทยา หมายถึง เรื่องเล่าที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา จนถึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง นิทานเหล่านี้เรียกว่า นิทานพื้นบ้านบ้างและนิทานชาวบ้านบ้างมีความหมายเฉพาะเจาะจงถึงเรื่องเล่าประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ได้มีความหมายกว้างขวางเหมือนคำว่านิทานดังกล่าวมาแล้ว ในที่นี้จะเรียกนิทานประเภทนี้ว่า นิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่ถ่ายทอดโดยมุขปาฐะ ศาสตราจารย์กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ให้หลักสังเกตว่านิทานพื้นบ้านมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว
2. เล่ากันด้วยปากสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่ต่อมาในระยะหลังเมื่อการเขียนเจริญขึ้นก็อาจเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปากเปล่า
3. ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมนั้นเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่า ฟังมาจากผู้เล่าซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง ผิดกับนิยายสมัยใหม่ที่ทราบตัวผู้แต่ง แม้นิทานที่ปรากฏชื่อผู้เขียน เช่น นิทานของกริมม์ ผู้เขียนคือ กริมม์ ก็ชี้แจงว่า เล่าตามเค้านิทานที่มีมาแต่เดิม ไม่ใช่เรื่องที่ตนแต่งขึ้น

ลักษณะสำคัญที่สุดของนิทานพื้นบ้าน จึงอยู่ที่ต้องเป็นเรื่องเล่าที่เล่าสืบทอดกันมา และไม่ทราบว่าใครเป็นผู้แต่ง ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยปาก แต่อาจถ่ายทอดด้วยการเขียนก็ได้เป็นการเล่าจากความจำที่ได้ฟังต่อ ๆ กันมา เช่น พ่อซึ่งเล่าให้ลูกฟังเคยฟังมาจากปู่หรือย่า ปู่หรือย่าเคยฟังจากทวด และทวดก็เคยฟังจากผู้อื่น เช่นเพื่อนหรือพระสงฆ์เล่ามาอีกที ไม่สามารถสืบสาวได้ว่าผู้เล่าคนแรกคือใคร เช่น นิทานเรื่อง ศรีธนญชัย ซึ่งเป็นเรื่องตลกขบขันที่เป็นที่รู้จักกันดีเรื่องหนึ่งในประเทศไทย ไม่มีใครบอกได้ว่าใครเป็นคนแต่งเรื่องนี้ขึ้นมา และเล่าให้ใครฟังเป็นครั้งแรก ทราบแต่ว่าเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมา แม้ว่าจะมีวรรณคดีที่แต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดกาพย์ ชื่อศรีธนญชัยคำกาพย์ วรรณคดีเรื่องนี้ก็แต่งขึ้นโดยอาศัยเค้าเรื่องที่มีเล่ากันอยู่ก่อนแล้ว เราจึงถือว่าเรื่องเล่าเรื่องศรีธนญชัยเป็นนิทานพื้นบ้าน แต่เราไม่ถือว่าเรื่องตลกชุดพลนิกร กิมหงวน เป็นนิทานพื้นบ้าน แม้ว่าจะมีผู้อ่านบางคนนำเรื่องมาเล่าสู่กันฟังต่อ ๆ ไป เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า เรื่องตลกชุดนี้ ป. อินทรปาลิต เป็นผู้แต่งขึ้น

การแบ่งประเภทนิทานพื้นบ้าน

โดยปกติผู้เล่านิทานเองมักจะไม่นับใจเลยว่า นิทานที่เขาเล่านี้เป็นนิทานประเภทใด การจำแนกนิทานพื้นบ้านออกเป็นประเภทต่าง ๆ นั้น เป็นการจำแนกของนักคติชนวิทยา เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ เป็นที่น่าสังเกตว่านิทานพื้นบ้านบางประเภทนั้น มีเค้าเฉพาะในบางถิ่น จึงได้กล่าวถึงนิทานพื้นบ้านประเภทที่มีเล่าทั่วไป ซึ่งนักศึกษาคติชนวิทยาควรรู้จัก 8 ประเภท คือ Fairy tale หรือ Marchen, Novella, Hero tale, Sage, Explanatory tale, Animal tale และ Jest

อย่างไรก็ตาม ในตอนอื่นของหนังสือเล่มเดียวกันนี้ และในหนังสือ The Types of The Folktale สติธ ทอมป์สัน ได้กล่าวถึงนิทานอีก 3 ประเภท คือ Religious tale, Ghost tale และ Formula tale ด้วย ในที่นี้จึงจำแนกนิทานพื้นบ้านออกเป็น 11 ประเภทตามแนวของ สติธ ทอมป์สัน และจะได้กล่าวถึงลักษณะและตัวอย่างของนิทานแต่ละประเภทโดยละเอียดดังนี้

1. นิทานมหัศจรรย์

นิทานมหัศจรรย์ เป็นชื่อที่ผู้เขียนคิดขึ้นเพื่อใช้หมายถึง นิทานพื้นบ้านประเภทหนึ่ง นิทานพื้นบ้านประเภทนี้แต่เดิมเรียกกันว่าเทพนิยาย ซึ่งเป็นคำแปลจากภาษาอังกฤษว่า แฟร์เทล (fairy tale) เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า เทพนิยาย หรือ fairy tale ตามรูปศัพท์ทำให้เข้าใจว่าเป็นนิทานเกี่ยวกับเทวดานางฟ้า ซึ่งที่จริงแล้วนิทานหลายเรื่องที่จัดว่าเป็น แฟร์เทล ไม่มีเทวดานางฟ้า แต่ที่น่าสังเกตก็คือ นิทานพื้นบ้านประเภทนี้ทุกเรื่องมีเรื่องราวของอิทธิปาฏิหาริย์ และความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ จนกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญของนิทานประเภทนี้ บางทีจึงมีผู้เรียกนิทานประเภทนี้ว่า wonder tale ในที่นี้จึงจะเรียกนิทานประเภทนี้ว่า นิทานมหัศจรรย์

นิทานประเภทนี้ภาษาฝรั่งเศส เรียกว่า conte populaire บางทีก็รู้จักกันตามคำศัพท์ ภาษาเยอรมันว่า แมร์เช่น (Marchen)

เคนเนธ และแมรี คลาก ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของนิทานแมร์ Marchen ของยุโรปไว้ค่อนข้างละเอียดดังนี้

1. ไม่มีการบ่งสถานที่และเวลาชัดเจน
2. มักเกี่ยวข้องกับราชสำนัก เช่น เจ้าหญิง พระราชา ปราสาทราชวัง มหาดเล็ก์รับใช้
3. นางเอกมักเป็นลูกคนสุดท้าย
4. เกี่ยวข้องกับเวทมนตร์ การแปลงร่าง
5. มีการสัญญาให้รางวัลเมื่อมีการปฏิบัติภารกิจเสร็จสิ้น ภารกิจนั้นอาจเป็นการทำงานหรือเฉลยปริศนา

6. มีแม่เมด ยักษ์ หรือมังกร แม่เมดมักเป็นผู้สาปเจ้าชาย
7. ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ จำนวน 3 เช่น เจ้าหญิงเป็นลูกสุดท้องในบรรดาพี่น้อง 3 คน
8. อาจมีเพลงหรือบทประพันธ์สั้น ๆ หรือถ้อยคำที่ไม่มีความหมายแต่มีลักษณะเป็นคาถาหรือคำปริศนา

9. ตัวละครที่ดีเป็นฝ่ายชนะ

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากเรื่องที่มักยกเป็นตัวอย่างของนิทานประเภทนี้ได้แก่เรื่อง สโนว์ไวท์ (Snow White) ซินเดอเรลลา (Cinderella) แฮนเซลกับเกรเทล (Hansel and Gretel) ตลอดจนเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในเทพนิยายของกริมม์และรวมชุดเทพนิยายของแอนเดอร์สันแล้วจะพบว่าไม่ได้มีลักษณะตามข้อสังเกตของเคนเนธและแมรี คลากทุกเรื่อง จริงอยู่ตัวละครส่วนใหญ่มักเป็นเจ้าหญิงเจ้าชาย แต่ในบางเรื่องก็เป็นคนธรรมดาสามัญ เช่นเรื่อง แฮนเซลกับเกรเทล ในบางเรื่องมีบทประพันธ์หรือมนต์คาถาแทรกอยู่ เช่นในเรื่อง สโนว์ไวท์ มีถ้อยคำที่แม่เมดถามกระจกวิเศษและกระจกวิเศษตอบ มีลักษณะเป็นคำประพันธ์ ดังที่ สำราญ กัลยาณมิตร แปลเป็นคำกลอนภาษาไทย ดังนี้

แม่เมดถาม “กระจกเงาเจ้าจงบอกออกมาว่า ใครใโสภามุตผ่องยิ่งผ่องหญิง”
 กระจกตอบว่า “องค์พระนางนั้นแล้วเพริดแพร้วจริง โสภายิ่งหญิงใดในภพเอย”
 และเมื่อสโนว์ไวท์โตขึ้นกระจกก็ตอบว่า
 “องค์พระนางงามแท้ขึ้นแน่จริง สโนว์ไวท์ยังยิ่งงามกว่าเอย”

ในเรื่องแฮนเซลกับเกรเทล แม่เมดร้องถามเมื่อเด็กทั้งสองทะกินหลังคาและหน้าต่าง ซึ่งทำด้วยขนมหวานและน้ำตาลว่า

“เพียรทะเอา ทะเอา คล้ายเจ้าหนู ใครหนอผู้ทะบ้านของฉินนี้”

แต่หลายเรื่องก็ไม่มีบทประพันธ์เช่นนี้ จึงอาจสรุปว่านิทานมหัศจรรย์ หรือนิทาน แบบ marchen นั้น มีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. เป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีหลายอนุภาคหรือหลายตอน
2. ดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งจินตนาการ ไม่บ่งบอกสถานที่ หรือเวลาแน่นอน
3. ตัวละครเอกของเรื่องต้องผจญภัยหรือชะตากรรม ได้รับความช่วยเหลือจากมนุษย์หรืออมมนุษย์ อาจแต่งงานแล้วเปลี่ยนฐานะดีขึ้น
4. เกี่ยวข้องกับอมมนุษย์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ หรือสิ่งมหัศจรรย์เหลือวิสัยมนุษย์

ในเรื่องสโนไวท์ตัวละครสำคัญคือเจ้าหญิงสโนไวท์ตามเรื่อง ไม่ได้ให้รายละเอียดเลยว่าเป็นธิดาของกษัตริย์เมืองไหน ผู้อ่านทราบจากการบรรยายแต่เพียงว่า เรื่องดำเนินในประเทศหนึ่ง ซึ่งมีอากาศหนาวขนาดหิมะตก ผู้อ่านไม่ทราบด้วยซ้ำไปว่า พระราชา พระราชินี และเจ้าชาย ในเรื่องนี้มีนามว่าอย่างไร หลังจากที่สโนไวท์เกิดได้ไม่นาน พระราชินีซึ่งเป็นมารดาสิ้นพระชนม์ พระราชาอภิเษกสมรสใหม่ พระราชินีองค์ใหม่จึงฉกความงามของสโนไวท์ แอบให้คนพาไปฆ่าสโนไวท์รอดชีวิตเพราะผู้รับคำสั่งสงสารได้รับความช่วยเหลือจากคนแคระ พระราชินีซึ่งเป็นแม่ตามไปและหลอกให้กินแอปเปิ้ลที่มียาพิษ สโนไวท์กินแอปเปิ้ลและตายไป พันคืนชีพเมื่อแอปเปิ้ลหลุดออกจากปาก ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าชาย พระราชินีที่เป็นแม่ตามทราบเรื่องเสียใจจนสิ้นชีวิต

เรื่อง แชนเซลกับเกรเทล เป็นเรื่องของเด็กสองคนพี่น้องชายหญิง ชื่อ แชนเซลกับเกรเทล พ่อแม่ยากจนมากถึงขนาดคิดฆ่าลูกทั้งสองคนไปปล่อยป่า เพราะไม่มีอะไรให้ลูกกินเมื่อพาไปปล่อย ครั้งแรกเด็กทั้งสองกลับบ้านได้ เพราะทราบเรื่องและแอบโยนลูกหินไว้ข้างทางแต่เมื่อถูกนำไปปล่อยอีกเป็นครั้งที่สอง ไม่สามารถจะกลับบ้านได้ เพราะนกกินขนมปังที่โยนไว้ ข้างทางหมด แชนเซลกับเกรเทลไปพบบ้านของแม่มด ทำด้วยขนมหวานและน้ำตาล ได้บิขนมหลังคาบ้าน และ หน้าต่างเลยถูกแม่มดจับ แม่มดคิดจะฆ่าแชนเซล ให้เกรเทลไปตักน้ำ เกรเทลทำอุบายตักน้ำไม่เป็น แม่มดต้องแสดงให้ดู เกรเทลผลักแม่มดตกลงไปในบ่อ แล้วช่วยแชนเซลออกจากกรง เมื่อแม่มดตายเด็กหลายคนซึ่งถูกแม่มดสาปก็ฟื้นคำสาป แชนเซลกับเกรเทล ได้สมบัติแม่มดไปให้พ่อแม่ ทำให้พ่อแม่ลูกมีฐานะดีขึ้น และมีความสุขสืบไป

น่าสังเกตว่าทุกเรื่องมีเรื่องราวของความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ เรื่อง สโนไวท์ ความมหัศจรรย์เกิดขึ้นจากกระแจะวิเศษพูดได้ การปรุงยาพิษของพระราชินีแม่มด และสโนไวท์ฟื้นคืนชีพเพราะแอปเปิ้ลหลุดออกจากปาก เรื่อง ซินเดอเรลลา มีความมหัศจรรย์ซึ่งเกิดจากอำนาจของนางฟ้า ส่วนเรื่อง แชนเซลกับเกรเทล มีความมหัศจรรย์ในเรื่องของคำสาปและการฟื้นคำสาปของแม่มด เป็นต้น โดยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้เรียกนิทานประเภทนี้ว่า นิทานมหัศจรรย์ ตัวอย่างนิทานมหัศจรรย์เรื่องอื่น ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันดี เช่น เรื่องเจ้าชายกบ (Frog Prince) เรื่อง เจ้าหญิงนิทรา (Sleeping Beauty) เรื่อง โสเภณีกับสัตว์ป่า (Beauty and the Beast) เรื่อง เงือกน้อย (The Mermaid) เรื่อง นกทองคำ (The Golden Bird) เรื่อง ทอมเด็กหัวแม่มือ (Tom Thumb) เป็นต้น

2. นิทานชีวิตหรือนิยายชีวิต

นิทานประเภทนี้ใช้ภาษาอังกฤษใช้ชื่อว่า novella มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิทานประเภทแรกตรงที่ขนาดค่อนข้างยาวมีหลายตอนภาคหรือหลายตอน ที่ต่างกันก็คือ นิทานชีวิตดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง มีการบ่งสถานที่ที่เกิดเรื่องและชื่อตัวละครชัดเจน นักวิชาการบางคนจึงจัดนิทานประเภทนี้เป็นนวนิยาย และเรียกว่า นิยายชีวิต ในนิทานชีวิตบางเรื่องอาจกล่าวถึงอิทธิปาฏิหาริย์หรือความมหัศจรรย์ แต่ก็มักมีลักษณะที่ผู้อ่านผู้ฟังเชื่อว่า เป็นสิ่งที่เป็นไปได้มากกว่าอิทธิปาฏิหาริย์ที่ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์ ชาวบ้านที่เล่าเรื่องประเภทนี้มักเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นจริง ตัวอย่างนิทานชีวิตเช่น นิทานในหนังสือเดคาเมรอนของ บอคาจโจ ซึ่งระบุชื่อตัวละครตลอดจนชื่อสถานที่ชัดเจนทุกเรื่อง นิทานหลายเรื่องในอาหรับราตรีมีลักษณะเป็นนิทานชีวิต เช่น เรื่อง Sinbad the Sailor ซึ่งเสถียรโกเศศและนาคะประทีป แปลว่าสินบัตผู้เดินเรือ เริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงสถานที่และเวลาที่เกิดเหตุการณ์ และระบุชื่อตัวละครดังนี้

“ครั้งกาหลิบฮารูนอัลราสจิดเสวยราชสมบัตินครบัมดัด มีชายอนาถาผู้หนึ่งชื่อสินบัต รับจ้างหาบหามหาเลี้ยงชีพ อาศัยอยู่ในแคว้นแบบัททชายพระนครบัมดัด...”

ดร.กิงแก้ว อัครถาวร ได้ยกตัวอย่างนิทานชีวิตของไทย เช่น เรื่อง ไกรทอง และเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ทั้งสองเรื่องบ่งชี้สถานที่และตัวละครชัดเจน เรื่อง ไกรทอง สถานที่คือเมืองพิจิตร ส่วนเรื่อง ขุนช้างขุนแผนสถานที่สำคัญคือ สุพรรณบุรี ตัวละครมีชื่อ ประวัติ และมีบุคลิกลักษณะเหมือนบุคคลที่เคยมีชีวิตอยู่จริง นอกจากนี้ในทัศนะของผู้เขียน เรื่อง พระลอก็น่าจะจัดอยู่ในนิทานประเภทนี้ เพราะบ่งบอกสถานที่และตัวละครชัดเจนเช่นกัน

เรื่อง ไกรทอง เรื่อง ขุนช้างขุนแผน และเรื่องพระลอ ล้วนมีเรื่องราวเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์จากอำนาจไสยศาสตร์ ซึ่งก็เป็นคติความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมไทยทั่วไปมาแต่โบราณ

3. นิทานวีรบุรุษ

นิทานวีรบุรุษนี้ ภาษาอังกฤษเรียกว่า Hero Tale เป็นนิทานที่มีขนาดค่อนข้างยาว ประกอบด้วยหลายอนุภาคหลายตอน อาจอยู่ในโลกแห่งจินตนาการหรือโลกที่ดูเหมือนจะเป็นจริง แม้วานิทานมหัศจรรย์และนิทานชีวิตมีพระเอกที่มีลักษณะเป็นวีรบุรุษ แตกต่างกับนิทานวีรบุรุษตรงที่นิทานวีรบุรุษเป็นนิทานชุดเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษคนเดียวหลายครั้งหลายหน และ มักเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษที่มีความสามารถเหนือมนุษย์ เช่น เรื่องของวีรบุรุษเฮอรัคลีส เซซิอุส และเพอร์ซิอุสของกรีก เป็นต้น

เฮอรัคลีสนั้น ตามประวัติเป็นลูกของเทพเจ้าซีอุสกับนางอัลค์มินี โดยเทพซีอุสจำแลงร่างเป็นสามีของนางและเข้าหานางขณะที่สามีของนางไปรบ เฮอรัคลีสประกอบวีรกรรมตั้งแต่อยู่นในเปลเลี้ยงที่เดียว เรื่องเล่าว่าขณะอายุได้ 8 เดือน เมื่อรูปร่าง 2 ตัวเลื้อยเข้ามาในเปล เฮอรัคลีสก็จับฆ่าเสีย เมื่ออายุได้ 18 ปี ขณะเฝ้าฝูงสัตว์เลี้ยงอยู่ก็ได้ฆ่าสิงโต หลังจากนั้นได้ประกอบภารกิจหนัก ๆ หลายอย่าง เช่น ปราบสิงโตแห่งนีเมีย สังหารสัตว์ประหลาดไฮดรา ซึ่งมีหัวมากมาย จับหมาป่า ทำความสะอาดคอกสัตว์ของพระเจ้าอเจียส ซึ่งกว้างใหญ่ได้ในเวลารวดเร็ว ฆ่านกและม้าที่กินคน เป็นต้น เฮอรัคลีสจึงมีชื่อขจรขยายในฐานะวีรบุรุษที่เข้มแข็ง กล้าหาญ และอดทนเป็นเยี่ยม

เซซิอุส เป็นวีรบุรุษอยู่ในสมัยเดียวกับเฮอรัคลีส เป็นโอรสพระเจ้าอีเจียสแห่งกรุงเอเธนส์ ได้ประกอบวีรกรรมหลายอย่าง เช่น ปราบตัวมินโนทอร์ (Minotaur) ซึ่งเป็นสัตว์ประหลาด มีลำตัวเป็นวัวหัวเป็นคน และมีเขาอย่างวัว

ส่วนเพอร์ซิอุสเป็นลูกชายเทพซีอุสกับนางแดเนอี ได้ประกอบวีรกรรมหลายอย่างเช่นกันที่สำคัญคือ ปราบยักษ์กอร์กอน (Gorgons) 3 พี่น้อง ยักษ์ทั้งสามนี้รูปร่างน่ากลัวโดยเฉพาะตนที่ชื่อ เมดูซา (Medusa) มีงูเป็นเส้นผมพันย้วยอยู่บนหัว ตาของยักษ์ทั้งสามนี้ ถ้าจ้องไปที่ใดสิ่งนั้นจะกลายเป็นหิน แต่เพอร์ซิอุสก็ปราบได้สำเร็จ นอกจากนี้เคยช่วยชีวิต นางอันโดรเมิดา ให้พ้นจากมังกรทะเลด้วย

4. นิทานประจำถิ่นหรือนิยายประจำถิ่น

นิทานประเภทนี้ ภาษาเยอรมันใช้ว่า Sage ภาษาอังกฤษใช้หลายคำ คือ Local Tradition, Local Legend และ Migratory Legend ภาษาฝรั่งเศส เรียกว่า Tradition Populaire โดยทั่วไปนิยมเรียกนิทานประเภทนี้ว่า Sage ตามภาษาเยอรมัน ในภาษาไทยอาจจัดเป็นตำนานประเภทหนึ่ง เพราะเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเป็นมาของบุคคลและสถานที่ในท้องถิ่น

นิทานประจำถิ่นเป็นเรื่องเล่าที่มีขนาดความยาวไม่แน่นอน บางเรื่องก็สั้น บางเรื่องก็ยาว บางเรื่องอาจมีอนุภาคที่สำคัญเพียงอนุภาคเดียว มักเป็นเรื่องแปลกพิสดารซึ่งเชื่อว่าเคยเกิดขึ้นจริง ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง บ่งบอกชื่อตัวละครและสถานที่ไว้ชัดเจน อาจเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลในประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง หรือบุคคลสำคัญของท้องถิ่นที่ตัวละครอาจเป็นมนุษย์ เทวดา สัตว์ หรือผี นางไม้ ตัวอย่างนิทานประจำถิ่นที่เล่าในภาคกลางของไทย เช่น เรื่องพระยาภมรพิพัฒน์

เรื่องพระร่วง เรื่องเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก เรื่องท้าวกกขนาก เรื่องท้าวปาจิตกับนางอรพิม และเรื่องตาม่องล่าย เป็นต้น

นิทานประจำถิ่นจะมีเรื่องราวอธิบายถึงความเป็นมาของสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่น อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือก่อสร้างขึ้นมา เช่น เรื่องพระยาภมรพิพัฒน์ อธิบายให้ทราบถึงความเป็นมาของพระปฐมเจดีย์ในจังหวัดนครปฐม เรื่องตาม่องล่ายอธิบายความเป็นมาของสถานที่ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ เกาะและเขาต่าง ๆ ในบริเวณจังหวัดตราด ชลบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ตัวอย่างนิทานประจำถิ่นของชาติอื่น เช่น นิทานประจำถิ่นของประเทศเกาหลีเรื่อง หินกิว มีเรื่องราวอธิบายความเป็นมาของหินใหญ่ก้อนหนึ่ง เรียกว่า หินกิว อยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอชอลวอน จังหวัดกังวอน ประเทศเกาหลี เรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งบ้านเมืองประสบความแห้งแล้งฝนไม่ตกลงมาเลย ชาวบ้านหลายคนพากันสงสัยว่าเทพเจ้าไม่เมตตาต่อพวกเขาเสียแล้ว มีคนชักชวนให้ทำพิธีบวงสรวง แต่มีคนไม่เห็นด้วย ให้เหตุผลว่าทำพิธีหลายครั้งแล้วไม่เห็นได้ผลทำให้เกิดการถกเถียงกันขึ้น อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้จัดทำพิธีบวงสรวงขึ้น พากันเอาอาหารไปวางข้างหน้าหินก้อนใหญ่ในสระน้ำ มีการแสดงความเคารพหินก้อนนั้น แต่หลังจากทำพิธีแล้วหลายวัน ฝนก็ยังไม่ตก ชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งเป็นฝ่ายไม่เห็นด้วยกับการทำพิธีแต่แรกแล้วก็เะาะเะาะ และชวนให้ช่วยกันทุบหินให้แตก เพราะไม่ต้องการให้เชื่อถือในเทพเจ้าต่อไป ชาวบ้านหลายคนพากันทัดทานว่าหินก้อนนี้เป็นที่สถิตยของเทพารักษ์ประจำหมู่บ้าน ชายหนุ่มไม่ฟังเสียงรับกลับบ้านคว้าขวานมาจามที่หินก้อนนั้น ทันทีที่ขวานกระทบหินก็มีเสียงฟ้าคำรามและผ่าเบรียงลงมายังร่างชายผู้นั้น ทำให้เสียชีวิตทันที และทันใดนั้นก็มีเมฆดำทั่วแผ่นฟ้า และฝนก็ตกลงมาอย่างไม่ลืมหูลืมตาเป็นเวลา 3 วัน หินก้อนนั้นจึงได้รับการขนานนามว่า กิว แปลว่า ขอฟฝน กล่าวกันว่าเมื่อไรเกิดความแห้งแล้ง ชาวบ้านก็จะพากันไปขอฝนที่หินก้อนใหญ่นี้ และเชื่อกันว่าถ้ามีการฆ่าสุนัขบวงสรวงก็จะทำให้ฝนตกชุกยิ่งขึ้น

5. นิทานอธิบายเหตุ

นิทานอธิบายเหตุนี้ ภาษาอังกฤษใช้ว่า Explanatory หรือ Etiological Tale บางทีก็ใช้ศัพท์ภาษาเยอรมันว่า Natursage และภาษาฝรั่งเศสว่า Pourquoi story เป็นเรื่องที่อธิบายถึงการกำเนิดหรือความเป็นมาของสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ อาจอธิบายถึงกำเนิดของสัตว์บางชนิด สาเหตุที่สัตว์บางชนิดมีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ กำเนิดของต้นไม้หรือดอกไม้บางชนิดมีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ กำเนิดของต้นไม้หรือดอกไม้บางชนิด ความเป็นมาของดวงดาวบางดวงหรือบางกลุ่ม เป็นต้น ในภาษาไทยอาจถือเป็นตำนานประเภทหนึ่ง เพราะอธิบายความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ

นิทานประเภทนี้มักจะสั้นและเล่าอย่างตรงไปตรงมา เพื่อตอบคำถามว่าทำไมสิ่งใด สิ่งหนึ่งจึงมีลักษณะเช่นนั้น เช่น อธิบายว่าเหตุใดจระเข้จึงไม่มีลิ้น เหตุใดนกบางชนิดจึงพูดได้ เป็นต้น

การอธิบายถึงกำเนิดหรือความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ แต่ละชาติอาจอธิบายด้วยเรื่องราวที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับจินตนาการของคนในชาตินั้น ๆ เช่น รอยด่างดำที่ปรากฏในดวงจันทร์เป็นสิ่งที่มนุษย์ทั่วโลกถกเถียงและพยายามหาคำตอบ ทำให้มีเรื่องอธิบายต่าง ๆ กันไป เช่น อินเดียมีนิทานชาดกอธิบายว่าเป็นรูปกระต่าย และมีเรื่องเล่าถึงกระต่ายซึ่งบำเพ็ญความดีงามยอมสละชีวิตของตนเป็นทาน เลยมีรูปปรากฏเป็นอนุสรณ์อยู่ในดวงจันทร์

ในนิทานพม่าเล่าว่าเป็นรูปของชายแก่ดำขาว และมีกระต่ายนั่งอยู่ข้าง ๆ คอยกินกลบตามเรื่องว่าเดิมชายแก่มีชีวิตรอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง หาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างดำข้าว คืนหนึ่งเดือนหงายก็นึกอยากให้มียายแก่มาช่วย เทพธิดาดวงจันทร์ทราบความคิด พอถึงกลางคืนก็แปลงร่างเป็นหญิงแก่มาช่วย

และเมื่อถึงกลางคืนก็กลับคืนสู่ท้องฟ้าตามเดิม ชายแก่สงสัยจึงได้ถาม เทพธิดาดวงจันทร์ก็เล่าความจริงให้ฟัง ชายแก่เลยอ้อนวอนให้พาตนและกระต่ายไปอยู่ในดวงจันทร์ด้วย เทพธิดาดวงจันทร์ก็ปฏิบัติตามคำขอร้อง คนทั้งหลายจึงเห็นดวงจันทร์มีรูปชายแก่ดำขาวและมีกระต่ายกินแกลบอยู่ข้าง ๆ

ส่วนนิทานลาวอธิบายว่าเป็นรูปของช่างเหล็ก และมีเรื่องเล่าว่าช่างเหล็กคนหนึ่ง ตีเหล็กอยู่กับไฟทั้งวัน รู้สึกร้อนก็บ่นอยากจะเป็นหินบนภูเขาซึ่งเย็นสบาย ผู้วิเศษได้ยินเข้าจึงบันดาลให้กลายเป็นหิน แต่ไม่นานมีช่างสลักหินมาสกัดหิน ช่างตีเหล็กซึ่งกลายเป็นก้อนหินไปแล้วก็อยากเป็นช่างสลักหิน ผู้วิเศษก็บันดาลให้เป็นช่างสลักหิน ซึ่งต่อมาไม่พอใจอยากจะเป็นดวงอาทิตย์ พอได้เป็นดวงอาทิตย์ก็อยากเป็นดวงจันทร์ พอได้เป็นดวงจันทร์ก็ยังไม่พอใจ เห็นว่าเป็นช่างตีเหล็กดีกว่า อยากกลับไปเป็นช่างตีเหล็กอีก ผู้วิเศษเลยบันดาลให้เป็นช่างตีเหล็กเหมือนเดิม และให้อยู่ในดวงจันทร์

6. ตำนานปรัมปรา

ตำนานปรัมปรา บางทีก็เรียกว่า เทวปกรณัม หรือ เทพปกรณัม ภาษาอังกฤษใช้ว่า Myth เป็นเรื่องอธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล โครงสร้างและระบบของจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ปราศุการณทางธรรมชาติ เช่น ลม ฝน กลางวันกลางคืน ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า สุริยคราส และจันทรคราส ความเป็นมาของชนชั้นผู้นำ ลำดับชั้นและบทบาทหน้าที่ของมนุษย์ ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมและการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นเมื่อไร เพราะเหตุใด

เซอร์ จีแอล กอมม์ ให้ความเห็นว่าตำนานปรัมปราหรือเทวปกรณัมเป็นสาระความรู้ ที่อธิบายเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ ในช่วงสมัยก่อนยุควิทยาศาสตร์ (Myths Explain Matters in the Science of a pre – Scientific Age) เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้อธิบายโดยแสดงถึงความเชื่อทางศาสนาจึงมีเรื่องของเทพหรือบุคคลประเภทกึ่งคนกึ่งเทพด้วย

ตำนานปรัมปราของจีนเล่าถึงกำเนิดของโลก มนุษย์ และสถาบันกษัตริย์รายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกษัตริย์ที่จะต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชน โดยเฉพาะในด้านการทำมาหากิน เทวปกรณัมของกรีกก็กล่าวถึงกำเนิดของโลกเรื่องราวของเทพต่าง ๆ และลูกของเทพซึ่งเกิดจากเทพกับมนุษย์ น่าสังเกตว่าในตำนานปรัมปราของหลายชาติมักเล่าเรื่อง

เรื่องอธิบายปราศุการณทางธรรมชาติที่เรารู้จักกันดี เช่น เรื่องเมฆลารามสูตร ซึ่งเป็นเรื่องอธิบายปราศุการณของฟ้าแลบฟ้าผ่า ในเทวปกรณัมของอินเดียมีเรื่องราวอธิบายพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว กลางคืน เวลาเช้า ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเทวดาทั้งสิ้น นอกจากนี้ความเป็นมาของจันทรคราส สุริยคราส ก็มีตำนานเล่าไว้ต่าง ๆ นานา

7. นิทานสัตว์

นิทานสัตว์ ภาษาอังกฤษใช้ว่า Animal Tale เป็นเรื่องที่สัตว์เป็นตัวเอก นิทานสัตว์โดยทั่วไปมักแสดงให้เห็นความฉลาดของสัตว์ชนิดหนึ่งและความโง่เขลาของสัตว์อีกชนิดหนึ่งสัตว์ที่เป็นตัวเอกมีลักษณะเป็นตัวโกง (Trickster) เที้ยวลั่นแก่งแเอาเปรียบคนหรือสัตว์อื่น ซึ่งบางทีก็ได้รับความเดือดร้อนตอบแทนบ้างเหมือนกัน เรื่องทำนองนี้บางเรื่องมีหลายอนุภาค หลายตอน ความน่าสนใจของเรื่องอยู่ที่ความขบขันจากการหลอกลวง หรือการตกอยู่ในสถานการณ์ลำบากที่ไม่น่าเป็นไปได้ของสัตว์ อันเนื่องมาจากความโง่ของมัน

สัตว์ที่เป็นตัวเอกในนิทานของแต่ละชาติอาจไม่เหมือนกัน เช่น สุนัขจิ้งจอกเป็นตัวเอกในนิทานสัตว์ของยุโรป และชาติอื่นอีกบางชาติ นิทานสัตว์ของพม่ามีตัวเอกเป็นกระต่าย นิทานสัตว์ของ

พวกอินเดียแดงในสหรัฐอเมริกา มีตัวเอกเป็นโคโยตี (Coyote) ซึ่งเป็นสัตว์รูปร่างคล้ายสุนัขและตัวเอกในนิทานสัตว์ของบางชาติก็เป็นลิง

นิทานที่ตัวละครเอกเป็นสัตว์ถ้าเล่าโดยเจตนาจะสอนจริยธรรม หรือคติธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จัดว่าเป็นนิทานคติ (Fable) นิทานคติที่มีผู้รวบรวมไว้และเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ นิทานอีสป และปัญญาตนตระ

8. มุขตลก

นิทานที่เรียกว่า มุขตลก ในภาษาอังกฤษใช้หลายคำ ได้แก่ Jest, Humorous anecdote, Merry Tale, Numskull tale ภาษาเยอรมันใช้ Schwank มักมีขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเพียงอนุภาคเดียว ตัวละครอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ต่าง ๆ สติธ ทอมป์สัน ได้ประมวลแนวคิดของเรื่องที่เป็นมุขตลกกว่ามี 16 แบบ คือ ความฉลาด ความโง่ การชนะการแข่งขันด้วยกลลวง การต่อรองแบบกลลวง ขโมย และการหลอกต้ม การหนีโดยใช้กลลวง การล่อลวงและผิดประเวณี กลลวงที่ทารุณ กลลวงโดยวิธีแข่งขัน การปลอมแปลง การกล่าวหาที่ผิด ภรรยาที่เลว ความเกียจคร้าน คนหูหนวก นักบวช และการโม้

8.1 นิทานที่มีแนวคิดเรื่องความฉลาด เป็นนิทานที่เป็นที่นิยมมาก จุดน่าสนใจ อยู่ที่ความฉลาดเฉียบแหลม มีไหวพริบ มีอุบายเพื่อเอาตัวรอดหรือเอาชนะด้วยปัญญา ตัวละครบางทีก็มีนิสัยชอบล้อเลียน หลอกหรือแกล้งผู้อื่น นิทานประเภทนี้บางทีก็มีหลายตอน เช่น เรื่องของศรีธนญชัยที่เล่าแพร่หลายในภาคกลางของไทย เรื่องของเชียงเมี่ยง ที่เล่าแพร่หลายในภาคเหนือและภาคอีสานของไทย เรื่องของอ้ายสุกอ้ายสีที่เล่าในกลุ่มไทใหญ่ และเรื่องของทิล ออยเลนชะปีเกล (Till Eulenspiegel) ของเยอรมัน เป็นต้น

8.2 นิทานที่มีแนวคิดเรื่องความโง่เขลา เป็นเรื่องที่พบมากเช่นกัน มีหลายแบบ เช่น เล่าถึงความเขลาเข้าใจผิดว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง อาทิ ชายคนหนึ่งถูกหลอกว่าฟักทองเป็นไข่ลาก็เชื่อ ชาวนาคนหนึ่งเห็นเรือกลไฟเข้าใจว่าเป็นผี บางทีก็เป็นเรื่องการกระทำที่ไม่เหมาะสม และไม่น่าจะเป็นไปได้ของคนโง่ เช่น คนโง่ขายของให้สัตว์หรือรูปปั้น และเอาเสื้อคลุมให้หินเพราะกลัวมันหนาว เรื่องที่รู้จักกันดี เช่น เรื่องของคนโง่คนหนึ่งทำเนยแข็งกลิ้งลงเขาไป แล้วปล่อยอีกก้อนหนึ่งกลิ้งลงไป ตามเอาเนยแข็งก้อนแรกกลับ และเรื่องของคนเลี้ยงวัวดูดวัวให้ป็นขึ้นไปกินหญ้าบนหลังคา

8.3 การชนะการแข่งขันด้วยกลลวง เช่น เรื่องของชายผู้หนึ่งถูกยักษ์ท้าวิ่งแข่งขัน ชนะยักษ์โดยหลอกให้ยักษ์วิ่งแข่งกับลูกชายคนเล็กของเขา ซึ่งที่แท้เป็นกระต่าย เรื่องที่คนไทยรู้จักกันดี ได้แก่ เรื่องกระต่ายกับเต่า ซึ่งรู้จักกันแพร่หลาย มีหลายสำนวน สำนวนหนึ่งเล่าว่าเต่าได้ขอให้เพื่อนหรือญาติ ๆ หลาย ๆ ตัวช่วย โดยให้ไปแอบอยู่ตามทางเป็นจุด ๆ และอยู่ที่จุดหมายหลายทางด้วย ทำให้กระต่ายซึ่งวิ่งไป ๆ ก็เห็นเต่าอยู่ข้างหน้าทุกที เข้าใจว่าเต่าวิ่งเร็วกว่าตนต้องยอมแพ้ นอกจากนี้มีเรื่องคนกับยักษ์แข่งกันโยนหินขึ้นไปบนฟ้า คนแอบโยนนกขึ้นไปแทนหรือแข่งกันป้อนน้ำให้มิน้ำไหลออกมา คนก็แอบป้อนนมพุแทน

8.4 การต่อรองแบบกลลวง มักเป็นการเล่นคำเรื่องที่รู้จักกันดี เช่น เรื่องของดิโด (Dido) ซึ่งตกลงซื้อที่ดินขนาดเท่าหนึ่งวัว เธอใช้วิธีตัดหนึ่งวัวเป็นแถบเล็ก ๆ ต่อ ๆ กันวางบนพื้นดิน ทำให้ได้กว้างขวาง นิทานไทย เช่น เรื่องของศรีธนญชัยตอนทูลเกษัตริย์ว่าบ้านทำด้วยทองแต่ที่จริงเป็นไม้ทองหลาง

8.5 ขโมยและการหลอกต้ม เช่น เรื่องที่เล่าว่า ขโมยคนหนึ่งขโมยม้าไป แล้วมาหลอกเจ้าของ ม้าว่าม้ากลายเป็นคนคือตัวเขาเอง

8.6 การหนีโดยใช้กลลวง เช่น ศรีธนญชัยถูกจับขังเพื่อประหารชีวิต แกล้งร้องว่า ไม่เป็น ไม่เป็น พอมีคนถามก็อธิบายว่ามีผู้ยากให้ตนเป็นกษัตริย์ จนมีคนมาอาสาอยู่ในกรงแทน เพราะเข้าใจว่าจะได้เป็นกษัตริย์ ศรีธนญชัยเลยรอดชีวิต

8.7 การล่อลวงและผิดประเวณี เช่น เรื่องของชายหนุ่มที่ปลอมตัวเป็นกะสีทอง และแอบอยู่ในห้องเจ้าหญิง นิทานอีกเรื่องหนึ่งเล่าถึงสามีภรรยาจะข้ามน้ำ ชายหนุ่มคนหนึ่งอาสาพาภรรยาข้ามก่อนแล้วพาไปอยู่ด้วยเสีย การผิดประเวณีเป็นแนวคิดที่ปรากฏบ่อยในมุขตลก อาจพบได้แม้กระทั่งมุขตลกเกี่ยวกับนักบวช

8.8 กลลวงที่ทารุณ เช่น เรื่องของยักษ์ ถูกหลอกให้กินอาหารร้อน ๆ แล้วก็ตาย หรือยักษ์ถูกหลอกว่าป็นเป็นบุหรืและถูกยิงตาย

8.9 กลลวงโดยวิธีแข่งขัน มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับยักษ์หรือสัตว์ใหญ่ถูกขู่โดยวิธีเบี่ยงทับ เช่น เรื่องช้างกลัวกระต่าย แพะแม่ลูกอ่อนขู่อันเสือ คนขู่อักษ์ เป็นต้น

8.10 การปลอมแปลง เช่น เรื่องคนแกล้งไปยืนหลังต้นไม้หรือรูปปั้นแล้วหลอกว่าเป็นเทพเจ้าหรือผีที่คนกำลังบูชาอยู่ หรือเรื่องเล่าว่า ภรรยาปลอมเป็นผีบอกสามีไม่ให้ปล่อยให้ภรรยาทำงานหนัก หรืออีกเรื่องหนึ่งเล่าว่า สามีปลอมเป็นเทพเจ้าบอกภรรยาให้เลี้ยงดูสามีให้ดี

8.11 การกล่าวหาที่ผิด เช่น เรื่องเด็กวัดกินไก่พระ และบอกแขกที่พระเชิญมาว่าให้รับหนีไปเพราะจะตัดหู และบอกพระว่าแขกที่มาขโมยไก่ไป พระจึงวิ่งไล่แขกและแขกก็วิ่งหนีสุดชีวิต

8.12 ภรรยาที่เลว เช่น เรื่องของภรรยานักว่าสามีตายก็จะแต่งงานใหม่ ที่แท้สามีตายหลอก ๆ

8.13 ความเกียจคร้าน เช่น เรื่องเด็กคนหนึ่งขี้เกียจถึงขนาดกินข้าวสามมื้อให้เสร็จเสียทีเดียว เพื่อจะได้ไม่ต้องลุกขึ้นมากินทีละมื้อ

8.14 คนหูหนวก คนหูหนวกพูดกันไม่รู้เรื่องก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่พบบ่อย เช่น นาย ก. พบ นาย ข. ถาม นาย ข. ถึงสัตว์ของตนที่หายไป นาย ข. เล่าเรื่องงานปลางซีไบซีเบี นาย ก. ไปตามทิศที่นาย ข. ซีมือพบสัตว์ที่หายดีใจกลับมายกสัตว์ที่ขาเจ็บให้นาย ข. เพื่อตอบแทน นาย ข. คิดว่าถูกกล่าวหาว่าทำให้สัตว์ขาหัก ถกเถียงกันขึ้น ต้องไปหาผู้พิพากษาซึ่งก็หูหนวกเหมือนกัน ทำให้เรื่องปั่นป่วนและซับซ้อนมากขึ้น บางทีก็เป็นเรื่องคนหูไม่หนวก แต่มีการหลอกว่าใครไปหาต้องตะโกนดัง ๆ เพราะหูหนวก ทำให้เกิดการตะโกนโต้ตอบกันเป็นเวลานานกว่าจะรู้ความจริง

8.15 นักบวช เป็นเรื่องของนักบวชซึ่งทำอะไรที่ไม่สมควร กลายเป็นตัวตลก มุขตลกเกี่ยวกับนักบวชพบแพร่หลายทั่วโลก มักแสดงถึงความเขลาต่อเรื่องทางโลก ความไม่รู้ซึ่ง ในพระศาสนา กิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม มีความละโมภ ตะกละ ตลอดจนความมัวเมาในตัณหาราคะ เป็นต้น

8.16 นิทานโกหก หรือเรื่องไม้ เป็นเรื่องเล่าที่มีลักษณะเหลือเชื่อ ตัวอย่างเช่น เรื่องของพอลบันยัน (Paul Bunyan) ซึ่งเป็นเรื่องที่นิยมเล่าในกลุ่มพวกคนตัดไม้ในป่า ในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา สมัยหนึ่ง เล่าถึงชายคนหนึ่งชื่อ พอล บันยัน ว่าเป็นคนที่มีรูปร่างใหญ่โตมาก สมบัติทุกอย่างของเขาไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือสิ่งของ ล้วนมีขนาดใหญ่โตมหึมาอย่างไม่น่าเชื่อ เรื่องไม้บางเรื่องเล่าถึงเด็กคุยทับกันว่า พ่อใครเก่งกว่า หรือใครมีของดีพิเศษกว่ากัน เช่น คนหนึ่งเล่าว่า ที่บ้านมีกะหล่ำปลีโตเท่าโต๊ะ อีกคนก็เล่าว่าที่บ้านมีกระทะโตเท่าห้อง คนแรกถามว่าเอาไว้อะไร คนที่สองตอบว่าเอาไว้ผัดกะหล่ำปลีหัวโต ๆ ไม้ละ เป็นต้น

9. นิทานศาสนา

นิทานศาสนา หรือ religious tale เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา แต่ไม่ใช่ประเภท เทวปกรณัม เช่น เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเยซูและนักบุญต่าง ๆ ในคริสต์ศาสนาซึ่งไม่ปรากฏในพระคัมภีร์ เช่น เรื่อง พระเยซูและนักบุญปีเตอร์ ให้พรชวานายากจนคนหนึ่ง ซึ่งให้การต้อนรับอย่างดียิ่ง ในหนังสือแบบเรื่องนิทานพื้นบ้าน (The Types of the Folktale) มีนิทานหลายเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเจ้าปดอมตัวเป็นคนขอทานไปทดสอบความมีน้ำใจของคนไทย เราก็มียุทธเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าและพระสาวก ซึ่งไม่มีในพระไตรปิฎกอยู่หลายเรื่อง นิทานดังกล่าวตามทัศนะของผู้เล่ามักถือว่าเป็นเรื่องจริง

10. นิทานเรื่องผี

นิทานเรื่องผี หรือ ghost stories มีอยู่ในทุกสังคม ผีบางประเภทไม่ปรากฏชัดว่ามาจากไหน เกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น ผีผ้าบัง และผีปกกะโหล่งของไทยภาคเหนือ แต่มีบางประเภท เป็นวิญญาณของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ กลับมาหลอกหลอนผู้ที่มีชีวิตอยู่ ด้วยรูปร่างและวิธีการต่าง ๆ

ในหนังสือดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน (Motif – Index of Folk Literature) ของสตติ ทอมป์สัน มีอนุภาคที่เกี่ยวกับผีในนิทานชาติต่าง ๆ หลายสิบอนุภาค เช่น รถเข็นไม้ไม่ได้เพราะมีผีนั่งอยู่ นอนหลับบนทางเดินของผี ต้นไม้มีผีเฝ้าอยู่ นางฟ้าเปิดเผยสมบัติของผี ฯลฯ

ในนิทานพม่า มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับคนขี่เฒ่าเข้าไปตีหม้อเหล้าที่วัดร้าง แล้วมีผีนักมวยแปลงร่างเป็นพระมาชวนเล่นมวยปล้ำ ในนิทานลาวก็มีเรื่องผีกองกอย เรื่องเล่าว่า ชายคนหนึ่ง ไปพบผีกองกอยในป่า แล้วโชคดีได้ทองกลับบ้าน เพื่อนบ้านอิจฉาเอาอย่างบ้างกลับถูกผีกองกอยจับกินดับได้ใส่พุงหมดตามเรื่องเล่าว่าผีกองกอยมีลักษณะตัวเล็ก ๆ ผมยาวไม่นุ่งผ้า

11. นิทานเข้าแบบ

นิทานเข้าแบบ หรือ Formula tale หมายถึง นิทานที่มีแบบแผนในการเล่า (pattern) พิเศษ นิทานประเภทนี้โครงเรื่องมีความสำคัญเป็นรองของแบบแผนในการเล่า การเล่าก็เล่าเพื่อความสนุกสนานของผู้เล่าและผู้ฟังโดยแท้ บางเรื่องอาจใช้ในการเล่นเกม มีหลายแบบ เช่น นิทานลูกโซ่ นิทานหลอกผู้ฟัง นิทานไม่จบเรื่อง และนิทานไม่รู้จบ

11.1 นิทานลูกโซ่ มีหลายแบบ บางแบบเกี่ยวกับการนับ เนื้อหาไม่มีอะไรมาก มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นซ้ำหลายครั้ง หรือเกี่ยวกับสิ่งหลายสิ่ง มีการแจกแจงเรียงลำดับตามจำนวนเลขหรือวันเดือนปี เช่นเรื่องหนึ่งเล่าว่า ครั้งหนึ่งเป็นเทศกาลคริสต์มาส มิงานเลี้ยงด้วยอาหาร 12 อย่าง คือ 1.นกกระทา 2.นกเขา 3.นกพิราบป่า 4.เป็ด 5.กระต่าย 6.กระต่ายตัวผู้ 7.สุนัขไล่เนื้อ 8.แกะ 9.วัว 10.หมูแฮม 12.เนยแข็ง บอกครบ 12 อย่างก็จบเรื่อง

ตัวอย่างนิทานประเภทนี้อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องโซโลมอน กรันดี ที่เล่าถึงชายคนหนึ่งชื่อโซโลมอน กรันดี ผู้ซึ่งเหตุการณ์สำคัญในชีวิตเกิดขึ้นในวันทั้งเจ็ดของสัปดาห์ เรียงลำดับตั้งแต่เกิดวันจันทร์ ไปโรงเรียนวันอังคาร ทำงานวันพุธ แต่งงานวันพฤหัสบดี ป่วยวันศุกร์ ตายวันเสาร์ และฝังศพวันอาทิตย์

นิทานลูกโซ่อีกแบบหนึ่ง เป็นเรื่องที่วนกลับมาที่เดิม เนื้อหาไม่มีอะไรมากเช่นกัน เล่าถึงเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเกิดขึ้นหรือไม่ยอมเกิดขึ้น ต้องมีการแก้ไขโดยอาศัยสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวโยงกันไปเป็นลูกโซ่จนในที่สุดจึงวนกลับมาสู่จุดเริ่มต้นของเรื่องแล้วเรื่องก็จบลง ตัวอย่างเช่น

เรื่องหญิงแก่กับหมู

หญิงแก่เลี้ยงหมู

หมูไม่ยอมลอดไ้รั้ว

หญิงแก่ขอหมากัดหมู
 หมาไม่ยอมกัดจึงขอไม้ตีหมา
 ไม้ไม่ยอมตีจึงขอไฟไหม้ไม้
 ไฟไม่ยอมไหม้จึงขอน้ำดับไฟ
 น้ำไม่ยอมรับจึงขอให้วัวกินน้ำ
 วัวไม่ยอมกินจึงขอให้คนฆ่าวัว
 คนไม่ยอมฆ่าจึงขอให้เชือกมัดคอคน
 เชือกไม่ยอมมัดจึงขอให้หนูกัดเชือก
 หนูไม่ยอมกัดจึงขอให้แมวกัดหนู
 แมวไม่ยอมกัดจึงให้แมวกินนม
 แมวกินนมแล้วไล่จับหนู หนูจึงกัดเชือก
 เชือกจะมัดคอคน คนจะฆ่าวัว
 วัวจะกินน้ำ น้ำจะดับไฟ
 ไฟจะไหม้ไม้ ไม้จะตีหมา
 หมาจะกัดหมู หมูจึงยอมลดตัว

ตัวอย่างเรื่องบ้านที่แจ๊คสร้าง จะเห็นว่าเรื่องขยายออกไปเรื่อย ๆ แล้ววนไปที่เดิม เรื่องมี

ดังนี้

นี่คือบ้านที่แจ๊คสร้าง
 นี่คือข้าวมอลท์ที่วางอยู่ในบ้านที่แจ๊คสร้าง
 นี่คือหนูที่กินข้าวมอลท์ที่วางอยู่ในบ้านที่แจ๊คสร้าง
 นี่คือแมวที่ฆ่าหนูที่กินข้าวมอลท์ที่วางอยู่ในบ้านที่แจ๊คสร้าง
 นี่คือสุนัขที่เห่าแมวที่ฆ่าหนูที่กินข้าวมอลท์ที่วางอยู่ในบ้านที่แจ๊คสร้าง

นิทานลูกโซ่ที่รู้จักกันดีอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่อง ขนมหิงหนี่ เล่าถึงหญิงแก่ทำขนมแพนเค้ก หรือขนมขิง พอทำเสร็จขนมหิงหนี่ ทำให้ใครต่อใครทั้งคนและสัตว์พากันวิ่งตามเป็นขบวน จนในที่สุดสุนัข ปามาพบขนมเข้าเลยจับขนมกินเสียเลย

11.2 นิทานล่อลวงผู้ฟัง (catch tale) เป็นนิทานที่ผู้เล่าเล่าเพื่อจะได้ล่อลวงให้ผู้ฟังเป็นตัว ตลก เนื้อหาของเรื่องไม่มีอะไรมากนัก ผู้เล่ามักใช้วิธีให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเล่าด้วย เช่น ให้ตอบคำถาม โดยที่ผู้ฟังก็คิดว่าน่าจะเป็นคำตอบที่ถูกต้อง แต่ผู้เล่าจะบอกว่าไม่ถูก แล้วเฉลยคำตอบที่น่าขันหรือฟังดู ขาดเหตุผลแทน เช่น เล่าว่าชายคนหนึ่งสูบบุหรี่ในรถไฟ ชีการ์ของเขาตกออกไปนอก รถ สุนัขตัวหนึ่ง กระโดดตามไปอย่างว่องไว พอรถแล่นไปถึงอีกสถานีหนึ่งสุนัขตัวนั้นก็นั่งรออยู่ ถามว่ามีอะไรอยู่ในปาก ของสุนัข ผู้ฟังบางคนอาจตอบว่า ชีการ์ ซึ่งไม่ใช่คำตอบ ที่ถูกต้องคำตอบที่ผู้เล่าเฉลยคือ ลิ้นของมัน

บางครั้งผู้เล่าก็กำหนดให้ผู้ฟังคอยพูดข้อความบางอย่างใดอย่างหนึ่ง ทุกครั้งที่ผู้เล่าพูดจบ ประโยค ผู้ฟังจะรู้สึกว่าการที่ต้องพูดเสริมไม่มีอะไรเสียหาย และจะพูดเสริมไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดจะ ถึงตอนที่เมื่อพูดออกไปแล้ว ทำให้ผู้พูดเสริมเสียรู้กลายเป็นตัวตลกไป เช่น ผู้เล่ากำหนดให้ผู้ฟังคอยพูด เสริมว่า “เหมือนฉันเปียบ” ทุกครั้งที่ผู้เล่าพูดข้อความจบ ดังนี้

ผู้เล่า “ฉันเห็นผู้หญิงคนหนึ่ง”
 ผู้ฟัง “เหมือนฉันเปียบ”

ผู้เล่า “เธอใส่เสื้อแดง”
 ผู้ฟัง “เหมือนฉันเปียบ”
 ผู้เล่า “เธอนั่งรถเก๋ง”
 ผู้ฟัง “เหมือนฉันเปียบ”
 ผู้เล่า “เธอเห็นลิงตัวหนึ่ง”
 ผู้ฟัง “เหมือนฉันเปียบ”

ฯลฯ

เพื่อให้เกิดความสนุกสนานที่ต้องการ ผู้เล่าจะพูดเร็ว ๆ และให้ผู้ฟังคอยพูดเสริมเร็ว ๆ จนกระทั่งผู้ฟังเผลอ จึงพูดประโยคสำคัญที่ล่อให้ผู้ฟังเสริมด้วยข้อความเดิมแล้วได้ความหมาย ซึ่งทำให้ผู้ฟังเป็นตัวตลกออกมา เป็นนิทานที่เล่าเพื่อหยอกเย้ากันเล่นสนุก ๆ

11.3 นิทานไม่จบเรื่อง (Unfinished Tale) เป็นนิทานที่ผู้เล่าเล่าเพื่อหยอกเย้าให้เกิดความสนุกหรือเพราะรำคาญที่ถูกซ้ำซ้ำให้เล่านิทานบ่อย ๆ ผู้เล่าจะเริ่มเรื่องอย่างน่าสนใจแล้วก็จะหาทางหยุดเล่าอย่างกะทันหัน ให้เห็นว่าเรื่องจบลงแล้วทั้ง ๆ ที่ไม่น่าจะจบ เช่นเรื่องหนึ่งเล่าว่า มีพระราชองค์หนึ่งทรงยกภูเขาใหญ่ลูกหนึ่งให้โอรสสามองค์ของพระองค์ ลูกชายทั้งสามพากันขุดลงไปใต้ภูเขานั้น เมื่อขุดลึกลงไป ๆ ก็พบหีบเหล็กใหญ่ใบหนึ่ง และกระต่ายเล็ก ๆ น่ารักตัวหนึ่ง แล้วผู้เล่าก็หาทางหยุดเล่าโดยพูดว่า แหม น่าเสียดายนะ นี่ถ้าทางกระต่ายยาวอีกหน่อยนะก็เรื่อง ที่เล่าก็คงยาวกว่านี้เป็นแน่

ผู้ใหญ่บางคนที่รำคาญเพราะถูกเด็กคะยั้นคะยอให้เล่านิทานก็เล่าว่า มีสุนัข ตัวหนึ่งสีขาว ขนฟู ชอบเห่าบ๊อ ๆ ขณะที่ผู้ฟังกำลังฟังอย่างสนใจ ก็เล่าต่อว่า สุนัขตัวนี้ชื่อว่าจบ

11.4 นิทานไม่รู้จบ (Endless tale) นิทานประเภทนี้เนื้อหาไม่มีอะไรมาก มักเกี่ยวกับการนับ ผู้เล่าสามารถจะเล่าไปได้นานเท่าที่ผู้ฟังต้องการโดยเรื่องไม่มีวันจบ ปกติผู้ฟังมักจะรำคาญจนต้องบอกให้หยุดเล่า เช่น เล่าว่าครั้งหนึ่งมดตัวหนึ่งเดินไปพบกับกองข้าวสาร มันดีใจเป็นอันมาก รีบคาบข้าวสารกลับไปบ้านเม็ดหนึ่ง วันรุ่งขึ้นก็มาคาบไปอีกเม็ดหนึ่ง วันที่สามก็มาคาบไปอีกเม็ดหนึ่ง วันที่สี่ก็คาบไปอีกเม็ดหนึ่ง วันที่ห้าก็มาคาบไปอีกเม็ดหนึ่ง เล่าเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนผู้ฟังทนฟังไม่ไหวต้องขอให้หยุดเล่า

การแบ่งประเภทนิทานดังกล่าวมานี้ สติธ ทอมป์สัน ได้แบ่งอย่างกว้าง ๆ โดยพิจารณาจากนิทานของประเทศต่าง ๆ เท่าที่มีผู้รวบรวมไว้ขณะนั้น การแบ่งประเภทดังกล่าวนี้อาจไม่เหมาะที่จะใช้เป็นหลักตายตัวในการพิจารณาแบ่งประเภทนิทานจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพราะบ่อยครั้งที่เราพบว่านิทานบางเรื่องของประเทศ แม้จะมีลักษณะบางอย่างร่วมกับนิทาน บางประเภทแต่ก็มีลักษณะบางอย่างพิเศษแตกต่างออกไป นิทานบางเรื่องก็อาจไม่เหมือนนิทานประเภทใดดังกล่าว ในการแบ่งประเภทนิทานที่เก็บรวบรวมได้ ผู้ศึกษาจึงควรคำนึงถึงรายละเอียดของเนื้อหา ตลอดจนทัศนคติของผู้เล่าผู้ฟังต่อนิทานที่เขาเล่าเป็นสำคัญด้วย

สรุปได้ว่าเนื้อหาและรูปแบบของนิทานแต่ละประเภทย่อมมีหลากหลายรูปแบบต้องอาศัยการพิจารณาเจตคติที่สอดแทรกอยู่ในแต่ละเรื่องเพราะนิทานเรื่องหนึ่งอาจจัดได้หลายรูปแบบแล้วแต่จุดมุ่งหมายในการเล่าของผู้เล่า

บทบาทของนิทานพื้นบ้านในสังคม

นิทานมีบทบาทอย่างไรในสังคม การเล่านิทานเกิดขึ้นในหลายโอกาส นิทานจึงมีบทบาทต่าง ๆ ในสังคมดังนี้

1. ให้ความเพลิดเพลิน ช่วยให้เวลาผ่านไปอย่างไม่น่าเบื่อหน่าย ลินดา เดก กล่าวถึงโอกาสของการเล่านิทานในหมู่บ้านในฮังการีว่า ถูไปไม้ร่วงและฤดูหนาวเป็นช่วงฤดูที่มีการเล่านิทาน เพราะเป็นช่วงที่งานในทุ่งนาหยุดชะงักลง เวลาที่เล่าอาจเป็นตอนที่ทำงานร่วมกันแล้วมี งานรื่นเริงด้วย หรือเวลาพบปะพูดคุยกันในตอนเย็น ๆ นิทานที่เล่าในช่วงเวลาเย็น มักจะไม่ใช่นิทานที่มีขนาดยาวมากนัก เพราะอาจมีความสนุกสนานแบบอื่น เช่น เดินรำ เล่นเกม ร้องเพลง และทายปริศนาด้วย ที่จริงอาจกล่าวได้ว่า ฤดูหนาวเป็นฤดูสำหรับการเล่านิทานของยุโรปโดยทั่วไป เพราะเป็นช่วงที่คนกลับมาอยู่บ้าน ใช้เวลารอนกว่าจะถึงฤดูที่ออกไปทำงานนอกบ้านได้ใหม่ ในเวลากลางวันจะมีการเล่านิทานขณะที่มีการทำงานต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น แกะเปลือกข้าวโพด ปั่นขนนก และปั่นฝ้าย ในเวลาเย็นอาจเล่านิทานกันเมื่อสมาชิกของครอบครัวและแขกนั่งหน้าเตาผิง ในสมัยโบราณบางที่ก็มีการเล่านิทานในคอกม้าด้วย ลินดา เดก ได้อ้างถึงรายงานการศึกษาของ เจ ฟาราโก (J.Farago) ซึ่งกล่าวถึงการเล่านิทานของพวกคนตัดฟืนแห่งเมืองมาโรสมายาโร ในย่านใกล้เคียงของแคว้นซารากอนว่า ในปีหนึ่ง ๆ พวกคนตัดฟืนใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในป่า จะกลับบ้านก็เฉพาะวันหยุดงานหรือเมื่อมีงานเพาะปลูกไม่กี่วัน ระหว่างฤดูไปไม้ร่วงจนตลอดฤดูหนาว ตั้งแต่บ่ายห้าโมงเย็นจนกระทั่งรุ่งเช้า พวกเขาไม่สามารถจะอยู่ได้โดยไม่มีนิทาน คนเล่านิทานได้รับการยกย่องดียิ่ง พวกคนฟังจะตอบแทนเขาด้วยบุหรื และของอื่น ๆ แต่ถ้าคนเล่าแกล้งยั่วคนฟังขึ้นมา คนฟังก็จะจับเขาโยนไปในกองหิมะแล้วจับเข่าจนกระทั่งเขาสัญญาว่าจะเล่านิทานให้ฟัง เมื่อคนเล่าพร้อม คนฟังจะพากันมารายล้อมรอบตัวเขา บ้างนั่งบ้างนอน บ้างเอกเขนก คนเล่าจะถามคนฟังว่าพร้อมหรือยัง ด้วยคำที่เป็นที่รู้จักกันว่า “Bones, People” คนฟังก็จะร้องตอบว่า “Soup” ซึ่งหมายความว่าพร้อมแล้วที่จะฟัง เมื่อการเล่านิทานเริ่มขึ้นทุกคนก็เงียบกริบในระหว่างที่เล่า ถ้ามีใครสักคนเกิดพูดอะไรขึ้นมา คนอื่น ๆ จะโบกมือไล่ให้ออกไปจากกลุ่ม พวกเขาพากันฟังนิทานด้วยความสงบยิ่งกว่าฟังพระเทศน์ในโบสถ์เสียอีก ลินดา เคยเล่าอีกว่า พวกคนเลี้ยงแกะชอบเล่านิทานสู่กันฟัง ขณะเฝ้าฝูงแกะในเวลากลางคืน

เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการทำงานแบบรวมกลุ่มลดลง การเล่านิทาน ก็มีแต่ในบ้าน และมักเล่ากันในวันหยุด เมื่อไม่มีการปั่นฝ้าย ก็เล่ากันที่โต๊ะอาหาร หรือขณะนั่งจิบกาแฟ คุยกัน และขณะมีงานเลี้ยง โดยเฉพาะเย็นวันเสาร์และวันอาทิตย์มักมีงานเลี้ยง ซึ่งมีการเลี้ยงเหล้า ขนมหและผลไม้ ตอนเย็นในฤดูหนาวมีการไปเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน ผู้หญิงอาจ ถักนิตติ้งหรืออ้อมลูกไปด้วย มีการเล่านิทานสารพัดชนิด อาจมีการร้องเพลงและเต้นรำด้วย ลินดา เดก เล่าว่าในหมู่บ้านอันดราสฟลวา ในสมัยโบราณมีประเพณีเล่านิทานในงานศพ ในหมู่บ้านนี้ มีการเก็บศพไว้ที่บ้าน 48 ชั่วโมงก่อนนำไปฝังตลอดเวลา 48 ชั่วโมงนี้จะมีผู้คนในหมู่บ้าน มาเยี่ยมเยียนและอยู่เป็นเพื่อนเจ้าของบ้าน ช่วงเวลานี้เรียกว่า a wake เพื่อไม่ให้คนที่มา เบื่อหน่ายและเพื่อช่วยให้เจ้าของบ้านคลายทุกข์ จึงอาจมีการเล่นไฟ ร้องเพลงและเล่านิทาน ผู้ชายและผู้หญิงจะแยกกลุ่มกัน พวกผู้ชายเล่นไพ่ไปพลางก็เล่ามุขตลกกัน ส่วนผู้หญิงจับกลุ่ม ฟังนิทานจากนักเล่านิทานประจำหมู่บ้านที่ได้รับเชิญมา ถ่านิทานของกลุ่มนี้สนุก ผู้ชายบางคนก็จะขยับเข้าไปฟังด้วย นิทานที่เล่าในกลุ่มนี้มักมีขนาดยาวและเป็นเรื่องที่ตื่นเต้นผจญภัย

ในประเทศไทย การเล่านิทานมีทั้งในครอบครัว เช่น ปู่ย่าตายาย หรือพ่อแม่เล่าให้ลูกหลานฟัง ก่อนนอนหรือยามว่าง การเล่าเมื่อมีการทำงานร่วมกันก็มีอยู่บ้าง เช่น ระหว่างหยุดพักกินข้าวในหน้าทำนา ในงานบวช หรืองานศพในภาคเหนือขณะที่เพื่อนบ้านมาช่วยงานต่าง ๆ เช่น จัดดอกไม้ มวนบุหรื หรือห่อ

เมียง (ใบชาที่ใช้หมักแล้วอมกับเกลือ) เพื่อเลี้ยงพระและแขกที่มาช่วยงาน ก็มักมีการเล่านิทานกัน ในหน้าหนาวขณะผิงไฟข้างหาลาม บางทีก็มีการเล่านิทานด้วย มุขตลกและเกร็ดต่าง ๆ มักเล่ากันในหมู่ผู้ชายในวงเหล้า หรือขณะหยุดพักระหว่างเดินทาง

การเล่านิทานในโอกาสต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ มีบทบาทให้ความเพลิดเพลิน ทำให้เวลาแห่งภาวะที่จำเจหรืออึดอัดใจล่องไปโดยไม่รู้ตัว การเล่านิทานประเภทมุขตลกในวงเหล้าก็ช่วยให้การสนทนา มีรสชาติสนุกสนานครึกครื้นยิ่งขึ้น

2. ช่วยกระชับความสัมพันธ์ ในครอบครัว เด็กบางคนอาจมองผู้ใหญ่เป็นบุคคลที่ขี้บ่น ชอบบ่นด่า น่าเบื่อหน่ายหรือน่าเกรงขาม แต่ถ้าผู้ใหญ่มีเวลาเล่านิทานให้เด็กฟังบ้าง นิทานที่สนุก ๆ ก็จะช่วยทำให้เด็กอยากอยู่ใกล้ชิด ลดความเกรงกลัวหรือเบื่อหน่ายผู้ใหญ่ลง ผู้ใหญ่และเด็กมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอย่างดี เด็กบางคนเมื่อฟังผู้ใหญ่เล่าจบก็มีความรู้สึกอยากเล่าบ้าง บางทีก็เล่าเรื่องที่เพิ่งฟังผู้ใหญ่เล่าจบ ให้ผู้ใหญ่ที่เล่าฟังก็มี ถ้าผู้ใหญ่สนับสนุนให้กำลังใจด้วยการสนใจฟังก็เท่ากับเด็กมีโอกาสดูฝึกทั้งด้านความจำ และการแสดงออก นับเป็นผลพลอยได้อีกอย่างหนึ่งด้วย แม้ในกลุ่มผู้ใหญ่ที่ทำกิจกรรมร่วมกัน การได้ฟังนิทานนอกจากจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายแล้ว การฟังนิทานด้วยกัน หัวเราะสนุกสนานร่วมกัน ก็มีส่วนช่วยให้เกิดความเป็นกันเอง เกิดความสนิทสนมกัน การจัดกิจกรรมสำคัญกลุ่มสัมพันธ์ในปัจจุบัน ในบางครั้งจึงมีการแทรกการเล่านิทานเข้าไปด้วย

3. ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ ศาสตราจารย์ กุหลาบ มลลิกะมาส พูดถึงนิทานว่า นิทานเป็นเรื่องนานาชาติ

“อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย การแข่งขัน เรื่องตลกขบขัน การคดโกง หรือเรื่องแปลกประหลาดผิดปกติธรรมดา ตัวละครในเรื่องบางทีก็เป็นคนเคราะห์ดี บางทีก็เป็นคนเคราะห์ร้าย บางคนเก่งกาจ อาจหาญ บางคนก็เหลวไหลไม่ได้เรื่อง บ้างก็ฉลาด บ้างก็โง่ แต่ไม่ว่าจะเป็นจำพวกไหนก็ล้วนแต่มีความรู้สึกนึกคิดอย่างมนุษย์ประเภทต่าง ๆ ในโลกเรานี่เอง หรือแม้ว่าบางทีจะเป็นเรื่องของสัตว์ต่าง ๆ หรือมนุษย์ประเภทใดก็ตาม ต่างก็คิดก็ทำอย่างมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นพระราชชา ยาจากเข็ญใจ กระต่ายแสนกล เจ้าชายรูปงาม เจ้าหญิงถูกสาป ชาวนาโง่ แม่เลี้ยงใจร้าย หญิงแก่ใจดี นางฟ้าที่คอยช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก แม่เมดที่สาปแช่งยักษ์ที่มีฤทธิ์ สุนัขกตัญญู ช้างเกร หรืออะไรก็ตาม ต่างก็มีความรู้สึกนึกคิด มีจิตใจอย่างมนุษย์เรา ๆ หรือมิฉะนั้นก็อย่างที่เราฝึกฝนอยากจะเป็น”

โดยเหตุที่นิทานมีตัวละครซึ่งมีชีวิตจิตใจแบบมนุษย์เรา ๆ เช่นนี้ เด็กที่ได้ฟังนิทานจึงเท่ากับได้มีโอกาสเรียนรู้ลักษณะมนุษย์ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนการเอาชนะอุปสรรคของตัวละคร ก็ช่วยให้ได้เรียนรู้เรื่องของชีวิตมากขึ้น สามารถจะอดทนและพยายามหาทางเอาชนะ เมื่อต้องเผชิญอุปสรรคในชีวิตจริง นอกจากนี้นิทานที่มีเรื่องของนางฟ้า แม่เมด อิทธิปาฏิหาริย์ สิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ ยังมีคุณค่าในการสร้างเสริมจินตนาการของเด็ก กล่าวได้ว่านิทานนอกจากจะช่วยให้เขารู้จักโลก รู้จักชีวิตอย่างเป็นจริงแล้ว ยังช่วยให้เขารู้จักใช้จินตนาการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความคิดสร้างสรรค์ แมกซิม กอร์กี้ เคยให้ข้อคิดเห็นที่น่าสนใจว่าของวิเศษต่าง ๆ ในนิทานแสดงถึงพัฒนาการทางความคิดในด้านเทคโนโลยีของมนุษย์

4. ปลุกฝังจริยธรรมและรักษาบรรทัดฐานของสังคม นอกเหนือจากให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่านิทานพื้นบ้านหลายเรื่องมีคุณค่าในการปลุกฝังจริยธรรมและรักษาบรรทัดฐานของสังคมด้วย

แมกซ์ ลูธิ (Max Luthi) นักคติชนวิทยาซึ่งศึกษาคุณค่าของนิทานพื้นบ้าน ได้กล่าวถึงนิทานจากชุดเทพนิยายของกริมม์ว่า มีคุณค่าทางด้านเสริมสร้างจริยธรรม นิทานเรื่องนี้เล่าถึง เด็กหนุ่มคนหนึ่งซึ่งเข้าไปตามทาง ขณะที่มัววิ่งไปก็ประสบเข้ากับขบวนมด ซึ่งกำลังชักแถวยาวเหยียดไปตามถนน เด็กหนุ่มได้ยินเสียงพญามดคร่ำครวญว่า บริวารคงจะถูกเหยียบตายกันหมดเป็นแน่ เด็กหนุ่มเลยรีบชักม้าให้วิ่งออกข้างถนน และทันใดนั้น เขาก็ได้ยินเสียงพญามดตะโกนขอบคุณเขาด้วยน้ำเสียงตื่นเต้นใจยิ่งนัก แมกซ์ ลูธิ ให้ความเห็นว่า เด็กคนไหนก็ตามถ้าได้ฟังนิทานเรื่องนี้จะมีทัศนคติต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลายแตกต่างไปจากผู้ที่ไม่เคยฟังเลย เด็กที่ได้ฟังนิทานเรื่องนี้ได้รับการปลูกฝังความรักความเมตตาต่อสัตว์โดยไม่รู้ตัว

นิทานประเภทนิทานคติ เช่น นิทานอีสป ซึ่งมีตัวเอกของเรื่องเป็นสัตว์ประเภทต่าง ๆ มีคุณค่าในฐานะให้แนวคิดทางจริยธรรมอย่างดียิ่ง ตอนจบของเรื่องมีบทสรุปว่า นิทานเรื่องนั้น ๆ ให้คติในแง่ใด เช่น สอนให้รู้จักขยันขันแข็ง ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ บางเรื่องสอนไม่ให้ถูกผู้ที่ดูดีกว่าตน บางเรื่องสอนให้รู้จักเก็บสะสม ฯลฯ การที่ตัวละครเป็นสัตว์ทำให้เรื่องราวสนุกสนาน ผู้ฟังไม่รู้สึกว่าตนถูกสอนอย่างชัดเจนจนเกินไป นิทานประเภทนิทานมหัศจรรย์ซึ่งมีเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์และเรื่องไสยศาสตร์หลายเรื่องแฝงความคิดด้านจริยธรรม มักชี้ให้เห็นว่าความดีย่อมชนะความชั่ว เช่น เรื่องสนโหว่ เรื่องซินเดอเรลลา เป็นต้น เรื่องเจ้าชายกบก็ให้ข้อคิดว่า ไม่ควรดูถูกผู้ที่ดูต่ำต้อยไร้ค่า แม้แต่นิทานประเภทมุขตลกล้อเลียนพระและกษัตริย์ นอกจากจะให้ความสนุกสนานตลกขบขันแล้ว ที่จริงก็แฝงข้อคิดไว้ด้วยว่า พระและกษัตริย์ที่ดีที่สังคมต้องการจะต้องไม่ใช่แบบที่ปรากฏในนิทาน ดังนั้นถ้าพิจารณาให้ละเอียดแล้วจะพบว่า นิทานไม่ใช่ให้ข้อคิดแค่เฉพาะผู้ฟังที่เป็นเด็กเท่านั้น นิทานหลายเรื่องให้ข้อคิดแก่ผู้ใหญ่ในด้านความประพฤติดีประพฤติดชอบ อยู่ในระเบียบอันดีงามของสังคม นิทานได้ชี้ให้เห็นลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์และไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมบางประเทศ เช่น ประเทศจีน เมื่อต้องการปลูกฝังระเบียบวินัยตลอดจนคุณธรรมอื่น ๆ แก่เด็กจึงมีการรวบรวมนิทานที่มีเนื้อหาตามที่ต้องการขึ้น หรือแต่งขึ้นใหม่ แล้วใช้แทรกในการเรียนการสอนที่โรงเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล เป็นต้น

สรุปได้ว่านิทานมีบทบาทสำคัญในสังคมและเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ใหญ่ขณะเล่านิทานให้เด็กๆ ฟังโดยการสอดแทรกคติสอนใจ ให้รู้ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ หรือเหตุการณ์ของท้องถิ่นรวมถึง ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของท้องถิ่นเพื่อการดำรงความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

พิสิฐ ลี้อาธรรม (2549. หน้า 9) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

อภิชัย พันธเสน (2549. หน้า 89) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลัก ทางสายกลาง คำว่า ความพอเพียง นั้นหมายถึง ความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงยังสามารถมองได้ว่า เป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตให้มีความสุขที่จำเป็นต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ผสมกับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียง

การประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิต อย่างชาญฉลาด และสามารถอยู่ได้มั่นคงในสภาพที่มีการแข่งขัน และการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ นำสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนของชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549. หน้า 35) กล่าวว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วนดังนี้

กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

ศูนย์สารสนเทศ สำนักงานประชาสัมพันธ์ เขต 3 เชียงใหม่ (2549. หน้า 39) กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเข้าพระราชหฤทัยในความเป็นไปของเมืองไทยอย่างลึกซึ้ง และกว้างไกล ได้ทรงวางรากฐานในการพัฒนาชนบท และช่วยเหลือประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีความพออยู่พอกิน และมีความอิสระที่จะอยู่ได้โดยไม่ต้องยึดติดอยู่กับเทคโนโลยี และความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทรงวิเคราะห์ว่าหากประชาชนพึ่งตนเองได้ก็จะมีส่วนช่วยเหลือเสริมสร้างประเทศชาติโดยรวมได้ในที่สุด พระราชดำรัสที่สะท้อนถึงพระวิสัยทัศน์ ในการสร้างความเข้มแข็งในตนเองของประชาชนและสามารถทำมาหากินให้พออยู่พอกินได้ดังนี้

“...ในการสร้างถนน สร้างชลประทานให้ประชาชนใช้นั้นจะต้องช่วยประชาชนหรือพัฒนาให้บุคคลมีความรู้และอนามัยแข็งแรง ด้วยการให้การศึกษาและการรักษอนามัย เพื่อให้ประชาชนในท้องที่สามารถทำการเกษตร และค้าขายได้...”

ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเกิดความถดถอยทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงขึ้นนี้จึงทำให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนในแนวพระราชดำริของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งได้ทรงคิดและตระหนักมาช้านาน เพราะหากเราไม่ไปพึ่งพายึดติดอยู่กับกระแสจากภายนอกมากเกินไป จนได้ครอบงำความคิดในลักษณะดั้งเดิมแบบไทย ๆ ไปหมด มีแต่ความทะเยอทะยานบนรากฐานที่ไม่มั่นคงเหมือนลักษณะฟองสบู่ วิกฤตเศรษฐกิจเช่นนี้อาจไม่เกิดขึ้นหรือไม่หนักหนาสาหัสจนเกิน ความเดือดร้อนถ้วนทั่วเช่นนี้ ดังนั้น “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงได้สื่อความหมายความสำคัญ ในฐานะเป็นหลักการทางสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน ได้มีผู้วิจัยไว้หลายท่าน ในที่นี้จะนำเสนอเท่าที่รวบรวม ได้ตามลำดับปี พ.ศ. เริ่มจาก พ.ศ.2516 ถึงปี พ.ศ.2553 ดังนี้

จารุณี กองพลพรหม (2516) ได้วิจัยคติชาวบ้านชาวเมืองเก่า ตำบลเมืองเก่า จังหวัดขอนแก่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณค่าของคติชาวบ้านที่รวบรวมได้ ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงหยอกเด็ก ญา ซะล่า และนิทาน ผู้วิจัยได้แบ่งนิทานตามรูปแบบ ประกอบด้วย นิทานเรื่องสัตว์ นิทานคติ นิทานมุขตลก มุขตลกหยาบโลน มุขตลกนักบวช มุขตลกเจ้าปัญญา และนิทานทรงเครื่อง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความหมาย และศึกษาคุณค่าของเนื้อเรื่อง ถ้อยคำสำนวน ที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าในด้านศีลธรรม วิธีการดำเนินชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณี

ประจักษ์ สายแสง (2516) ได้วิจัยวรรณกรรมจากตำบลศิรีมาศ อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย วรรณกรรมที่รวบรวมได้จำแนกประเภทเป็นนิทาน นิยาย ประวัติ แห่ และเพลง วิเคราะห์ได้อนุภาค 19 อนุภาค ผลจากการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า ชาวตำบลศิรีมาศ ให้ความสำคัญในเรื่องจริยธรรมเป็นอันมาก การเล่าเรื่องสนุกสนานโดยเฉพาะมุขตลก ใช้วิธีการบิดเบือนเรื่องจากความเป็นจริง บางครั้งใช้ถ้อยคำหยาบโลน แต่ก็มีคติธรรมแฝงอยู่

จันทร์ศรี สุปัญญากร (2517) ได้วิจัยวรรณกรรมไทยรามัญจากตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมที่รวบรวมได้ส่วนใหญ่ได้ คำเรื่องมาจากเรื่องราวในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา และจุดมุ่งหมายที่แฝงอยู่ในการเล่านิทาน นอกจากให้ความเพลิดเพลินแล้วยังให้คติ ข้อคิด และแนวทางในการปฏิบัติตนในสังคมของตนเอง

ชำนาญ รอดเหตุภัย (2518) ได้วิจัยวรรณกรรมของชาวไทยลื้อ ตำบลหย่วน อำเภอ เชียงคำ จังหวัดเชียงราย โดยมีจุดมุ่งหมายอ้างและเผยแพร่วรรณกรรมของชาวไทยลื้อให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางออกไปได้ แบ่งนิทานออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 6 ประเภท ผลของการรวบรวมครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยลื้อหลายด้าน นอกจากนี้นิทานหลายเรื่องมีความสัมพันธ์กับวรรณคดีไทยและแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมของชาติเพื่อนบ้านที่มีต่อวรรณกรรมไทย

ปราณี ขวัญแก้ว (2518) ได้วิจัยวรรณคดีชาวบ้าน จาก “บุตดำ” ตำบลร่อนพิบูลย์ 3 เรื่อง คือ พระรถเมรี หอยสังข์ และวันการ โดยศึกษาที่มาของเรื่อง ธรรมเนียมนิยมในการแต่งจุดมุ่งหมาย ลักษณะคำประพันธ์ แนวคิด การดำเนินเรื่อง คุณค่าด้านสุนทรียะ ความสมจริง ค่านิยมของสังคม วัฒนธรรม ประเพณี พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับวรรณคดีแบบฉบับ ผลจากการศึกษาค้นคว้าพอสรุปได้ 3 ประการ คือ

ประการแรก พุทธศาสนามีอิทธิพลต่องานสร้างสรรค์วรรณคดีของชาติ

ประการที่สอง วรรณคดีชาวบ้าน ชี้ให้เห็นโครงสร้างที่มีแบบแผนของวรรณคดีไทยยิ่งขึ้น

ประการที่สาม วรรณคดีชาวบ้าน ย่อมสะท้อนสภาพชีวิต สังคม และวัฒนธรรมประเพณี

เวาน์ เพลงเออ (2519) ได้วิจัยนิทานภาคเหนือ 4 กลุ่มภาษา ได้แก่ นิทานจีน นิทานคนเมือง นิทานลื้อ และนิทานไทยใหญ่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมเผยแพร่และเปรียบเทียบนิทานระหว่างเผ่า ผู้ศึกษาได้จำแนกนิทานตามแก่นของเรื่อง และนำนิทานไปเปรียบเทียบกับนิทานประเภทเดียวกันและของชาติเพื่อนบ้าน

ศรีสุตา เอื้อนครินทร์ (2520) ได้วิจัยวรรณกรรมชาวบ้านผู้ไทย ตำบลเรณู จังหวัดนครพนม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมและจำแนกประเภทของวรรณกรรม และศึกษาพบว่านิทานนอกจากให้ความเพลิดเพลินแล้วยังสะท้อนสภาพวิถีชีวิต คติสอนใจ ตลอดจนความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมของกลุ่มชนในท้องถิ่นด้วย

ปรีชา อุยตระกูล (2521) ได้วิจัยวรรณกรรมพื้นบ้านจากตำบลรังกาใหญ่ อำเภอยะผิง จังหวัดนครราชสีมา ได้จำแนกประเภทนิทาน นิยาย ประวัติ ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมพื้นบ้านจากตำบลรังกาใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพชีวิตของชาวรังกาใหญ่ด้านต่าง ๆ เช่น ประเพณี อาชีพ ความเชื่อ ค่านิยม และจากการวิเคราะห์โครงสร้างของวรรณกรรมพบว่านิทานทรงเครื่องส่วนใหญ่มีลักษณะสอดคล้องกับกฎของออริค และมีวรรณกรรมพื้นบ้านจากตำบลรังกาใหญ่บางเรื่องมีโครงเรื่องและเนื้อหาบางตอนคล้ายคลึงกับวรรณกรรมแบบฉบับ

สุริยา คงประเสริฐ (2522) ได้วิจัยวรรณกรรมไทยรามัญ ตำบลคลองตากุด อำเภอยะผิง จังหวัดตราด ได้จำแนกนิทานไว้ 6 ประเภท คือ นิยาย นิทานมุขตลก นิทานเรื่องสัตว์ นิทานคติ นิทานทรงเครื่อง และนิทานเชิงประวัติ และผลการศึกษาวิเคราะห์นิทาน ปรากฏว่า สะท้อนให้เห็นลักษณะการใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหาร แนวความคิด ความเชื่อ และสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวไทยรามัญ

ทัศนีย์ ทานตวนิช และคนอื่น ๆ (2522) ได้วิจัยวรรณกรรมพื้นบ้านตะวันออก (ระยะต้น) ในจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา โดยเก็บรวบรวมและจำแนกนิทานได้ 11 ประเภท คือ เทพนิยาย นิทานชีวิต นิทานวีรบุรุษ นิทานประจักษ์ ตำนานและเทพปกรณัม นิทานสัตว์ นิทานอุทาหรณ์ นิทานมุขตลก นิทานอธิบาย นิทานไม่รู้จบ นิทานเข้าแบบ และนิทานเบ็ดเตล็ด ผลการศึกษาพบว่า คนใช้นิทานเป็นเครื่องบันเทิงใจ ถ่ายทอดความรู้ ความคิดและวิถีชีวิต นอกจากนี้นิทาน ยังช่วยในการปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีของคนในสังคม

จารุวรรณ ธรรมวัตร และคนอื่น ๆ (2522) ได้วิจัยนิทานชาวบ้านอีสานจากสามหมู่บ้านจากจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และขอนแก่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมและจำแนกนิทานที่รวบรวมได้ ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนิทานและสภาพแวดล้อม ความเชื่อ ค่านิยม ของกลุ่มชน และศึกษาวิเคราะห์นิทานว่ามีความสอดคล้องกับกฎของเอกเซล ออริค

ยุพดี จรรย์ยานนท์ (2522) ได้วิจัยนิทานชาวบ้านตำบลจอมพระ อำเภอยะผิง จังหวัดสุรินทร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์นิทาน ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า นิทานสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น

เรไร สืบสุข และคนอื่น ๆ (2523) ได้วิจัยวรรณกรรมพื้นบ้านไทยทรงดำ อำเภอยะผิง จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมและจำแนกประเภทนิทานได้ดังนี้ คือ นิทานทรงเครื่อง นิทานประวัติ นิยาย ตำนาน นิทานอธิบายเหตุ นิทานเรื่องสัตว์ นิทานเรื่องผี และนิทานมุขตลก การศึกษาวิเคราะห์พบว่า นิทานได้สะท้อนให้เห็นประวัติสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ทั้งที่เป็นประเพณีส่วนบุคคลและประเพณี

ส่วนรวม ค่านิยมต่าง ๆ เช่น ความสามัคคี ความซื่อตรง ความกตัญญู ความประหยัด ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น

วิระวัชร ปิ่นเขียน (2524) ได้วิจัยวรรณกรรมกะเหรี่ยงจากตำบลสวนผึ้ง กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมและจำแนกนิทานได้ดังนี้ คือนิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยนิทานอธิบาย นิทานความเชื่อ นิทานเกี่ยวกับสมบัติ นิทานคติสอนใจ นิทานเรื่องสัตว์ นิทานตลกขบขัน และได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในนิทานพบว่านิทานได้สะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ แนวทางการดำเนินชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและค่านิยม มีการยึดมั่นในศาสนาและจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด เช่น ประเพณีการบวช การแต่งงาน และประเพณีอื่น ๆ ทั้งที่เป็นประเพณีส่วนบุคคล และประเพณีของกลุ่มชน

สนอง โกศัย และคนอื่น ๆ (2527) ได้วิจัยนิทานพื้นบ้านจากบ้านตะคร้อ ตำบลด่านจาก อำเภอนิโนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยรวบรวมนิทานและจำแนกได้ 5 ประเภท คือ นิทานทรงเครื่อง นิทานคตินิยาย นิทานเรื่องสัตว์ นิทานมุขตลก จากการศึกษาวิเคราะห์นิทาน ได้สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องผี เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประเพณี การแต่งงาน การโกนผมไฟ ค่านิยมของคนยกย่อง ผู้ประกอบคุณความดี สภาพบ้านเรือน อาชีพ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

กิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2528) ได้วิจัยนิทานไทยพวน ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมจำแนกประเภทนิทาน ศึกษาวิเคราะห์นิทาน การจำแนกนิทานจำแนกตามรูปแบบได้ดังนี้ คือ นิทานทรงเครื่อง นิทานคติ นิทานเรื่องสัตว์ นิทานอธิบายเหตุ นิทานสถานที่ นิทานเรื่องผี นิทานมุขตลก มีมุขตลกคนเจ้าปัญญา มุขตลกเรื่องไม้ มุขตลกนักบวช มุขตลกเครื่องอาถรรพ์ มุขตลกชาวชนบท การศึกษาวิเคราะห์นิทานพบว่าเนื้อหาเป็นไปตามกฎวรรณกรรมพื้นบ้านของเอกเชล ออลริค และนิทานได้แสดงให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยพวน ตำบลหาดเสี้ยวหลายด้าน ได้แก่ สถาปัตยกรรมครัว อาชีพ ประเพณี และค่านิยม การวิเคราะห์ครั้งนี้ทำให้เห็นลักษณะที่เป็นสากลของนิทาน เข้าใจสภาพความเป็นอยู่และความต้องการพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง ซึ่งชี้ให้เห็นบทบาทสำคัญของนิทานด้านการถ่ายทอดแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในสังคมสืบทอดมา

ประคอง นิมมานเหมินท์ (2528) ได้วิจัยนิทานพื้นบ้านและนิทานพื้นบ้านในประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมนิทานพื้นบ้านตำบลชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท และศึกษาพรรณนาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในนิทาน และเปรียบเทียบสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในนิทานกับสิทธิมนุษยชนที่กำหนดในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

วิเชียร ณ นคร (2531) ได้วิจัยนิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้วิจัย ได้รวบรวมและจำแนกนิทานได้ 12 ประเภท คือ นิทานตลก นิทานคติ นิทานอธิบายเหตุ นิทานชีวิต นิทานปรัมปรา นิทานสัตว์ เทพนิยาย นิทานตำนาน นิทานปริศนา นิทานภูตผี นิทานเข้าแบบ และนิทานวีรบุรุษ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างนิทานกับวิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราชในด้านต่าง ๆ เช่น การตั้งถิ่นฐาน อาชีพ การศึกษา สาธารณสุข ภูมิปัญญา โลกทรรศน์ เป็นต้น ด้านคุณค่าของนิทาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากนิทานแยกเป็นคุณค่าทั่วไป คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางวัฒนธรรม และคุณค่าทางคุณธรรม

จริน ศิริ (2531) ได้วิจัยนิทานชาวบ้านจากตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง โดยรวบรวมและจำแนกประเภทนิทานได้ 5 ประเภท คือ นิทานมุขตลก นิทานอธิบาย นิทานภูมินาม นิทานเกี่ยวกับความเชื่อและนิทานคติ แล้วนำนิทานทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ด้านโลกทรรศน์ และสรุปผลการวิเคราะห์

โลกทรรศน์จากนิทานตำบลลำปำ ได้โลกทรรศน์ 3 ด้าน คือ โลกทรรศน์ ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ และโลกทรรศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

วรมัย ภูสวส์ดี (2534) ได้วิจัยวรรณกรรมมุขปาฐะชาวญ้อ บ้านหลุมไ้มก ตำบลเมืองคง อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษายืนยันว่า วรรณกรรมมุขปาฐะชาวญ้อ นอกจากจะมีบทบาทต่อการบันเทิงแล้ว ยังมีผลสะท้อนต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม คือบทบาททางครอบครัว บทบาทของอาชีพ บทบาทด้านความเชื่อ และบทบาททางขนบธรรมเนียมประเพณี

ธีรพงศ์ เพชรรัตน์ (2536) ได้วิจัยนิทานชาวบ้านของคนไทยพุทธ บ้านปลายละไม รัฐไทรบุรี ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย โดยวิเคราะห์วัฒนธรรมของคนไทยพุทธจากนิทาน ผลปรากฏว่านิทานสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม 9 ประเด็น คือ ด้านความเชื่อ ด้านอาชีพ ด้านการแต่งกาย ด้านการละเล่น ด้านประเพณี ด้านการบริโภค ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษา และด้านการเมืองการปกครอง

ธีราพร กราพันธ์ (2537) ได้วิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในนิทานชาวบ้าน ตำบล เกะทวด อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้รวบรวมและจำแนกประเภทนิทานได้ 5 ประเภท คือ นิทานมุขตลก นิทานอธิบาย นิทานภูมินาม นิทานความเชื่อ และนิทานคติ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในนิทานที่รวบรวมได้พบว่า นิทานได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ คือ ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านภาษา ด้านการบริโภค ด้านการคมนาคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านศิลปะและนันทนาการ

กิตติ สังข์ศิริ (2538) ได้วิจัยนิทานชาวบ้านตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์นิทานเกี่ยวกับภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานชาวบ้านตำบลคูเต่า ได้ภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมหลายด้าน คือ ภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม ด้านประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านอาชีพ ด้านการแต่งกาย ด้านการเลือกทำเลที่อยู่อาศัย ด้านการละเล่น ด้านภาษา ด้านการคมนาคม และด้านการบริโภค

ทรัพย์สิน ปิทธิณ (2538) ได้วิจัยนิทานชาวบ้านผู้ไทย ศึกษากรณีกิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยรวบรวมและจำแนกประเภทนิทานตามรูปแบบได้ 8 ประเภท คือ เทพนิยาย นิทานปรัมปรา ตำนาน นิทานเรื่องสัตว์ นิทานคติ นิทานอธิบายเหตุ นิทานภูตผี และนิทานมุขตลก นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาในนิทานในด้านประเพณี ด้านความเชื่อ และด้านค่านิยม และสรุปว่า ชาวผู้ไทยมีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีความกตัญญู สุภาพ อ่อนโยน เข้มงวด เคร่งขรึม อดทน ยกย่องผู้ทำความดี มีความขยันอดทน มีเมตตา มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและเป็นผู้ใฝ่รู้

ศิริพร ตาริยะ (2539) ได้วิจัยนิทานพื้นบ้านของจังหวัดเลย โดยผู้วิจัยนำเอานิทานพื้นบ้านของชาวจังหวัดเลย ซึ่งรวบรวมโดย ดร.สาร สารทัศน์นันทน์ จำนวน 36 เรื่อง มาศึกษาวิเคราะห์ด้านวัฒนธรรมและโลกทรรศน์ดังต่อไปนี้ ด้านวัฒนธรรม ศึกษาวัฒนธรรมความเชื่อ วัฒนธรรมด้านอาชีพ

พรทิพย์ สารปรัง (2540) ได้วิจัยนิทานพื้นบ้าน บ้านมะค่า บ้านนาสีนวน บ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวบรวมและจำแนกประเภทนิทานได้เป็น 10 ประเภท คือ นิทานมหัศจรรย์ นิทานชีวิต นิทานวีรบุรุษ นิทานประจักษ์ นิทานอธิบายเหตุ นิทานสัตว์ มุขตลก นิทานศาสนา นิทานผี นิทานเข้าแบบ และเมื่อนำมาถกเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านของเอกเชล ออลริค มาวิเคราะห์ลักษณะของนิทานจะสอดคล้องกับกฎของเอกเชล ออลริค ทำให้มองเห็นความเป็นสากลของนิทาน การศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนของวิถีชีวิตชาวบ้านจากนิทานพบว่า สะท้อนด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ศาสนา แนวคิดและความเชื่อ

สนม ครุฑเมือง (2550) ได้วิจัยเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง วิธีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารีในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งผลการวิจัยกับนักเรียน 100 คน ปรากฏว่าได้ประสิทธิภาพเท่ากับ 80.10/83.30 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

ฉวีวรรณ ปันโปธา (2551) ได้วิจัยเรื่องภาชิตล้านนา : วิเคราะห์ความพอเพียง โดยศึกษาภาชิตล้านนา จำนวน 500 บท พบความพอเพียงตามเกณฑ์ของสนม ครุฑเมือง ซึ่งกำหนดไว้ 3 ด้าน พบว่ามีความพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองมากที่สุด จำนวน 117 บท รองลงมาคือ ความพอเพียงด้านความมีเหตุผล จำนวน 111 บท ที่พบน้อยที่สุด คือ ความพอเพียง ด้านความพอประมาณ จำนวน 86 บท

รัฐยา สุนทรกะลัมภ์ (2553) ได้วิจัยเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาความพอประมาณในนิทานพื้นบ้าน 4 ภาคพบว่าเนื้อหาในนิทานพื้นบ้าน 4 ภาค ปรากฏการแสดงพฤติกรรมของตัวละครตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ดังนี้ปรากฏการพึ่งตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ การแบ่งปันและการเสียสละ และการซื่อสัตย์สุจริตตามลำดับ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชดำรัสเป็นกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชฯ ที่พระราชทานให้แก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลเนื่องในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยพระราชทานพระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคมของทุก ๆ ปี

ผลการวิจัยเกี่ยวกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่ง สนม ครุฑเมือง (2543. หน้าบทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์พระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ระหว่างปี พ.ศ. 2531 – 2542 : การวิเคราะห์คุณธรรม 4 ประการ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งได้พระราชทานไว้เมื่อวันจันทร์ที่ 5 ธันวาคม ระหว่างปี พ.ศ. 2531 – 2542 1) เพื่อวิเคราะห์คุณธรรม 4 ประการ ที่ปรากฏในพระราชดำรัส 2) เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้ตระหนักและเห็นคุณค่าคุณธรรม 4 ประการที่ปรากฏในพระราชดำรัส โดยอัญเชิญไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคมโดยรวม 3) เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีและเฉลิมพระเกียรติที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชฯ ทรงเจริญพระชนมายุ 72 พรรษา

การวิเคราะห์จะใช้หลักคุณธรรม 4 ประการ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งได้พระราชทานไว้เมื่อวันจันทร์ที่ 5 เมษายน พ.ศ.2525 เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองกรุงเทพฯ มีอายุครบ 200 ปี โดยอัญเชิญคุณธรรม 4 ประการ เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ซึ่งได้แก่ คุณธรรมประการที่ 1 การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม คุณธรรมประการที่ 2 การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัจความดีนั้น คุณธรรมประการที่ 3 การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด และคุณธรรมประการที่ 4 การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ทั้งนี้ได้วิเคราะห์กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ระหว่างปี พ.ศ.2531 – 2542 และนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่ากระแสพระราชดำรัสที่พระราชทานเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ระหว่างปี พ.ศ. 2531 – 2542 ปรากฏคุณธรรมครบทุกประการ ซึ่งในแต่ละปี อาจปรากฏคุณธรรมในด้านต่าง ๆ มากบ้างน้อยบ้างเป็นไปตามกระแสพระราชดำรัสที่พระราชทาน คุณธรรมประการที่ 1 ปรากฏข้อความตามพระราชดำรัสมากที่สุด คุณธรรมประการที่ 3 ปรากฏข้อความตามพระราชดำรัสรองลงมาเป็นลำดับที่ 2 ส่วนคุณธรรมประการที่ 2 และคุณธรรมประการที่ 4 ปรากฏข้อความตามพระราชดำรัสมีจำนวนครั้งเท่ากันเป็นลำดับที่ 3

จากผลของการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า พระราชดำรัสที่พระราชทานเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชประสงค์ให้พสกนิกรของพระองค์เป็นผู้มีคุณธรรม ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว และยั่งยืนนาน คุณธรรม 4 ประการดังกล่าว ควรปลูกฝังตั้งแต่เยาว์ การปลูกฝังที่ดีตามแนวทางหนึ่งก็คือ การประพฤติปฏิบัติให้เห็นรูปแบบตัวอย่าง อันดั่งตามพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ปรากฏในเสี้ยวส่วนหนึ่งตามกระแสพระราชดำรัสที่พระราชทาน เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาในแต่ละปี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทางสังคม

วิถีชีวิต

วิถีชีวิตเป็นการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม มีผู้ให้ความหมายของวิถีชีวิต ดังนี้

คึกฤทธิ์ พันธุวิไล (2527.หน้า6) กล่าวถึง วิถีชีวิตของมนุษย์ว่า หมายถึง พฤติกรรมใดๆ ของมนุษย์ในสังคมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งอาจเป็นเดือน เป็นปี หรือมากกว่านั้น ขึ้นไปได้แก่ ความเชื่อ ความคิด การประพฤติ

ประสาธน์ หลักศิลา (2532. หน้า 426) กล่าวถึง วิถีชีวิต ไว้ว่า ได้แก่ แนวความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนเนื่องมาจากความคิดและประสบการณ์ต่างๆ และได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตลอดช่วงเวลาอันยาวนาน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2534.หน้า 6) เสนอแนวคิดที่ว่า ความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของคนไทย โดยทั่วไปอาจจำแนกออกได้อย่างกว้างๆเป็น 2 ระดับ คือระดับชาวบ้านและระดับปัญญาชน ซึ่งทำให้มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน

ดังนั้น วิถีชีวิตจึงหมายถึง ระบอบการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่ถือปฏิบัติร่วมกันและสืบทอดต่อเนื่องกันมาโดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้เหมาะสมกับสภาพของสังคมแวดล้อม

ค่านิยมของไทย

วิเชียร เกษประทุม (2548 .หน้า 30) ให้ความหมายของคำว่าค่านิยม หมายถึง วิธีจัดรูปพฤติกรรมของมนุษย์ที่ฝังแน่นอยู่ในตัวคน เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวคนและเป็นสิ่งที่คนเรายึดถือปฏิบัติต่อกันมา หรืออาจหมายถึง การยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่ต่อสิ่งต่างๆซึ่งอาจเป็นวัตถุ มนุษย์ สิ่งมีชีวิตอื่นๆ รวมทั้งการกระทำด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้ โดยได้ทำการประเมินค่าจากทัศนคติ

สุพัตรา สุภาพ (2538.หน้า 5-16) กล่าวถึง ค่านิยมของสังคมไทยโดยทั่วๆ ไปว่า มีลักษณะคือ รักชาติ รักพระมหากษัตริย์ นับถือศาสนาพุทธ ยกย่องเงิน ยกย่องอำนาจ นิยมเจ้านายและ

ยศถาบรรดาศักดิ์ เคารพผู้มีอาวุโส รักพวกพ้อง กตัญญูรู้บุญคุณคน ยกย่องผู้มีความรู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักความเป็นไทย ไม่ชอบขัดใจใคร ชอบงานพิธี เชื้อโซกลาง นิยมบุคคลมากกว่าอุดมการณ์

ยิ่งยง เรื่องทอง (2542.หน้า 143) กล่าวถึงความสำคัญของค่านิยมว่า

1. ค่านิยมเป็นแนวทางที่ใช้ในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งต่างๆที่คนเราเกี่ยวข้องด้วย ที่ยึดถือในชุมชนหรือสังคม และค่านิยมจะช่วยให้แต่ละคนรู้ว่า เขาอยู่ในสภาพเช่นใดในสายตาของคนอื่น

2. เป็นเครื่องบ่งถึงความสนใจ หรือฝังใจต่อสิ่งต่างๆโดยเฉพาะในสังคมที่ยึดถือวัตถุเป็นสิ่งสำคัญ

3. เป็นแบบแผนของพฤติกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากความรู้สึคนึกคิดและการปฏิบัติ

4. เป็นเครื่องชี้แนะให้บุคคลเลือกแสดงพฤติกรรมที่ตนพอใจ

5. เป็นเครื่องมือควบคุมสังคม และขัดขวางกีดกันในสังคม ทั้งนี้ค่านิยมมีอิทธิพลให้คนเราปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันงดงาม ขณะเดียวกันค่านิยมจะเป็นเครื่องคอยขัดขวางพฤติกรรมที่จะสร้างความกดดันในสังคม ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยและต้องการที่จะทำลายให้หมดสิ้นไป

6. เป็นแนวทางที่แสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่มชนหรือสังคม ค่านิยมจะเป็นตัวเชื่อมโยงให้สมาชิกในสังคมเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่จะร่วมมือกันปฏิบัติในสังคมของตนได้เป็นอย่างดี

ณรงค์ เส้งประชา (2539.หน้า 82 – 83) กล่าวถึง ความสำคัญของค่านิยมว่า

1. ค่านิยมก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของสังคม เช่น คนไทยรักอิสรเสรีทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ผู้คนทั่วไปไม่มีความเป็นอยู่อย่างเสรี

2. ถ้าสังคมใดมีค่านิยมที่ดีเช่น ยึดเอาความขยันหมั่นเพียร รู้จักเสียสละ ความมีระเบียบวินัย เป็นค่านิยม ก็จะช่วยให้สังคมนั้นเจริญก้าวหน้าได้มากกว่า

3. สังคมที่ผู้คนยึดมั่นในค่านิยมเดียวกัน ทำให้เกิดภาพรวมพลังด้านจิตใจ เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4. ค่านิยมก่อให้เกิดความต้องการ เกิดแรงกระตุ้น อันจะก่อให้เกิดการกระทำ ถ้าเป็นค่านิยมที่ดีย่อมจะก่อให้เกิดผลดีเพิ่มขึ้น

5. ค่านิยมช่วยกำหนดพฤติกรรมของผู้คนในสังคม และทำให้เขาเลือกปฏิบัติได้ถูกกว่าอะไรควร ปฏิบัติอะไรไม่ควรปฏิบัติ

บุญเลิศ ราโชติ (2535.หน้า 35 -37) กล่าวถึงค่านิยมโดยทั่วไปของสังคมไทย สรุปได้ว่า

1. คนไทยมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ

2. นับถือพระพุทธศาสนา

3. เงินตรา

4. ยกย่องอำนาจ

5. นิยมเจ้านายและยศถาบรรดาศักดิ์

6. เคารพผู้มีอาวุโส

7. รักความสนุกสนาน

8. เชื้อโซกลาง ผีสงเทวดา เครื่องรางของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์วิเศษ

วิเชียร เกษประทุม (2548:หน้า 39 – 45) กล่าวถึงค่านิยมของคนไทย สรุปได้ดังนี้

1. ค่านิยมเรื่องความขยัน มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความขยัน เช่น อดทนต่อความยากลำบากเพื่อทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีความสม่ำเสมอในการทำงาน
2. ค่านิยมเรื่องความกตัญญู มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ การสำนึกระลึกถึง และตอบแทนบุญคุณผู้มีอุปการคุณ เช่น บิดา มารดา
3. ค่านิยมเรื่องความไม่โลภ มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ ความรู้จักพอ ไม่อยากได้ของผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น
4. ค่านิยมเรื่องการพูดปดบอกลวง มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ การกล่าววาจาไพเราะอ่อนหวาน ไม่พูดส่อเสียด นินทาว่าร้าย
5. ค่านิยมเรื่องความอดทนอดกลั้น มีพฤติกรรมที่แสดงออก คือ มีความอดใจและระงับใจต่อสิ่งยั่วยุต่างๆ
6. ค่านิยมเรื่องการเชื่อฟังผู้ใหญ่ บิดา มารดา หรือผู้มีอาวุโส มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ เชื่อฟังและปฏิบัติตามที่บิดา มารดา หรือผู้มีอาวุโสสั่งสอน หรือให้ยึดถือปฏิบัติ
7. ค่านิยมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ การมีน้ำใจช่วยเหลือ อนุเคราะห์เกื้อกูลผู้อื่นตามกำลัง โดยไม่เบียดเบียนและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
8. ค่านิยมเรื่องยกย่องผู้มีวิชาความรู้และความเป็นคนฉลาดหลักแหลม มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ การแสดงความเคารพยกย่องผู้มีวิชาความรู้ มีความเฉลียวฉลาด ทั้งแสดงความยกย่องทางพฤติกรรมและทางวาจาอย่างจริงใจ
9. ค่านิยมเรื่องการให้อภัยกัน มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือ มีเมตตาต่อกัน ไม่ผูกพยาบาทอาฆาต จองเวรต่อกัน

เพ็ญแข วัจนสุนทร (2522:หน้า 39 - 49) กล่าวถึงค่านิยมของคนไทยจากการศึกษาในสำนวนสุภาษิตว่า ค่านิยมของคนไทยสามารถสรุปเป็นประเด็นใหญ่ได้ดังนี้

1. ยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมคำสอนตามแนวปรัชญาของพระพุทธศาสนา
2. ยกย่องอำนาจ ยศศักดิ์ ชาติวุฒิ ตำแหน่ง ฐานารูป และเผ่าพันธุ์
3. ยกย่องผู้มีอาวุโส ครูบาอาจารย์ นักปราชญ์ผู้รู้และสนับสนุนการเล่าเรียนวิชาการศึกษาอบรมของกุลบุตร
4. นิยมความสุภาพอ่อนโยน ไม่ชอบความก้าวร้าวรุนแรง ไม่ตัดรอนหักหาญน้ำใจกัน มีความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
5. ชอบชีวิตง่าย ๆ รักความสันโดษ มักน้อย หาความสุขจากความกลมกลืน
6. รักหน้า รักเกียรติยศ ชอบความมีหน้ามีตา
7. กตัญญูทดแทน
8. เทิดทูนสถาบันกษัตริย์
9. รักพวกพ้อง ใจนักเลง
10. รู้จักที่ต่ำที่สูง มีความเกรงใจ มีความอดกลั้น
11. รู้จักประสานประโยชน์ประนีประนอม
12. ให้ความสำคัญแก่บุรุษมากกว่าสตรี
13. ยอมรับธรรมชาติหรือเคราะห์กรรม

14. เห็นความสำคัญของการพูด
15. ชอบความสนุกสนาน หุหุหุรา โอ้อ่า ทำอะไรใหญ่โต ใจกว้าง
16. ยกย่องเงินและความมั่งคั่ง
17. นิยมอาชีพสบาย งานเบา ชอบอาชีพรับราชการ รักความสวยงาม ประณีต
18. รักความเป็นไท ความมีอิสระเสรีความสะดวกสบาย
19. ให้อภัยง่าย ลืมนง่าย ไม่ผูกพยาบาท ปรับตัวเก่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉันทนา เย็นนาน (2539) วิจัยเรื่อง การศึกษานิทานพื้นบ้านภาคกลาง มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่าคุณธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคกลาง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คุณธรรมเฉพาะตน และคุณธรรมต่อสังคม คุณธรรมเฉพาะตนมีมากกว่าคุณธรรมต่อสังคม คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุด คือ ความเมตตากรุณา คุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดคือความสำนึกผิดและความไม่โลภ

จกมล เก้ตมะยูร (2538) วิจัยเรื่อง วิถีชีวิตของชาวบ้านในนิทานพื้นบ้าน อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด : การศึกษาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตตัวละครด้านความเป็นอยู่สะท้อนให้เห็นสถาบันครอบครัว อาชีพ ประเพณีค่านิยมและความเชื่อ และพบว่าสภาพความเป็นอยู่ในนิทานสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด ทั้งในด้านสถาบันครอบครัว อาชีพ ประเพณีค่านิยมและความเชื่อ ชาวอำเภอลองใหญ่เป็นสังคมชนบท มีสภาพความเป็นอยู่ที่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ยึดมั่นประเพณี มีค่านิยมในการเลือกคู่ครองที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน และมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ ตลอดจนความเชื่อมีอิทธิพลในการกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอำเภอลองใหญ่

วิชาญ สว่างพงศ์ (2520) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ค่านิยมจากรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1 - 3) ผลการวิจัยพบว่า รรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ปรากฏค่านิยมจำนวน 6 ลักษณะ คือ ค่านิยมทางสถาบันครอบครัว ค่านิยมทางสถาบันการปกครอง ค่านิยมทางสถาบันการศึกษา ค่านิยมทางสถาบันศาสนา ค่านิยมทางเศรษฐกิจ และค่านิยมทางสถาบันสันตนาการ

จินดา เม่นประเสริฐ (2530) ศึกษาในนิทานพื้นบ้านตำบลคูยาศมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และเสนอว่านิทานพื้นบ้านได้สะท้อนให้เห็นประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีการบวช การแต่งงาน งานศพ ทำบุญ สู่ขวัญ ทอดกฐิน และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ ความฝัน เชื่อเรื่องกรรม ค่านิยมของสังคม ได้แก่ ยกย่องผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ค่านิยมด้านความขยันหมั่นเพียรและค่านิยมเกี่ยวกับความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์

เรณุกานต์ วงศ์ภูดี (2542) ศึกษาในนิทานในจังหวัดชลบุรี จากศึกษาพบว่า นิทานพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นคุณค่าทางคุณธรรม คือ ความรับผิดชอบ ความอดสาหัสและพึ่งตนเอง ความมัธยัสถ์ ความยุติธรรม และความมีเหตุผล นิทานพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวชลบุรี มีความสัมพันธ์ค่อนข้างมากเพราะผู้เล่าเรื่องหรือผู้แต่งเป็นคนในท้องถิ่น สภาพแวดล้อมและความรู้สึกนึกคิดผูกพันอยู่กับเรื่องที่เล่า

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาและวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางสังคมในด้านความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี
3. สืบค้นและรวบรวมนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพรที่เป็นมุขปาฐะ ซึ่งเล่าโดยคนในท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านในจังหวัดชุมพรใน 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอท่าแซะ อำเภอปะทิว อำเภอเมือง อำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก อำเภอหลังสวน อำเภอพะโต๊ะ และอำเภอละแม และจากเอกสารวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร พ.ศ. 2554 พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ชุมพรการพิมพ์และสุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ เรื่องเอกลักษณ์จากนิทานพื้นบ้านภาคใต้ พ.ศ.2516 พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ธารอักษร.
4. วิเคราะห์เนื้อหาจากนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพรโดยการใช้กรอบแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวมาวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคม ในด้านความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี

ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้แนวคิดแก่พสกนิกรของพระองค์ โดยเฉพาะการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งพระองค์ให้ตระหนักในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เสมอ ดังเช่นพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ซึ่งโดยพระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2558 ตอนหนึ่งว่า

“ถ้าทุกคนเลื่อมใสพอเพียงก็ปฏิบัติเถิด เพราะถ้าปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงมันใช้ได้จริง ๆ ไปได้จริง ๆ แต่อาจไม่ค่อยสบาย เศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำให้พอเพียง ถ้าไม่พอเพียงไปไม่ได้ แต่ถ้าพอเพียงสามารถนำพาประเทศไปได้ดี”

จากกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว จึงนิยามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตในสังคมด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางสังคม

วิถีชีวิตทางสังคมเป็นการประพจน์หรือมีพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตามสภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม ดังนั้นการศึกษาวิถีชีวิตทางสังคมจึงหมายถึง หมายถึง ลักษณะการดำเนินชีวิตของคน ประกอบด้วย ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี

1. ความเป็นอยู่ หมายถึง สภาพความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตและการตั้งชุมชน
2. ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือการเห็นจริงด้วยซึ่งจะเกิดจากความรู้สึกในตนเองมี การใช้เหตุผลในการใคร่ครวญ
3. ค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกของสังคมที่ถือว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดีและตัวกำหนดที่สำคัญส่งผลให้คนตัดสินใจเลือกประพฤติปฏิบัติ
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

การรวบรวมนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร

ผู้วิจัยได้รวบรวมนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร โดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านในจังหวัดชุมพรทั้ง 8 อำเภอและจากเอกสารวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร พ.ศ. 2554 พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ชุมพรการพิมพ์และสุทธิวงศ์พงศ์ไพบุลย์ เรื่องเอกลักษณ์จากนิทานพื้นบ้านภาคใต้ พ.ศ.2516 พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ธารอักษร รวมทั้งศึกษาเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ได้นิทานพื้นบ้านที่ไม่ซ้ำกับนิทานในภาคอื่น ๆ โดยผู้วิจัยอ่านและวิเคราะห์เบื้องต้นในแต่ละเรื่อง มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคมมากน้อยเพียงใด

กรอบแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง หรือวิถีชีวิตความพอเพียง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
 - 1.1 การประหยัด
 - 1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น
 - 1.3 การไม่เป็นหนี้สิน
 - 1.4 การพึ่งตนเอง
 - 1.5 การไม่โลภ และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
 - 1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
 - 1.7 การแบ่งปันและการเสียสละ
 - 1.8 การรู้จักสานประโยชน์
 - 1.9 การซื่อสัตย์สุจริต
 - 1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
 - 2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา
 - 2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- 2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม
- 2.4 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน
- 2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
- 2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่
- 2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
- 2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ
- 2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่
- 2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

- 3.1 การไม่ประมาท
- 3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคงและการรอ
- 3.3 การรู้จักการผิดหวังและสมหวัง
- 3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข
- 3.5 การมีสติยับยั้งชั่งใจ
- 3.6 การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้
- 3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมายและประเพณีที่ดั่งามของสังคม
- 3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน
- 3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมตลอดจนก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์
- 3.10 การพัฒนาและการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

กรอบแนวคิดด้านวิถีชีวิตทางสังคม มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่
 - 1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ได้แก่ ภูมิประเทศ การตั้งบ้านเรือน และการคมนาคม
 - 1.2 เศรษฐกิจ ได้แก่ ทรัพยากร การทำมาหากิน และฐานะทางเศรษฐกิจ
2. ความเชื่อ
 - 2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกรรม ศีลห้าและความเชื่ออื่น ๆ อันสืบเนื่องจากศาสนา
 - 2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหาร และไสยศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อในอำนาจลึกลับที่สามารถทำให้มีอันเป็นไป เช่น การอธิษฐาน อำนาจบุญบาปมี เวทมนตร์คาถาที่ก่อให้เกิดผลทั้งด้านดีและด้านร้าย รวมทั้งเครื่องรางของขลัง
 - 2.3 ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ได้แก่ ฤกษ์ยาม การทำนาย ลักษณะบุคคล
 - 2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา ได้แก่ นางไม้ คนธรรพ์
 - 2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ได้แก่ ลางสังหรณ์ และความฝัน

3. ค่านิยม

- 3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย
- 3.2 อำนาจ
- 3.3 เกียรติยศ หน้าตา
- 3.4 ความกตัญญู
- 3.5 ความซื่อสัตย์
- 3.6 การเคารรพอาวุโส
- 3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญา และความสามารถ
- 3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล
- 3.9 ความสนุกสนานร่าเริง
- 3.10 ความเมตตา เอื้อเฟื้อ
- 3.11 ความสบาย

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี

- 4.1 จารีตประเพณี ได้แก่ แบบแผนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมของส่วนรวมหากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคมลงโทษ เช่น ความกตัญญู การเป็นชู้กับสามีหรือสามีของผู้อื่น เป็นต้น
- 4.2 ขนบประเพณี ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่มีขั้นตอนการปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยรู้กันทั่วไปหรือมีสถาบันในสังคมเป็นผู้ถ่ายทอด เช่น การบวช การแต่งงาน เป็นต้น
- 4.3 ธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติที่นิยมกันในสังคมนั้น หากไม่ทำก็ถือว่าผิด เช่น อาหารการกิน การต้อนรับแขก เป็นต้น

การสรุปและอภิปรายผล

เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพร ตามกรอบที่กำหนดเสร็จแล้ว จึงสรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผลของการศึกษาค้นคว้า และข้อเสนอแนะ

การเสนอข้อมูล

ในการเสนอข้อมูล ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยเสนอผลการศึกษาและวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ แบ่งเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- ความมุ่งหมายของการวิจัย
- ความสำคัญของการวิจัย
- ขอบเขตของการวิจัย
- ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

- บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านและเศรษฐกิจพอเพียง
 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานและวิถีชีวิตทางสังคม
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย
- บทที่ 4 การวิเคราะห์ความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
- บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ
 บรรณานุกรม
 ภาคผนวก

เรื่อง ตาเหลวดกปลาไหล

มีตาแก่คนหนึ่งชื่อตาเหลว มีอาชีพตกปลาขาย ตาเหลวมีความสามารถพิเศษ จนคนพูดกันว่าไม่ว่าจะเป็นเวลาฝนตก ฟ้าร้อง กลางคืนหรือกลางวัน พระอาทิตย์หรือพระจันทร์สิ้นรัศมี จะเกิดสุริยคราสหรือจันทรคราส ตาเหลวก็ตกปลาได้มากเสมอ บรรดานักตกปลาทั้งหลายก็ครั่นคร้ามไม่มีใครกล้าแข่งรัศมีกับตาเหลวเลยทำให้ตาเหลวรู้สึกทะนงตัวอยู่ไม่น้อย

วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไปจากที่เคยหาอยู่เป็นประจำ เรือ ของตาเหลวลำเล็กเกินไปจึงต้องขอยืมเรือของเพื่อน เมื่อไปถึงที่หมายตาเหลวเห็นปลามากมาย ดាំผุดคำว่ายอยู่เกลื่อนกล่นก็เกิดความยินดีอย่างยิ่งคิดว่าวันนี้จะต้องจับปลาได้เต็มลำเรือ แต่ลวนแล้วแต่ตาเหลวก็ต้องผิดหวังเพราะวันนี้เกิดอาเพศ หรือเป็นวันอาถรรพณ์อย่างใดก็ไม่ทราบปลาไม่กินเบ็ดตาเหลวเลย ตาเหลวโมโหโกรธาจนแข่งขาสันพาลจะเป็นลมจึงเอนตัวลงนอนบนพื้นเรือแล้วหลับไป ตาเหลวหลับอยู่นานเท่าไรก็ไม่รู้มารู้สึกตัวเมื่อเรือโคลงยวบยาบ ตาเหลว ลุกขึ้นดูก็เห็นลายเบ็ดกระตุกไหวๆ จึงลองดึงดู ยิ่งดึงปลาก็ยิ่งดึงเรือให้จมลง ตาเหลวดกใจ รีบหนีขึ้นฝั่งป่าวร้องให้เพื่อนๆ มาช่วยจับปลาตัวใหญ่ ที่แรกไม่มีใครเชื่อคิดว่าตาเหลวพูดตลบตะแลงปลิ้นปล้อนแต่ขัดตาเหลวไม่ได้จึงมาช่วย ปรากฏว่าปลาที่ติดเบ็ดตาเหลวนั้นเป็น ปลาไหลตัวมหึมา ตาเหลวชำแหละปลาแจกเพื่อนฝูงแล้วปลาก็ยิ่งเหลืออีกมากมาย ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าว ได้ข้าวเต็มลำเรือแล้ว ตาเหลวก็กลับบ้าน

ระหว่างทางตาเหลวรู้สึกหิวข้าวจะหุงข้าวก็ไม่มีไฟ ล่องเรือมาพรางตาก็สอดส่องดูตามตลิ่ง เพื่อจะมีใครก่อไฟทิ้งไว้บ้าง แต่ก็ไม่มีเจอเลย ตาเหลวล่องเรือมาจนถึงต้นยางใหญ่ ใต้ต้นยางมีเสื่อสายพาดกลอนตัวหนึ่งมาข่มรอดักสัตว์กินอยู่ริมน้ำ ตาเหลวเห็นเสื่อมีแสงพราว เป็นประกายเหมือนไฟสมxonลูกไหม้กรุ่นอยู่ ตาเหลวดีใจรีบวาดเรือแฉะเข้าไปคว้าเชือกล่ามเรือกับหางเสื่อเพราะคิดว่าเป็นรากไม้ จับเอาได้ แหย่เข้าไปจนชิดตาเสื่อก็จุดไม่ติด ตาเหลวโมโห คิดว่าน้ำมันยางที่ได้แห้งไป จึงเอาได้ทิมตาเสื่อเข้าจนแรง เสื่อนั้นตกตะลึงตั้งแต่เห็นอาการ ของตาเหลวครั้งแรกแล้ว พอตาเหลวเอาไม้ทิมตาเสื่อก็ตกใจกระโดดหนีเตลิดเปิดเปิงไป ลากเอาเรือที่ผูกติดทางครูดขึ้นไปบนบกไกลจากฝั่งไปหลายเส้น ส่วนเรือที่ถูกลากแรง ๆ ก็ยาวกว่าเดิมสองศอก ตาเหลวเข็นเรือลงน้ำไม่ไหว เพราะไม่มีแรงเลยต้องนอนเฝ้าเรืออยู่ที่นั่นทั้งคืน ทั้งหิว ทั้งเหนื่อย ยุ้งก็กัด นาทุเรศเต็มประดา

พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิวพอลับมาที่เรือก็เห็นฝูงไก่ป่ามากินข้าวเกือบหมดลำ ตาเหลวโกรธจัดจึงไปตัดหวายมาทำบ่วงดักไก่ติดไว้กับกระทงเรือ ฝูงไก่ป่าไม่รู้ว่าจะเกิดภัยขึ้นแก่ตน ก็พากันมากินข้าวอีกจึงติดบ่วงหมดทุกตัว ตาเหลวเห็นได้โอกาส ดังนั้นก็โห่ร้องขึ้น ไก่ป่าตกใจบินพร้อมกันเอาเรือลงน้ำโดยไม่ต้องเข็น แล้วตาเหลวก็นำไก่ที่ละตัว ๆ ฆีกกระเพาะเอาข้าว ที่ไก่กินเข้าไปคืนได้หมดทุกเม็ดแถมยังได้ข้าวที่ไก่กินมาจากที่อื่นอีกด้วย พอตาเหลวกลับมาถึงบ้านจึงให้ภรรยาเอาเรือไปคืนเพื่อนของตน เพื่อนของตาเหลวมาสำรวจดูเรือก็ลูบคลำดูแล้วไม่ใช่เรือของตนเพราะยาวกว่าเดิมสองศอก จึงต่อว่าต่อขานอย่างรุนแรง หาวว่าตาเหลวกลับกลอกไม่มีสัจจะให้ขอยืมเรือไปกลับทรยศเอาลำอื่นมาเปลี่ยน ภรรยาของตาเหลวรู้สึกอับอายที่ถูกต่อว่า จึงเอาเรือกลับบ้าน ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้ไม่ไหว เรือพุ่งเข้าชนตลิ่งโครมใหญ่ เรือก็หดสั้นไปสองศอก จึงมีความยาวเท่าเดิม ภรรยาตาเหลวดีใจมากรีบพายเรือกลับไปคืนให้เจ้าของ เจ้าของเรือเห็นเรือเท่าเดิมก็รับคืนแต่โดยดี

ผลการวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง ตาเหลวตกปลาไหล มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ตาเหลวได้ปลาไหลตัวใหญ่มาแล้วนำไปแลกข้าวเพื่อที่จะได้ไม่ต้องเสียเงินซื้อข้าวไปอีกหลายวัน ดังข้อความ “ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือแล้ว”

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ตาเหลวไม่ได้กินอาหารนอนหิวทั้งคืนในขณะที่นอนเฝ้าเรืออยู่ แต่แกก็สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังข้อความ “พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิว ”

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เพื่อน ๆ มาช่วยตาเหลวจับปลาไหลตัวมหึมา ตาเหลวจึงตอบแทน ดังข้อความ “ตาเหลว ข้าแหละปลาแจกเพื่อนฝูง”

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ไก่มากินข้าวในเรือตาเหลว ตาเหลวจึงใช้กับดักและฆ่าไก่ทีละตัว ๆ ดังข้อความ “ตาเหลวก็นำไก่ทีละตัว ๆ ฝึกกระเพาะเอาข้าวที่ไก่กินเข้าไปคืนได้หมดทุกเม็ด แถมยังได้ข้าวที่ไก่กินมาจากที่อื่นอีกด้วย”

ข้อความที่ 2 พอตาเหลวกลับมาถึงบ้านจึงให้ภรรยาเอาเรือไปคืนเพื่อนของตน แต่เรือมีขนาดยาวกว่าเดิม เพื่อนของตาเหลวจึงต่อว่าอย่างรุนแรง ภรรยาของตาเหลวจึงรู้สึกอับอายแล้วพายเรือกลับในระหว่างทางเกิดพายุพัด ดังข้อความ “ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้มันไหว เรือพุ่งเข้าชนตลิ่งโครมใหญ่ เรือก็หัดลั่นไปสองศอก จึงมีความยาวเท่าเดิม ภรรยาตาเหลวดีใจมากรีบพายเรือกลับไปคืนให้เจ้าของ เจ้าของเรือเห็นเรือเท่าเดิมก็รับคืน แต่โดยดี ”

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

หลังจากที่ตาเหลวชำแหละปลาแจกเพื่อนฝูงที่มาช่วยกันจับปลาไหลตัวมึนมาแล้วก็มีความคิดว่า ปลาตัวใหญ่นี้คงกินไม่หมด น่าจะนำไปแลกข้าวเพื่อจะได้เก็บไว้กินนาน ๆ ดังข้อความ “ ตาเหลวชำแหละปลาแจกเพื่อนฝูงแล้วปลาก็ยังเหลืออีกมากมาย ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือแล้ว ตาเหลวก็กลับบ้าน”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การรักษาสิ่งจะและเชื่อถือได้

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเอง และผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง ตาเหลวตกปลาไหล มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 5 ข้อความ ดังนี้

1.1 การประหยัด ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ตาเหลวได้ปลาไหลตัวใหญ่มาแล้วนำไปแลกข้าวเพื่อที่จะได้ไม่ต้องเสียเงินซื้อข้าว ไปอีกหลายวัน ดังข้อความ “ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือแล้ว”

1.2 การพึ่งตนเอง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ตาเหลวไม่ได้กินอาหารนอนหิวทั้งคืนในขณะที่นอนเฝ้าเรืออยู่ แต่แกก็สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังข้อความ “พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิว”

1.3 การแบ่งปันและเสียสละ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เพื่อน ๆ มาช่วยตาเหลวจับปลาไหลตัวมหึมา ตาเหลวจึงตอบแทน ดังข้อความ “ตาเหลว ข้าแหละปลาแจกเพื่อนฝูง”

1.4 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ไก่มากินข้าวในเรือตาเหลว ตาเหลวจึงใช้กับดักและฆ่าไก่ทีละตัว ๆ ดังข้อความ “ตาเหลวก็นำไก่ทีละตัว ๆ ฉีกกระเพาะเอาข้าวที่ไก่กินเข้าไปคืนได้หมดทุกเม็ด แถมยังได้ข้าวที่ไก่กินมาจากที่อื่นอีกด้วย ”

ข้อความที่ 2 พอตาเหลวกลับมาถึงบ้านจึงให้ภรรยาเอาเรือไปคืนเพื่อนของตน แต่เรือมีขนาดยาวกว่าเดิม เพื่อนของตาเหลวจึงต่อว่าอย่างรุนแรง ภรรยาของตาเหลวจึงรู้สึกอับอาย แล้วพายเรือกลับในระหว่างทางเกิดพายุพัด ดังข้อความ “ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้ไม่ไหว เรือพุ่งเข้าชนตลิ่งโครมใหญ่ เรือก็หดสั้นไปสองศอก จึงมีความยาวเท่าเดิม ภรรยาตาเหลว ดีใจมากรีบพายเรือกลับไปคืนให้เจ้าของ เจ้าของเรือเห็นเรือเท่าเดิมก็รับคืนแต่โดยดี”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

หลังจากที่ตาเหลวชำแหละปลาแจกเพื่อนฝูงที่มาช่วยกันจับปลาไหลตัวมึนมา แล้วก็มีความคิดว่า ปลาตัวใหญ่นี้คงกินไม่หมด น่าจะนำไปแลกข้าวเพื่อจะได้เก็บไว้กินนาน ๆ ดังข้อความ “ตาเหลวชำแหละปลาแจกเพื่อนฝูงแล้วปลาก็ยังเหลืออีกมากมาย ตาเหลว จึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือแล้ว ตาเหลวก็กลับบ้าน”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง ตาเหลวตกปลาไหล ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์

1.1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไป

ข้อความที่ 2 พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิวพอลกลับมาที่เรือก็เห็นฝูงไก่ป่ามากิน

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.3 การคมนาคม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไปจากที่เคยหาอยู่เป็นประจำ เรือตาเหลวลำเล็กเกินไปจึงต้องขอยืมเรือของเพื่อน

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

หนองน้ำ ป่า ต้นไม้ ของป่าประเภทหวาย น้ำมันยาง ผลไม้ สัตว์ป่าประเภท เสือ ไก่ป่า ปลาต่างๆ

1.2.2 การทำมาหากิน ปรากฏข้อความ 3 ข้อความ

ข้อความที่ 1 มีตาแก่คนหนึ่งซื้อตาเหลว มีอาชีพตกปลาขาย

ข้อความที่ 2 ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือ

ข้อความที่ 3 พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิว.....ตาเหลวโกรธจัดจึงไปตัดหวายมาทำบ่วงดักไก่ติดไว้กับกระถางเรือ ฝูงไก่ป่าไม่รู้ว่าจะเกิดภัยขึ้นแก่ตน ก็พากันมากินข้าวอีกจึงติดบ่วงหมดทุกตัว

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องจากศาสนา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ ปรากฏข้อความ 4 ข้อความ

ข้อความที่ 1 เมื่อไปถึงที่หมายตาเหลวเห็นปลามากมายดำผุดดำว่ายอยู่เกลื่อนกล่นก็เกิดความยินดีอย่างยิ่งว่าวันนี้จะต้องจับปลาได้เต็มลำเรือ แต่ลวนแล้วแต่ตาเหลวก็ต้องผิดหวังเพราะวันนี้เกิดอาเพศหรือเป็นวันอาถรรพ์ อย่างไรก็ตามก็ไม่ทราบปลาไม่กินเบ็ดตาเหลวเลย

ข้อความที่ 2 ปรากฏว่าปลาที่ติดเบ็ดตาเหลวนั้นเป็นปลาไหลตัวมหึมา

ข้อความที่ 3 ส่วนเรือที่ถูกลากแรงๆก็ยาวกว่าเดิมสองศอก ตาเหลวขึ้นเรือลงน้ำไม่ไหว

ข้อความที่ 4 ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้น้ำไม่ไหวเรือพุ่งชนตลิ่งโครมใหญ่ เรือก็หดสั้นไปสองศอกจึงมีความยาวเท่าเดิม

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

พอตาเหลวกลับมาถึงบ้านจึงให้ภรรยาเอาเรือไปคืนเพื่อนของตน เพื่อนของตาเหลวมาสำรวจดูเรือก็ลืบลำดูแล้วไม่ใช่เรือของตนเพราะยาวกว่าเดิมสองศอก จึงต่อว่าต่อขานอย่างรุนแรง หาวว่าตาเหลวกลับกลอกไม่มีสัจจะให้ขอยืมเรือไปกลับทรยศเอาลำอื่นมาเปลี่ยน ภรรยาของตาเหลวรู้สึกอับอายที่ถูกต่อว่าจึงเอาเรือกลับบ้าน ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้น้ำไม่ไหว เรือพุ่งเข้าชนตลิ่งโครมใหญ่เรือก็หดสั้นไปสองศอกจึงมีความยาวเท่าเดิมภรรยาตาเหลวดีใจมากรีบพายเรือกลับไปคืนให้เจ้าของ เจ้าของเห็นเรือเท่าเดิมก็รับคืนแต่โดยดี

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความดังนี้

ข้อความที่ 1 มีตาแก่คนหนึ่งชื่อตาเหลว มีอาชีพตกปลาขาย ตาเหลวมีความสามารถพิเศษ จนคนพูดกันว่าจะเป็นเวลาฝนตก ฟ้าร้อง กลางคืนหรือกลางวัน พระอาทิตย์หรือพระจันทร์สัณห์จะมีเกิดสุริยคราสหรือจันทรคราส ตาเหลวตกปลาได้มากเสมอ บรรดานักตกปลาทั้งหลายก็ครั้นคร้ามไม่มีใครกล้าแข่งรัศมีกับตาเหลวเลย

ข้อความที่ 2 ตาเหลวโกรธจัดจึงไปตัดหวายมาทำบ่วงดักไก่ติดไว้กับกระทงเรือ ผุ่งไก่อ่าไม่รู้ว่าจะเกิดภัยขึ้นแก่ตน ก็พากันมากินข้าวอีกจึงติดบ่วงหมดทุกตัว ตาเหลวเห็นได้โอกาส ดังนั้นก็ไ้ร่องขึ้นไก่อ่าตกใจบินพร้อมกันเอาเรือลงน้ำโดยไม่ต้องเข็น แล้วตาเหลวก็ฆ่าไก่ที่ละตัวๆฉีกกระเพาะเอาข้าวที่ไก่อ่ากินเข้าไปคืนได้หมดทุกเม็ดแถมยังได้ข้าวที่ไก่อ่ากินมาจากที่อื่นด้วย

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 3 ข้อความดังนี้

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไปจากที่เคยหาอยู่เป็นประจำ เรือของตาเหลวเล็กเกินไปจึงต้องขอยืมเรือของเพื่อน

ข้อความที่ 2 ตาเหลวตกใจรีบหนีขึ้นฝั่งป่าวร้องให้เพื่อนๆมาช่วยจับปลาตัวใหญ่ ที่แรกไม่มีใครเชื่อ คิดว่าตาเหลวพูดตลปตะแลงปลิ้นปล้อนแต่ขัดไม่ได้จึงมาช่วย

ข้อความที่ 3 ตาเหลวฆ่าและปลาแจกเพื่อนฝูงแล้วปลาก็ยังเหลืออีกมากมาย ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือ

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง ตาเหลวดกปลาไหล มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏภูมิประเทศและการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ มีลักษณะเป็นหนองน้ำ แม่น้ำ ป่า ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไป

ข้อความที่ 2 พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิวพอลกลับมาที่เรือก็เห็นฝูงไก่อ่ำมากิน

ข้าวเกือบหมดล่ำ

1.1.2 การคมนาคม มีการคมนาคมทางน้ำโดยมีการใช้เรือในวิถีชีวิตประจำวัน ดังข้อความ

วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไปจากที่เคยหาอยู่เป็นประจำ เรือตาเหลวลำเล็กเกินไปจึงต้องขอยืมเรือของเพื่อน

1.2 เศรษฐกิจ ปรากฏทรัพยากร การทำมาหากิน ไม่ปรากฏ ฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.2.1 ทรัพยากร มีความอุดมสมบูรณ์ มีหนองน้ำ ป่า ต้นไม้ ของป่าประเภทหวาย น้ำมันยาง ผลไม้ สัตว์ป่าประเภท เสือ ไก่ป่า ปลาต่าง ๆ เช่นปลาไหล เป็นต้น

1.2.2 การทำมาหากิน มีอาชีพประมง แลกเปลี่ยนสินค้า และหาของป่า ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 มีตาแก่คนหนึ่งซื้อตาเหลว มีอาชีพตกปลาขาย

ข้อความที่ 2 ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มล่ำเรือ

ข้อความที่ 3 พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิว.....ตาเหลวโกรธจัดจึงไปตัดหวายมาทำปวงดักไก่ติดไว้กับกระถางเรือ ฝูงไก่อ่ำไม่รู้ว่าจะเกิดภัยขึ้นแก่ตน ก็พากันมากินข้าวอีกจึงติดปวงหมดทุกตัว

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อเรื่องอาถรรพ์ มีเหตุมีความเป็นไปได้เกิดเรื่องเหนือธรรมชาติดังข้อความ

ข้อความที่ 1 เมื่อไปถึงที่หมายตาเหลวเห็นปลามากมายคำพูดคำว่าอยู่เกลื่อนกล่นก็เกิดความยินดีอย่างยิ่งว่าวันนี้จะต้องจับปลาได้เต็มล่ำเรือ แต่ล้วนแล้วแต่ตาเหลวก็ต้องผิดหวังเพราะวันนี้เกิดอาเพศ หรือเป็นวันอาถรรพ์ อย่างไรก็ไม่ทราบปลาไม่กินเบ็ดตาเหลวเลย

ข้อความที่ 2 ปรากฏว่าปลาที่ติดเบ็ดตาเหลวนั้นเป็นปลาไหลตัวมหึมา

ข้อความที่ 3 ส่วนเรือที่ถูกลากแรงๆก็ยาวกว่าเดิมสองศอก ตาเหลวเข็นเรือลงน้ำไม่ไหว

ข้อความที่ 4 ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้ไม่ไหวเรือพุ่งชนตลิ่งโครมใหญ่ เรือก็หดสั้นไปสองศอกจึงมีความยาวเท่าเดิม

3. ค่านิยมปรากฏค่านิยม ความซื่อสัตย์ ผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถและความเมตตาเอื้อเฟื้อ มีดังนี้

3.1 ความซื่อสัตย์ ยึดถือความซื่อสัตย์ในคำพูด สัจจะเป็นสิ่งสำคัญ ตาเหลวยืมเรือของเพื่อนไปใช้ เมื่อใช้เสร็จก็นำมาคืน ดังข้อความ

พอตาเหลวกลับมาถึงบ้านจึงให้ภรรยาเอาเรือไปคืนเพื่อนของตน เพื่อนของตาเหลวมาสำรวจดูเรือก็ลูบคลำดูแล้วไม่ใช่เรือของตนเพราะยาวกว่าเดิมสองศอก จึงต่อว่าต่อขานอย่างรุนแรง หาวว่าตาเหลวกลับกลอกไม่มีสัจจะให้ขอยืมเรือไปกลับทรยศเอาลำอื่นมาเปลี่ยน ภรรยาของตาเหลวรู้สึกอับอายที่ถูกต่อว่าจึงเอาเรือกลับบ้าน ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้ไม่ไหว เรือพุ่งเข้าชนตลิ่งโครมใหญ่เรือก็เหวี่ยงไปสองศอก จึงมีความยาวเท่าเดิมภรรยาตาเหลวดีใจมากรีบพายเรือกลับไปคืนให้เจ้าของ เจ้าของเห็นเรือเท่าเดิมก็รับคืนแต่โดยดี

3.2 ผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ตาเหลวเป็นผู้ที่มีปัญญาความสามารถในการตกปลา การแก้ไขปัญหา เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของสังคม ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 มีตาแก่คนหนึ่งซื้อตาเหลว มีอาชีพตกปลาขาย ตาเหลวมีความสามารถพิเศษ จนคนพูด กันว่าจะเป็นเวลาฝนตก ฟ้าร้อง กลางคืนหรือกลางวัน พระอาทิตย์หรือพระจันทร์สิ้นรัศมีจะเกิดสุริยคราสหรือจันทรคราส ตาเหลวตกปลาได้มากเสมอ บรรดานักตกปลาทั้งหลายก็ครั้นคร้ามไม่มีใครกล้าแข่งรัศมีกับตาเหลวเลย

ข้อความที่ 2 ตาเหลวโกรธจัดจึงไปตัดหวายมาทำบ่วงดักไก่ติดไว้กับกระถางเรือ ผุงไก่อ่าไม่รู้ว่า จะเกิดภัยขึ้นแก่ตน ก็พากันมากินข้าวอีกจึงติดบ่วงหมดทุกตัว ตาเหลวเห็นได้โอกาส ดังนั้นก็ไ้ร้องขึ้นไก่อ่าตกใจบินพร้อมกันเอาเรือลงน้ำโดยไม่ต้องเข็น แล้วตาเหลวก็ฆ่าไก่อ่าที่ละตัวๆฉีกกระเพาะเอาข้าวที่ไก่อ่ากินเข้าไปคืนได้หมดทุกเม็ดแถมยังได้ข้าวที่ไก่อ่ากินมาจากที่อื่นด้วย

3.3 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ คนในสังคมมีความเมตตาเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังเช่น เพื่อนของตาเหลวให้ยืมเรือไปตกปลาช่วยจับปลา และในขณะเดียวกันตาเหลวก็แบ่งปันปลาที่จับได้ให้แก่เพื่อน ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไปจากที่เคยหาอยู่เป็นประจำ เรือของตาเหลวเล็กเกินไปจึงต้องขอยืมเรือของเพื่อน

ข้อความที่ 2 ตาเหลวตกใจรีบหนีขึ้นฝั่งบ่าวร้องให้เพื่อนๆมาช่วยจับปลาตัวใหญ่ ที่แรกไม่มีใครเชื่อคิดว่าตาเหลวพูดตลปตะเลงปลิ้นปล้อนแต่ขัดไม่ได้จึงมาช่วย

ข้อความที่ 3 ตาเหลวฆ่าห่านปลาแจกเพื่อนฝูงแล้วปลาก็ยังเหลืออีกมากมาย ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏทั้งจารีตประเพณีขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี

เรื่อง ตำนานต้นจาก

ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น รำเพยลูกสาวแสนสวย ของทิดฉ่ำที่เกิดได้เพียง 3 วัน ภรรยาสุดที่รักของเขาก็ตายลง ทิดฉ่ำทั้งรักทั้งหวงลูกสาวคนนี้ ของแถมมาก ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟ้ารำเพย เพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ แต่ใครเลยจะรู้ว่า ความรักเกิดขึ้นได้แม้ว่าจะมีกำแพงกันสูงสักปานใด รำเพยสาวเจ้าก็อาจจะรอดการมีรักไปได้ “เจ้าชาติ” คือชายที่กำลังใจของหญิงสาวที่งามที่สุดแห่งบ้านไร่ดอนไว้ได้ ความรักของคนทั้งสองแน่นเหนียว มิตรชิดและไม่มีใครล่วงรู้ว่ารำเพยและชาติรักกัน และความลับย่อมไม่มีในโลก สิ่งที่เคยปกปิดไว้อย่างมิดชิด ก็ถูกเปิดเผยขึ้นจาก “ลำดวน” สาวที่ปองรักชาติอยู่ ทิดฉ่ำเมื่อรู้เรื่องราวทั้งหลายที่ถูกเปิดเผยโดยหมดสิ้น ก็ได้เขียนตีลูกสาวอย่างทารุณ พร้อมทั้งรังแกทั้งร่างกายและจิตใจของไอ้ชาติ หนุมผู้หมายปองดอกฟ้า ต่อมาพ่อของชาติถูกฆ่าตาย ริมปลายนา ซึ่งไม่มีใครรู้เรื่องราวเลย นอกจากทิดฉ่ำและลูกน้อง แต่ชาติรู้ดีว่า พ่อของตนตายเพราะใคร การแก้แค้นของเขาก็เริ่มขึ้น “ลูกสาวเศรษฐีฉ่ำหายไประหว่างบ้านไร่ดอนด้วยความสมัครใจ” คำเล่าลือแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ทิดฉ่ำทั้งออกตามหาและ จ้างคนตามหาพร้อม ทั้งให้ค่าจ้างไว้ว่า “ถ้าผู้ใดสามารถเอาหัวของไอ้ชาติ มาได้ 1,000 บาท(เงินในสมัยก่อน 1,000 บาท สร้างเรือนได้ 5 หลัง) จะเป็นของผู้ถือหัวไอ้ชาติมา”

ลำดวนสาวผู้ก่อเหตุรู้สึกด้วยยอมรับความผิดในใจตัวเองและละอายต่อตัวเองที่ทำให้เรื่องเล็กละเอียดกลายเป็นเรื่องใหญ่ขึ้น โดยใช้วาจาฆ่าชาติและ รำเพยทางอ้อม

ชาติพารำเพยมาถึงบ่อเลน เขาและรำเพยพร้อมใจที่จะตายด้วยกัน ถ้าหากยังมีผู้ตามมาห่อ ผ้าถูกทิ้งไปยังบ่อเลนข้างหน้า ทั้งสองตกใจมากเมื่อห่อผ้าของคนทั้งสองจมหายไปทั้ง ๆ ที่ตรงนั้นไม่มีน้ำ “บ่อเลนทรายดูด” รำเพยเข่าอ่อนทรุดฮวบลง ชาตินั่งลงกอดรำเพยไว้นั่น เขาและเธอไม่สามารถที่จะหนีไปไหนได้อีก เพราะทางนี้เป็นทางสุดท้ายแล้ว รำเพยกอดชาติไว้นั่น น้ำตาไหลพร่างพรู หันหลังกลับไปดูต้นทางที่เพิ่งผ่านมา เสียงคนไล่ตามมาอย่าง กระชั้นชิดชาติจับคางรำเพยขึ้นมอง น้ำตาแห่งความเป็นลูกผู้ชายไหลริน แต่หลังคราบน้ำตาน้ำตาบอกถึงแววตาอันมั่นคง เด็ดเดี่ยวและเข้มแข็ง เขาและเธอพร้อมแล้วที่จะทำสิ่งที่เขาต้องการ ชาติยื่นขึ้นมองรำเพย รำเพยก็ลุกขึ้น น้ำตายังไม่หมดและพร้อมที่จะร้องต่อไป ชาติจับมือรำเพยไว้นั่นว่า กลัวรำเพยจะหนีเขาไป เสียงไหของพวกรับจ้างล่ากวานน้อย 2 ตัว มาถึงที่ละน้อย ๆ รำเพยผวาซบเข้ากับอกของชาติไว้นั่น ขาข้างหนึ่งของชาติเลื่อนไปข้างหน้า ก้าวหนึ่ง ขาของรำเพยก็ก้าวไปข้างหน้าตามชาติ จาก 1 ก้าว จากเป็น 2 ก้าว และก้าวที่ 3 นี่ละที่จะบอกถึงอนาคตที่กำลังจะมาถึงเพียงไม่กี่วินาที ทิดฉ่ำและพวกมาถึงต้นโกงกางเบื้องหลังของชาติและรำเพย ชาติพาร่างของรำเพยร่วงหล่นในบ่อเลนทรายดูดทันที ทิดฉ่ำตกตะลึง ลูกสาวสุดที่รักของเขากำลังบดขยี้หัวใจของแกอย่างบรรจงจะขยี้ให้ละเอียด ร่างของชาติจมหายไปแล้ว แต่ยังมีอีกร่างหนึ่งที่ดำมืดดำว่ายเพื่อจะพยายามให้จม ร่างของรำเพยนั่นเอง ทิดฉ่ำเห็นร่างลูกสาวของตนยืนขึ้นในเลนตม้นนั้น ตัวเองเลยเข้าประชิดบ่อเลน มือซ้ายจับเถาว์ลยไว้นั่น มือขวากระชากร่างของรำเพยขึ้นจากบ่อเลน แต่หล่อนดูท่าทางว่าจะไม่ยอมขึ้นจากบ่อเลน หล่อนพยายามที่จะจมอีกครั้ง แต่ทิดฉ่ำคว้าร่างหล่อนได้แล้วก็กระชากขึ้นริมบ่อเลนแล้ววิ่งไปหารำเพยลากออกจากริมบ่อเลน แล้วกอด ลูกสาวไว้นั่น พร่ำวอนขอร้องลูกสาวสุดที่รักของแกเรื่องทำร้ายตัวเอง รำเพยพยายามจะตื่น เพื่อกระโดดลงบ่อเลนตายตามคู่รักของเธอที่จมหายไป แต่ก็ไม่ได้ผล ทิดฉ่ำสำนึกผิด ขอร้อง ลูกสาวของแก รำเพยซบหน้าลงกับฝ่ามือ ร้องไห้ปานว่าจะชาติใจ เธอผิดสัญญาเสียแล้ว

ณ ที่ตรงนี้นี่เองจึงเกิดตำนานขึ้น เกิดเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมา ณ ที่ตรงนี้ เป็นที่ที่ทำให้เขาและเธอจากกันทั้ง ๆ ที่สัญญาว่า เขาและเธอจะตายพร้อมกัน แต่รำเพยสาวเจ้าผิดสัญญา อะไรจะเกิดขึ้นกับหล่อนเราไม่ทราบ เราทราบก็เพียงแต่ที่ตรงนี้เป็นที่ที่เขาและเธอ จากกัน

นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ชาวบ้านได้เห็นต้นไม้ต้นหนึ่งโผล่ขึ้นมาและเติบโตขึ้นบนเลนตม ชาวบ้านจึงให้ชื่อต้นไม้ต้นนั้นว่า “ต้นจาก”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง ตำนานต้นจาก มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีเศรษฐีชื่อทิดฉ่ำ ผู้ไม่มีหนี้สินเพราะร่ำรวยมาก ดังข้อความ

“ ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น ”

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ชาติและร่ำเพยตกลงกันว่าจะหนีไปด้วยกัน ดังข้อความ “ลูกสาวเศรษฐีนำหายไปจากบ้านไร่นอนด้วยความสมัครใจ ”

ข้อความที่ 2 ชาติและร่ำเพยวางแผนร่วมกันว่าถ้ามีคนตามมาทันก็จะพร้อมใจตายไปด้วยกัน ดังข้อความ “เขาและร่ำเพยพร้อมใจที่จะตายด้วยกัน ถ้าหากยังมีผู้ตามมา”

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชาติและร่ำเพยถึงทางตันไม่สามารถหนีไปไหนได้จึงรวมใจกันเป็นหนึ่งเดียว ดังข้อความ

“ ร่ำเพยผวาซบเข้ากับอกของชาติไวแน่น ขาข้างหนึ่งของชาติเลื่อนไปข้างหน้า ก้าวหนึ่ง ขาของร่ำเพยก็ก้าวไปข้างหน้าตามชาติจาก 1 ก้าว เป็น 2 ก้าว และ ก้าวที่ 3 นี้ละ ที่จะบอกถึงอนาคตที่กำลังจะมาถึงเพียงไม่กี่วินาที ”

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การรักษาสุขภาพและเชื่อถือได้

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง ตำนานต้นจาก มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การไม่มีหนี้สิน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีเศรษฐีชื่อทิดฉ่ำ ผู้ไม่มีหนี้สินเพราะร่ำรวยมาก ดังข้อความ

“ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 3 ข้อความ ดังนี้

2.1 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ชาติและรำเพยตกลงกันว่าจะหนีไปด้วยกัน ดังข้อความ “ลูกสาวเศรษฐีหนีหายไประหว่างไร่ดอนด้วยความสมัครใจ”

ข้อความที่ 2 ชาติและรำเพยวางแผนร่วมกันว่า ถ้ามีคนตามมาทันก็จะพร้อมใจตายไปด้วยกัน ดังข้อความ “เขาและรำเพยพร้อมใจที่จะตายด้วยกัน ถ้าหากยังมีผู้ตามมา”

2.2 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชาติและรำเพยถึงทางตันไม่สามารถหนีไปไหนได้จึงรวมใจกันเป็นหนึ่งเดียว ดังข้อความ “รำเพยผวาซบเข้าก้นอกของชาติไวแน่น ขาข้างหนึ่งของชาติเลื่อนไปข้างหน้า ก้าวหนึ่ง ขาของรำเพยก็ก้าวไปข้างหน้าตามชาติจาก 1 ก้าว เป็น 2 ก้าว และ ก้าวที่ 3 นี้ละ ที่จะบอกถึงอนาคตที่กำลังจะมาถึงเพียงไม่กี่วินาที”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง ตำนานต้นจาง ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏภูมิประเทศและการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏข้อความ 3 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น

ข้อความที่ 2 ต่อมาพ่อของชาติถูกฆ่าตาย ริมปลายนา

ข้อความที่ 3 ทิดฉ่ำและพวกมาถึงต้นโกงกางเบื้องหลังของชาติและรำเพย ชาติพาร่าง

รำเพยร่วงหล่นในบ่อเลนทรายดูดทันที

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

นาข้าว บ่อเลน ต้นโกงกาง ต้นไม้ เถาวัลย์

1.2.2 การทำมาหากิน ปรากฏข้อความ 3 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ต่อมาพ่อของชาติถูกฆ่าตายริมปลายนา

ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำทั้งออกตามหาและจ้างคนตามหา พร้อมให้ค่าจ้าง

ข้อความที่ 3 เสียใจของพวกรับจ้างล่ากวางน้อย 2 ตัวมาถึงที่น้อยๆ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น รำเพยลูกสาวแสนสวย
ของทิดฉ่ำที่เกิดเพียง 3 วัน ภรรยาสุดที่รักของเขาก็ตายลง ทิดฉ่ำทั้งรักทั้งหวงลูกสาวคนนี้ของแก่มาก ไม่มี
ชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟ้ารำเพยเพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของ
ทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่น ๆ อันสืบเนื่องจากศาสนา

ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ณ ที่ตรงนี้นี่เองจึงเกิดตำนานขึ้น เกิดเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมา ณ ที่ตรงนี้เป็นที่ที่เขและเธอ
จากกันทั้งคู่ที่สัญญาว่า เขาและเธอจะตายพร้อมกัน แต่รำเพยสาวเจ้าผิดสัญญาอะไรจะเกิดขึ้นกับหล่อนเราไม่
ทราบ เราทราบก็เพียงแต่ที่ตรงนี้เป็นที่ที่เขและเธอจากกัน นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ชาวบ้านได้เห็นต้นไม้ต้น
หนึ่งโผล่ขึ้นมาและเติบโตขึ้นบนเลนตม ชาวบ้านจึงให้ชื่อต้นไม้ต้นนั้นว่า ต้นจาง

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสย

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย ปรากฏข้อความ 3 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น

ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำทั้งรักทั้งหวงลูกสาวคนนี้ของแก่มาก ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟ้ารำเพย เพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ

ข้อความที่ 3 ทิดฉ่ำทั้งออกตามหาและจ้างคนตามหาพร้อมทั้งให้ค่าจ้างไว้ว่าถ้าผู้ใดสามารถเอหัวของไอ้ชาติมาได้ 1,000 บาท (เงินในสมัยก่อน 1,000 บาท สร้างเรือนได้ 5 หลัง) จะเป็นของผู้ถือหัวไอ้ชาติมา

3.2 อำนาจ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟ้ารำเพย เพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ

ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำเมื่อรู้เรื่องราวทั้งหลายที่ถูกเปิดเผยโดยหมดสั่นก็ได้เขียนตีลูกสาวอย่างทารุณ พร้อมทั้งรังแกทั้งร่างกายและจิตใจของไอ้ชาติ หนุ่มผู้หมายปองดอกฟ้าต่อมาพ่อชาติถูกฆ่าตายริมปลายนา ซึ่งไม่มีใครรู้เรื่องราวเลย นอกจากทิดฉ่ำและลูกน้อง แต่ชาติรู้ดีว่าพ่อของตนตายเพราะใคร

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

รำเพยพยายามจะเดินเพื่อกระโดดลงบ่อเลนตายตามคู่รักของเธอที่จมน้ำตายไป แต่ไม่ได้ผล ทิดฉ่ำสำนึกผิด ขอร้องลูกสาวแก รำเพยชบหน้าลงกับฝ่ามือร้องไห้ป่าวว่าจะขาดใจ เธอผิดสัญญาเสียแล้ว

3.5 ความซื่อสัตย์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ณ ที่ตรงนี้เองจึงเกิดตำนานขึ้น เกิดเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมา ณ ที่ตรงนี้เป็นที่ที่ทำให้เขาและเธอจากกันทั้งๆที่สัญญาว่า เขาและเธอจะตายพร้อมกัน แต่รำเพยสาวเจ้าผิดสัญญา

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความดังนี้

ทิดฉ่ำเห็นร่างลูกสาวของตนยืนขึ้นในเลนตมนั้น ตัวเองเลยเข้าประชิดบ่อเลน มือซ้ายจับเถาวัลย์ไว้แน่น มือขวากระชากร่างของรำเพยขึ้นจากบ่อเลน แต่เมื่อหล่อนดูท่าทางว่าจะไม่ยอมขึ้นจากบ่อเลน หล่อนพยายามที่จะจมอีกครั้ง แต่ทิดฉ่ำคว้าร่างหล่อนได้แล้วก็กระชากขึ้นริมบ่อแล้ววิ่งไปหารำเพยลากออกจากริมบ่อเลน แล้วกอดลูกสาวไว้แน่น พร่ำวอนขอร้องลูกสาวสุดที่รักของแกเรื่องทำร้ายตัวเอง

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ลูกสาวเศรษฐีฉ่ำหายไประหว่างบ้านไร่นาด้วยความสมัครใจคำเล่าลือแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง ตำนานต้นจาก มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏภูมิประเทศ การตั้งบ้านเรือน ไม่ปรากฏการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ เป็นหมู่บ้านมีทุ่งนา ป่าชายเลน ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่นา ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น

ข้อความที่ 2 ต่อมาพ่อของชาติถูกฆ่าตาย ริมปลายนา

ข้อความที่ 3 ทิดฉ่ำและพวกมาถึงต้นโกงกางเบื้องหลังของชาติและรำเพย ชาติพาร่างรำเพยวิ่งหล่นในบ่อเลนทรายดูดทันที

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน มีลักษณะการสร้างบ้านรวมกันอยู่เป็นหมู่บ้าน มีการตั้งชื่อหมู่บ้าน ดังข้อความ

ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่นา ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น

1.2 เศรษฐกิจ ปรากฎทรัพยากร การทำมาหากิน และฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.2.1 ทรัพยากร มินาข้าว บ่อเลน ต้นโกงกาง ต้นไม้ เถาวัลย์ ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ต่อมาพ่อของชาติถูกฆ่าตายริมปลายนา

ข้อความที่ 2 ชาติพาร้าเพยมาถึงบ่อเลน

ข้อความที่ 3 ทิดฉ่ำเห็นร่างลูกสาวของตนยืนขึ้นในเลนตมนั้น ตังเองเลยเข้าประชิดบ่อเลน มือซ้ายจับเถาวัลย์ไว้แน่น

1.2.2 การทำมาหากิน มีอาชีพทำนา อาชีพรับจ้าง ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ต่อมาพ่อของชาติถูกฆ่าตายริมปลายนา

ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำทั้งออกตามหาและจ้างคนตามหา พร้อมให้ค่าจ้าง

ข้อความที่ 3 เสียงไหของพวกรับจ้างล่ากวางน้อย 2 ตัวมาถึงที่น้อยๆ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ คนในชุมชนผู้ที่มีฐานะร่ำรวยเป็นเศรษฐี มีอำนาจและอิทธิพลทำให้ผู้อื่นเกิดความยำเกรง ดังข้อความ

ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น ร้าเพยลูกสาวแสนสวยของทิดฉ่ำที่เกิดเพียง 3 วัน ภรรยาสุดที่รักของเขาก็ตายลง ทิดฉ่ำทั้งรักทั้งหวงลูกสาวคนนี้ของแก่มาก ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟาร้าเพยเพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ

2. ความเชื่อ ปรากฎความเชื่อสืบเนื่องมาจากศาสนา ตายแล้วเกิดใหม่ ตามเหตุปัจจัยให้เป็นไปอย่างการตายของชาติที่ตั้งสัจจะกับสาวคนรักคือร้าเพย ว่าสองคนจะยอมตายพร้อมกัน แต่ร้าเพยไม่ตายเพราะทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อได้ช่วยชีวิตและร้องขอไว้ทำให้ทั้งสองต้องพรากจากกัน สถานที่ที่ตายของชาติจึงมีต้นไม้เกิดขึ้นเป็นพยานรัก ดังข้อความ

ณ ที่ตรงนี้เองจึงเกิดตำนานขึ้น เกิดเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมา ณ ที่ตรงนี้เป็นที่ที่เขาและเธอจากกันทั้งคู่ที่สัญญาว่า เขาและเธอจะตายพร้อมกัน แต่ร้าเพยสาวเจ้าผิดสัญญาอะไรจะเกิดขึ้นกับหล่อนเราไม่ทราบ เราทราบก็เพียงแต่ที่ตรงนี้เป็นที่ที่เขาและเธอจากกัน นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมาชาวบ้านได้เห็นต้นไม้ต้นหนึ่งโผล่ขึ้นมาและเติบโตขึ้นบนเลนตม ชาวบ้านจึงให้ชื่อต้นไม้ต้นนั้นว่า ต้นจาก

3. ค่านิยม ปรากฎค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย อำนาจ ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ และความเมตตาเอื้อเฟื้อ ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย สังคมให้ความสำคัญและยอมรับในเงินของทิดฉ่ำ ถึงแม้ทิดฉ่ำจะมีการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น

ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำทั้งรักทั้งหวงลูกสาวคนนี้ของแก่มาก ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟาร้าเพย เพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ

ข้อความที่ 3 ทิดฉ่ำทั้งออกตามหาและจ้างคนตามหาพร้อมทั้งให้ค่าจ้างไว้ว่าถ้าผู้ใดสามารถเอาหัวของไอ้ชาติมาได้ 1,000 บาท (เงินในสมัยก่อน 1,000 บาท สร้างเรือนได้ 5 หลัง จะเป็นของผู้ถือหัวไอ้ชาติมา

3.2 อำนาจ สังคมยอมรับอำนาจอิทธิพลของบุคคลสามารถออกคำสั่งให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความต้องการได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องถูกต้องหรือเป็นเรื่องที่ผิดเหมือนกับทิดฉ่ำผู้อิทธิพลของบ้านไร่ดอน ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟ้ารำเพย เพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ

ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำเมื่อรู้เรื่องราวทั้งหลายที่ถูกเปิดเผยโดยหมดสิ้นก็ได้เขียนตีลูกสาวอย่างทารุณ พร้อมทั้งรังแกทั้งร่างกายและจิตใจของไอ้ชาติ หนุมผู้หมายปองดอกฟ้าต่อมาพ่อชาติถูกฆ่าตายริมปลายนา ซึ่งไม่มีใครรู้เรื่องราวเลย นอกจากทิดฉ่ำและลูกน้อง แต่ชาติรู้ดีว่าพ่อของตนตายเพราะใคร

3.3 ความกตัญญู ลูกต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพ่อแม่ แต่จะต้องปฏิบัติตามที่พ่อแม่บอกกล่าวแสดงถึงการเคารพเชื่อฟัง ดังเช่นรำเพยยอมทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อไม่ทำร้ายตนเองให้ตายตามชาติชายคู่รัก ยอมผิดสัญญาที่ได้ให้ไว้ต่อกัน เพราะความกตัญญูต่อผู้เป็นพ่อ ดังข้อความ

รำเพยพยายามจะตื่นเพื่อกระโดดลงบ่อเล่นตายตามคู่รักของเธอที่จมหายไป แต่ไม่ได้ผล ทิดฉ่ำสำนึกผิด ขอร้องลูกสาวแก รำเพยขบหน้าลงกับฝ่ามือร้องไห้ป่วนว่าจะขาดใจ เธอผิดสัญญาเสียแล้ว

3.4 ความซื่อสัตย์ การรักษาสิ่งจะซื่อสัตย์ต่อคำพูด คำสัญญาเมื่อพูดไปแล้วก็ต้องรักษาคำพูด แม้จะต้องแลกกับชีวิต ชาติ รำเพย ให้คำมั่นสัญญาต่อกันเมื่อไม่สมหวังในความรักก็ยอมที่จะตายด้วยกันหากไม่ทำตามถือว่าผิดสัญญา ดังข้อความ

ณ ที่ตรงนี้เองจึงเกิดตำนานขึ้น เกิดเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมา ณ ที่ตรงนี้เป็นที่ที่ทำให้เขาและเธอจากกันทั้งๆที่สัญญาว่า เขาและเธอจะตายพร้อมกัน แต่รำเพยสาวเจ้าผิดสัญญา

3.5 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ พ่อแม่มีความรัก ความเมตตาให้ลูกเสมอแม้ว่าลูกจะทำผิดมากน้อยแค่ไหน ดังเช่น ทิดฉ่ำมีความรัก ความเมตตาให้กับรำเพยผู้เป็นบุตรสาว เลี้ยงดูด้วยความรัก ยอมเสี่ยงอันตรายจากการถูกดูจากบ่อเล่น ดังข้อความ

ทิดฉ่ำเห็นร่างลูกสาวของตนยืนขึ้นในเลนตมนั้น ตัวเองเลยเข้าประชิดบ่อเล่น มือซ้ายจับเถาว์วัลย์ไว้แน่น มือขวากระชากร่างของรำเพยขึ้นจากบ่อเล่น แต่เมื่อหล่อนดูท่าทางว่าจะไม่ยอมขึ้นจากบ่อเล่น หล่อนพยายามที่จะจมอีกครั้ง แต่ทิดฉ่ำคว้าร่างหล่อนได้แล้วก็กระชากขึ้นริมบ่อแล้ววิ่งไปหารำเพยลากออกจากริมบ่อเล่น แล้วกอดลูกสาวไว้แน่น พร่ำวอนขอร้องลูกสาวสุดที่รักของแกเรื่องทำร้ายตัวเอง

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏจารีตประเพณี ไม่ปรากฏขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

จารีตประเพณี สังคมให้ความสำคัญหรือยึดถือพฤติกรรมของหนุ่มสาวหากอยู่กินกันต้องมีการสู่ขอ แต่งงานให้ถูกต้อง หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติสังคมจะติฉินนินทา ดังเช่น ขาดิและรำเพยลักลอบคบกันและรำเพยหนีหายไปกับขาดิ เกิดคำติฉินนินทากระจายทั่วหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว ดังข้อความ

ลูกสาวเศรษฐีฉ้อหายไปจากบ้านไร่ตอนโดยความสมัครใจคำเล่าลือแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว

เรื่อง แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน

ในอดีตกาลนานมาแล้ว มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่ง ในหมู่บ้านนี้มีชายหนุ่มฝาแฝดอยู่ 2 คน ที่มีหน้าตาและนิสัยเหมือนกันทุกอย่างและบังเอิญสองฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาวคนเดียวกัน และสองฝาแฝดนี้ก็รักกันมาก ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น ทำให้น้องมีความเสียใจมาก แต่ทั้งสองก็ยังรักกันอยู่ ไปทำงานร่วมกันทุกวันแม้ว่าจะมีพี่ที่แต่งงานแล้ว ทุกวันเมื่อออกไปทำงาน เมื่อกลับมาถึงบ้านพี่ชายจะเป็น ผู้ที่กลับอยู่มาาก่อนทุกวัน วันหนึ่งน้องชายถือโอกาสกลับก่อน ส่วนภรรยาเมื่อเห็นคนน้องกลับมาก่อนก็เข้าใจผิดคิดว่าเป็นคนที่เพราะหน้าตาเหมือนกัน จึงได้ออกไปต้อนรับคนน้องและหยอกเย้ากันดังทุกวัน เมื่อคนที่มาพบเข้าก็เกิดความเสียใจเป็นอันมาก จึงได้ไปฆ่าตัวตายที่ริมห้วย หลังจากนั้นเมื่อภรรยาได้รู้ความจริงก็เกิดความเสียใจจึงได้ไปฆ่าตัวตายที่ริมห้วยใกล้ ๆ กันอีก

เวลาล่วงเลยมาร่างกายของคนทั้งสามก็เน่าเปื่อยไปและได้กลายเป็นต้นไม้ขึ้นมาสองชนิดและเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ต้นไม้ที่เกิดจากร่างกายของพี่ชายคือหมาก ที่ร่างของน้องชายคือพลู และร่างของภรรยาได้เป็นหินปูน ทั้งสามอยู่ใกล้ ๆ กัน

วันหนึ่งมีเจ้าเมืองได้ออกเที่ยวชมป่าจนกระทั่งมาถึงริมห้วยที่มีหมากพลูและปูนอยู่ จึงได้เก็บหมากพลูและเคี้ยวกิน เมื่อบ้วนน้ำลงไปก็บ้วนลงไปบนหินปูน จึงเกิดมีสีแดงขึ้นมา เจ้าเมืองจึงได้นำหมากพลูและหินปูนนั้นเข้ามาไว้ในเมือง และใช้เคี้ยวร่วมกันมาทุกวันนี้ และปัจจุบันนี้ พิธีแต่งงานจะต้องมีหมาก พลู ปูน จัดลงไปขันหมาก เพราะถือว่าเป็นความรักที่แท้จริง และเที่ยงแท้จนกระทั่งจากกันทั้งสามคน ดังนั้นจึงทำให้คนในปัจจุบันนี้ยึดถือกันมาว่า เมื่อจะจัดงานแต่งงานหมากพลูและปูนนั้นขาดไม่ได้

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

หลังจากที่ชายฝาแฝดและภรรยาได้ฆ่าตัวตายไปแล้ว เวลาที่ล่วงเลยมานานร่างกาย ทั้งสามก็เน่าเปื่อย และได้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ขึ้นมา ดังข้อความ “ร่างกายของคนทั้งสามก็เน่าเปื่อยไป และได้กลายเป็นต้นไม้ขึ้นมาสองชนิดและเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ต้นไม้ที่เกิดจากร่างกายของพี่ชายคือหมาก ที่ร่างของน้องชายคือพลู และร่างของภรรยาได้เป็นหินปูนทั้งสามอยู่ใกล้ ๆ กัน ”

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ถึงแม้ว่าแฝดน้องจะเสียใจที่แฝดพี่ได้แต่งงานกับหญิงที่ตนรักไปแล้ว แต่ความเป็นพี่น้องก็ยังเหมือนเดิมยังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังข้อความ “แต่ทั้งสองก็ยังรักกันอยู่ ไปทำงานร่วมกันทุกวันแม้ว่าจะมีพี่ที่แต่งงานแล้ว”

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

การที่แฝดพี่แต่งงานไปแล้วทำให้แฝดน้องเสียใจมาก เพราะทั้งสองรักผู้หญิงคนเดียวกัน ทำให้รู้สึกผิดหวัง ดังข้อความ “ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น ทำให้น้องมีความเสียใจมาก”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การรักษาสิ่งจะและเชื่อถือได้

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

สองหนุ่มฝาแฝดแม้ว่าจะรักผู้หญิงคนเดียวกัน แต่การปฏิบัติตามครรลองประเพณีที่ดีงามของสังคมนั้น พี่ต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังข้อความ “บังเอิญสองฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาวคนเดียวกัน และสองฝาแฝดนี้ก็รักกันมาก ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังนั้นฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น ทำให้น้องมีความเสียใจมาก”

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

หลังจากที่ชายฝาแฝดและภรรยาได้ฆ่าตัวตายไปแล้ว เวลาที่ล่วงเลยมานานร่างกาย ทั้งสามก็เน่าเปื่อย และได้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ขึ้นมา ดังข้อความ “ร่างกายของคนทั้งสามก็เน่าเปื่อยไป และได้กลายเป็นต้นไม้ขึ้นมาสองชนิดและเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ต้นไม้ที่เกิดจากร่างกายของพี่ชายคือหมาก ที่ร่างของน้องชายคือพลู และร่างของภรรยาได้เป็นหินปูน ทั้งสามอยู่ใกล้ ๆ กัน ”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ถึงแม้ว่าแฝดน้องจะเสียใจที่แฝดพี่ได้แต่งงานกับหญิงที่ตนรักไปแล้ว แต่ความเป็นพี่น้องก็ยังเหมือนเดิมยังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังข้อความ “แต่ทั้งสองก็ยังรักกันอยู่ ไปทำงานร่วมกันทุกวันแม้ว่าจะมีพี่ที่แต่งงานแล้ว”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำนวน 2 ข้อความ ดังนี้

3.1 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

การที่แฝดพี่แต่งงานไปแล้วทำให้แฝดน้องเสียใจมากเพราะทั้งสองรักผู้หญิงคนเดียวกัน ทำให้รู้สึกผิดหวัง ดังข้อความ “ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น ทำให้น้องมีความเสียใจมาก ”

3.2 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมายและประเพณีที่ติงามของสังคม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

สองหนุ่มฝาแฝดแม้ว่าจะรักผู้หญิงคนเดียวกัน แต่การปฏิบัติตามครรลองประเพณีที่ติงามของสังคมนั้น พี่ต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังข้อความ “บังเอิญสองฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาวคนเดียวกัน และสองฝาแฝดนี้ก็รักกันมาก ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น ทำให้น้องมีความเสียใจมาก”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สถาพภูมิศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏข้อความ 3 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ในอดีตกาลนานมาแล้ว มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่ง

ข้อความที่ 2 เมื่อคนพี่มาพบเข้าก็เกิดความเสียใจเป็นอันมากจึงได้ไปฆ่าตัวตายริมห้วย

ข้อความที่ 3 วันหนึ่งมีเจ้าเมืองได้ออกมาเที่ยวชมป่า จนกระทั่งมาถึงริมห้วยที่มีหมากพลู

และปูนอยู่

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่1 ในอดีตกาลมานานแล้ว มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่ง

ข้อความที่2 ทุกวันเมื่อออกไปทำงาน เมื่อกลับมาถึงบ้านพี่ชายจะเป็นผู้ที่กลับอยู่มาก่อน

ทุกวัน

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

ป่าไม้ ลำห้วย ต้นไม้คือหมาก พลู และหินปูน

1.2.2 การทำมาหากิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศิลห้และความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องจากศาสนา

ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

เวลาล่วงเลยมาร่างกายของคนทั้งสามก็เน่าเปื่อยไป และได้กลายเป็นต้นไม้ขึ้นมาสองชนิดและเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ต้นไม้ที่เกิดจากร่างกายของพี่ชายคือหมาก ที่ร่างของน้องชายคือพลูและร่างของภรรยาได้เป็นหินปูน ทั้งสามอยู่ใกล้ ๆ กัน

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

วันหนึ่งน้องชายถือโอกาสกลับก่อน ส่วนภรรยาเมื่อเห็นคนน้องกลับมา ก่อนก็เข้าใจผิดคิดว่าเป็นคนพี่เพราะหน้าตาเหมือนกัน จึงได้ออกไปต้อนรับคนน้องและหยอกเย้ากันทุกวัน เมื่อคนที่มาพบเข้าก็เกิดความเสียใจเป็นอันมาก จึงได้ไปฆ่าตัวตายที่ริมห้วย

3.6 การเคารพอาวุโส ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ในหมู่บ้านนี้มีชายหนุ่มฝาแฝดอยู่ 2 คน ที่มีหน้าตาและนิสัยเหมือนกันทุกอย่างและบังเอิญสองฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาวคนเดียวกันและสองฝาแฝดนี้รักกันมา ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะได้แต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ในหมู่บ้านนี้มีชายหนุ่มฝาแฝดอยู่ 2 คน ที่มีหน้าตาและนิสัยเหมือนกันทุกอย่างและบังเอิญสองฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาวคนเดียวกันและสองฝาแฝดนี้รักกันมา ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะได้แต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น

4.2 ขนบประเพณี ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น

4.3 ธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

เจ้าเมืองจึงได้นำหมากพลูและหินปูนนั้นเข้ามาไว้ในเมืองและใช้เคียวร่วมกันมาทุกวันนี้ และปัจจุบันนี้พิธีแต่งงานจะต้องมีหมาก พลู ปูน จัดลงไปในขันหมาก เพราะถือว่าเป็นความรักที่แท้จริง และเที่ยงแท้จนกระทั่งจากกันทั้งสามคน ดังนั้นจึงทำให้คนปัจจุบันนี้ยึดถือกันมาว่าเมื่อจะจัดงานแต่งงาน หมาก พลู และปูนนั้นขาดกันไม่ได้

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลู และปูน มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏภูมิประเทศ การตั้งบ้านเรือนแต่ไม่ปรากฏการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ มีลักษณะเป็นหมู่บ้านที่อยู่อาศัย มีป่า ต้นไม้ ลำห้วย ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ในอดีตกาลนานมาแล้ว มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่ง

ข้อความที่ 2 เมื่อคนพี่มาพบเข้าก็เกิดความเสียใจเป็นอันมากจึงได้ไปฆ่าตัวตายริมห้วย

ข้อความที่ 3 วันหนึ่งมีเจ้าเมืองได้ออกมาเที่ยวชมป่า จนกระทั่งมาถึงริมห้วยที่มีหมากพลู

และปูนอยู่

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน เมื่อ

ทำงานต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ในอดีตกาลนานมาแล้ว มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่ง

ข้อความที่ 2 ทุกวันเมื่อออกไปทำงาน เมื่อกลับมาถึงบ้านพี่ชายจะเป็นผู้ที่กลับอยู่มาก่อน

ทุกวัน

1.2 เศรษฐกิจ ปรากฏทรัพยากรไม่ปรากฏการทำงานหากินและฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

ทรัพยากร มีป่าไม้ ลำห้วย ต้นไม้คือหมาก พลู และหินปูน ดังข้อความ วันหนึ่งมีเจ้าหน้าที่ได้ ออกมาเที่ยวชมป่า จนกระทั่งมาถึงริมห้วยที่มีหมากพลูและปูนอยู่

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อสืบเนื่องมาจากศาสนา ตายแล้วเกิดใหม่ ในลักษณะต่างๆ ดังข้อความ

เวลาล่วงเลยมาร่างกายของคนทั้งสามก็เน่าเปื่อยไป และได้กลายเป็นต้นไม้ขึ้นมาสองชนิดและเป็น พืชอีกชนิดหนึ่ง ต้นไม้ที่เกิดจากร่างกายของพี่ชายคือหมาก ที่ร่างของน้องชายคือพลูและร่างของภรรยาได้ เป็นหินปูน ทั้งสามอยู่ใกล้ๆ กัน

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยม ความซื่อสัตย์ ความเคารพอาวุโสได้ ดังนี้

3.1 ความซื่อสัตย์ มีค่านิยมสามีภรรยาควรมีความซื่อสัตย์ต่อกันหากไม่ซื่อสัตย์อาจจะส่งผลเสียหายได้ ดังนี้ พฤติกรรมของภรรยาเมื่อ พี่ชายกลับมาจากทำงานเห็นน้องชายฝาแฝดหยอกเย้าอยู่กับภรรยาของตน เกิดความเข้าใจผิด เสียใจ และฆ่าตัวตาย ดังข้อความ

วันหนึ่งน้องชายถือโอกาสกลับก่อน ส่วนภรรยาเมื่อเห็นคนน้องกลับมาก่อนก็เข้าใจผิดคิดว่าเป็น คนพี่เพราะหน้าตาเหมือนกัน จึงได้ออกไปต้อนรับคนน้องและหยอกเย้ากันทุกวัน เมื่อคนพี่มาพบเข้าก็เกิด ความเสียใจเป็นอันมาก จึงได้ไปฆ่าตัวตายที่ริมห้วย

3.2 เคารพอาวุโส สังคมให้ความสำคัญผู้ที่มีอาวุโสกว่าดังเช่นพี่น้องฝาแฝด ในฐานะการเป็นพี่จึงมี โอกาสได้แต่งงานก่อนน้อง ดังข้อความ

ในหมู่บ้านนี้มีชายหนุ่มฝาแฝดอยู่ 2 คน ที่มีหน้าตาและนิสัยเหมือนกันทุกอย่างและบังเอิญสอง ฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาวคนเดียวกันและสองฝาแฝดนี้รักกันมา ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะได้แต่งงานก่อน น้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏจารีตประเพณี ขนบประเพณีธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี สังคมให้ความสำคัญความเชื่อข้อสัตย์ของสามีภรรยา หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องตามทำนองครองธรรมจะมีผลต่อการดำรงชีวิต ดังข้อความ

วันหนึ่งน้องชายถือโอกาสกลับก่อน ส่วนภรรยาเมื่อเห็นคนน้องกลับมา ก่อนก็เข้าใจผิดคิดว่าเป็นคนพี่เพราะหน้าตาเหมือนกัน จึงได้ออกไปต้อนรับคนน้องและหยอกเย้ากันทุกวัน เมื่อคนพี่มาพบเข้าก็เกิดความเสียใจเป็นอันมาก จึงได้ไปฆ่าตัวตายที่ริมห้วย เมื่อคนน้องเห็นดังนั้น ก็เกิดความเสียใจที่ทำให้พี่ชายต้องฆ่าตัวตาย จึงไปฆ่าตัวตายที่ริมห้วยใกล้ๆ กัน หลังจากนั้นเมื่อภรรยาได้รู้ความจริงก็เกิดความเสียใจไปฆ่าตัวตายที่ริมห้วยใกล้ๆ กันอีก

4.2 ขนบประเพณี มีการยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาว่าภายในครอบครัวหากมีการแต่งงานควรให้พี่แต่งงานก่อน ดังข้อความ

ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น

4.3 ธรรมเนียมประเพณี มีการถ่ายทอดยึดถือถึงระเบียบปฏิบัติภารกิจินหมากจะต้องใช้พลูและปูนและในพิธีแต่งงาน จะต้องให้มีหมากพลู ปูน เพื่อความรักที่มั่นคง ดังข้อความ

เจ้าเมืองจึงได้นำหมากพลูและหินปูนนั้นเข้ามาไว้ในเมืองและใช้เคียวร่วมกันมาทุกวันนี้ และปัจจุบันนี้พิธีแต่งงานจะต้องมีหมาก พลู ปูน จัดลงไปขันหมาก เพราะถือว่าเป็นความรักที่แท้จริง และเที่ยงแท้จนกระทั่งจากกันทั้งสามคน ดังนั้นจึงทำให้คนปัจจุบันนี้ยึดถือกันมาว่าเมื่อจะจัดงานแต่งงาน หมาก พลู และปูนนั้นขาดกันไม่ได้

เรื่อง ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู

ในกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อแมวกับหนูยังเป็นเพื่อนรักกัน และอาศัยอยู่บนเกาะแห่งหนึ่งอยู่กันมาจนเป็นเวลานานอาหารบนเกาะก็หมดลง แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกินก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป เมื่อโดยสารมานาน ๆ ทั้งหนูและแมวก็นั่งหิว และหิวมากขึ้นเรื่อย ๆ หนูจึงแห่ท่องเรือจนเรือทะลุน้ำเข้าเรือจนจม แมวกับหนูก็ต่างว่ายน้ำเข้าหาฝั่ง เมื่อถึงฝั่งแล้วแมวก็นั่งโกรธหนูมากที่แห่ท่องเรือทำให้เรือรั่ว จนน้ำเข้าเต็มประกอบกับความหิวทำให้แมวโกรธมากยิ่งขึ้น จึงบอกว่า หนูเจ้าอย่าหนีนะ มาให้เรากินเป็นอาหารเสียดี ๆ หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่ จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย จึงกล่าวว่าเจ้าแมวเพื่อนรัก เมื่อเพื่อนต้องการจะกินเรานั้น เราก็จะไม่หลบเลี่ยงหรอก เพราะเราเป็นผู้ผิดจริงแต่หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้ เห็นว่าเพื่อนจะต้องปวดท้องแน่ ๆ เพราะเพื่อนกำลังหิว และเนื้อตัวของเราเวลานี้ก็เปื่อยปอนหมด เพราะต้องว่ายน้ำมา และเพื่อนก็เปื่อยเหมือนกันหากจะกินก็คงไม่มีรสชาติอะไรด้วย ดังนั้นทางที่ดีที่สุดก็คือปล่อยเราให้ตัวแห้งเสียก่อนแล้วจึงกิน เรานะไม่สามารถหนีเพื่อนไปไหนพ้นหรอก ตอนนี้แดดก็ดีเรานั่งตากแดดเสียก่อนให้ตัวแห้งแล้วค่อยกินเรา เมื่อแมวได้ฟังดังนั้นก็เห็นว่าจริง จึงยอมตกลงด้วย หนูจึงบอกว่าถ้าอยากจะให้ตัวเราแห้งเร็วขึ้นต้องหันหลังเข้าหากันหันหน้าออกคนละฝ่าย เพื่อป้องกันอันตรายด้วย แมวก็นั่งตากแดด เพราะคิดว่าถ้าหนูจะวิ่งหนีนั้นก็วิ่งได้ช้ากว่าตนมาก ตนคงไล่จับได้ทันแน่ ๆ เมื่อหันหลังให้กันแล้วแมวก็นั่งตากแดดอุ่น ๆ พร้อมทั้งมีความหิวอยู่ด้วย เมื่อนั่งเฉย ๆ ก็ทำให้่วงนอนจึงหลับไป ส่วนหนูนั้นเมื่อหันหลังให้แมวก็นั่งดูดดินเป็นรูปอดีตจนจะมุดลงไปได้แล้ว ก็มุดลงไปอยู่ในรูเสีย เมื่อแมวตื่นขึ้นมา หนูก็นั่งบอกว่าจะกินเราก็กินเสีย แต่แมวเมื่อเห็นหนูอยู่ในรูก็กิน

ไม่ได้ ทำให้แมวโกรธมากจึงบอกว่า หากเจอเจ้าที่ไหน แม้แต่ลูกหลานก็จะกัดกินให้หมด ดังนั้นแมวเมื่อเห็นหนูก็จะไล่กัดกินมาเสมอ จนกระทั่งทุกวันนี้

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสานประโยชน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ด้วยความฉลาดและปัญญาของหนูจึงออกอุบายกับแมว จนสุดท้ายแมวก็นิยมนินทาหนูได้
ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง ทำไมแมวจึงเกลียดหนู จะเห็นว่าแมวจะเป็นสัตว์ที่ยอมรับฟังความคิดเห็น ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจอย่างเดียวน ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่ จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย”

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เมื่อแมวกับหนูไม่มีอาหารจะกินจึงปรึกษาหารือกัน ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่น และมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้ แมวกับหนูช่วยกันวางแผนเพื่อออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่น ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหาร ที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือ ลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏตอนที่ทั้งแมวและหนูปรึกษาหารือ ช่วยกันกัดไม้เพื่อสร้างเรือ แสดงถึง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่า จะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ตอนที่หนูคิดอุบายแล้วให้แมวมีความเห็นคล้อยตามโดยชี้แจงเหตุผล ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่ จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย จึงกล่าวว่า เจ้าแมวเพื่อนรัก เมื่อเพื่อนต้องการจะกินเรานั้นเราก็จะไม่หลบเลี่ยงหรือ เพราะ เราเป็นผู้ผิดจริงแต่หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้ เห็นว่าเพื่อนจะต้องปวดท้องแน่ๆ เพราะเพื่อนกำลังหิวและเนื้อตัวของเราเวลานี้ก็เปื่อยปอนหมด”

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏตอนที่เมื่อหนูออกอุบายกับแม่ว่า หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้ เห็นว่าเพื่อนจะต้องปวดท้องและกินแล้วก็ไม่มีรสชาติ รอเราให้ตัวแห้งก่อน เราไม่หนีไปไหนหรอก ดังข้อความ “เมื่อเพื่อนต้องการจะกินเรานั้นเราก็จะไม่หลบเลี่ยงหรือ เพราะเราเป็นผู้ผิดจริง แต่หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้ เห็นว่าเพื่อนจะต้องปวดท้องแน่ๆ เพราะเพื่อนกำลังหิว และเนื้อตัวของเราเวลานี้ก็เปื่อยปอนหมด”

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง ทำไมแมวจึงเกลียดหนู ตอนที่แมวเสียรู้หนู ไม่ได้กินหนูดังที่ใจหวังไว้ ดังข้อความ “หนูจึงบอกว่าถ้าอยากจะให้ตัวเราแห้งเร็วขึ้นต้องหันหลังเข้าหากันหันหน้าออกคนละฝ่าย เพื่อป้องกันอันตรายด้วย แมวก็ตกลงอีก”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เนื่องจากแมวเป็นสัตว์ที่รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ใช้กำลังหรืออารมณ์ในการตัดสินใจ อย่างเดียว ดังข้อความ “เมื่อแมวได้ฟังดังนั้นก็เห็นว่าจริง จึงยอมตกลงด้วย หนูจึงบอกว่า ถ้าอยากจะให้ตัวเราแห้งเร็วขึ้น ต้องหันหลังเข้าหากันหันหน้าออกคนละฝ่าย เพื่อป้องกันอันตรายด้วย แมวก็ตกลงอีก”

3.6 การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดั่งามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิธีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู มีดังนี้

1. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 6 ข้อความ ดังนี้

1.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ด้วยความฉลาดและปัญญาของหนูจึงออกอุบายกับแมว จนสุดท้ายแมวก็นิ่ไม่สามารถ กินหนูได้ ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย”

1.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง ทำไมแมวจึงเกลียดหนู จะเห็นว่า แมวจะเป็นสัตว์ที่ยอมรับฟัง

ความคิดเห็น ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจเด็ดขาด ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่ จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย”

1.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เมื่อแมวกับหนูไม่มีอาหารจะกินจึงปรึกษาหารือกัน ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

1.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้ แมวกับหนูช่วยกันวางแผนเพื่อออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่น ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

1.5 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏตอนที่ทั้งแมวและหนูปรึกษาหารือ ช่วยกันกัดไม้เพื่อสร้างเรือ แสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่า จะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

1.6 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ตอนที่หนูคิดอุบายแล้วให้แมวมีความเห็นคล้อยตามโดยชี้แจงเหตุผล ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่ จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย จึงกล่าวว่า เจ้าแมวเพื่อนรัก เมื่อเพื่อนต้องการจะกินเรานั้นเราก็คงจะไม่หลบเลี่ยงหรอก เพราะเราเป็นผู้ผิวดจริง แต่หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้เห็นเพื่อนจะต้องปวดท้องแน่ ๆ เพราะเพื่อน กำลังหิวและเนื้อตัวของเราเวลานี้ก็เปื่อยปอนหมด”

2. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 3 ข้อความ ดังนี้

2.1 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏตอนที่เมื่อหนูออกอุบายกับแมวว่า หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้เห็นเพื่อนจะต้องปวดท้องและกินแล้วก็ไม่มีรสชาติ รอเราให้ตัวแห้งก่อน เราไม่หนีไปไหนหรอก ดังข้อความ “เมื่อเพื่อนต้องการจะกินเรานั้นเราก็คงจะไม่หลบเลี่ยงหรอก เพราะเราเป็นผู้ผิวดจริง แต่หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้เห็นเพื่อนจะต้องปวดท้องแน่ ๆ เพราะเพื่อนกำลังหิว และเนื้อตัวของเราเวลานี้ก็เปื่อยปอนหมด”

2.2 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง ทำไมแมวจึงเกลียดหนู ตอนที่แมวเสียรู้หนู ไม่ได้กินหนูดังที่ใจหวังไว้ ดังข้อความ “ หนูจึงบอกว่าถ้าอยากจะให้ตัวเราแห้งเร็วขึ้นต้องหันหลังเข้าหากันหันหน้าออกคนละฝ่าย เพื่อป้องกันอันตรายด้วย แมวก็ตกลงอีก”

2.3 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เนื่องจากแมวเป็นสัตว์ที่รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ใช่กำลังหรืออารมณ์ในการตัดสินใจอย่างเดียว ดังข้อความ “เมื่อแมวได้ฟังดังนั้นก็เห็นว่าจริง จึงยอมตกลงด้วย หนูจึงบอกว่า ถ้าอยากจะให้ตัวเราแห้ง เรื่อนั้นต้องหันหลังเข้าหากันหันหน้าออกคนละฝ่าย เพื่อป้องกันอันตรายด้วย แมวก็ตกลงอีก”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ในกาลครั้งนานมาแล้ว เมื่อแมวกับหนูยังเป็นเพื่อนรักกันและอาศัยอยู่บนเกาะแห่งหนึ่ง

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.3 การคมนาคม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้ มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

เกาะ ไม้ สัตว์

1.2.2 การทำมาหากิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องมาจากศาสนา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

เมื่อถึงฝั่งแล้วแมวกก็โกรธหนูมากที่ทะหองเรอทำให้เรือร่วจนน้ำเข้าตาเต็มประกอบกับความหิวทำให้แมวโกรธมากยิ่งขึ้นจึงบอกว่า หนูเจ้าอย่าหนีนะ มาให้เรากินเป็นอาหารเสียดีๆ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อนแต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏ สภาพภูมิศาสตร์ ไม่ปรากฏสภาพเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏลักษณะภูมิประเทศ การคมนาคม ไม่ปรากฏลักษณะการตั้งบ้านเรือน

1.1.1 มีลักษณะภูมิประเทศ มีเกาะเป็นที่อยู่อาศัย ดังข้อความ

ในกาลครั้งนานมาแล้ว เมื่อแมวกับหนูยังเป็นเพื่อนรักกันและอาศัยอยู่บนเกาะแห่งหนึ่ง

1.1.2 การคมนาคม มีการเดินทาง ทางเรือ ดังข้อความ

เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันมัดไม้ มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป

2. ความเชื่อ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยมอำนาจ ความเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ดังนี้

3.1 ค่านิยมในอำนาจ ผู้มีอำนาจสามารถสั่งผู้ที่ด้อยกว่าดังข้อความ

เมื่อถึงฝั่งแล้วแมวก็นำหมู่มากที่ตะพึดพึดทำให้เรือรั่วจนน้ำเข้าตาเต็มประกอบกับความหวาดกลัวทำให้แมวโกรธมากยิ่งขึ้นจึงบอกว่า หนูเจ้าอย่าหนีนะ มาให้เรากินเป็นอาหารเสียดี ๆ

3.2 ผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ปรากฏตอนที่หนูคิดหาทางเอาตัวรอดจากแมวดังข้อความ

ข้อความที่1 หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อนแต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏข้อความทั้งด้านจารีตประเพณีขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี

เรื่อง ทูเรียน

“ทูเรียน” คำนี้ใคร ๆ ก็รู้จักกันดี ทูเรียนเป็นผลไม้ชนิดหนึ่ง มีเปลือกนอกเป็นหนามแหลมคม แต่เนื้อในกินหวานหอมอร่อยมาก ซึ่งต่อไปนี้จะขอเล่าเรื่องความเป็นมาของทูเรียน

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง มีชายคนหนึ่งแม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะ แต่มีน้ำใจดีมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มาก อยู่มาวันหนึ่ง มีพระภิกษุ มาบิณฑบาต ถึงบ้านชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว บังเอิญเกิดเหตุการณ์แปลกประหลาดขึ้น คือเวลาใส่บาตรนั้นพระมองเห็นมือของชายผู้นั้นเป็นมือพิการเน่าเปื่อยอย่างรุนแรง ขณะที่ใส่บาตรนั้นข้าวก็ไม่ยอมตกจากมือ ชายผู้นั้น ต้องสะบัดแรง ๆ จึงทำให้นิ้วมือของตนที่เน่าเปื่อยนั้นหลุดลงไปในบาตรด้วย เมื่อใส่บาตรเสร็จแล้ว พระภิกษุผู้นั้นก็รีบปิดฝาบาตรกลับวัดทันที พอมาถึงวัดก็เปิดบาตรดูเห็นนิ้วที่เน่าเปื่อยนั้นอยู่ในบาตรและส่งกลิ่นเหม็นปนอยู่กับข้าว จึงเรียกเด็กวัดมาแล้วให้เอาข้าวกับนิ้วมือไปฝังไว้ที่หลังวัด

เวลาได้ผ่านไปเป็นหลาย ๆ ปี จนกระทั่งหลุมที่เอนิ้วมือกับข้าวไปฝังนั้นได้มีต้นไม้ชนิดหนึ่งเกิดขึ้น เจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งออกผล เมื่อผลนั้นสุกก็หล่นลงมามีกลิ่นหอม เด็กวัดไปพบเข้าก็เก็บมาดูแล และผ่าออก เมื่อเห็นเนื้อก็ลองกินดูรู้สึกมีความหวานและมัน ดังนั้น เด็กวัดจึงเก็บไปกินทุกวัน เมื่อกินอยู่หลาย ๆ วันแล้วก็นึกถึงพระจึงนำไปถวายพระบ้าง เมื่อพระ ได้ฉันก็พอใจมากที่มีรสมันหวานหอมอร่อยจึงเล่าเรื่องทั้งหมดให้เด็กฟังและตั้งชื่อให้ว่า “ทุเรียน” และชาวบ้านข้าง ๆ วัดก็ได้เก็บเอาไปกินบ้างและได้นำเมล็ดไปปลูกกันต่อ ๆ กันมีมากมายถึงทุกวันนี้

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง ทุเรียน มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏในตอนท้ายคนหนึ่งแม้ไม่มีอาหารตักบาตรมีแต่ข้าวอย่างเดียวก็เต็มใจที่จะตักบาตร ไม่เบียดเบียนทำให้ตัวเองเดือดร้อน ดังข้อความ “กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง มีชายคนหนึ่งแม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะแต่มิมีน้ำใจดีมีความเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนาอยู่มาวันหนึ่งมีพระภิกษุมานิพนธ์บาตรถึงบ้าน ชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว”

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏในตอนท้ายคนหนึ่งแม้ไม่มีอาหารตักบาตรมีแต่ข้าวอย่างเดียวก็เต็มใจ ที่จะตักบาตร รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมี ดังข้อความ “มีพระภิกษุมานิพนธ์บาตรถึงบ้านชายผู้นั้น จึงออกไปตักบาตรแต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว”

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ถึงแม้ว่าชายผู้นั้นจะฐานะยากจนแต่ก็มีน้ำใจ ดังข้อความ “มีชายคนหนึ่งแม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะแต่มิมีน้ำใจดีมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอยู่มาวันหนึ่งมีพระภิกษุมานิพนธ์บาตรถึงบ้าน ชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว”

ข้อความที่ 2 เด็กวัดไปพบเห็นผลไม้แปลกจึงลองผ่าและชิมดู เห็นว่ามีรสหวานและมันจึงนำไปถวายพระ แสดงถึงการแบ่งปัน ดังข้อความ “เวลาได้ผ่านไปเป็นหลาย ๆ ปี จนกระทั่งหลุมที่เอนิ้วมือกับข้าวไปฝังนั้นได้มีต้นไม้ชนิดหนึ่งเกิดขึ้น เจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งออกผล เมื่อผลนั้นสุกก็หล่นลงมามีกลิ่นหอม เด็กวัดไปพบเข้าก็เก็บมาดูแลและผ่าออก เมื่อเห็นเนื้อก็ลองกินดูรู้สึกมีความหวานและมัน”

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายยากจนตักบาตรบังเอิญข้าวติดมือจึงสะบัดแรงทำให้นิ้วมือที่เน่าหลุดติดไปในบาตร พระให้เด็กวัดนำไปฝัง ผ่านไปหลายปีหลุมที่นำไปฝังนั้นเกิดเป็นต้นไม้ขึ้นและมีผลออกมา มีกลิ่นหอมลองกินดูมี

รสชาติหวานมัน ต่อมาจึงนำไปปลูกกันมากมาย ดังข้อความ “ชาวบ้านข้าง ๆ วัดก็ได้เก็บเอาไปกินบ้าง และได้นำเมล็ดไปปลูกกันต่อ ๆ จนมีมากมายถึงทุกวันนี้”

1.9 การซื้อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

พระได้ตัดสินใจปิดบาตรทันทีหลังจากที่ชายยากจนสะบัดข้าวแล้วน้ำที่เน่าหลุดลงไป ในบาตร ดังข้อความ “ชายผู้นั้นต้องสะบัดแรง ๆ จึงทำให้น้ำมือของตนที่เน่าเปื่อยนั้นหลุดลงไป ในบาตรด้วย เมื่อใส่บาตรเสร็จแล้ว พระภิกษุผู้นั้นก็รีบปิดฝาบาตรกลับวัดทันที”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

- 3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.6 การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเอง
และผู้อื่นเดือดร้อน
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม
วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง ทูเรียน มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 5 ข้อความ ดังนี้

1.1 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏในตอนชายคนหนึ่งแม้ไม่มีอาหารตักบาตรมีแต่ข้าวอย่างเดียวก็เต็มใจที่จะตักบาตร
ไม่เบียดเบียนทำให้ตัวเองเดือดร้อน ดังข้อความ “กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง
มีชายคนหนึ่งแม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะแต่มิมีน้ำใจดีมีความเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา มาก อยู่มาวัน
หนึ่งมีพระภิกษุมานิพนธ์บาตรถึงบ้าน ชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่าง
เดียว”

1.2 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏในตอนชายคนหนึ่งแม้ไม่มีอาหารตักบาตรมีแต่ข้าวอย่างเดียวก็เต็มใจ
ที่จะตักบาตร รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมี ดังข้อความ “มีพระภิกษุมานิพนธ์บาตรถึงบ้านชายผู้นั้น
จึงออกไปตักบาตรแต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว”

1.3 การแบ่งปันและเสียสละ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ถึงแม้ว่าชายผู้นั้นจะฐานะยากจนแต่ก็มีน้ำใจ ดังข้อความ “มีชายคนหนึ่งแม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะแต่มีน้ำใจดีมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มาก อยู่มาวันหนึ่งมีพระภิกษุมานิพนธ์บาตรถึงบ้าน ชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้ จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว “

ข้อความที่ 2 เด็กวัดไปพบเห็นผลไม้แปลกจึงลองผ่าและชิมดู เห็นว่ามีรสหวานและมัน จึงนำไปถวายพระ แสดงถึงการแบ่งปัน ดังข้อความ “เวลาได้ผ่านไปเป็นหลาย ๆ ปี จนกระทั่งหลุมที่เอน้ำมือกับข้าวไปฝังนั้นได้มีต้นไม้อุ่นหนึ่งเกิดขึ้น เจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งออกผล เมื่อผลนั้นสุกก็หล่นลงมาใกล้หอม เด็กวัดไปพบเข้าก็เก็บมาดูและผ่าออก เมื่อเห็นเนื้อก็ลองกินดูรู้สึกมีความหวานและมัน”

1.4 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายยากจนตักบาตรบังเอิญข้าวติดมือจึงสะบัดแรงทำให้น้ำมือที่เอน้ำหลุดติดไปในบาตร พระให้เด็กวัดนำไปฝัง ผ่านไปหลายปีหลุมที่เอน้ำไปฝังนั้นเกิดเป็นต้นไม้อุ่นและมีผลออกมา มีกลิ่นหอมลองกินดูมีรสชาติหวานมัน ต่อมาจึงนำไปปลูกกันมากมาย ดังข้อความ “ชาวบ้านข้าง ๆ วัดก็ได้เก็บเอาไปกินบ้าง และได้นำเมล็ดไปปลูกกันต่อ ๆ จนมีมากมายถึงทุกวันนี้”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

พระได้ตัดสินใจปิดบาตรทันทีหลังจากที่ชายยากจนสะบัดข้าวแล้วน้ำที่เอน้ำหลุดลงไปในบาตร ดังข้อความ “ชายผู้นั้นต้องสะบัดแรง ๆ จึงทำให้น้ำมือของตนที่เอน้ำเปื้อนน้ำหลุดลงไปในบาตรด้วย เมื่อใส่บาตรเสร็จแล้ว พระภิกษุผู้นั้นก็รีบปิดฝาบาตรกลับวัดทันที ”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง ทูเรียน ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง

ข้อความที่ 2 ชาวบ้านข้าง ๆ วัด ก็ได้เก็บกันบ้าง

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

ข้าว ผลไม้ ต้นไม้

1.2.2 การทำมาหากิน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ชาวบ้านข้างๆ วัด ก็ได้เก็บเอาไปกินบ้างและได้นำเมล็ดไปเพาะปลูกกันต่อ ๆ จนมีมากมายจนถึงทุกวันนี้

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

มีชายคนหนึ่ง แม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศิลพหัตถ์และความเชื่ออื่น ๆ อันสืบเนื่องมาจากศาสนา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 บังเอิญเกิดเหตุแปลกประหลาดขึ้นคือเวลาใส่บาตรนั้นพระมองเห็นมือของชายคนนั้นเป็นมือพิการเฝ้าเปื่อยอย่างรุนแรง ขณะที่ใส่บาตรนั้นข้าวก็ไม่ยอมตกจากมือ ชายผู้นั้นต้องสะบัดแรงๆ จึงทำให้นิ้วมือของตนที่เฝ้าเปื่อยนั้นหลุดลงไปใบบาตรด้วย...พอมาถึงวัดก็เปิดฝาบาตรดูเห็นนิ้วที่เฝ้าเปื่อยนั้นอยู่ในบาตรและส่งกลิ่นเหม็นอยู่ปนกับข้าว

ข้อความที่ 2 หลุมที่เฝ้านิ้วมือกับข้าวไปฝังนั้นมีต้นไม้ชนิดหนึ่งเกิดขึ้น เจริญเติบโตตามลำดับ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 เมื่อกินอยู่หลายๆ วันแล้วก็นึกถึงพระเจ้านำไปถวายพระบ้าง

ข้อความที่ 2 ชาวบ้านข้าง ๆ วัดก็ได้เก็บเอาไปกินบ้าง

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ถึงบ้านชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้างอย่างเดียว

ข้อความที่ 2 เมื่อเห็นเนื้อก็ลองกินดูรู้สึกมีความหวานและมัน ดังนั้น เด็กวัดจึงเก็บไปกินทุกวัน...

เมื่อพระได้ฉันก็ดีใจมากเมื่อมีรสชาติหวานมันหอมอร่อย...และตั้งชื่อให้ว่า ทูเรียน และชาวบ้านใกล้ๆวัดก็ได้เก็บไปกินบ้าง

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านวิถีชีวิตทางสังคม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง ทูเรียน มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏ การตั้งบ้านเรือน ทรัพยากร การทำมาหากิน และฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1 การตั้งบ้านเรือน มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนเป็นหมู่บ้าน มีวัด ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้วัด
ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง

ข้อความที่ 2 ชาวบ้านข้างๆ วัด ก็ได้เก็บกันบ้าง

1.2 ทรัพยากร ได้แก่ ข้าว ผลไม้ ต้นไม้

1.3 การทำมาหากิน มีการเพาะปลูก ดังข้อความ

ชาวบ้านข้างๆ วัด ก็ได้เก็บเอาไปกินบ้างและได้นำเมล็ดไปเพาะปลูกกันต่อๆ จนมีมากมายจนถึง
ทุกวันนี้

1.4 สถานะทางเศรษฐกิจ สังคมมีลักษณะการแบ่งฐานะร่ำรวย และยากจน ดังข้อความ

มีชายคนหนึ่ง แม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะ

2. ความเชื่อ ปรากฏ ความเชื่อ ความลึกลับมีเหตุให้มันไปในด้านต่างๆ ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 บังเอิญเกิดเหตุแปลกประหลาดขึ้นคือเวลาใส่บาตรนั้นพระมองเห็นมือของชายคนนั้นเป็นมือพิการเฝ้าเปื่อยอย่างรุนแรง ขณะที่ใส่บาตรนั้นข้าวก็ไม่ยอมตกจากมือ ชายผู้นั้นต้องสะบัดแรงๆ จึงทำให้นิ้วมือของตนที่เฝ้าเปื่อยนั้นหลุดลงไปใส่บาตรด้วย...พอมาถึงวัดก็เปิดฝาบาตรดูเห็นนิ้วที่เฝ้าเปื่อยนั้นอยู่ในบาตรและส่งกลิ่นเหม็นอยู่ปนกับข้าว

ข้อความที่ 2 หลุมที่เฝ้านิ้วมือกับข้าวไปฝังนั้นมีต้นไม้ชนิดหนึ่งเกิดขึ้น เจริญเติบโตตามลำดับ

3. ค่านิยม ปรากฏ ค่านิยม ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ดังนี้

ข้อความที่ 1 เมื่อกินอยู่หลายๆ วันแล้วก็นึกถึงพระเจ้านำไปถวายพระบ้าง

ข้อความที่ 2 ชาวบ้านข้าง ๆ วัดก็ได้เก็บเอาไปกินบ้าง

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏ ขนบธรรมเนียม ไม่ปรากฏ ด้านอาหารการกิน ไม่ปรากฏ จารีต ประเพณี ขนบประเพณี ดังนี้

ธรรมเนียมประเพณี ด้านอาหารการกินมีข้าว ผลไม้ ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ถึงบ้านชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้างอย่างเดียว

ข้อความที่ 2 เมื่อเห็นเนื้อก็ลองกินดูรู้สึกมีความหวานและมัน ดังนั้น เด็กวัดจึงเก็บไปกินทุกวัน ...เมื่อพระได้ฉันก็ดีใจมากเมื่อมีรสชาติหวานมันหอมอร่อย...และตั้งชื่อให้ว่า ทูเรียน และชาวบ้านใกล้ๆ วัดก็ได้เก็บไปกินบ้าง

เรื่อง ไธนีกว่ายาก

มีครอบครัวครอบครัวหนึ่ง มีสมาชิก 3 คน พ่อแม่มีลูกชายหัวแก้วหัวแหวนอยู่คนหนึ่ง ครอบครัวนี้มีอาชีพในการทำสวน พ่อและแม่รักลูกมาก เลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมงานการก็ไม่ให้ทำ เรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 แล้วก็หยุดเรียนกลับมากินนอนอยู่ที่บ้าน จนกระทั่งโตเป็นหนุ่มก็บวชเรียน แล้วสึกออกมาเป็นหนุ่มเจ้าสำราญ

ในสมัยก่อนเมื่อลูกชายโตเป็นหนุ่ม หลังจากบวชเรียนแล้ว พ่อแม่ก็ต้องขอเมียให้ก็ถือว่าพ่อแม่ได้เลี้ยงดูลูกถูกต้องแล้ว ครอบครัวนี้ก็เหมือนกัน วันหนึ่งพ่อแม่ก็ได้ขอผู้หญิงให้ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันนั้น แต่ในสมัยนั้นเมื่อสู่ขอผู้หญิงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านผู้หญิงเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนแต่งงาน เรียกว่า อาสา หมายความว่าผู้ชายจะต้องไปทำงานรับใช้เรียกว่า บ่าวหรือเข้าไปอยู่ให้สนิทสนมเพื่อให้เจ้าสาวได้รู้นิสัยใจคอ ความขยันขันแข็งของเจ้าบ่าว เพราะสมัยนั้นเจ้าบ่าวและเจ้าสาวบางคู่ไม่เคยรู้จัก ไม่เคยพูดจากันเลย จึงจำเป็นต้องให้ฝ่ายเจ้าสาวได้รู้นิสัยใจคอของเจ้าบ่าวเสียก่อน ก่อนที่จะแต่งงานกัน

เมื่อชายหนุ่มผู้นี้เข้าไปอยู่ในบ้านผู้หญิง พ่อ แม่ ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมความสามารถมากเพียงใด และมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลูกต้นหญ้าคาให้ออกดอก จึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้

ฝ่ายชายหนุ่มก็ลุ่มใจเพราะแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยทำงานเลย การปลูกหญ้าคาจึงเป็น การยากสำหรับเขา จึงจัดการหาต้นหญ้าคาทำร่องพรวนดินอย่างดี แล้วเอาต้นหญ้าคาไปปลูกหมั่นรดน้ำ ตกแต่ง

ทุกวัน จนกระทั่งหญ้าคาองกามใบเขียวช่อไปทั้งร่อง เขาดีใจเป็นอันมาก จัดการใส่ปุ๋ยบำรุงอย่างดี หวังให้ออกดอกเร็ว ๆ แต่เป็นเดือนแล้ว หญ้าคาก็ไม่ยอมออกดอก เขากลุ่มใจมาก ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึก สงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้นักกละอายใจ เจ้าสาวจึงแก้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอ๋ย คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า คาก็ขึ้นดอก เอ๋ย”

ชายหนุ่มครั้นได้ยินเจ้าสาวร้องเพลงก็คิดว่า ถ้าตนเอาไฟเผาต้นหญ้าคาที่ปลูกไว้ก็คง ออกดอก เหมือนที่เจ้าสาวของเขาร้องเพลงเป็นแน่ คิดดังนั้นแล้ว เขาก็จัดการเผา ต้นหญ้าคาจน เตียนโล่งเป็นตอคำ ๆ ไปทั้งท้องร่อง และในเวลาต่อมาก็มีดอกหญ้าคาโผล่ขึ้นมาบานขาวสะพรั่งไปทั้ง ท้องร่อง เป็นอันว่าชายหนุ่มผู้นี้ได้แต่งงานกับเจ้าสาวของเขา

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง โธนีกว่ายาก มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง โธนีกว่ายาก จะเห็นว่า ฝ่ายชายโดนเลี้ยงดูมาอย่างสบาย พ่อแม่ไม่ได้ให้หิบบ้าง ทำอะไร แต่พอเติบโตจะมีครอบครัว พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็ต้องทดสอบความอดทน ความขยันขันแข็งและ ต้องเข้ามาอยู่บ้านฝ่ายหญิงก่อน โดยให้ปลูกหญ้าคาจนออกดอก แต่ฝ่ายชายไม่มีความรู้ปลูกอย่างไร ดูแล อย่างไรก็ไม่ออกดอก ฝ่ายชายหมดหนทาง แต่เจ้าสาวนึกสงสารจึงแก้งร้องเพลงกล่อมน้องในเนื้อเพลง กล่าวถึงการปลูกต้นหญ้าคา ว่าที่เจ้าบ่าวจึงปลูกสำเร็จ ในที่สุดทั้งสองก็ได้แต่งงานกัน ดังข้อความ “ฝ่ายชายหนุ่มก็กลุ่มใจเพราะแต่ไหนแต่ไรมา ไม่เคยทำงานเลย การปลูกหญ้าคาจึงเป็นการยากสำหรับ เขา จึงจัดการหาต้นหญ้าคาทำร่องพรวนดินอย่างดี แล้วเอาต้นหญ้าคาปลูก หนักรดน้ำ ตกแต่งทุกวัน จนกระทั่งหญ้าคา งามงามใบเขียวช่อไปทั้งร่อง เขาดีใจเป็นอันมาก จัดการใส่ปุ๋ยบำรุงอย่างดี หวังให้

ออกดอกเร็ว ๆ แต่เป็นเดือนแล้วหญ้าคาก็ไม่ยอมออกดอก เขากลุ่มใจมาก ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสาร และเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแก้มือร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น”

“คือน้องเอ๋ย คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า คาก็ขึ้นดอก เอ๋ย”

1.9 การซื้อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ฝ่ายเจ้าสาวนึกสงสารเจ้าบ่าวแต่ละอายใจไม่กล้าบอก จึงหาวิธีการโดยใช้ปัญญาแก้มือร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแก้มือร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอ๋ย คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า คาก็ขึ้นดอก เอ๋ย”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ฝ่ายเจ้าสาวคิดไตร่ตรองหาหนทางที่จะช่วยเจ้าบ่าวโดยไม่เป็นการนำเกลียดเสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ตนเอง จึงแก้มือร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น ดังข้อความ

“ฝ่ายเจ้าสาวนั้น ให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแก้มือร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอ๋ย คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า คาก็ขึ้นดอก เอ๋ย”

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ในสมัยก่อนผู้ชายเมื่อไปสู่ขอฝ่ายหญิงแล้ว ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านผู้หญิง เป็นระยะเวลาหนึ่ง ก่อนแต่งงาน เพื่อศึกษานิสัยใจคอของเจ้าบ่าวเสียก่อน ก่อนที่จะแต่งงานกัน พ่อ แม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยจะมีไหวพริบ ขยันขันแข็งมานะอดทนและมีความสามารถมากเพียงใด ดังข้อความ “พ่อ แม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมทั้งความสามารถมากเพียงใด และมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอก จึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้”

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ในตอนที่พ่อกับแม่ฝ่ายหญิงร่วมกันวางแผนทดสอบความขยันขันแข็งมานะอดทนของฝ่ายชาย โดยให้ปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกให้ได้ ดังข้อความ “พ่อ แม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษา กันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบ และความเฉลียวฉลาดพร้อมทั้งความสามารถมากเพียงใด และมี

ความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้”

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง โธนี่กว่ายาก พ่อและแม่ทุกคนย่อมคัดเลือกหาบุคคลที่ดีที่สุดสำหรับลูกจึงใช้วิธีการทดสอบความขยันขันแข็งมานะอดทนของฝ่ายชาย โดยให้ปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกให้ได้ ดังข้อความ “พ่อ แม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมี ไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็ง มานะอดทนหรือไม่จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 พ่อแม่ฝ่ายหญิงปรึกษากันว่าที่เจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบ ความเฉลียวฉลาดพร้อมความสามารถเหมาะสมที่จะมาเป็นสามีของลูกสาวเราหรือไม่ จึงคิดอุบายทดสอบความสามารถ ซึ่งถือว่าไม่เป็นการประมาทของพ่อและแม่ ดังข้อความ “พ่อ แม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบ และความเฉลียวฉลาดพร้อมความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอก จึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้”

ข้อความที่ 2 ฝ่ายเจ้าสาวคิดไตร่ตรองหาหนทางช่วยเหลือเจ้าบ่าว โดยไม่ประมาท ไม่ให้น่าเกลียดเสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ตนเองจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอ๋ย

คือต้นหญ้าคา

เผาไฟครอกป่า

คาก็ขึ้นดอก เอ๋ย”

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคงและการรอ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ถึงแม้ว่าฝ่ายชายจะไม่เคยทำงานมาก็จริง แต่ด้วยความรักในฝ่ายหญิง จึงอดทนหาหนทางทุกอย่างที่จะปลุกต้นหญ้าให้ออกดอก ดังข้อความ “ฝ่ายชายหนุ่มก็กลุ้มใจ เพราะแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยทำงานเลย การปลุกหญ้าคาจึงเป็นการยากสำหรับเขา จึงจัดการหาต้นหญ้าคาทำร่องพรวนดินอย่างดี แล้วเอาดักหญ้าคาปลุก หมั่นรดน้ำ ตกแต่งทุกวัน จนกระทั่งหญ้าคาออกงามใบเขียวช่อไปทั้งร่อง เขาดีใจเป็นอันมาก จัดการใส่ปุ๋ยบำรุงอย่างดี หวังให้ออกดอกเร็ว ๆ”

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ชายหนุ่มพยายามหาหนทางทุกอย่างที่จะปลุกต้นหญ้าให้ออกดอก แต่ไม่สำเร็จ ดังข้อความ “ฝ่ายชายหนุ่มก็กลุ้มใจ เพราะแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยทำงานเลย การปลุก หญ้าคาจึงเป็นการยากสำหรับเขา จึงจัดการหาต้นหญ้าคาทำร่องพรวนดินอย่างดี แล้วเอาดักหญ้าคาปลุก หมั่นรดน้ำ ตกแต่งทุกวัน จนกระทั่งหญ้าคาออกงามใบเขียวช่อไปทั้งร่อง เขาดีใจเป็นอันมาก จัดการใส่ปุ๋ยบำรุงอย่างดี หวังให้ออกดอกเร็ว ๆ แต่เป็นเดือนแล้วหญ้าคาก็ไม่ยอมออกดอก”

ข้อความที่ 2 ฝ่ายหญิงสงสารจึงร้องเพลงกล่อมเด็กให้ฟัง ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแก้มือร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอย	คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า	คาก็ขึ้นดอก เอย”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เจ้าสาวเมื่อยากช่วยฝ่ายชายแต่ก็มีสติยับยั้งชั่งใจ ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแก้มือร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น”

“คือน้องเอย	คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า	คาก็ขึ้นดอก เอย”

3.6 การรักษาสิ่งจะและเชื่อถือได้

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ติงามของสังคม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ถึงแม้ว่าฝ่ายหญิงจะสนใจในตัวฝ่ายชายแต่ด้วยความละอายใจและประเพณีที่ติงาม จึงทำให้ฝ่ายเจ้าสาวไม่กล้าที่จะพูดวิธีการปลุกต้นหญ้าคาไปตรง ๆ ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแก้มือร้องเพลง กล่อมน้องขึ้น”

“คือน้องเอย	คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า	คาก็ขึ้นดอก เอย ”

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง โธ่नियाยาก มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง โธ่नियाยาก จะเห็นว่า ฝ่ายชายโดนเลี้ยงดูมาอย่างสบาย พ่อแม่ไม่ได้ให้หิยาบจำทำอะไร แต่พอโตจะมีครอบครัว พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็ต้องทดสอบความอดทน ความขยันขันแข็งและต้องเข้ามาอยู่บ้านฝ่ายหญิงก่อน โดยให้ปลูกหญ้าคาจนออกดอก แต่ฝ่ายชายไม่มีความรู้ปลูกอย่างไร ดูแลอย่างไรก็ไม่ออกดอก ฝ่ายชายหมดหนทาง แต่เจ้าสาวนึกสงสารจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้อง ในเนื้อเพลงกล่าวถึงการปลูกต้นหญ้าคา ว่าที่เจ้าบ่าวจึงปลูกสำเร็จ ในที่สุดทั้งสองก็ได้แต่งงานกัน ดังข้อความ “ฝ่ายชายหนุ่มก็ภูมิใจ เพราะแต่ไหนแต่ไรไม่เคยทำงานเลย การปลูกหญ้าคาจึงเป็นการยากสำหรับเขา จึงจัดการหาต้นหญ้าคาทำ ร่องพรวนดินอย่างดี แล้วเอาต้นหญ้าคาปลูก หมั่นรดน้ำ ตกแต่งทุกวัน จนกระทั่งหญ้าคา ออกงามใบเขียว ชุ่มไปทั้งร่อง เขาดีใจเป็นอันมาก จัดการใส่ปุ๋ยบำรุงอย่างดี หวังให้ออกดอกเร็ว ๆ แต่เป็นเดือนแล้วหญ้าคา ก็ไม่ยอมออกดอก เขากลุ้มใจมาก ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึก ละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น”

“คือน้องเอ๋ย	คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า	คาก็ขึ้นดอก เอ๋ย”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 5 ข้อความ ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ฝ่ายเจ้าสาวนึกสงสารเจ้าบ่าวแต่ละอายใจไม่กล้าบอก จึงหาวิธีการโดยใช้ปัญญาแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึก ละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอ๋ย	คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า	คาก็ขึ้นดอก เอ๋ย”

เมื่อชายหนุ่มผู้นี้เข้าไปอยู่ในบ้านผู้หญิง พ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมกับความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมาจะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลูกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง โธ่นี้กว่ายาก ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.2 การทำมาหากิน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

พ่อแม่มีลูกชายหัวแก้วหัวแหวนอยู่คนหนึ่ง ครอบครัวนี้มีอาชีพในการทำสวน

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องมาจากศาสนา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

เมื่อชายหนุ่มผู้นี้เข้าไปอยู่ในบ้านผู้หญิง พ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมกับความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมาจะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลูกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.11 ความสบาย ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

พ่อแม่รักลูกมาก เลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมงานการก็ไม่ให้ทำเรียนจบชั้นประถม 4 แล้วก็หยุดเรียนกลับมากินนอนอยู่ที่บ้านจนกระทั่งโตเป็นหนุ่มก็บวชเรียน แล้วสึกออกมาเป็นหนุ่มเจ้าสำราญ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 เรียนจบประถมปีที่ 4 แล้วก็หยุดเรียนกลับมากินนอนอยู่ที่บ้านจนกระทั่งโตเป็นหนุ่มก็บวชเรียน...หลังจากบวชเรียนแล้วพ่อแม่ก็ต้องขอเมียให้ก็ถือว่า พ่อแม่ได้เลี้ยงดูลูกถูกต้องแล้ว

ข้อความที่ 2 ในสมัยก่อนเมื่อลูกชายโตเป็นหนุ่ม หลังจากบวชเรียนแล้ว พ่อแม่ก็ต้องขอเมียให้ก็ถือว่า พ่อแม่ได้เลี้ยงดูลูกถูกต้องแล้วครอบครัวนี้ก็เหมือนกัน วันหนึ่งพ่อแม่ก็ได้ขอผู้หญิงให้ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ในสมัยนั้นเมื่อสู่ขอผู้หญิงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านผู้หญิงเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนแต่งงาน เรียกว่าอาสา หมายความว่าผู้ชายจะต้องไปทำงานรับใช้เรียกว่า บ่าว

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านวิถีทางสังคม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง โธ่नियाวก มีดังนี้

1. ด้านความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพเศรษฐกิจ ด้านการทำมาหากิน มีอาชีพในการทำสวน ไม่ปรากฏด้านสภาพภูมิศาสตร์ ดังข้อความ

พ่อแม่มีลูกชายหัวแก้วหัวแหวนอยู่คนหนึ่ง ครอบครัวนี้มีอาชีพในการทำสวน

2. ความเชื่อ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยมในเรื่องการเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ ค่านิยมความสบาย ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

3.1 ค่านิยมยกย่องผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ ดังข้อความ

เมื่อชายหนุ่มผู้นี้เข้าไปอยู่ในบ้านผู้หญิง พ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมกับความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลูกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้

3.2 ค่านิยมความสบาย ปรากฏดังข้อความ

พ่อแม่รักลูกมาก เลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมงานการก็ไม่ให้ทำเรียนจบชั้นประถม 4 แล้วก็หยุดเรียนกลับมากินนอนอยู่ที่บ้านจนกระทั่งโตเป็นหนุ่มก็บวชเรียน แล้วสึกออกมาเป็นหนุ่มเจ้าสำราญ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏขนบประเพณี ไม่ปรากฏจารีตประเพณีและธรรมเนียมประเพณี ขนบประเพณีที่ปรากฏเกี่ยวกับการบวช การแต่งงาน

4.1 การบวช ได้มีการยึดถือสืบทอดกันมาสำหรับลูกผู้ชายเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่อายุครบบวชจะต้องบวชให้พ่อแม่ก่อนที่จะแต่งงานมีครอบครัว ดังข้อความ

เรียนจบประถมปีที่ 4 แล้วก็หยุดเรียนกลับมากินนอนอยู่ที่บ้านจนกระทั่งโตเป็นหนุ่มก็บวชเรียน ...หลังจากบวชเรียนแล้วพ่อแม่ก็ต้องขอเมียให้ก็ถือว่า พ่อแม่ได้เลี้ยงดูลูกถูกต้องแล้ว

4.2 การแต่งงาน พ่อแม่จะต้องดูแลจัดการแต่งงานให้ลูกและผู้ชายต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง ดังข้อความ

ในสมัยก่อนเมื่อลูกชายโตเป็นหนุ่ม หลังจากจบเรียนแล้ว พ่อแม่ก็ต้องขอเมียให้ก็ถือว่า พ่อแม่ได้เลี้ยงดูลูกถูกต้องแล้วครอบครัวนี้ก็เหมือนกัน วันหนึ่งพ่อแม่ก็ได้ขอผู้หญิงให้ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ในสมัยนั้นเมื่อสู่ขอผู้หญิงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านผู้หญิงเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนแต่งงาน เรียกว่าอาสา หมายความว่าผู้ชายจะต้องไปทำงานรับใช้เรียกว่า บ่าว

เรื่อง นกปูดตาแดง

ในกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อสัตว์ยังพูดจากันได้ โดยไปมาหาสู่และเป็นเพื่อนกันมา มีอะไรก็พูดจาปรึกษากันได้ และในกาลครั้งนั้นยังมีนกกะปูด เป็นเพื่อนรักกันมากกับนกกวัก อยู่มาวันหนึ่งนกกะปูดได้พบกับลูกสาวของนางนกเขาและเกิดรักลูกของนางนกเขามาก แต่ตนเองไม่กล้าที่จะพูด นั่งคิดนอนคิดอยู่หลายวันก็คิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี จึงคิดถึงเพื่อนรักคือ นกกวัก นกกวักก็บอกว่าเอาอย่างนี้นะ ตนรักเพื่อนมาก ดังนั้นตนจะเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวนางนกเขาให้ รับรองได้แน่ ๆ เพราะตนนั้นรู้จักนางนกเขาเป็นอย่างดี นกกะปูดได้ยินดังนั้นก็เกิดความยินดีและได้เดินทางกลับบ้าน ฝ่ายนกกวักเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกะปูด ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาว ออกมาแล้วบอกว่า นกกวักมาขอเจ้าให้นกกะปูด เจ้าจะว่าอย่างไร นางลูกสาวนางนกเขาจึงบอกว่า นกกะปูดนั้นดีทุกอย่างแต่มาเสียที่ว่่าปล่อยปุด ๆ อยู่เสมอ ถ้ารับปากว่าจะไม่ปล่อยปุด ๆ ออกมาอีก ตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วยแน่นอน แต่ขอให้รับปากเท่านั้น ฝ่ายนกกวักเมื่อได้ยินความดังนั้นก็กลับไปหานกกะปูดแล้วบอกความตามที่ลูกสาวนางนกเขาบอกและขอร้องมา ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจและด้วยความรักก็รับปากทันทีว่าจะไม่ทำเสียงปุด ๆ อีกต่อไป ฝ่ายนกกวักเมื่อได้รับข้อยืนยันจากนกกะปูดก็ไปบอกลูกสาวของนางนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงจะแต่งงานกัน นกกะปูดก็อดทนที่จะไม่ปล่อยปุด ๆ ออกไปจนกระทั่งถึงวันแต่งงาน ด้วยความร่าเริงและมีความสุขมาก ทำให้นกกะปูดเผลอตัวปล่อยปุด ๆ ออกมาอีก นางนกกวักจึงว่านกกะปูดขึ้นมาทันทีว่า “กว่าหยก ๆ กว่าหยก ๆ” นางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อน ๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที แล้วร้องว่า “โกหกกู โกหกกู” มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ส่วนนกกะปูดนั้นก็เสียใจมาก นั่งร้องไห้ตาแดงจนกระทั่งทุกวันนี้เช่นกัน

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง นกปูดตาแดง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ลูกสาวนางนกเขาบอกว่า นกกะปูดนั้นดีทุกอย่างแต่มาเสียที่ว่าปล่อยปุด ๆ อยู่เสมอถ้ารับปากว่าจะไม่ปล่อยปุด ๆ ออกมาอีกตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วยแน่นอนแต่พอถึงวันแต่งงานจริง ๆ นกกะปูดเผลอตัวปล่อยปุด ๆ ลูกสาวนางนกเขาจึงล้มเลิกไม่แต่งงานกับนกกะปูด ดังข้อความ “ลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อน ๆ จึงบอกเลิก การแต่งงานทันที”

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ตอนที่นกแก้วมาขอลูกสาวนางนกเขา ผู้เป็นแม่คือนางนกเขาก็ไม่ตัดสินใจยกให้ในทันทีกลับถามความสมัครใจของลูก ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกะปูด ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกแก้วมาขอเจ้าให้นกกะปูด เจ้าจะว่าอย่างไร”

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ตอนที่นกกะปูดได้พบลูกสาวนางนกเขาและเกิดรักลูกสาวนางนกเขาไม่รู้จะทำอย่างไรจึงไปปรึกษานกแก้วเพื่อนรัก ดังข้อความ “อยู่มาวันหนึ่งนกกะปูดได้พบกับลูกสาวของนางนกเขาและเกิดรักลูกของนางนกเขามาก แต่ตนเองไม่กล้าที่จะพูด นั่งคิดนอนคิดอยู่หลายวันก็คิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี จึงคิดถึงเพื่อนรักคือ นกแก้ว นกแก้วก็บอกว่าเอาอย่างนี้นะ ตนรักเพื่อนมาก ดังนั้นตนจะเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวนางนกเขาให้ รับรองได้แน่ๆ เพราะตนนี้รู้จักนางนกเขาเป็นอย่างดี”

ข้อความที่ 2 เมื่อนกแก้วมาเป็นสื่อกลางสู่ขอลูกสาวนางนกเขา นางนกเขาก็ไม่ตัดสินใจยกให้ในทันที เรียกลูกสาวมาหารือ ส่วนลูกสาวนางนกเขาก็ให้เหตุผล ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปาก ขอลูกสาวนางนกเขาให้กับน

กะปูด ฝ่ายนางนกเขาก็ก็นึกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกแก้ว มาขอเจ้าให้นกกะปูด เจ้าจะว่าอย่างไร นางลูกสาวนางนกเขาก็ก็นึกว่า นกกะปูดนั้นดีทุกอย่างแต่มาเสียที่ว่าปล่อยปูด ๆ อยู่เสมอ ถ้ารับปากว่า จะไม่ปล่อยปูด ๆ ออกมาอีก ตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วยแน่นอน แต่ขอให้รับปากเท่านั้น”

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เป็นตอนที่นกแก้วได้ไปเป็นสื่อกลางไปสู่ลูกสาวนางนกเขาเมื่อพูดจากันแล้ว ก็นำความที่ลูกสาวของนางนกเขามาบอก ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้ยินความดังนั้นก็กลับไปหานกกะปูดแล้วบอกความตามที่ลูกสาวนางนกเขามาบอกและขอร้องมา ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่าจะไม่ทำเสียงปูด ๆ อีกต่อไป”

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 การรู้จักสมหวังจากเรื่อง นกกะปูด ปรากฏเป็นตอนที่ลูกสาว นางนกเขายอมแต่งงานกับนกกะปูด ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้ยินความดังนั้นก็กลับไปหานกกะปูด แล้วบอกความตามที่ลูกสาวนางนกเขามาบอกและขอร้องมา ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่าจะไม่ทำเสียงปูด ๆ อีกต่อไป ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับข้อยืนยันจากนกกะปูด ก็ไปบอกลูกสาวของนางนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงจะแต่งงานกัน”

ข้อความที่ 2 ผิดหวังเป็นตอนที่ นกกะปูดดีใจที่ได้แต่งงาน จนเผลอปล่อยปูด ๆ ออกมาจึงทำให้ลูกสาวนางนกเขาอับอายจนล้มเลิกงานแต่งงาน ดังข้อความ “นางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อน ๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เป็นตอนที่นกแก้วได้สัญญากับนกกระจิ๊บว่า ตนจะช่วยไปขอลูกสาวนางนกเขา ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกระจิ๊บ”

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง นกปูดตาแดง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การซื้อสัตย์สุจริต ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ลูกสาวนางนกเขาบอกว่า นกกระจิ๊บนั้นดีทุกอย่างแต่มาเสียที่ว่าปล่อยปู้ด ๆ อยู่เสมอ ถ้ารับปากว่า จะไม่ปล่อยปู้ด ๆ ออกมาอีก ตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วยแน่นอน แต่พอถึงวันแต่งงานจริง ๆ นกกระจิ๊บปล่อยตัวปล่อยปู้ด ๆ ลูกสาวนางนกเขาจึงลืมนึกไม่แต่งงานกับนกกระจิ๊บ ดังข้อความ “ลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อน ๆ จึงบอกเลิก การแต่งงานทันที”

2. ความมีเหตุผลการฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 4 ข้อความ ดังนี้

2.1 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ตอนที่นกแก้วมาขอลูกสาวนางนกเขา ผู้เป็นแม่คือนางนกเขาก็ไม่ตัดสินใจให้ในทันทีกลับถามความสมัครใจของลูก ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกระจิ๊บ ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกแก้วมาขอเจ้าให้นกกระจิ๊บ เจ้าจะอย่างไร”

2.2 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ตอนที่นกกะปูดได้พบลูกสาวนางนกเขาและเกิดรักลูกสาว นางนกเขาไม่รู้จะทำอย่างไรจึงไปปรึกษานกแก้วเพื่อนรัก ดังข้อความ “อยู่มาวันหนึ่งนกกะปูด ได้พบกับลูกสาวของนางนกเขาและเกิดรักลูกของนางนกเขามาก แต่ตนเองไม่กล้าที่จะพูด นั่งคิดนอนคิดอยู่หลายวันก็คิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี จึงคิดถึงเพื่อนรักคือ นกแก้ว นกแก้วก็บอกว่า เอาอย่างนั้นละ ตนรักเพื่อนมาก ดังนั้นตนจะเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวนางนกเขาให้ รับรองได้แน่ ๆ เพราะตนนั้นรู้จักนางนกเขาเป็นอย่างดี”

ข้อความที่ 2 เมื่อนกแก้วมาเป็นสื่อกลางสู่ขอลูกสาวนางนกเขา นางนกเขาก็ไม่ตัดสินใจยกให้ในทันทีเรียกลูกสาวมาหารือ ส่วนลูกสาวนางนกเขาก็ให้เหตุผล ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกะปูด ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกแก้วมาขอเจ้าให้นกกะปูด เจ้าจะว่าอย่างไร นางลูกสาวนางนกเขาจึงบอกว่า นกกะปูดนั้นดีทุกอย่างแต่มาเสียที่ว่าปล่อยปุด ๆ อยู่เสมอ ถ้ารับปากว่าจะไม่ปล่อยปุด ๆ ออกมาอีกตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วยแน่นอน แต่ขอให้รับปากเท่านั้น”

2.3 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เป็นตอนที่นกแก้วได้ไปเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวนางนกเขาเมื่อพูดจากันแล้ว ก็นำความที่ลูกสาวของนางนกเขามาบอก ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้ยินความดังนั้นก็กลับไปหานกกะปูดแล้วบอกความตามที่ลูกสาวนางนกเขาบอกและขอร้องมา ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่าจะไม่ทำเสียงปุด ๆ อีกต่อไป”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 2 ข้อความ ดังนี้

3.1 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 การรู้จักสมหวังจากเรื่อง นกกะปูด ปรากฏเป็นตอนที่ลูกสาว นางนกเขายอมแต่งงานกับนกกะปูด ดังข้อความ

“ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้ยินความดังนั้นก็กลับไปหานกกะปูดแล้วบอกความตามที่ลูกสาวนางนกเขาบอกและขอร้องมา ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่าจะไม่ทำเสียง ปุด ๆ อีกต่อไป ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับข้อยืนยันจากนกกะปูด ก็ไปบอกลูกสาวของนางนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงจะแต่งงานกัน”

ข้อความที่ 2 ผิดหวังเป็นตอนที่ นกกะปูดดีใจที่ได้แต่งงาน จนเผลอปล่อยปุด ๆ ออกมาจึงทำให้ลูกสาวนางนกเขาอับอายจนล้มเลิกงานแต่งงาน ดังข้อความ

“นางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อน ๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที”

3.2 การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เป็นตอนที่นกแก้วได้สัญญากับนกกะปูดว่า ตนจะช่วยไปขอลูกสาวนางนกเขา ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกะปูด”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง นกปูดตาแดง ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

นกกะปูด นกแก้ว นกเขา

1.2.2 การทำมาหากิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องมาจากศาสนา

ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ด้วยความร่าเริงและมีความสุขทำให้นกกะปูด เผลอปล่อยปูดๆออกมาอีกนางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อนๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที แล้วร้องว่า “โกหกกู โกหกกู” มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ส่วนนกกะปูดนั้นเสียใจมากนั่งร้องไห้ตาแดงจนทุกวันนี้เช่นกัน.

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ในกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อสัตว์ยังพูดจากันได้โดยไปมาหาสู่และเป็นเพื่อนกันมามีอะไรก็พูดจาสื่อสารกันได้

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 นกกะปูดรับปากว่าจะไม่ปล่อยปุดๆออกมาอีก ตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วย ความแน่นอน แต่ขอให้รับปากเท่านั้น

ข้อความที่ 2 ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่า จะไม่ทำเสียงปุดๆอีกต่อไป ฝ่ายนกกวักเมื่อได้ข้อยืนยันจากนกกะปูดก็บอกลูกสาวของนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงแต่งงานกัน นกกะปูดก็อดทนที่จะไม่ปล่อยปุดๆออกไปจนกระทั่งคืนวันแต่งงาน ด้วยความร่าเริงและมีความสุขมากทำให้นกกะปูดผลอตัวปล่อยปุดๆออกมาอีก นางนกกวักจึงว่านกกะปูดขึ้นมาทันทีว่า “กูว่าหยกๆ กูว่าหยกๆ” นางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนเองอับอายขายหน้าเพื่อนๆจึงบอกเลิกการแต่งงานทันที แล้วร้องว่า “โกหกกู โกหกกู” มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ส่วนนกกะปูดนั้นก็เสียใจมาก นั่งร้องไห้ตาแดงจนถึงทุกวันนี้เช่นกัน

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ในกาลครั้งนั้นยังมีนกกะปูด เป็นเพื่อนรักกันมากกับ นกกวัก อยู่มาวันหนึ่งนกกะปูดได้พบกับลูกสาวของนกเขา และเกิดรักลูกของนางนกเขา แต่ตนเองไม่กล้าที่ นั่งคิดนอนคิดอยู่หลายวันก็คิดไม่ออกว่าจะทำยังไงดี จึงคิดถึงเพื่อนรักคือ นกกวัก นกกวักก็บอกว่าเอาอย่างนี้นะ ตนรักเพื่อนมาก ดังนั้นตนจะเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวของนกเขาให้ รับรองได้แน่เพราะตนรู้จักนางนกเขาเป็นอย่างดี

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกะปูด ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกแก้วมาขอเจ้าให้นกกะปูดเจ้าจะว่าอย่างไร

ข้อความที่ 2 ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับข้อยืนยันจากนกกะปูดก็ไปบอกลูกสาวของนางนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงแต่งงานกัน

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง นกปูดตาแดง มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏเศรษฐกิจไม่ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์ ดังนี้

1.1 เศรษฐกิจ ปรากฏ ทรัพยากร ไม่ปรากฏการทำมาหากินและฐานะทางเศรษฐกิจ

1.1.1 ทรัพยากร มีนกต่างๆ ได้แก่ นกกะปูด นกแก้ว นกเขา เป็นต้น ดังข้อความ ในกาลครั้งนั้นยังมีนกกะปูด เป็นเพื่อนรักกันมากกับนกแก้วอยู่มาวันหนึ่งนกกะปูดได้พบลูกสาวของนางนกเขา

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อเรื่องสืบเนื่องมาจากศาสนา และเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ ดังนี้

2.1 ความเชื่อเรื่องสืบเนื่องมาจากศาสนา โดยเชื่อเรื่องผลของการกระทำ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว นกกะปูดผิดสัญญากับลูกสาวนกเขา ไม่สามารถเก็บอาการปล่อยปละๆ ของตัวเอง ทำให้งานแต่งงานถูกยกเลิก นกกะปูดต้องเสียใจมาจนถึงทุกวันนี้ ดังข้อความ

ด้วยความร่ำเริงและมีความสุขทำให้นกกะปูด ผลอปล่อยปละๆ ออกมาอีกนางลูกสาวนกเขา โกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อนๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที แล้วร้องว่า “โกหกกู โกหกกู” มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ส่วนนกกะปูดนั้นเสียใจมากนั่งร้องไห้ตาแดงจนทุกวันนี้เช่นกัน

2.2 เชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ นกสามารถพูดจาสื่อสารกันได้เหมือนมนุษย์ ดังข้อความ

ในกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อสัตว์ยังพูดจากันได้โดยไปมาหาสู่และเป็นเพื่อนกันมานี้มีอะไรก็พูดจาสื่อสารกันได้

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยมความซื่อสัตย์ ความเมตตาเอื้อเฟื้อดังนี้

3.1 ค่านิยม ความซื่อสัตย์ ให้ความสำคัญในการรักษา

สัจจะคำพูด เมื่อตกลงกันอย่างไรต้องรักษาสัจจะคำพูดของตนเองและหากไม่รักษาสัจจะคำพูด อาจจะเกิดผลร้ายตามมาภายหลัง ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 นกกะปูดรับปากว่าจะไม่ปล่อยปละๆ ออกมาอีก ตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วย ความแน่นอน แต่ขอให้รับปากเท่านั้น

ข้อความที่ 2 ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่า จะไม่ทำเสียงปูดๆ อีกต่อไป ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้ข้อยืนยันจากนกกะปูดก็ไปบอกลูกสาวของนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงแต่งงานกัน นก

กะปูดก็อดทนที่จะไม่ปล่อยปุดๆออกไปจนกระทั่งคืนวันแต่งงาน ด้วยความร่าเริงและมีความสุขมากทำให้นกกะปูดผลอตัวปล่อยปุดๆออกมาอีก นางนกแก้วจึงว่านกกะปูดขึ้นมาทันทีว่า “กูว่าหยๆ กูว่าหยๆ” นางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนเองอับอายขายหน้าเพื่อนๆจึงบอกเลิกการแต่งงานทันที แล้วร้องว่า “โกหกกู โกหกกู” มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ส่วนนกกะปูดนั้นก็เสียใจมาก นั่งร้องไห้ตาแดงจนถึงทุกวันนี้เช่นกัน

3.2 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ การอยู่อาศัยร่วมกันในสังคมมีความเมตตาเอื้อเฟื้อ ให้ความช่วยเหลือ ยอมรับซึ่งกันและกัน ดังเช่น นกแก้วให้ความช่วยเหลือนกกะปูด พุดจาสู่ออกสาวของนกเขาให้ เพื่อเห็นแก่ความรักของเพื่อน ดังข้อความ

ในกาลครั้งนั้นยังมีนกกะปูด เป็นเพื่อนรักกันมากกับ นกแก้ว อยู่มาวันหนึ่งนกกะปูดได้พบกับลูกสาวของนกเขา และเกิดรักลูกของนางนกเขา แต่ตนเองไม่กล้าที่ นั่งคิดนอนคิดอยู่หลายวันก็คิดไม่ออกว่าจะทำยังไงดี จึงคิดถึงเพื่อนรักคือ นกแก้ว นกแก้วก็บอกว่าเอาอย่างนี้นะ ตนรักเพื่อนมาก ดังนั้นตนจะเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวของนกเขาให้ รับรองได้แน่เพราะตนรู้จักนางนกเขาเป็นอย่างดี

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏจารีตประเพณีและธรรมเนียมประเพณีดังนี้

ขนบประเพณี การแต่งงานอยู่กินกันต้องผ่านการขั้นตอนการทาบทามสู่ขอจากผู้ใหญ่ หรือผู้ที่ได้รับความไว้วางใจทั้งสองฝ่าย ซึ่งเมื่อฝ่ายหญิงจะมีการทาบทามสู่ขอจะถามความสมัครใจของลูกสาว เพื่อให้ลูกได้มีโอกาสเลือกคู่ครองหากฝ่ายผู้หญิงตกลงสมัครใจจะใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกัน จึงจัดงานแต่งงานขึ้น ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพุดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกะปูด ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกแก้วมาขอเจ้าให้นกกะปูดเจ้าจะอย่างไร

ข้อความที่ 2 ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับข้อยืนยันจากนกกะปูดก็ไปบอกลูกสาวของนางนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงแต่งงานกัน

เรื่อง นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ

ในขณะที่นกพิราบสองตัวเมียกำลังกินน้ำอยู่ที่ริมฝั่งแห่งหนึ่ง มันเห็นนกเป็ดน้ำหลายตัวดำลงไปกินน้ำ นกพิราบตัวเมียจึงถามนกพิราบตัวผู้ว่า

“เจ้าดำน้ำเหมือนอย่างนกเหล่านั้นได้ไหม”

“ทำไมจะไม่ได้ ในเมื่อข้าก็เป็นนกเหมือนกัน” นกพิราบตัวผู้ตอบ

ว่าแล้วมันก็พุ่งตัวลงไปในน้ำ มันพยายามดำลงไปให้ลึกที่สุดที่จะลึกได้ มันดำน้ำได้จริง ๆ อย่างที่มันบอก แต่มันขึ้นจากน้ำไม่ได้ มันจึงขาดใจตายอยู่ในน้ำนั่นเอง

คติ “การฝืนธรรมชาตินั้น ย่อมมีอันตรายอาจถึงแก่ชีวิต”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏในตอนต้นที่นักพิราบตัวเมียสงสัย เรื่องการบินของนกเป็ดน้ำจึงถามนักพิราบตัวผู้ว่า ทำไมนกเป็ดน้ำจึงว่ายน้ำได้ ดังข้อความ “นักพิราบตัวเมียจึงถามนักพิราบตัวผู้ว่า “เจ้าดำน้ำเหมือน อย่างนกเหล่านั้นได้ไหม” “ทำไมจะไม่ได้ ในเมื่อข้าก็เป็นนกเหมือนกัน” นักพิราบตัวผู้ตอบ”

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การรักษาสิ่งจะและเชื่อถือได้

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเอง และผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ มีดังนี้

ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏในตอนที่นกพิราบตัวเมียสงสัย เรื่องการบินของนกเป็ดน้ำจึงถามนกพิราบตัวผู้ว่า ทำไมนกเป็ดน้ำจึงว่ายน้ำได้ ดังข้อความ “นกพิราบตัวเมียจึงถามนกพิราบตัวผู้ว่า “เจ้าดำน้ำเหมือนอย่างนกเหล่านั้นได้ไหม” “ทำไมจะไม่ได้ ในเมื่อข้าก็เป็นนกเหมือนกัน” นกพิราบตัวผู้ตอบ

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สถาปัตยกรรมศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ในขณะที่นกพิราบสองตัวเมียกำลังกินน้ำอยู่ที่ฝั่งแห่งหนึ่ง

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

แม่น้ำ นกต่าง ๆ

1.2.2 การทำมาหากิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่น ๆ อันสืบเนื่องจากศาสนา

ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ว่าแล้วมันก็พุ่งตัวลงไปในน้ำ มันพยายามดำลงไปให้ลึกที่สุดที่จะลึกได้ มันดำน้ำได้จริง ๆ อย่างที่มันบอกแต่มันขึ้นจากน้ำไม่ได้ไม่ได้ มันจึงขาดใจตายอยู่ในน้ำนั่นเอง คติ “ การฝืนธรรมชาตินั้น ย่อมมีอันตรายอาจถึงแก่ชีวิต”

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

มันเห็นนกเปิดน้ำหลายตัวดำลงไปในน้ำ นกพิราบตัวเมียจึงถามนกพิราบตัวผู้ว่า “เจ้าดำน้ำเหมือนอย่างนกเหล่านั้นได้ไหม” “ทำไมจะไม่ได้ ในเมื่อข้าก็เป็นนกเหมือนกัน” นกพิราบตัวผู้ตอบ

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง นักพิราบกับนกเป็ดน้ำ มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏภูมิประเทศ ไม่ปรากฏการตั้งบ้านเรือน และการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ เป็น แม่น้ำ ดังข้อความ

ในขณะที่นักพิราบสองตัวเมียกำลังกินน้ำอยู่ที่ฝั่งแห่งหนึ่ง

1.2 เศรษฐกิจ ปรากฏ ทรัพยากร ไม่ปรากฏการทำมาหากิน และฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.2.1 ทรัพยากร มีแม่น้ำ นกต่างๆ เช่น นักพิราบ นกเป็ดน้ำ เป็นต้น ดังข้อความ

ในขณะที่นักพิราบสองตัวเมียกำลังกินน้ำอยู่ริมฝั่งแห่งหนึ่ง มันเห็นนกเป็ดน้ำหลายตัวดำลงไปกินน้ำ

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อสืบเนื่องมาจากศาสนา โดยเชื่อเรื่องผลการกระทำ นักพิราบผีธรรมชาติของตนว่าตนเองไม่สามารถดำน้ำได้เหมือนกับนกเป็ดน้ำแต่ยังอวดเก่งทำให้ต้องตายในที่สุด ดังข้อความ

ว่าแล้วมันก็พุ่งตัวลงไปในน้ำ มันพยายามดำลงไปให้ลึกที่สุดที่จะลึกได้ มันดำน้ำได้จริงๆอย่างที่มันบอกแต่มันขึ้นจากน้ำไม่ได้ไม่ได้ มันจึงขาดใจตายอยู่ในน้ำนั่นเอง คติ “ การผีธรรมชาตินั้น ย่อมมีอันตรายอาจถึงแก่ชีวิต ”

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ โดยนักพิราบตัวเมียเมื่อเห็นนกเป็ดน้ำดำลงในน้ำ ได้ถามนักพิราบตัวผู้ว่าทำได้เช่นเดียวกับนกเป็ดน้ำหรือไม่ ดังข้อความ

มันเห็นนกเป็ดน้ำหลายตัวดำลงไปกินน้ำ นักพิราบตัวเมียจึงถามนักพิราบตัวผู้ว่า “ เจ้าดำน้ำเหมือนอย่างนกเหล่านั้นได้ไหม ” “ ทำไม่จะไม่ได้ ในเมื่อข้าก็เป็นนกเหมือนกัน ” นักพิราบตัวผู้ตอบ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏทั้งจารีตประเพณี ขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี

เรื่อง นางพิกุลทอง

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า มีลูกสาวสองคน คนพี่มีนิสัยไม่ดี ส่วนคนน้องมีนิสัยดี แต่พ่อแม่ไปรักลูกสาวคนพี่ พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไหไปตักน้ำ ตอนขากลับบ้านเทदानึกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม คนแก่ซึ่งเป็นเทวดาต้มน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำเมื่อน้องสาวกลับมาบ้าน พูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากน้องสาว พ่อแม่นึกโลภจึงให้น้องสาวพูดทั้งวัน ทั้งคืนและใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน เพื่อว่าจะได้เหมือนกับที่น้องสาวเล่าให้ฟัง ตอนขากลับก็มีชายแก่มาขอน้ำดื่ม ฝ่ายพี่สาวก็ด่าคนแก่ ต่าง ๆ นา ๆ ชายแก่จึงว่าถึงไม่ให้น้ำดื่ม ก็จะทำให้พี่สาวสักขีหนึ่ง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป ถ้าเจ้าพูด คำไหน ให้มีไส้เดือน กิ่งก็ออ ออกจากปากทุกคำ เมื่อกลับถึงบ้านพ่อแม่ถามว่าทำไมจึงกลับมาช้า พอลูกสาวพูดก็มีไส้เดือน กิ่งก็ออ ออกมาจากปากพี่สาวมากมาย พ่อแม่ก็โกรธ หาวาน้องสาวโกหกให้พี่สาวพูดออกมาเป็นไส้เดือน กิ่งก็ออ พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน คนทั่วไปเรียกน้องสาวคนนี้นางพิกุลทอง

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง นางพิกุลทอง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ลูกสาวคนน้องเสียสละทำงานบ้านทุกอย่าง ดังข้อความ “มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า มีลูกสาวสองคน คนพี่มีนิสัยไม่ดี ส่วนคนน้องมีนิสัยดี แต่พ่อแม่ไปรักลูกสาว คนพี่ พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้”

ข้อความที่ 2 ตอนที่เทวดาแปลงกายมาขอน้ำดื่ม ดังข้อความ “ตอนข้ากลับมาบ้าน เทวดานึกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้าน และขอน้ำดื่มลูกสาวคนน้องเอน้ำให้คนแก่ดื่ม”

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏในเรื่องนางพิรุณทองตอนที่ ลูกสาวคนเล็กโดนพ่อแม่และพี่สาวขับไล่ให้ออกจากบ้านไปหาให้ต้องเร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย แต่สุดท้ายนางก็ได้พบกับเจ้าชาย ดังข้อความ “พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้นจึงได้ พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน”

1.9 การซื้อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง นางพิกุลทอง ตาก็บยาย มีลูกสาว 2 คน แต่ลำเอียงรักคนที่มากกว่า คนน้องต้องอดทนทำงานทุกอย่าง ดังข้อความ “มีตาก็บยายสร้างบ้านอยู่ในป่า มีลูกสาวสองคน คนพี่มีนิสัยไม่ดี ส่วนคนน้องมีนิสัยดี แต่พ่อแม่ไปรักลูกสาวคนพี่ พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้”

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ตอนผิดหวังเป็นตอนที่ พ่อและแม่ใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทนน้องสาว เพื่อจะได้มีดอกพิกุลทองร่วงเวลาพูดเหมือนน้องสาวและใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน แต่พอกลับมาเวลาพี่สาวพูดกลับมีแต่ไส้เดือน กิ่งก็ออกมาจากปาก พ่อและแม่จึงโกรธและผิดหวัง ดังข้อความ “พ่อแม่รักใคร่จึงให้น้องสาวพูดทั้งวันทั้งคืน และใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน”

ข้อความที่ 2 ตอนสมหวังจากเรื่องนางพิกุลทอง เป็นตอนที่หลังจากที่น้องสาวถูกพ่อแม่และพี่สาวขับไล่ออกจากบ้านไป แต่ด้วยความดี จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง และได้แต่งงานกัน ดังข้อความ “พ่อแม่ก็โกรธ หวาน้องสาวโกหกให้พี่สาวพูดออกมาเป็นไส้เดือน กิ่งก็ พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณความดีที่ได้ทำมาแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การรักษาสิ่งจะและเชื่อถือได้ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ปรากฏในตอนเทวดาสงสารหญิงสาวจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาขอน้ำดื่มและด้วยความมีน้ำใจเทวดาจึงให้พรแก่หญิงสาว ดังข้อความ “เทวดานี้สงสารจึงแปลงกายเป็น คนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม คนแก่ซึ่งเป็นเทวดาเติมน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าหลานพูด คำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำ เมื่อน้องสาวกลับมาบ้าน พูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากน้องสาว เป็นจริงตามที่เทวดาให้พรไว้

ข้อความที่ 2 ปรากฏในตอนเทวดาแปลงกายเป็นคนแก่มาขอน้ำดื่มพี่สาวแต่พี่สาวไม่ให้น้ำดื่มและด่าต่าง ๆ นา ๆ ดังข้อความ “ตอนขากลับก็มีชายแก่มาขอน้ำดื่ม ฝ่ายพี่สาวก็ด่าคนแก่ต่าง ๆ นา ๆ ชายแก่จึงว่าถึงไม่ให้น้ำดื่ม ก็จะให้พรเจ้าสักข้อหนึ่ง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป ถ้าเจ้าพูดคำไหน ให้มีไส้เดือน กิ่งก็ ออกมาจากปากทุกคำ เมื่อกลับถึงบ้านพ่อแม่ถามว่าทำไมจึงกลับ มาช้า พอลูกสาวพูดก็มีไส้เดือน กิ่งก็ ออกมาจากปากพี่สาวมากมายจึงเป็นจริงตามที่เทวดา ให้พรไว้”

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ติงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง นางพิกุลทอง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 3 ข้อความ ดังนี้

1.1 การแบ่งปันและเสียสละ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ลูกสาวคนน้องเสียสละทำงานบ้านทุกอย่าง ดังข้อความ “มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า มีลูกสาวสองคน คนพี่มีนิสัยไม่ดี ส่วนคนน้องมีนิสัยดี แต่พ่อแม่ไปรักลูกสาว คนพี่ พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้”

ข้อความที่ 2 ตอนที่เทวดาแปลงกายมาขอน้ำดื่ม ดังข้อความ “ตอนข้ากลับมาบ้าน เทวดานึกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม”

1.2 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ปรากฏในเรื่องนางพิกุลทอง ตอนที่ลูกสาวคนเล็กโดนพ่อแม่และพี่สาวขับไล่ให้ออกจากบ้านไป ทำให้ต้องเร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย แต่สุดท้ายนางก็ได้พบกับเจ้าชาย ดังข้อความ “พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้นจึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน”

2. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 5 ข้อความ ดังนี้

1. การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

จากเรื่อง นางพิกุลทอง ตากับยาย มีลูกสาว 2 คน แต่ลำเอียงรักคนที่มากกว่า คนน้องต้องอดทนทำงานทุกอย่าง ดังข้อความ “มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า มีลูกสาวสองคน คนพี่มีนิสัยไม่ดี ส่วนคนน้องมีนิสัยดี แต่พ่อแม่ไปรักลูกสาวคนพี่ พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้”

2. การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ตอนผิดหวังเป็นตอนที่ พ่อและแม่ใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทนน้องสาวเพื่อจะได้มีดอกพิกุลทองร่วงเวลาพูดเหมือนน้องสาวและใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน แต่พอกลับมาเวลาพี่สาวพูดกลับมีแต่ไส้เดือน กิ่งก้อ ออกมาจากปาก พ่อและแม่จึงโกรธและผิดหวัง ดังข้อความ

“พ่อแม่นึกโลภจึงให้น้องสาวพูดวันทั้งคืน และใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน”

ข้อความที่ 2 ตอนสมหวังจากเรื่องนางพิกุลทอง เป็นตอนที่หลังจากที่น้องสาวถูกพ่อแม่และพี่สาวขับไล่ออกจากบ้านไป แต่ด้วยความดีจึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง และได้แต่งงานกัน ดังข้อความ “พ่อแม่ก็โกรธ หาว่าน้องสาวโกหกให้พี่สาวพูดออกมาเป็นไส้เดือน กิ่งกือ พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่ น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณความดีที่ได้ทำมาแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน”

3. การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 ปรากฏในตอนที่เราได้สังสารหญิงสาวจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาขอน้ำดื่มและด้วยความมีน้ำใจเราจึงให้พรแก่หญิงสาว ดังข้อความ “เราได้นักสังสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม คนแก่ซึ่งเป็นเทวดาต้มน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำ เมื่อน้องสาวกลับมาบ้าน พูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากน้องสาว เป็นจริงตามที่เทวดาให้พรไว้

ข้อความที่ 2 ปรากฏในตอนที่เราได้แปลงกายเป็นคนแก่มาขอน้ำดื่มพี่สาว แต่พี่สาวไม่ให้ น้ำดื่มและค่าต่าง ๆ นา ๆ ดังข้อความ “ตอนข้ากลับก็มีชายแก่มาขอน้ำดื่ม ฝ่ายพี่สาวก็ตำหนิคนแก่ต่าง ๆ นา ๆ ชายแก่จึงว่าถึงไม่ให้ น้ำดื่ม ก็จะทำให้พรเจ้าสักข้อหนึ่ง ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าเจ้าพูดคำไหน ให้มีไส้เดือน กิ่งกือ ออกจากปากทุกคำ เมื่อกลับถึงบ้านพ่อแม่ถามว่าทำไมจึงกลับ มาช้า พ่อลูกสาวพูดก็มีไส้เดือน กิ่งกือ ออกมาจากปากพี่สาวมากมาย จึงเป็นจริงตามที่เทวดาให้พรไว้”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง นางพิกุลทอง ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สถาปัตยกรรมศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า

ข้อความที่ 2 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไข่ไปต้กน้ำ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า

ข้อความที่ 2 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไข่ไปต้กน้ำ

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

ป่า น้ำ

1.2.2 การทำมาหากิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่น ๆ อันสืบเนื่องมาจากศาสนา

ปรากฏข้อความ 3 ข้อความ

ข้อความที่ 1 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไหไปตักน้ำ ตอนขากลับบ้าน เทวดานิกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม คนแก่ซึ่งเป็นเทวดา ดื่มน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำ เมื่อน้องสาวกลับมาบ้านพูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงมาจากปาก

ข้อความที่ 2 ฝ่ายพี่สาวก็ด่าคนแก่ ต่างๆนาๆ ชายแก่จึงว่าถึงไม่ให้น้ำดื่ม ก็จะให้พรเจ้าสักข้อหนึ่ง ตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไปถ้าเจ้าพูดคำไหนให้มีไส้เดือน กิ่งกือ ออกจากปากทุกคำ เมื่อกลับถึงบ้านพ่อแม่ถามว่าทำไม จึงกลับช้า พอลูกสาวพูดก็มีไส้เดือน กิ่งกือ ออกมาจากปากพี่สาวมากมาย

ข้อความที่ 3 ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้นจึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ตอนขากลับบ้านเทวดานิกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่ซึ่งเป็นคนแก่ ซึ่งเป็นเทวดา ดื่มน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำ

ข้อความที่ 2 ตอนขากลับก็มีชายแก่มาขอน้ำดื่ม ฝ่ายพี่สาวก็ด่าคนแก่ต่างๆนาๆชายแก่จึงว่าถึงไม่ให้น้ำดื่ม ก็จะให้พรสักข้อหนึ่ง ตั้งแต่นั้นนี้เป็นต้นไปถ้าเจ้าพูดคำไหนให้มีไส้เดือน กิ่งกือ ออกจากปากทุกคำ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำ เมื่อน้องสาวกลับมาบ้านพูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงออกจากปากน้องสาว พ่อแม่นึกโลภจึงให้น้องสาวพูดทั้งวันทั้งคืนและใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน เพื่อว่าจะได้เหมือนกับที่น้องสาวเล่าให้ฟัง

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ตอนขากลับบ้านเทวดานีกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้าน และขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่งซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง นางพิกุลทอง มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏภูมิประเทศ การตั้งบ้านเรือน ไม่ปรากฏการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ มีสภาพภูมิประเทศเป็นป่า มีแหล่งน้ำ เพื่อการอุปโภค บริโภค ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตาบยายสร้างบ้านอยู่ในป่า

ข้อความที่ 2 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไหไปตักน้ำ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน มีการตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณป่าใกล้แหล่งน้ำ ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตาบยายสร้างบ้านอยู่ในป่า

ข้อความที่ 2 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไหไปตักน้ำ

1.2 เศรษฐกิจ ปรากฏทรัพยากรไม่ปรากฏ การทำมาหากินและฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.2.1 ทรัพยากร มีป่า มีแหล่งน้ำ

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อสืบเนื่องมาจากศาสนา เทวดา ดังนี้

2.1 ความเชื่อสืบเนื่องมาจากศาสนา มีความเชื่อในเรื่องหลักกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และมีความเชื่อว่าความกตัญญู เชื่อฟังคำสั่งสอนหรือปฏิบัติตามพ่อแม่ ถือว่าเป็นกรรมดี ดังเช่น

ข้อความที่ 1 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไหไปตักน้ำ ตอนขากลับบ้านเทวดานิกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม คนแก่ซึ่งเป็นเทวดาเติมน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำเมื่อน้องสาวกลับมาบ้านพูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงมาจากปาก

ข้อความที่ 2 ฝ่ายพี่สาวก็ตำคนแก่ ต่างๆนาๆ ชายแก่จึงว่าถึงไม่ให้น้ำดื่ม ก็จะให้พรเจ้าสักข้อหนึ่ง ตั้งแต่นี้เป็นต้นไปถ้าเจ้าพูดคำไหนให้มีไส้เดือน ก็คือ ออกจากปากทุกคำ เมื่อกลับถึงบ้านพ่อแม่ถามว่าทำไมจึงกลับช้า พอลูกสาวพูดก็มีไส้เดือน ก็คือ ออกมาจากปากพี่สาวมากมาย

ข้อความที่ 3 ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้นจึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน

2.2 ความเชื่อในเรื่องเทวดา โดยเชื่อว่า เทวดาจะคอยช่วยเหลือ ค้ำครองคนดี ตอบแทนคุณงามความดี ของผู้ที่ทำกรรมดีและลงโทษคนที่ทำกรรมชั่ว ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ตอนขากลับบ้านเทวดานิกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่ซึ่งเป็นคนแก่ ซึ่งเป็นเทวดาเติมน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำ

ข้อความที่ 2 ตอนขากลับก็มีชายแก่มาขอน้ำดื่ม ฝ่ายพี่สาวก็ตำคนแก่ต่างๆนาๆชายแก่จึงว่าถึงไม่ให้น้ำดื่ม ก็จะให้พรสักข้อหนึ่ง ตั้งแต่นี้เป็นต้นไปถ้าเจ้าพูดคำไหนให้มีไส้เดือน ก็คือ ออกจากปากทุกคำ

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย ความกตัญญู ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย ปรากฏคือสังคมยอมรับทองคำเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความร่ำรวย และเป็นที่ปรารถนา ดังข้อความ

ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำ เมื่อน้องสาวกลับมาบ้านพูดกับพ่อ แม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงออกจากปากน้องสาว พ่อแม่นึกโลภจึงให้น้องสาวพูดทั้งวันทั้งคืนและใช้ให้พี่สาวไป ตักน้ำแทน เพื่อว่าจะได้เหมือนกับที่น้องสาวเล่าให้ฟัง

3.2 ความกตัญญู ผู้มีความกตัญญูจะประสบความสำเร็จ คุณงามความดีจะนำสิ่งที่ดีมาสู่ชีวิตแม้จะประสบกับทุกข์ยาก แต่ในที่สุดก็จะพบกับความสุข ดังข้อความ

พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง

3.3 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ คนในสังคมมีความเมตตาเอื้อเฟื้อช่วยเหลือแก่ผู้ที่อ่อนแอกว่าช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังข้อความ

ตอนขากลับบ้านเทวดานึกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏจารีตประเพณี ไม่ปรากฏขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

จารีตประเพณี ด้านการใช้ชีวิตคู่ของชายหญิงจะต้องแต่งงานกัน ดังข้อความ ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่งซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน

เรื่อง นายคดกับนายชื้อ

นายคดกับนายชื้ออยู่หมู่บ้านเดียวกันมีอาชีพเป็นคนทอดแห นายชื้อมีภรรยาแล้ว ส่วนนายคดยังไม่มีภรรยา เย็นวันหนึ่งทั้งสองคนได้นำเรือไปทอดแหแต่นายคดคิดอยู่ในใจว่าจะฆ่านายชื้อให้ตายเพื่อแย่งชิงภรรยามาเป็นของตนเอง ขณะที่ทอดแหกันนั้น นายชื้อเป็นคนทอดอยู่หัวเรือ นายคดเป็นคนพายเรือ เมื่อพายเรือออกในเขตน้ำลึกและน้ำวนนายชื้อก็ทอดแหลงไป นายคดมาจากท้ายเรือ ผลักนายชื้อตกลงไปในน้ำ ต่อมานายคดก็นำเรือกลับบ้านและได้เล่าให้ภรรยานายชื้อฟังว่า นายชื้อได้ตกน้ำตายเสียแล้ว และพยายามปลอบจนกระทั่งภรรยานายชื้อใจอ่อน ยอมเป็นภรรยานายคด ฝ่ายนายชื้อพยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง ที่ป่าช้ามีผีอยู่ 12 ตน พวกผีพูดขึ้นว่า พวกข้าจะทนายปัญหาเจ้าถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้าน แต่แล้วนายชื้อตอบปัญหาถูกจริง ๆ เมื่อนายชื้อมาถึงบ้านได้เห็น ภรรยาอยู่ร่วมเรียงเคียงหมอนกับนายคดอันสามีภรรยาเสียแล้ว เมื่อนายคดกับนายชื้อได้พบหน้ากัน นายคดถามนายชื้อว่าทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื้อได้เล่าให้ฟังว่าเขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่งซึ่งมีทองอยู่มากมาย เมื่อนายคดได้ฟังดังนั้นก็อยากได้ทองเป็นสมบัติของตนบ้าง วันหนึ่งนายชื้อได้ออกอุบายไปทอดแหอย่างเช่นเคยแต่นายชื้อเป็นคนพายเรือ นายคดเป็นคนทอด ในที่สุด นายชื้อก็ผลักนายคดตกลงไปในน้ำเช่นกันนายคดได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งนั้นแต่นายคดตอบปัญหาไม่ได้ พวกผีจึงทำร้ายตาย

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง นายคดกับนายซื่อ มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายซื่อถูกนายคดผลักตกน้ำจึงพยายามพึ่งตนเอง โดยว่ายน้ำขึ้นฝั่ง ดังข้อความว่า
“ฝ่ายซื่อได้พยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง”

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 หลังจากที่นายคตได้ผละก้นน้ำเขาได้พยายามอภิปรายชี้แจงให้ ภรรยา นายชื่อฟังและจนยอมเชื่อ นายคต ดังข้อความว่า “ต่อมานายคตก็นำเรือกลับมาบ้าน และได้เล่าให้ภรรยา นายชื่อฟังว่า นายชื่อได้ตกน้ำตายเสียแล้วและพยายามปลอมจนกระทั่งภรรยา นายชื่อใจอ่อน ยอมเป็นภรรยา นายคต”

ข้อความที่ 2 นายชื่อได้ถูกนายคตผลักตกน้ำ แต่ไม่ตาย จึงไปหานายคตและชี้แจงเล่าเรื่องให้ฟัง ดังข้อความ “นายคตถามนายชื่อว่าทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื่อได้เล่าให้ฟังว่า เขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่งซึ่งมีทองอยู่มากมาย ”

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคงและการรอ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

หลังจากนายชื่อถูกนายคตผลักตกน้ำแล้ว เขาได้อดทนว่ายน้ำขึ้นฝั่งจนสำเร็จ ดังข้อความว่า “ฝ่ายนายชื่อได้พยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง”

3.3 การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายชื่อตอบปัญหาของผีลูก ผีจึงนำไปส่งที่บ้าน และนายชื่อผิดหวังมากเมื่อเห็นภรรยาและนายคตนอนด้วยกัน ดังข้อความว่า “เมื่อนายชื่อมาถึงบ้านได้เห็นภรรยาอยู่ร่วมเรียงเคียงหมอนกับนายคตฉันสามีภรรยาเสียแล้ว”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายชื่อไม่ได้แสดงความโกรธเมื่อมาเห็นภรรยาอนอยู่กับนายคต ดังข้อความว่า “เมื่อนายคตกับนายชื่อได้พบหน้ากัน นายคตถามนายชื่อว่าทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื่อได้เล่าให้ฟังว่า เขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่งซึ่งมีทองอยู่มากมาย”

3.6 การมีคุณธรรม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นในครรลองของกฎหมายและประเพณีที่ดีงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาและการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง นายคดกับนายชื้อ มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การพึ่งตนเอง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายชื้อถูกนายคดผลักตกน้ำจึงพยายามพึ่งตนเองโดยว่ายน้ำขึ้นฝั่ง ดังข้อความว่า
“ฝ่ายนายชื้อได้พยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การอภิปรายชี้แจงให้ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 หลังจากที่นายคดได้ผลักนายชื้อตกน้ำ เขาได้พยายามอภิปรายชี้แจงให้ภรรยานายชื้อฟังและจนยอมเชื่อนายคด ดังข้อความว่า “ต่อมานายคดก็นำเรือกลับมาบ้านและได้เล่าให้ภรรยานายชื้อฟังว่า นายชื้อได้ตกน้ำตายเสียแล้วและพยายามปลอมจนกระทั่งภรรยานายชื้อใจอ่อนยอมเป็นภรรยานายคด”

ข้อความที่ 2 นายชื้อได้ถูกนายคดผลักตกน้ำ แต่ไม่ตายจึงไปหานายคดและชี้แจง “เขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่งซึ่งมีทองอยู่มากมาย”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 3 ข้อความ ดังนี้

3.1 การอดทน อดกลั้น มั่นคงและการรอ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

หลังจากนายชื้อถูกนายคดผลักตกน้ำแล้ว เขาได้อดทนว่ายน้ำขึ้นฝั่งจนสำเร็จ ดังข้อความว่า
“ฝ่ายนายชื้อได้พยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง”

3.2 การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายชื้อตอบปัญหาของฝึกูก ฝึกูกนำไปส่งที่บ้าน และนายชื้อผิดหวังมากเมื่อเห็นภรรยาและนายคตนอนด้วยกัน ดังข้อความว่า “เมื่อนายชื้อมาถึงบ้านได้เห็นภรรยาอยู่ร่วมเรียงเคียงหมอนกับนายคตฉันสามีภรรยาเสียแล้ว”

3.3 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายชื้อไม่ได้แสดงความโกรธเมื่อมาเห็นภรรยานอนอยู่กับนายคต ดังข้อความว่า “เมื่อนายคตกับนายชื้อได้พบหน้ากัน นายคตถามนายชื้อว่าทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื้อได้เล่าให้ฟังว่า เขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่งซึ่งมีทองอยู่มากมาย”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง นายคตกับนายชื้อ ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

แม่น้ำ สัตว์น้ำ

1.2.2 การทำมาหากิน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

นายคตกับนายชื้ออยู่หมู่บ้านเดียวกันมีอาชีพเป็นคนทอดแห.

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่น ๆ อันสืบเนื่องมาจากศาสนา

ปรากฏข้อความ 3 ข้อความ

ข้อความที่ 1 เย็นวันหนึ่งทั้งสองคนได้นำเรือไปทอดแหแต่นายคตคิดอยู่ในใจว่าจะฆ่านายชื้อให้ตายเพื่อแย่งชิงภรรยามาเป็นของตนเอง

ข้อความที่ 2 เมื่อพายเรือออกไปในเขตน้ำลึกและน้ำวน นายชื้อก็ทอดแหลงไป นายคตมาจากท้ายเรือผลักนายชื้อตกลงไปในน้ำ

ข้อความที่ 3 วันหนึ่งนายชื้อได้ออกอุบายไปทอดแหอย่างเช่นเคยแต่นายชื้อเป็นคนพ่ายเรือ นายคตเป็นคนทอด ในที่สุดนายชื้อก็ผล็อยนายคตตกลงไปในน้ำเช่นกัน นายคตได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งนั้นแต่นายคตตอบปัญหาไม่ได้ พวกผีจึงทำร้ายตาย

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ฝ่ายนายชื้อพยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่งที่ป่าช้ามีผีอยู่ 12 ตน พวกผีพูดขึ้นว่า พวกข้าจะตายปัญหาเจ้าถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้าน

ข้อความที่ 2 นายคตได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งนั้น แต่นายคตตอบปัญหาไม่ได้ พวกผีจึงทำร้ายตาย

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

นายคตถามนายชื้อว่าทำไมทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื้อได้เล่าให้ฟังว่าเขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง ซึ่งมีทองอยู่มากมาย เมื่อนายคตได้ฟังดังนั้นก็อยากได้ทองเป็นสมบัติของตนบ้าง

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ฝ่ายนายชื้อพยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้ามีผีอยู่ 12 ตน พวกผีพูดขึ้นว่าพวกข้าจะตายปัญหาเจ้าถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้านแต่นายชื้อตอบปัญหาถูกต้องจริงๆ

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

พวกข้าจะทวยปัญหาเจ้าถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้าน

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง นายคดกับนายชื้อ มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏ เศรษฐกิจ แต่ไม่ปรากฏด้านสภาพภูมิศาสตร์ ดังนี้

1.1 เศรษฐกิจ ปรากฏทรัพยากร การทำมาหากิน ไม่ปรากฏฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1.1 ทรัพยากร มีแม่น้ำ สัตว์น้ำ ดังข้อความ

เมื่อพายเรือออกในเขตนํ้าลึกและนํ้าวนนายชื้อก็ทอดแหลงไป

1.1.2 การทำมาหากิน มีอาชีพประมง ดังข้อความ

นายคดกับนายชื้ออยู่หมู่บ้านเดียวกันมีอาชีพเป็นคนทอดแห.

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อเรื่องที่สืบเนื่องมาจากศาสนา เชื่อในเรื่องของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และภูตผี ดังนี้

2.1 ความเชื่อ สืบเนื่องมาจากศาสนา เชื่อในเรื่องกรรม การกระทำ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังเช่นการกระทำของนายคดที่คิดทรยศนายชื้อผู้เป็นเพื่อนหวังให้นายชื้อเสียชีวิตแบะครอบครองภรรยาของนายชื้อ แต่สุดท้ายนายคดก็ต้องเสียชีวิตเอง ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 เย็นวันหนึ่งทั้งสองคนได้นำเรือไปทอดแหแต่นายคดคิดอยู่ในใจว่าจะฆ่านายชื้อให้ตายเพื่อแย่งชิงภรรยามาเป็นของตนเอง

ข้อความที่ 2 เมื่อพายเรือออกไปในเขตนํ้าลึกและนํ้าวน นายชื้อก็ทอดแหลงไป นายคดมาจากท้ายเรือผลักนายชื้อตกลงไปในนํ้า

ข้อความที่ 3 วันหนึ่งนายชื้อได้ออกอุบายไปทอดแหอย่างเช่นเคยแต่นายชื้อเป็นคนพ่ายเรือ นายคตเป็นคนทอด ในที่สุดนายชื้อก็ผล็อยนายคตตกลงไปในน้ำเช่นกัน นายคตได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งนั้นแต่นายคตตอบปัญหาไม่ได้ พวกผีจึงทำร้ายตาย

2.2 ความเชื่อภูตผี เชื่อว่าภูตผีมีอำนาจทำให้เกิดผลดีและผลร้ายในชีวิตได้ ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ฝ่ายนายชื้อพยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่งที่ป่าช้ามีผีอยู่ 12 ตน พวกผีพูดขึ้นว่า พวกข้าจะทนายปัญหาเจ้าถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้าน

ข้อความที่ 2 นายคตได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งนั้น แต่นายคตตอบปัญหาไม่ได้ พวกผีจึงทำร้ายตาย

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย ผู้มีความรู้มีปัญญา ความสามารถและความเมตตาเอื้อเฟื้อ ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย มีค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวยโดยการให้ความสำคัญในมูลค่าทองคำ ผู้ที่มีทองคำถือได้ว่ามีทรัพย์สมบัติ มีความมั่งคั่ง อย่างเช่น นายคตเมื่อได้ฟังนายชื้อบอกว่าที่ป่าช้ามีทองคำมากมายทำให้นึกอยากได้ ดังข้อความ

นายคตถามนายชื้อว่าทำไมทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื้อได้เล่าให้ฟังว่าเขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง ซึ่งมีทองอยู่มากมาย เมื่อนายคตได้ฟังดังนั้นก็อยากได้ทองเป็นสมบัติของตนบ้าง

3.2 ผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ โดยผู้ที่มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถแม้อยู่ในภาวะคับขัน เสี่ยงต่อภัยอันตรายก็สามารถเอาตัวรอดได้เหมือนกับนายชื้อที่สามารถเอาชีวิตรอดได้ ดังข้อความ

ฝ่ายนายชื้อพยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้ามีผีอยู่ 12 ตน พวกผีพูดขึ้นว่าพวกข้าจะทนายปัญหาเจ้า ถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้านแต่นายชื้อตอบปัญหาถูกจริงๆ

3.3 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ผีได้ให้สัญญาแก่นายชื้อว่าจะนำไปส่งบ้านถ้าหากนายชื้อตอบปัญหาได้ ถูก ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่เดือดร้อน ดังข้อความ

พวกข้าจะทนายปัญหาเจ้าถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้าน

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏทั้งจารีตประเพณี ขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี

เรื่อง นายอำเภอฉลาด

นานมาแล้วยังมีนายอำเภอคนหนึ่งชื่อ ฉลาด นายอำเภอผู้นี้จับผู้ร้ายเก่งมาก ที่อำเภอ แห่งหนึ่งมีโจรผู้ร้ายชุมชุมมาก ทางราชการจึงได้แต่งตั้งนายอำเภอคนนี้ไปดำรงตำแหน่ง เพื่อจะได้ปราบปรามโจรผู้ร้ายให้หมดไปให้ได้

ในคืนแรกหลังจากนายอำเภอได้ไปรับตำแหน่งแล้ว ก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือ มีใครคนหนึ่งได้ไปขโมยตัดพู่ของยายเจิม ยายเจิมจึงบอกนายอำเภอว่า มีคนมาตัดพู่ของแก นายอำเภอ จึงบอกให้ไปบอกกำนันว่า “พຽ່ນนี้ นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้” ยายเจิมลากลับไปบอกกำนัน รุ่งขึ้นกำนันได้ตีเกราะเรียกประชุมราษฎรที่โรงเรียนประชาบาลแห่งหนึ่ง เมื่อประชาชน มาเกือบหมดตำบลแล้ว นายอำเภอได้พูดว่า “เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพู่ของยายเจิมไปหมด ยายเจิมจะได้โทษผู้ใดก็

หาไม่ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ ความดี อย่าเบียดเบียนกัน อย่าลั้ล็กเล้กขโมย น้อยและในวันนี้ ขอประชาชนทุกคนที่มาประชุมนี้เชกห้วยายเจิมคนละ 1 ที่

ฝ่ายเจิมก็บ่นว่านายอำเภอคนนี้บ้า ไหนว่าจะจับคนร้าย รู้ข่าวว่าจับคนร้ายเก่งทำไม ให้คนอื่นมาเชกห้วยเราอีก

ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเชกห้วยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ ขอโทษและเชกห้วยเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตัดพยายายเจิม ด้วยความเกลียด ยายเจิม จึงเชกห้วยายเจิมแรง ๆ 3 ที่ นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถาม ความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพยายายเจิมเอง

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายอำเภอฉลาด มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและการเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

กล่าวถึงนายอำเภอเข้ามารับตำแหน่งใหม่ ในคืนแรกของการเข้ารับตำแหน่งได้มีขโมยไปลอบ ตัดพยายายเจิม ตอนแรกก็จับขโมยไม่ได้ แต่ด้วยความชาญฉลาดของนายอำเภอ จึงใช้กลวิธีจับขโมย ดัง ข้อความ “ในคืนแรกหลังจากนายอำเภอได้ปรับตำแหน่งแล้ว ก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือ มีใครคนหนึ่งได้ไป ขโมยตัดพลุของยายเจิม ยายเจิมจึงบอกนายอำเภอว่า มีคนมาตัดพลุของแก นายอำเภอจึงบอกให้ไปบอก กำนันว่า “พรงนี้ นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้”

1.9 การซื้อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ด้วยความชาญฉลาดของนายอำเภอ จึงใช้กลวิธีจับขโมย ดังข้อความ “เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพลุของยายเจิมไปหมด ยายเจิมจะได้โทษผู้ใดก็ไม่รู้ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกัน อย่าลั้ลเล่ขโมยน้อย และในวันนี้ขอประชาชนทุกคนที่มาประชุมนี้เช็กหัวยายเจิมคนละ 1 ที”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายอำเภอใช้วิธีการจับขโมยโดยใช้ปัญญา ให้ประชาชนเดินแถวไปเช็กหัวยายเจิม ก่อนเช็กทุกคนจะยกมือไหว้ขอโทษยายเจิม แต่มีชายคนหนึ่งเอามือเช็กหัวยายเจิมอย่างแรง ก็แสดงว่าชายผู้นั้นไม่ชอบยายเจิม นายอำเภอจึงให้ตำรวจจับ สุดท้ายชายผู้นั้นก็รับสารภาพ ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเช็กหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเช็กหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่ง ที่ตัดพลุยายเจิม ด้วยความเกลียด ยายเจิมจึงเช็กหัวยายเจิมแรง ๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลุยายเจิมเอง”

2.4 การวางแผนและร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

มีการวางแผนของนายอำเภอ โดยใช้กลวิธีจับขโมยแต่ไม่มีการวางแผนร่วมกับผู้อื่น เพียงแต่บอกให้ทำตาม ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเช็กหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเช็กหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่ง ที่ตัดพลุยายเจิม ด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเช็กหัวยายเจิมแรง ๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลุยายเจิมเอง”

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายอำเภอได้สั่งให้กำนันเรียกประชุมราษฎรเพื่อพูดคุยเรื่องมีขโมยในหมู่บ้าน ดังข้อความ “นายอำเภอได้พูดว่า “เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพลุของยายเจิมไปหมด ยายเจิมจะได้โทษผู้ใดก็ไม่รู้ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกัน อย่าลั้ลเล่ขโมยน้อย”

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 จากเรื่อง นายอำเภอฉลาด มีตอนผิดหวัง ตอนที่ยามเฝ้าคิดว่านายอำเภอที่เลี้ยงลูกกันจ้ะจับคนร้ายเก่งนักหนาแต่กลับจับคนร้ายที่แอบตัดพลุแก้มไม่ได้ แถมยังให้คนที่มาประชุมเขกหัวแกอีก ดังข้อความ “ฝ่ายเฝ้าก็บ่นว่านายอำเภอคนนี้บ้า ไหนว่าจะจับคนร้าย รู้ข่าวว่าจับคนร้ายเก่งทำไมให้คนอื่นมาเขกหัวเราอีก”

ข้อความที่ 2 จากเรื่อง นายอำเภอฉลาดตอนสมหวังเป็นตอนที่นายอำเภอใช้อุบายให้คนที่มาประชุมเขกหัวยายเฝ้าเพื่อหาคนร้ายในที่สุดก็จับคนร้ายได้ ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเขกหัวยายเฝ้า เมื่อถึงยายเฝ้าก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตั้งพลุยายเฝ้า ด้วยความเกลียดยายเฝ้า จึงเขกหัวยายเฝ้า แรง ๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลุยายเฝ้าเอง”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การรักษาสิ่งจะและเชื่อถือได้

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนการก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายอำเภอฉลาด มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

กล่าวถึงนายอำเภอเข้ามารับตำแหน่งใหม่ ในคืนแรกของการเข้ารับตำแหน่งได้มีขโมย ไปลอบตัดพลู ยายเจิม ตอนแรกก็จับขโมยไม่ได้ แต่ด้วยความชาญฉลาดของนายอำเภอ จึงใช้กลวิธีจับขโมย ดังข้อความ “ในคืนแรกหลังจากนายอำเภอได้ไปรับตำแหน่งแล้ว ก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือ มีใครคนหนึ่งได้ไปขโมยตัดพลู ของยายเจิม ยายเจิมจึงบอกนายอำเภอว่า มีคนมาตัดพลูของแก นายอำเภอจึงบอกให้ไปบอกกำนันว่า “พรุ่งนี้ นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 4 ข้อความ ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ด้วยความชาญฉลาดของนายอำเภอ จึงใช้กลวิธีจับขโมย ดังข้อความ “เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้าย ไปลอบตัดพลูของยายเจิมไปหมด ยายเจิมจะได้โทษผู้ใดก็ไม่รู้ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคน สร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกัน อย่าลักละขโมยน้อยและในวันนี้ขอประชาชนทุกคนที่มาประชุมนี้เชกหัว ยายเจิมคนละ 1 ที่”

2.2 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายอำเภอใช้วิธีการจับขโมยโดยใช้ปัญญา ให้ประชาชนเดินแถวไปเชกหัวยายเจิม ก่อนเชก ทุกคนจะยกมือไหว้ขอโทษยายเจิม แต่มีชายคนหนึ่งเอามือเชกหัวยายเจิมอย่างแรงก็แสดงว่าชายผู้นั้นไม่ ชอบยายเจิม นายอำเภอจึงให้ตำรวจจับ สุดท้ายชายผู้นั้นก็รับสารภาพ ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวัน นั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเชกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเชกหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่า จนถึงชายคนหนึ่งที่ตัดพลูยายเจิม ด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเชกหัวยายเจิมแรง ๆ 3 ที่ นายอำเภอจึง บอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้น แล้วถามความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลูยายเจิมเอง”

2.3 การวางแผนและร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

มีการวางแผนของนายอำเภอ โดยใช้กลวิธีจับขโมยแต่ไม่มีการวางแผนร่วมกับผู้อื่น เพียงแต่บอกให้ทำตาม ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเชกหัวยายเจิม เมื่อถึงยาย เจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเชกหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตัดพลูยายเจิม ด้วยความ เกลียดยายเจิม จึงเชกหัวยายเจิมแรง ๆ 3 ที่ นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลูยายเจิมเอง”

2.4 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นายอำเภอได้สั่งให้กำนันเรียกประชุมราษฎรเพื่อพูดคุยเรื่องมีขโมยในหมู่บ้าน ดังข้อความ “นายอำเภอได้พูดว่า “เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพลูของยายเจิมไปหมด ยายเจิมจะได้โทษผู้ใด ก็ไม่รู้ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกัน อย่าลักละ ขโมยน้อย”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 2 ข้อความ ดังนี้

การรู้จักผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 จากเรื่อง นายอำเภอฉลาด มีตอนผิดหวังตอนที่ ยามเจิมคิดว่านายอำเภอ ที่เลี้ยง ลีอกันว่าจับคนร้ายเก่งนักหนาแต่กลับจับคนร้ายที่แอบตัดพลุแก้มไม่ได้ แถมยังให้คนที่มาประชุมเขกหัวแก อีก ดังข้อความ “ฝ่ายเจิมก็บ่นว่านายอำเภอคนนี้บ้า ไหนว่าจะจับคนร้าย รู้ข่าวว่าจับคนร้ายเก่งทำไมให้ คนอื่นมาเขกหัวเราอีก”

ข้อความที่ 2 จากเรื่อง นายอำเภอฉลาดตอนสมหวังเป็นตอนที่นายอำเภอใช้อุบายให้คนที่มา ประชุมเขกหัวยายเจิมเพื่อหาคนร้ายในที่สุดก็จับคนร้ายได้ ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดิน แแถวเพื่อไปเขกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคน หนึ่งที่ตัดพลุยายเจิม ด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเขกหัวยายเจิมแรง ๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลุยายเจิมเอง”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง นายอำเภอฉลาด ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สถาปัตยกรรมศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

นายอำเภอจึงบอกให้ไปบอกกำนันว่า “พรงี้่นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้” ยายเจิม กลับไปบอกกำนัน รุ่งขึ้นกำนันได้ตีเกราะเรียกประชุมราษฎรที่โรงเรียนประชาบาลแห่งหนึ่ง

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

พลุ

1.2.2 การทำมาหากิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องมาจากศาสนา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

เมื่อประชาชนมาเกือบหมดตำบลแล้ว นายอำเภอได้พูดว่า”เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพู่ของยายเจิมไปหมดยายเจิมจะได้โทษผู้ใดก็ไม่หาไม่ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกันอย่าลักเล็กขโมยน้อยและในวันนี้ ขอประชาชนทุกคนที่มาประชุมนี้เขกหัว ยายเจิมคนละ 1 ที” ฝ่ายยายเจิมก็บ่นว่านายอำเภอคนนี้บ้า ไหนว่าจะจับคนร้ายรู้ข่าวว่าจับคนร้ายเก่งทำไมให้คนอื่นมาเขกหัวเราอีก

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ผู้ที่เข้าร่วมประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเขกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบาๆ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 นานมาแล้วยังมีนายอำเภอคนหนึ่งชื่อฉลาด นายอำเภอผู้นี้จับผู้ร้ายเก่งมาก ที่อำเภอแห่งหนึ่งมีโจรผู้ร้ายชุกชุม ทางราชการจึงได้แต่งตั้งนายอำเภอคนนี้ไปดำรงตำแหน่ง เพื่อจะได้ปราบปรามโจรผู้ร้ายให้หมดไป

ข้อความที่ 2 ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเซกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเซกหัวเบาๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตัดพวยยายเจิมด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเซกหัวยายเจิมแรงๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความ ชายคนนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพวยยายเจิมเอง

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานรื่นเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ยายเจิมจึงบอกนายอำเภอว่า มีคนมาตัดพวยของแก่นายอำเภอจึงบอกให้ไปบอกกำนันว่า “พຽ່ນนี้ นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้”

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนายอำเภอฉลาด ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏการตั้งบ้านเรือน ไม่ปรากฏภูมิประเทศและการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 การตั้งบ้านเรือน มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ดังข้อความ

นายอำเภอจึงบอกให้ไปบอกกำนันว่า “พຽ່ນนี้ นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้”
ยายเจิมกลับไปบอกกำนัน รຽ່งขึ้นกำนันได้ทีเกราะเรียกประชุมราษฎรที่โรงเรียนประชาบาลแห่งหนึ่ง

1.2 เศรษฐกิจ ปราบกฏทรัพยากรไม่ปรากฏการทำมาหากินและฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.2.1 ทรัพยากร มีพืช เศรษฐกิจ คือ พืช ดังข้อความ

ในคืนแรกหลังจากนายอำเภอได้ไปรับตำแหน่งแล้วก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือมีใครคนหนึ่งได้ไปขโมยตัดพุ่มของยายเจิม

2. ความเชื่อ ไม่ปรากฏความเชื่อ

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยม อำนาจ เคารพอาวุโส ผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ และความเมตตา เอื้อเฟื้อ ดังนี้

3.1 อำนาจ สังคมยอมรับผู้มีอำนาจ เชื่อฟังคำสั่ง อย่างเช่นนายอำเภอสั่งให้กำนันประชุมราษฎรและออกคำสั่งให้ทุกคนเขกหัวยายเจิม ดังข้อความ

เมื่อประชาชนมาเกือบหมดตำบลแล้ว นายอำเภอได้พูดว่า ”เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพุ่มของยายเจิมไปหมดยายเจิมจะได้โทษผู้ใดก็หาไม่ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกันอย่าลักเล็กขโมยน้อยและในวันนี้ ขอประชาชนทุกคนที่มาประชุมนี้เขกหัว ยายเจิมคนละ 1 ที” ฝ่ายยายเจิมก็บ่นว่านายอำเภอคนนี้บ้า ไหนว่าจะจับคนร้ายรู้ข่าวว่าจับคนร้ายเก่งทำไมให้คนอื่นมาเขกหัวเราอีก

3.2 เคารพอาวุโส มีการให้เกียรติแก่ผู้อาวุโส การกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อผู้อาวุโสถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดต้องขอขมาลาโทษ ดังเช่น ชาวบ้านที่เขกหัวยายเจิมยกมือไหว้ขอโทษยายเจิม ดังข้อความ

ผู้ที่เข้าร่วมประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเขกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบาๆ

3.3 ผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ การยอมรับ ยกย่องผู้มีความรู้มีปัญญาและความสามารถ ดังเช่น นายอำเภอฉลาดเป็นผู้มีความสามารถในการจับผู้ร้ายส่งคมให้ความยอมรับนับถือ และสามารถแก้ปัญหา ความสามารถ จับโจรผู้ขโมยตัดพุ่มของยายเจิมได้ ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 นานมาแล้วยังมีนายอำเภอคนหนึ่งชื่อฉลาด นายอำเภอผู้นี้จับผู้ร้ายเก่งมาก ที่อำเภอแห่งหนึ่งมีโจรผู้ร้ายชุกชุม ทางราชการจึงได้แต่งตั้งนายอำเภอคนนี้ไปดำรงตำแหน่ง เพื่อจะได้ปราบปรามโจรผู้ร้ายให้หมดไป

ข้อความที่ 2 ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเขกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบาๆคนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตัดพุ่มยายเจิมด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเขกหัวยายเจิมแรง ๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความ ชายคนนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพุ่มยายเจิมเอง

3.4 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ นายอำเภอมีความเมตตาต่อยายเจิม เมื่อยายเจิมบอกนายอำเภอว่ามีคนมาขโมยตัดพุ่ม นายอำเภอแก้ไขปัญหานั้นที่ ดังข้อความ

ยายเจิมจึงบอกนายอำเภอว่า มีคนมาตัดพุ่มของแขนายอำเภอจึงบอกว่ให้ไปบอกกำนันว่า

“พ่ungsี้ นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้”

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏทั้งจารีตประเพณี ขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี

เรื่อง ไปกับน้ำมากับน้ำ

นานมาแล้วมีชายคนหนึ่งเป็นคนร่อนแร่พบเงินไม่มีอาชีพที่มั่นคง วันหนึ่งเขานั่งเรือไปเที่ยว ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำและมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้าน การค้าขาย แต่จนแล้วจนรอดเขาไม่พอใจในอาชีพการค้าขายต่าง ๆ เขาจึงเดินทางไปหางานทำที่หมู่บ้านอื่นอีก

ณ หมู่บ้านเวียงเพชรในเมืองจักรทอง ชายคนนั้นก็ปรากฏตัวในตอนเช้าของวันหนึ่ง เขาเดินชมการทำงานต่าง ๆ ของแต่ละคน พลันสายตาของเขาก็เลื้อยไปเห็นชายแก่ ๆ คนหนึ่งกำลังก้มหน้า ก้มตารีดนมวัวเพื่อนำไปขาย เขาเกิดความสนใจขึ้นมาทันที จึงเข้าไปถามชายแก่ คนนั้นก็ได้ความว่า หมู่บ้านนี้มีชายคนหนึ่งที่นั่นที่มีอาชีพขายนมวัวและนมวัวก็ยังคงเป็นของโปรดของหมู่บ้านนี้ และยังเป็นที่ต้องการของคนทั้งเมืองอีกด้วย เขาจึงขอซื้อวัวจากชายแก่จำนวน 10 ตัว มาเลี้ยงไว้ในหมู่บ้านนั้น เขาทำการเลี้ยงวัวทั้ง 10 ตัวนั้นเป็นอย่างดีจนกระทั่งวัวมีลูกและมีน้ำนม เขาจึงรีดนมวัวไปขายที่ตลาดทุกวัน

กิจการขายนมวัวเจริญขึ้นมามากขึ้น เพราะมีพ่อค้าจากในเมืองมารอคิวซื้อนมวัวจากเขาทุกวัน เพราะนมของเขาบริสุทธิ์มีคุณค่าและไม่มีสิ่งใดเจือปน จนกระทั่งวันหนึ่งเขาเกิดเหนื่อยหน่ายและอยากจะทำเครื่องทุ่นแรงที่จะทำให้ได้น้ำนมวัวมากขึ้นโดยไม่ต้องรีดมากนัก และแล้วเขาก็คิดว่าใช้น้ำผสมกับน้ำตาลให้ได้รสใกล้เคียงกับนมวัวแท้ ๆ และเขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้น ๆ จนเขากลายเป็นเศรษฐีอยู่ ๆ คนหนึ่งเหมือนกัน

วันหนึ่งเขาคิดอยากกลับบ้านไปรดพ่อแม่เพื่อนฝูงในความก้าวหน้าด้านการค้า เขาจึงไปซื้อลิงมาหนึ่งตัวแล้วพาลิงจะกลับบ้าน ขณะที่เรือกำลังแล่นอยู่กลางแม่น้ำลิงตัวที่เขาซื้อมาก็แสดงความซุกซนได้ขึ้นไปนั่งบนบ่าของเขาใช้มือล้วงลงไปในกระเป๋าสี และหยิบเอากระเป๋าสตางค์ของชายผู้นั้นขึ้นมา แล้วปีนขึ้นไปนั่งบนเสากระโดงเรือ ก่อนที่ชายคนนั้นจะทันตั้งตัว มันทำท่าล้อเลียนเขา แถมยังเอาเงินของเขาทิ้งลงไปแม่น้ำอีกด้วย ทำความเสียใจให้แก่เขา เป็นอันมา

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง ไปกับน้ำมากับน้ำ มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.9 การซื้อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายพเนจรได้พยายามเลี้ยงวัวของเขาอย่างดี จนทำให้กิจการนมของเขาดีขึ้น ทั้งนี้เพราะเขาได้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ดังข้อความ “กิจการขายนมวัวเจริญขึ้นมากทันตาเห็นเพราะมีพ่อค้าจากในเมืองมารอคิวซื้อนมวัวจากเขาทุกวัน เพราะนมของเขาบริสุทธิ์และมีคุณค่าและไม่มีสิ่งใดเจือปน”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายพเนจรได้ตัดสินใจซื้อวัวจากชายแก่ เพราะพิจารณาด้วยปัญญาแล้วเห็นว่ามิรายได้ดี ดังข้อความ “เขาเกิดความสนใจขึ้นมากทันที จึงเข้าไปถามชายแก่นั่นก็ได้ความว่า หมู่บ้านนี้มีชายคนหนึ่งที่นั่นที่มีอาชีพขายนมวัวและนมวัวก็ยังเป็นของโปรดของหมู่บ้านนี้และยังเป็นที่ต้องการของคนทั้งเมืองนี้อีกด้วย เขาจึงขอซื้อวัวจากชายแก่จำนวน 10 ตัว มาเลี้ยงไว้ในหมู่บ้านนั้น”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคงและการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายพเนจรผิดหวังและเสียใจมากที่เขาได้ซื้อลิงไป ดังข้อความ “ขณะที่เรือกำลังแล่นอยู่กลางแม่น้ำ ลิงตัวที่เขาซื้อมาก็แสดงความซุกซนไต่ขึ้นไปนั่งบนบ่าของเขาใช้มือล้วงลงไปใ้กระเป๋าสี้อยู่และหยิบเอากระเป๋าสตางค์ของชายผู้นั้นขึ้นมาแล้วปีนขึ้นไปนั่งบนเสากระโดงเรือก่อนที่จะหันตัว มันทำท่าล้อเลียนเขาแถมยังเอาเงินของเขาทิ้งลงไปในแม่น้ำอีกด้วยทำให้ความเสียใจให้กับเขาเป็นอันมาก”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การมีคุณธรรม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นในครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาและการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง ไปกับน้ำมากับน้ำ มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายพเนจรได้พยายามเลี้ยงวัวของเขาอย่างดี จนทำให้กิจการนมของเขาดีขึ้นทั้งนี้เพราะเขาได้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ดังข้อความ “กิจการขายนมวัวเจริญขึ้นมาทันตาเห็นเพราะมีพ่อค้าจากในเมืองมาซื้อนมวัวจากเขาทุกวัน เพราะนมของเขาบริสุทธิ์และมีคุณค่าและไม่มีสิ่งใดเจือปน”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายพเนจรได้ตัดสินใจซื้อวัวจากชายแก่เพราะพิจารณาด้วยปัญญาแล้วเห็นว่ามียาได้ดี ดังข้อความ “เขาเกิดความสนใจขึ้นมาทันทีจึงเข้าไปถามชายแก่คนนั้นก็ได้ว่าความว่า หมู่บ้านนี้มีชายคนหนึ่งที่มียาชีพรักษาคนไข้ และนมวัวก็ยังเป็นของโปรดของหมู่บ้านนี้และยังเป็นที่ต้องการของคนทั้งเมืองนี้อีกด้วย เขาจึงขอซื้อวัวจากชายแก่จำนวน 10 ตัว มาเลี้ยงไว้ในหมู่บ้านนั้น”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายพเนจรผิดหวังและเสียใจมากที่เขาได้ซื้อลิงไป ดังข้อความ “ขณะที่เรือกำลังแล่นอยู่กลางแม่น้ำ ลิงตัวที่เขาซื้อมาก็แสดงความซุกซนไต่ขึ้นไปนั่งบนบ่าของเขาใช้มือล้วงลงไปใ้กระเป๋าสตางค์และหยิบเอากระเป๋าสตางค์ของชายผู้นั้นขึ้นมาแล้วปีนขึ้นไปนั่งบนเสากระโดงเรือก่อนที่จะหันตั้งตัว มันทำท่าล้อเลียนเขา แล้วยังเอาเงินของเขาทิ้งลงไปในแม่น้ำอีกด้วย ทำความเสียใจให้กับเขาเป็นอันมาก”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง ไปกับน้ำมากับน้ำ ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สถาพภูมิศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

วันหนึ่งเขานั่งเรือไปเที่ยว ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำ และมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าขาย

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์.

ข้อความที่ 2 ณ หมู่บ้านเวียงเพชรในเมืองจักรทอง

1.1.3 การคมนาคม ปรากฏข้อความ 3 ข้อความ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งเขานั่งเรือไปเที่ยว ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์

ข้อความที่ 2 เขาจึงไปซื้อลิงมาหนึ่งตัวแล้วพาลงเรือจะกลับบ้าน

ข้อความที่ 3 เขาคอนนั้นก็ปรากฏตัวในตอนเช้าของวันหนึ่งเขาเดินชมการทำงานต่างๆของแต่ละคน

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

แม่น้ำ วัว ลิง

1.2.2 การทำมาหากิน ปรากฏข้อความ 4 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรในดินสินในน้ำและมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าขาย

ข้อความที่ 2 พลันสายตาของเขาก็เลื้อยไปเห็นชายแก่ๆคนหนึ่งกำลังก้มหน้าก้มตาเรีตนมวัวเพื่อนำไปขาย

ข้อความที่ 3 หมู่บ้านนี้มีชายคนหนึ่งที่มามีอาชีพขายนมวัว

ข้อความที่ 4 เขาทำการเลี้ยงวัวทั้ง 10 ตัวนั้นเป็นอย่างดีจนกระทั่งวัวมีลูกและมีน้ำนม เขาจึงเรีตนมวัวไปขายที่ตลาดทุกวัน

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

เขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นจนเขากลายเป็นเศรษฐีอยู่ๆคนหนึ่งเหมือนกัน

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องมาจากศาสนา

ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 จนกระทั่งวันหนึ่งเขาเกิดเหนื่อยหน่ายและอยากหาเครื่องทุ่นแรงที่จะทำให้ได้น้ำนมวัวมากขึ้นโดยไม่ต้องรีดมากนักและแล้วเขาก็คิดว่าใช้น้ำผสมกับน้ำตาลให้ได้รับสใกล้เคียงกับนมวัวแท้ๆและเขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นๆ

ข้อความที่ 2 วันหนึ่งเขาคิดอยากกลับบ้านไปอวดพ่อแม่เพื่อนฝูงในความก้าวหน้าด้านการค้า เขาจึงไปซื้อลิงมาหนึ่งตัวแล้วพาลงเรือจะกลับบ้าน ขณะที่เรือกำลังแล่นอยู่กลางแม่น้ำลิงตัวที่เขาซื้อมาก็แสดงความซุกซนได้ขึ้นไปนั่งบนบ่าของเขาใช้มือล้วงลงไปใ้ในกระเป๋าสี้อและหยิบเอากระเป๋าสตางค์ของผู้ชายผู้นั้นขึ้นมาแล้วป็นขึ้นไปนั่งบนเสากระโดงเรือ ก่อนที่ชายคนนั้นจะทันตั้งตัว มันทำท่าล้อเลียนเขา แล้วยังเอาเงินของเขาทิ้งลงไปใ้ในแม่น้ำอีกด้วย ทำความเสียใจให้แก่เขาเป็นอันมาก

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

- 2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน
- ไม่ปรากฏข้อความ
3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้
- 3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ
- และแล้วเขาก็คิดว่าใช้น้ำผสมกับน้ำตาลให้ได้รสใกล้เคียงกับนมวัวแท้ๆและเขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นๆจนเขากลายเป็นเศรษฐีอยู่ๆคนหนึ่งเหมือนกัน
- 3.2 อำนาจ
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.3 เกียรติยศ หน้าที่า ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ
- วันหนึ่งเขาคิดอยากกลับบ้านไปอวดพ่อแม่เพื่อนฝูงในความก้าวหน้าด้านการค้า
- 3.4 ความกตัญญู
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.5 ความซื่อสัตย์
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.6 การเคารพอาวุโส
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.7 การเป็นผู้มีความรู้
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.9 ความสนุกสนานร่าเริง
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ
- ไม่ปรากฏข้อความ
- 3.11 ความสบาย
- ไม่ปรากฏข้อความ
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารัตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง ไปกับน้ำมากับน้ำ มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ปรากฏ ภูมิประเทศ การตั้งบ้านเรือนและการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเมือง มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นเมืองท่าศูนย์การค้า
ดังข้อความ

วันหนึ่งเขานั่งเรือไปเที่ยว ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำ
และมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าขาย

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชน เป็นเมือง เป็นหมู่บ้าน ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์.

ข้อความที่ 2 ณ หมู่บ้านเวียงเพชรในเมืองจักรทอง

1.1.3 การคมนาคม มีการคมนาคมทางน้ำโดยใช้เรือเป็นพาหนะ และการเดินเท้าเมื่อเดินทาง
ทางบก ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งเขานั่งเรือไปเที่ยว ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์

ข้อความที่ 2 เขาจึงไปซื้อลิงมาหนึ่งตัวแล้วพาลงเรือจะกลับบ้าน

ข้อความที่ 3 เขาคนนั้นก็ปรากฏตัวในตอนเช้าของวันหนึ่งเขาเดินชมการทำงานต่างๆของ
แต่ละคน

1.2 เศรษฐกิจ ปรากฏทรัพยากร การทำมาหากินและฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.2.1 ทรัพยากร มีแม่น้ำ สัตว์ต่าง ๆ เช่น วัว ลิง เป็นต้น ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 พลันสายตาของเขาเหลือบไปเห็นชายแก่ๆคนหนึ่งกำลังก้มหน้าก้มตาเรี
นมวัวเพื่อนำไปขาย

ข้อความที่ 2 เขาจึงไปซื้อลิงมาหนึ่งตัวแล้วพาลงเรือจะกลับบ้าน

1.2.2 การทำมาหากิน มีการประกอบอาชีพค้าขาย ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำและมีความ
เจริญรุ่งเรืองทางการค้าขาย

ข้อความที่ 2 พลันสายตาของเขาก็เหลือบไปเห็นชายแก่ๆคนหนึ่งกำลังก้มหน้าก้มตาเรี
นมวัวเพื่อนำไปขาย

ข้อความที่ 3 หมู่บ้านนี้มีชายคนหนึ่งที่นั่นที่มีอาชีพขายนมวัว

ข้อความที่ 4 เขาทำการเลี้ยงวัวทั้ง 10 ตัวนั้นเป็นอย่างดีจนกระทั่งวัวมีลูกและมีน้ำนม เขาจึงรีดนมวัวไปขายที่ตลาดทุกวัน

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปรากฏการแบ่งแยกฐานะคนร่ำรวยเป็นเศรษฐี ดังข้อความ

เขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นๆจนเขากลายเป็นเศรษฐีย่อย ๆ คนหนึ่งเหมือนกัน

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อสืบเนื่องมาจากศาสนา โดยมีความเชื่อสืบเนื่องมาจากศาสนา โดยมีความเชื่อเรื่องหลักกรรม ผลของการกระทำอย่างไรย่อมได้รับผลอย่างนั้นอย่างเช่น ชายคนค้าขายไม่มีความซื่อสัตย์ ต่อลูกค้านำน้ำผสมกับน้ำตาล ผสมกับนมวัวแท้เพื่อให้ได้น้ำนมวัวในปริมาณที่มากขึ้น แต่ในที่สุดเงินที่ได้มาด้วยความไม่ซื่อสัตย์ ก็ตกน้ำไป ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 จนกระทั่งวันหนึ่งเขาเกิดเหนื่อยหน่ายและอยากหาเครื่องทุ่นแรงที่จะทำให้ได้น้ำนมวัวมากขึ้นโดยไม่ต้องรีดมากนักและแล้วเขาก็คิดว่าใช้น้ำผสมกับน้ำตาลให้ได้รับใกล้เคียงกับนมวัวแท้ๆและเขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นๆ

ข้อความที่ 2 วันหนึ่งเขาคิดอยากกลับบ้านไปอวดพ่อแม่เพื่อนฝูงในความก้าวหน้าด้านการค้า เขาจึงไปซื้อลิงมาหนึ่งตัวแล้วพาลงเรือจะกลับบ้าน ขณะที่เรือกำลังแล่นอยู่กลางแม่น้ำลิงตัวที่เขาซื้อมาก็แสดงความซุกซนได้ขึ้นไปนั่งบนบ่าของเขาใช้มือล้วงลงไปในกระเป๋าสี้อและหยิบเอากระเป๋าสตางค์ของผู้ขายผู้นั้นขึ้นมาแล้วป็นขึ้นไปนั่งบนเสากระโดงเรือ ก่อนที่ชายคนนั้นจะทันตั้งตัว มันทำท่าล้อเลียนเขา แถมยังเอาเงินของเขาทิ้งลงไปแม่น้ำอีกด้วย ทำให้ความเสียใจให้แก่เขาเป็นอันมาก

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวยและเกียรติยศหน้าตา ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย มีการยอมรับผู้ที่มีฐานะถึงแม้ว่าเป็นการสร้างฐานะความร่ำรวยจากการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ดังข้อความ

และแล้วเขาก็คิดว่าใช้น้ำผสมกับน้ำตาลให้ได้รับใกล้เคียงกับนมวัวแท้ๆและเขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นๆจนเขากลายเป็นเศรษฐีย่อยๆคนหนึ่งเหมือนกัน

3.2 เกียรติยศหน้าตา การประสบความสำเร็จในอาชีพมีฐานะ ถือเป็นเกียรติยศหน้าตาของบุคคลของบุคคลผู้นั้น ดังข้อความ

วันหนึ่งเขาคิดอยากกลับบ้านไปอวดพ่อแม่เพื่อนฝูงในความก้าวหน้าด้านการค้า

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏทั้งจารีตประเพณี ขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี

เรื่อง พระอินทร์แก้กฎหมาย

กาลครั้งหนึ่งในสมัยก่อนโน้น ณ เชิงเขาไกรลาศ เป็นที่ประชุมของเหล่าเทพดาและสัตว์ทั้งหลาย วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศออกมาด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หากเทวดามนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตาม ผันอย่างใดให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่กระทำตามนั้นจะต้องตาย”

วันหนึ่งเจ้าเสือโคร่งใหญ่ได้นอนหลับฝันไปว่า ตนได้จับวัวซึ่งท้องแก่อยู่กินเป็นอาหารจากนั้นเสือใหญ่ก็รอนแรมหาวัวซึ่งมีท้องแก่อยู่จนพบ และเล่าความฝันของตนให้แม่วัวตัวนั้นฟังและบอกว่าตนจะต้องกินท่านแล้ว มิฉะนั้นจะผิดกฎหมายแม่วัวจึงบอกผิดผ่อนว่าให้เวลาเขาอีก 7 วัน เพื่อคลอดลูกแล้วจะกลับมาให้เสือกิน เสือได้ฟังดังนั้นด้วยความสงสารจึงยอมให้แม่วัว ผู้นำสงสารเดินทางต่อไปด้วยความเหน็ดเหนื่อยอ่อน จึงหลับอยู่ใต้ต้นไม้ซึ่งมีนกเค้าแมวเกาะอยู่ด้วยความโศกเศร้า จึงได้ไต่ถามและได้ความตามแม่วัวเล่า นกเค้าแมวจึงพาแม่วัวไปขอความยุติธรรมจากพระอินทร์ ขณะที่พระอินทร์เสด็จออกท้องพระโรงเพื่อฟังคำอุทธรณ์ของแม่วัว เจ้านกเค้าแมวจึงก็ขึ้นไปเกาะอยู่บนเพดานท้องพระโรง จากการร้องเรียนของแม่วัวสร้างความไม่พอใจแก่พระอินทร์เป็นอันมาก ด้วยความโกรธจึงกระต๊อบเท้าแล้วตวาดไปด้วยเสียงอันดัง จึงทำให้นกเค้าแมวซึ่งเกาะอยู่บนเพดานร้องลงมาว่า “ใครทำอะอะไรวายในเวลาหลับนอน แหม กำลังฝันหวานอยู่ทีเดียว” พระอินทร์ได้ฟังจึงตรัสถามว่า “เจ้ากำลังฝันอะไรอยู่ล่ะ” นกเค้าแมว จึงเล่าให้ฟังว่า “ข้าพเจ้าฝันว่าได้มีเหยื่อของพระอินทร์มาเป็นเมีย” พระอินทร์ถึงกับนิ่งอึ้งไปและเมื่อตรึกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป กฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้นให้แก่เสียใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่าที่เสือฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก

ผลการวิเคราะห์วิธีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง พระอินทร์แก้กฎหมาย มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นกเค้าแม่วางแผนช่วยแม่วัว โดยไปร้องทุกข์กับพระอินทร์เรื่องความฝันว่า ตนเองฝันได้มเหสีของพระอินทร์มาเป็นเมีย พระอินทร์จึงยกเลิกกฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรไม่ต้องเป็นไปตามฝัน ดังข้อความ “เมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่า ใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่า ที่เสียฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ต้องกิน ที่นกเค้าแม่วฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

1.9 การซื้อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล มีประเด็นการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 พระอินทร์ได้สั่งยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับความฝัน หลังจากที่ได้ฟังนกเค้าแม่วเล่าความฝันให้ฟัง ดังข้อความ “เมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป กฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝันจึงเป็นอันว่า ที่เสียฝันว่าได้กินแม่วัวนั้น ก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแม่วฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

ข้อความที่ 2 นกเค้าแม่วได้วางแผนโดยใช้สติปัญญาเพื่อช่วยแม่วัว ดังข้อความ “นกเค้าแม่วที่เกาะอยู่บนเพดานร้องลงมาว่า “ใครทำอะอะไววายในเวลากลางนอน แหม กำลังฝันหวานอยู่ที่เดียว” พระอินทร์ได้ฟังจึงตรัสถามว่า “เจ้ากำลังฝันอะไรอยู่ละ” นกเค้าแม่วจึงเล่า ให้ฟังว่า “ข้าพเจ้าฝันว่าได้มเหสีของพระอินทร์มาเป็นเมีย”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

พระอินทร์ได้ฟังความฝันของนกเค้าแม่วแล้ว จึงได้สั่งยกเลิกกฎหมาย ดังข้อความ “เมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป กฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่า ที่เสียฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ต้องกิน ที่นกเค้าแม่วฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

พระอินทร์ได้วางแผนกับเทวดาทั้งหลายเพื่อออกกฎหมาย ว่าฝันอย่างไรให้ปฏิบัติ ดังความฝัน ดังข้อความ “วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาส แล้วประกาศด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หากเทวดามนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตามฝันอย่างใดก็ให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่กระทำตามกฎหมายนั้นจะต้องตาย”

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ในที่ประชุมของพระอินทร์และเทวดาได้ให้สิทธิประธานเป็นผู้ตัดสินกฎหมาย

ดังข้อความ “เมื่อตรึงตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป กฎหมายที่ว่าใครฝ่าฝืนอย่างไร ให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝ่าฝืน จึงเป็นอันว่า ที่เสียดินว่าได้กินแม่วานั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกกเค้าแม่วั้นก็เป็นอันล้มเลิก”

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

พระอินทร์ได้ตัดสินและชี้แจงเรื่องความฝ่าฝืนว่า หากใครฝ่าฝืนอย่างไรให้เป็นไปตามฝ่าฝืน ดังข้อความ “วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาส แล้วประกาศด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หากเทวดามนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตามฝ่าฝืนอย่างไรก็ให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่กระทำตามกฎหมายนั้น จะต้องตาย”

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักการผิดหวังและสมหวัง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นกเค้าแม่วได้ตัดสินใจไปร้องทุกข์เรียกร้องความเป็นธรรมอย่างมีสติในการคิดวางแผนเพื่อช่วยเหลือแม่ว ดังข้อความ “ข้าพเจ้าฝ่าฝืนได้มเหสีของพระอินทร์มาเป็นเมีย”

พระอินทร์ถึงกับอึ้งไปและเมื่อตรึงตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝ่าฝืนอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝ่าฝืน จึงเป็นอันว่า ที่เสียดินว่าได้กินแม่วนั้น ก็ไม่ต้องกิน ที่นกกเค้าแม่วั้นก็เป็นอันล้มเลิก”

3.6 การมีคุณธรรม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นในครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาและการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่อง พระอินทร์แก้กฎหมาย มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การรู้จักสถานประโยชน์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นกเค้าแมววางแผนช่วยแม่วัว โดยไปร้องทุกข์กับพระอินทร์เรื่องความฝันว่า ตนเองฝันได้มเหสีของพระอินทร์มาเป็นเมีย พระอินทร์จึงยกเลิกกฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรไม่ต้องเป็นไปตามฝัน ดังข้อความ “เมื่อตรึกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่า ที่เสียฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

2. ความมีเหตุผล มีประเด็นการวิเคราะห์ ดังนี้

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 6 ข้อความ ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อความที่ 1 พระอินทร์ได้สั่งยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับความฝัน หลังจากที่ได้ฟัง นกเค้าแมวเล่าความฝันให้ฟัง ดังข้อความ “เมื่อตรึกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป กฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝันจึงเป็นอันว่า ที่เสียฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

ข้อความที่ 2 นกเค้าแมวได้วางแผนโดยใช้สติปัญญาเพื่อช่วยแม่วัว ดังข้อความ “นกเค้าแมวที่เกาะอยู่บนเพดานห้องลงมาว่า “ใครทำอะอะไรววายในเวลาหลับนอน แหม กำลังฝันหวานอยู่ที่เดียว” พระอินทร์ได้ฟังจึงตรัสถามว่า “เจ้ากำลังฝันอะไรอยู่ล่ะ” นกเค้าแมวจึงเล่าให้ฟังว่า “ข้าพเจ้าฝันว่าได้มเหสีของพระอินทร์มาเป็นเมีย”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

พระอินทร์ได้ฟังความฝันของนกเค้าแมวแล้วได้จึงสั่งยกเลิกกฎหมาย ดังข้อความ “เมื่อตรึกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่า ที่เสียฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกินที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

2.3 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

พระอินทร์ได้วางแผนกับเทวดาทั้งหลายเพื่อออกกฎหมาย ว่าฝนอย่างไรให้ปฏิบัติ ดังข้อความ “วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หากเทวดา มนุษย์ หรือสัตว์ใดก็ตามฝน อย่างไม่รู้จักให้เป็นจริงอย่างนั้นหากไม่กระทำตามกฎหมายนั้นจะต้องตาย”

2.4 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ในที่ประชุมของพระอินทร์และเทวดาได้ให้สิทธิประธานเป็นผู้ตัดสินกฎหมาย ดังข้อความ “เมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝนอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝน จึงเป็นอันว่าที่เสียฝนว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแมวฝนก็เป็นอันล้มเลิก”

2.5 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

พระอินทร์ได้ตัดสินและชี้แจงเรื่องความฝนว่าหากใครฝนอย่างไรให้เป็นไปตามฝน ดังข้อความ “วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปหากเทวดามนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตามฝน อย่างไม่รู้จักให้เป็นจริงอย่างนั้นหากไม่กระทำตามกฎหมายนั้นจะต้องตาย”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

นกเค้าแมวได้ตัดสินใจไปร้องทุกข์เรียกร้องความเป็นธรรมอย่างมีสติในการคิดวางแผน เพื่อช่วยเหลือแม่วัว ดังข้อความ “ข้าพเจ้าฝนว่าได้มีเหยื่อของพระอินทร์มาเป็นเมื่อย” พระอินทร์ถึงกับอึ้งไป และเมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป กฎหมายที่ว่า ใครฝนอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝน จึงเป็นอันว่า ที่เสียฝนว่าได้กินแม่วัวนั้น ก็ไม่ต้องกินที่ นกเค้าแมวฝนก็เป็นอันล้มเลิก”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง พระอินทร์แก้กฎหมาย ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สถาปนามีศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

ป่าเขา ต้นไม้ วัช เสือโคร่ง นกเค้าแมว

1.2.2 การทำมาหากิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องจากศาสนา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

กาลครั้งหนึ่งในสมัยก่อนโน้น ณ เชียงเขาไกรลาส เป็นที่ประชุมของเหล่าเทพยดาและสัตว์ทั้งหลายวันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชียงเขาไกรลาส แล้วประกาศออกมาด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปหากเทวดา มนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตาม ฝืนอย่างไรก็ให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่กระทำตามนั้นจะต้องตาย”

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ เชียงเขาไกรลาส แล้วประกาศออกมาด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หากเทวดา มนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตามฝืนอย่างไรก็ให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่ทำตามนั้นจะต้องตาย”

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

พระอินทร์ได้ฟังจึงตรัสถามว่า “เจ้ากำลังฝันอะไรอยู่ล่ะ” นกเค้าแมวจึงเล่าให้ฟังว่า “ข้าพเจ้าฝันว่าได้มีเหยื่อของพระอินทร์มาเป็นเมีย” พระอินทร์ถึงกับนิ่งอึ้งไปและเมื่อตรึกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝันให้เป็นไปตามนั้นให้แก่เสียใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่าที่เสือฝันว่าได้กินแมววันนั้นก็ไม่ต้องกินที่นกเค้าแมวฝันก็ไม่ต้องกินที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

วันหนึ่งเจ้าเสือโคร่งใหญ่ได้นอนหลับฝันไปว่าตนได้จับวัว ซึ่งท้องแก่อยู่กินเป็นอาหาร จากนั้นเสือโคร่งใหญ่ก็รอนแรมหาวัวซึ่งมีท้องแก่อยู่จนพบ และเล่าความฝันของตนให้แมวตัวนั้นฟังและบอกว่าตนจะต้องกินท่านแล้ว มิฉะนั้นจะผิดกฎหมายแมวจึงบอกผิดผ่อนวาทให้เวลาเขาอีก 7 วัน เพื่อคลอดลูกแล้วจะกลับมาให้เสือกิน เสือได้ฟังดังนั้นด้วยความสงสารจึงยอมให้แมวผู้น่าสงสารเดินทางต่อไปด้วยความเหนื่อยอ่อน จึงหลับอยู่ใต้ต้นไม้ซึ่งมีนกเค้าแมวเกาะอยู่ด้วยความโศกเศร้า จึงได้ไต่ถามและได้ความตามแมวเล่าว่า นกเค้าแมวจึงพาแมวไปขอความยุติธรรมพระอินทร์

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง พระอินทร์แก้กฎหมาย ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏด้านเศรษฐกิจ ไม่ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์ ดังนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ ปรากฏทรัพยากร ไม่ปรากฏการทำมาหากินและฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1.1 ทรัพยากร มีป่าเขา และสัตว์ ได้แก่วัว เสือโคร่ง นกเค้าแมว เป็นต้น ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งในสมัยก่อนโน้น ณ เชิงเขาไกรลาศ

ข้อความที่ 2 วันหนึ่งเจ้าเสือโคร่งใหญ่ได้นอนหลับฝันไปว่าตนได้จับวัวซึ่งท้องแก่อยู่กินเป็นอาหาร

ข้อความที่ 3 จึงหลับอยู่ใต้ต้นไม้ซึ่งนกเค้าแมวเกาะอยู่ด้วยความโศกเศร้า

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อเรื่องเทวดา ดังนี้

2.1 ความเชื่อเทวดา เชื่อว่าเทวดามีอยู่จริงและมีอำนาจที่บันดาลสิ่งต่างๆให้เป็นไปได้แม้ว่าเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติ อย่างเช่นเชื่อในอำนาจของพระอินทร์ ดังข้อความ

กาลครั้งหนึ่งในสมัยก่อนโน้น ณ เชิงเขาไกรลาศ เป็นที่ประชุมของเหล่าเทพยดาและสัตว์ทั้งหลายวันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศออกมาด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปหากเทวดา มนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตาม ฝันอย่างใดให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่กระทำตามนั้นจะต้องตาย”

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยม อำนาจ ผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ดังนี้

3.1 ค่านิยมอำนาจ ยอมรับอำนาจของผู้ที่ยิ่งใหญ่กว่าพร้อมปฏิบัติตามแม้ว่าเป็นคำสั่งที่ไม่ถูกต้องก็ตาม ดังข้อความ

วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ เชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศออกมาด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หากเทวดา มนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตาม ฝันอย่างใดให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่ทำตามนั้นจะต้องตาย”

3.2 ผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ การยอมรับผู้ที่มีความรู้ ปัญญาและความสามารถ ดังเช่นพฤติกรรมของนกเค้าแมวใช้ปัญญาช่วยเหลือแม่วัว จนพระอินทร์ยอมรับแก้ไขกฎหมายแม่วัวรอดจากการถูกเสือกิน ดังข้อความ

พระอินทร์ได้ฟังจึงตรัสถามว่า “เจ้ากำลังฝันอะไรอยู่ล่ะ” นกเค้าแมวจึงเล่าให้ฟังว่า “ข้าพเจ้าฝันว่าได้มีเหลือของพระอินทร์มาเป็นเมีย” พระอินทร์ถึงกับนิ่งอึ้งไปและเมื่อตรึกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝันให้เป็นไปตามนั้นให้แก้ไขใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่าที่เสือกินว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกินที่นกเค้าแมวฝันก็ไม่ต้องกินที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก

3.3 ความเมตตา เอื้อเฟื้อ สังคมมีความเมตตา เอื้อเฟื้อต่อกันเมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือ ดังเช่นพฤติกรรมของนกเค้าแมวเมื่อเห็นแม่วัวมีอาการโศกเศร้าก็ถามไถ่ไม่นิ่งดูตาย เข้ามา

ช่วยเหลือแม่ว้าวหรือเสือโคร่งผู้ที่มีความต้องการกินแม่ว้าวเป็นอาหารแต่เมื่อแม่ว้าวขอร้องให้ตนเองคลอดลูกให้เรียบร้อยก่อนจึงจะมาให้กิน เสือโคร่งยินดีตกลงตามนั้นด้วยความสงสารแม่ว้าว ดังข้อความ

วันหนึ่งเจ้าเสือโคร่งใหญ่ได้นอนหลับฝันไปว่าตนได้จับว้าว ซึ่งท้องแก่อยู่กินเป็นอาหาร จากนั้นเสือโคร่งใหญ่ก็รอนแรมหาว้าวซึ่งมีท้องแก่อยู่จนพบ และเล่าความฝันของตนให้แม่ว้าวตัวนั้นฟังและบอกว่าตนจะต้องกินท่านแล้ว มิฉะนั้นจะผิดกฎหมายแม่ว้าวจึงบอกผัดผ่อนว่าให้เวลาเขาอีก 7 วัน เพื่อคลอดลูกแล้วจะกลับมาให้เสือกิน เสือได้ฟังดังนั้นด้วยความสงสารจึงยอมให้แม่ว้าวผู้นำสงสารเดินทางต่อไปด้วยความเหนื่อยอ่อน จึงหลับอยู่ใต้ต้นไม้ซึ่งมีนกเค้าแมวเกาะอยู่ด้วยความโศกเศร้า จึงได้ไต่ถ้ำและได้ความตามแม่ว้าวเล่า นกเค้าแมวจึงพาแม่ว้าวไปขอความยุติธรรมพระอินทร์

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏทั้งจารีตประเพณี ขนบประเพณีและธรรมเนียมประเพณี

เรื่อง พายเรือบก พรก ครอบช้าง

ณ บ้านดวด ตำบลสวนแตง อำเภอละแม จังหวัดชุมพร อันเป็นดินแดนปาฏิหาริย์ ในอดีตแต่เดิมดินแดนแห่งนี้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากหมู่บ้านทั้งหลาย สภาพพื้นที่เป็นป่าทึบหรือป่าดงดิบตามธรรมชาติเป็นที่อาศัยของสัตว์ร้ายนานาชนิด ซึ่งเรียกกันว่า “บ้านโดด” ได้มีเรื่องเล่ากันว่า ถ้ามีการเดินทางผ่านบ้านโดด แม่น้ำเข้ามาเข้ามาดี ๆ มักก็กระโดดให้พลัดตก แม่น้ำข้างไป จู่ ๆ ช้างก็กระโดดวิ่งหนีตกใจกลัว แต่ต่อมาบ้านโดดได้กลายเป็นสถานที่ชุมนุมดาวร้าย ดาวโจรประจำท้องถิ่น ด้วยการช่งสู้กำลังหนีกฎหมายบ้านเมืองเป็นแหล่งร่ำสุรายาเมาตามวิสัยดาวร้าย ดาวโจรทั่วไป หมู่บ้านโดดแต่เดิมมีบ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้ ๆ กันไม่มากนัก ใกล้หมู่บ้านริมฝั่งคลอง มีวัดอยู่วัดหนึ่งเรียกว่า วัดปอม มีพ่อท่านผอมเป็นเจ้าอาวาสและตรงฝั่งตรงกันข้ามคนละฝั่งคลองเป็นที่ตั้งของสำนักของแม่ชีสมมิตร ที่วัดปอมเมื่อสิ้นบุญพ่อท่านผอมแล้ว วัดได้มีการบูรณะขึ้นโดยพ่อท่านปลัดทอง ทางทิศเหนือของวัดมีบ้าน ๆ หนึ่งเจ้าของบ้านชื่อ “ตาเจ็ก” และตาเจ็กมีช้างอยู่เชือกหนึ่งและบังเอิญวันหนึ่งได้หลุดหายไปแล้วออกอาละวาดทำลายพืชผักของชาวบ้านความญาติเจ็กได้ออกติดตามและสะกดรอยติดตามไปจนกระทั่งถึงวัดปอมของพ่อท่านปลัดทอง แต่ปรากฏว่าเมื่อรอยช้างมีมาถึงเขตวัดรอยช้างกับหายไปเฉย ๆ ความญาติเจ็กได้ค้นหาวนเวียนไปรอบ ๆ วัดอยู่หลายตลบก็ไม่พบช้าง แม้กระทั่งรอยเดินต่อออกไป ทำให้ความญาติเจ็กปวดหัวและงุนงงเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่รู้ที่จะติดตามต่อไปได้อย่างไร ความญาติเจ็กจึงจำเป็นต้องเดินทางกลับบ้านในวันนั้น และวันต่อมาความญาติเจ็กได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษากับพ่อท่านอ้อ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเหนือ ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านตาเจ็กนั่นเอง พ่อท่านอ้อเป็นพระที่มีปาฏิหาริย์มากองค์หนึ่งเช่นเดียวกันกับพ่อท่านปลัดทอง ที่ทำอะไรได้ทุกอย่างด้วยเวทมนต์ของท่าน เมื่อพ่อท่านอ้อได้ฟังความญาติเจ็กมาเล่าเรื่องให้ฟังและขอให้ช่วยเหลือแล้ว พ่อท่านอ้อ ก็สั่งให้ความญาติเจ็กลงนั่งในเรือ ซึ่งเรือลำนั้นก็ตั้งอยู่บนบก จึงทำให้ความญาติเจ็กแปลกใจมาก พ่อท่านอ้อสั่งว่า เอ้า เจ้าเงาะไปวัดปอมกับข้าเดี๋ยวนี้เจ้าหน้าให้นายท้ายเรือควาให้ตีนะ ข้าจะทำหน้าที่นายหัวเรือเอง เมื่อทุกคนนั่งในเรือเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทันใดนั้นเองก็เป็นอัศจรรย์ยิ่งที่ท้องฟ้าเกิดมืดมิดไปหมด จนตาเจ็กมองไม่เห็นอะไร แฉมมีความรู้สึกว้าวเรือได้ลอยหมุนตัวไปกับลมพายุที่พัดอย่างแรง ตาเจ็กรู้สึกมีหน้าตาคล้ายว้าวคล้าย ๆ กับว่าตัวมิได้ มีอะไรให้ยึดเกาะและจะตกตายเสียให้ได้ แต่ในบัดดลนั้นเอง เรือก็ได้นำบุคคลทั้งสามมาถึง

หน้าภูมิต่อท่านปลัดทองอย่างไม่น่าเชื่อ และในจิตใจเดียวนั่นเองซึ่งความทุกข์ใจรู้สึกได้ว่า ตนหายใจเข้าแล้วยัง ไม่ทันได้หายใจออกด้วยซ้ำไป เรือก็มาถึงวัดเสียแล้ว พ่อท่านปลัดทองได้นิมนต์ให้พ่อท่านอ้อลงจากเรือแล้วพากันไปนั่งตรงระเบียงหน้าภูมิต่อคุยกันพอหอมปากหอมคอแล้ว พ่อท่านอ้อเลยปรารภขึ้นว่า เออ ท่านปลัดได้เห็นช้างหลดมาทางนี้บ้างไหมล่ะ เจ้าเจ๊กมันเที่ยวหามาหลายวันแล้วก็ยังไม่พบ ท่านปลัดทองจึงเอ่ยขึ้นว่า ที่ท่าน้ำโน้น ไปเปิดพรกเอาซิ อาตมา จับครอบพรกไว้มีให้มันเที่ยวอยู่อาละวาดชาวบ้าน ตาเจ๊กก็ได้ช้างกลับคืนและเพื่อที่จะชดใช้ที่ช้างได้ไปเที่ยวทำลายพืชผลของชาวบ้าน ความทุกข์ใจจึงได้อุทิศช้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ใช้สอยในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านโคดมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ หมู่บ้านโคดเป็นชื่อเรียกหมู่บ้านติดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน คำเรียกบ้านโคดจึงเลื่อนไปกลายเป็น “บ้านควด” ดังที่ใช้เรียกกันอยู่ในขณะนี้

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง พายเรือบก พรก ครอบช้าง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ความทุกข์ใจเมื่อรู้ว่าช้างหายก็พยายามติดตามด้วยตนเอง ดังข้อความ

“ความทุกข์ใจได้ค้นหาวนเวียนไปรอบ ๆ วัดอยู่หลายตลบก็ไม่พบช้าง แม้กระทั่งรอยเดินต่อออกไป”

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ความทุกข์ใจเมื่อได้ช้างแล้วก็ชดใช้ค่าเสียหายให้ชาวบ้านโดยให้ช้างไว้ใช้ ดังข้อความ “ความทุกข์ใจจึงได้อุทิศช้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ใช้สอยในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านโคดมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ”

1.8 การรู้จักสานประโยชน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ความญาติได้ปรึกษากับพ่อท่านอ้อเรื่องช้างหายและให้ช่วยติดตาม ดังข้อความ “ความญาติจึงจำเป็นต้องเดินทางกลับบ้านในวันนั้น และวันต่อมาความญาติได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษากับพ่อท่านอ้อซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเหนือซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านตาเจ๊กนั่นเอง”

2.4 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักการผิดหวังและสมหวัง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การมีคุณธรรม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ความดูตาเจ็กชดใช้ที่ข้างได้ไปเที่ยวทำลายพืชผลของชาวบ้านโดยบริจาคข้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ ดังข้อความ “ความดูตาเจ็กจึงได้อุทิศข้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ใช้สอยในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านใดมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ”

3.7 การยึดมั่นในครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ติงามของสังคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมตลอดจนก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาและการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง พายเรือบก พรก ครอบข้าง มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 2 ข้อความ ดังนี้

1.1 การพึ่งตนเอง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ความดูตาเจ็กเมื่อรู้ว่าข้างหายก็พยายามติดตามด้วยตนเอง ดังข้อความ “ความดูตาเจ็กได้ค้นหาวนเวียนไปรอบ ๆ วัตถุอยู่หลายตลบก็ไม่พบข้างแม้กระทั่งรอยเดินต่อออกไป”

1.2 การแบ่งปันและเสียสละ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ความดูตาเจ็กเมื่อได้ข้างแล้วก็ชดใช้ค่าเสียหายให้ชาวบ้านโดยให้ข้างไว้ใช้ ดังข้อความ “ความดูตาเจ็กจึงได้อุทิศข้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ใช้สอย ในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านใดมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ความดูตาเจ็กได้ปรึกษากับพ่อท่านอ้อเรื่องข้างหายและให้ช่วยติดตาม ดังข้อความ “ความดูตาเจ็กจึงจำเป็นต้องเดินทางกลับบ้านในวันนั้น และวันต่อมาความดูตาเจ็กได้นำเรื่องนี้ ไปปรึกษากับพ่อท่านอ้อ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเหนือซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านตาเจ็กนั่นเอง”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การมีคุณธรรม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ควาญตาเจ็กชดใช้ที่ข้างได้ไปเที่ยวทำลายพืชผลของชาวบ้านโดยบริจาช้างให้เป็นสาธารณประโยชน์
 ดังข้อความ “ควาญตาเจ็กจึงได้อุทิศช้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ใช้สอย ในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนา
 ทั้งปวงทำให้หมู่บ้านโดมมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง พายเรือบก พรก ครอบช้าง ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สถาปัตยกรรม ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 แต่เดิมดินแดนแห่งนี้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากหมู่บ้านทั้งหลาย สภาพพื้นที่
 เป็นป่าทึบหรือป่าดงดิบตามธรรมชาติ เป็นที่อาศัยของสัตว์ร้ายนานาชนิด

ข้อความที่ 2 ใกล้หมู่บ้านริมฝั่งคลอง มีวัดอยู่วัดอยู่วัดหนึ่งเรียกว่าวัดปอม

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

หมู่บ้านโดดแต่เดิมมีบ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้ๆกันไม่มากนัก ใกล้หมู่บ้านริมฝั่งคลองมีวัดอยู่วัด
 หนึ่งเรียกว่าวัดปอม มีพ่อท่านผอมเป็นเจ้าของวัดและตรงฝั่งตรงข้ามคนละฝั่งคลองเป็นที่ตั้งของสำนักของ
 แม่ชีสมจิตร์

1.1.3 การคมนาคม ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ถ้ามีการเดินทางผ่านบ้านโดด แม่น้ำเข้ามาเข้ามาดี ๆ แม่น้ำก็กระโดดให้พลัดตก
 แม่น้ำข้างไปอยู่ข้างก็กระโดดวิ่งหนีตกใจกลัว

ข้อความที่ 2 พ่อท่านอ้อ ก็สั่งให้ควาญตาเจ็กลงนั่งในเรือ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

ป่าไม้ ลำคลอง ช้าง ม้าและพืชผัก พืชผล

1.2.2 การทำมาหากิน ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ตาเจ็กมีช้างอยู่เชือกหนึ่งและบังเอิญวันหนึ่งได้หลุดหายไปแล้วออกอาละวาดทำลายพืชผัก
 ของชาวบ้าน

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องมาจากศาสนา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ ปรากฏข้อความ 6 ข้อความ

ข้อความที่ 1 พ่อท่านอ้อเป็นพระที่มีปาฏิหาริย์มากองค์หนึ่งเช่นเดียวกันกับพ่อท่านปลัดทอง ที่ทำอะไรได้ทุกอย่างด้วยเวทมนตร์ของท่าน

ข้อความที่ 2 ทันไดนั้นเองก็เป็นอัศจรรย์ยิ่งที่ท้องฟ้าเกิดมืดมืดไปหมด จนตาเจ็กมองไม่เห็นอะไร แถมมีความรู้สึกว้าวได้ลอยหมุนตัวไปกับลมพายุที่พัดอย่างแรง ตาเจ็กรู้สึกมืดหน้าตาลายวาบหวือคล้ายๆกับว่าตัวมิได้มีอะไรให้ยึดเกาะและจะตกตายเสียให้ได้แต่ในบัดดลนั่นเอง เรือก็ได้นำบุคคลทั้งสามมาถึงหน้ากุฏิพ่อท่านปลัดทองอย่างไม่น่าเชื่อและในบัดดลเองซึ่งความญาติเจ้ารู้สึกว้าวตนหายใจเข้า แล้วยังไม่ทันได้หายใจออกด้วยซ้ำไป เรือก็มาถึงวัดเสียแล้ว

ข้อความที่ 3 ท่านปลัดทองจึงเอ่ยขึ้นว่า ที่ท่าน้ำโนนไปเปิดพรกเอาซิ อาตมาจับครอบพรกไว้มิให้มันเที่ยวยุ่งอาละวาดชาวบ้าน

ข้อความที่ 4 ณ บ้านดวด ตำบลสวนแตง อำเภอละแม จังหวัดชุมพร อันเป็นดินแดนปาฏิหารย์ในอดีต

ข้อความที่ 5 สภาพพื้นที่เป็นป่าทึบ หรือป่าดงดิบตามธรรมชาติเป็นที่อาศัยของสัตว์ร้ายนานาชนิดซึ่งเรียกว่าถ้ามีการเดินทางผ่านบ้านโศด แม่น้ำเข้ามาตามดงน้ำก็กระโดดให้พลัดตก แม่น้ำข้างไปจู่ๆข้างก็กระโดดวิ่งหนีตกใจกลัว

ข้อความที่ 6 แต่ปรากฏว่าเมื่อรอยช้างมีมาถึงเขตวัดรอยช้างกลับหายไปเฉย ๆ ความญาติเจ้าได้ค้นหาวนเวียนไปรอบๆวัดอยู่หลายตลบก็ไม่พบช้าง แม้กระทั่งรอยเดินต่อออกไป ทำให้ความญาติเจ้าปวดหัวและงุนงงเป็นอย่างยิ่ง

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

วันต่อมาความญาติเจ็กได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษากับพ่อท่านอ้อ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเหนือซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านตาเจ็กนั่นเอง พ่อท่านอ้อเป็นพระที่มีปาฏิหาริย์มากองค์หนึ่งเช่นเดียวกันกับพ่อท่านปลัดทอง ที่ทำอะไรได้ทุกอย่างด้วยเวทมนตร์ของท่าน

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 เมื่อพ่อท่านอ้อได้ฟังความญาติเจ็กมาเล่าเรื่องให้ฟังและขอให้ช่วยเหลือแล้วพ่อท่านอ้อก็สั่งให้ความญาติเจ็กลงนั่งในเรือ

ข้อความที่ 2 พ่อท่านอ้อเลยปรารภขึ้นว่า เออท่านปลัดได้เห็นข้างหลดมาทางนี้บ้างไหมละ เจ้าเจ็กมันเที่ยวหามาหลายวันแล้วไม่พบท่านปลัดทองจึงเอ่ยขึ้นว่า ที่ท่าน้ำโน้นไปเปิดพรกไฉ่มีให้มันเที่ยวยุ่งอาละวาดชาวบ้าน ตาเจ็กก็ได้ข้างกลับคืนและเพื่อที่จะชดใช้ที่ข้างได้ไปเที่ยวทำลายพืชผลของชาวบ้าน ความญาติเจ็กจึงได้อุทิศข้างให้เป็นสาธารณะประโยชน์ใช้สอยในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านใดมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

3.11 ความสบาย

- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

4.1 จารีตประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี

- ไม่ปรากฏข้อความ

4.3 ธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

พ่อท่านปลัดทองได้นิมนต์ให้พ่อท่านอ้อลงจากเรือแล้วพากันไปนั่งตรงระเบียบง่าหน้ากุฏิพูดคุยกันพอหอมปากหอมคอ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง พายเรือบก พรก ครอบช้าง

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ

1.1 สภาพภูมิประเทศ ปรากฏ ภูมิประเทศ การตั้งบ้านเรือนและการคมนาคม ดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ มีป่าทึบหรือป่าดงดิบ คลอง ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 แต่เดิมดินแดนแห่งนี้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากหมู่บ้านทั้งหลาย สภาพพื้นที่เป็นป่าทึบหรือป่าดงดิบตามธรรมชาติ เป็นที่อาศัยของสัตว์ร้ายนานาชนิด

ข้อความที่ 2 ใกล้หมู่บ้านริมฝั่งคลอง มีวัดอยู่วัดอยู่วัดหนึ่งเรียกว่าวัดปอม

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้คลอง และอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน มีวัดเป็นจุดศูนย์กลาง ดังข้อความ

หมู่บ้านโดดแต่เดิมมีบ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้ๆกันไม่มากนัก ใกล้หมู่บ้านริมฝั่งคลองมีวัดอยู่วัดหนึ่งเรียกว่าวัดปอม มีพ่อท่านพอมเป็นเจ้าอาวาสและตรงฝั่งตรงข้ามคนละฝั่งคลองเป็นที่ตั้งของสำนักของแม่ชีสมจิตร์

1.1.3 การคมนาคม การเดินทางทางบกใช้สัตว์เป็นพาหนะในการเดินทางเช่น ช้าง ม้า เป็นต้น และมีการใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ถ้ามีการเดินทางผ่านบ้านโดด แม่น้ำเข้ามาเข้ามาตี ๆ ม้าก็กระโดดให้พลัดตก แม่น้ำชี้ข้างไป จู่ๆข้างก็กระโดดวิ่งหนีตกใจกลัว

ข้อความที่ 2 พ่อท่านอ้อ ก็สั่งให้ควาญตาเจ็กลงนั่งในเรือ

1.2 เศรษฐกิจ ปรากฏทรัพยากร การทำมาหากิน ไม่ปรากฏฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1.2.1 ทรัพยากร มีป่าไม้ ลำคลอง ช้าง ม้าและพืชผัก พืชผล ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 สภาพพื้นที่เป็นป่าทึบหรือป่าดงดิบตามธรรมชาติ

ข้อความที่ 2 ถ้ามีการเดินทางผ่านบ้านโดด แม่น้ำเข้ามาเข้ามาตีๆม้า กระโดดให้พลัดตก แม่น้ำชี้ข้างไป จู่ๆข้างก็กระโดดวิ่งหนีตกใจกลัว

ข้อความที่ 3 ตาเจ็กมีช้างอยู่เชือกหนึ่งและบังเอิญ วันหนึ่งได้หลุดหายไปแล้วออกอาละวาดทำลายพืชผักของชาวบ้าน

1.2.2 การทำมาหากิน มีอาชีพเลี้ยงช้างและปลูกผัก ดังข้อความ

ตาเจ็กมีช้างอยู่เชือกหนึ่งและบังเอิญวันหนึ่งได้หลุดหายไปแล้วออกอาละวาดทำลายพืชผักของชาวบ้าน

2. ความเชื่อ ปรากฏความเชื่อเรื่องอภินิหาร เวทมนตร์คาถา อาถรรพ์ความลึกลับเรื่องเหนือธรรมชาติ ดังนี้

2.1 อภินิหาร มีความเชื่อในเรื่องอภินิหาร เวทมนตร์คาถา โดยเฉพาะ ผู้ที่มีสมณะเพศพระภิกษุ สงฆ์และเป็นการใช้เวทมนตร์คาถาอภินิหารเข้าช่วยเหลือ ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 พ่อท่านอ้อเป็นพระที่มีปาฏิหาริย์มากองค์หนึ่งเช่นเดียวกันกับพ่อท่านปลัดทอง ที่ทำอะไรได้ทุกอย่างด้วยเวทมนตร์ของท่าน

ข้อความที่ 2 ทันใดนั้นเองก็เป็นอัศจรรย์ยิ่งที่ท้องฟ้าเกิดมืดมิดไปหมด จนตาเจ็กมองไม่เห็นอะไร แถมมีความรู้สึกว้าวได้ลอยหมุนตัวไปกับลมพายุที่พัดอย่างแรง ตาเจ็กรู้สึกมืดหน้าตาลายวาบหวิวคล้าย ๆ กับว่าตัวมิได้มีอะไรให้ยึดเกาะและจะตกตายเสียให้ได้แต่ในบัดดลนั้นเอง เรือก็ได้นำบุคคลทั้งสามมาถึงหน้ากุฏิ พ่อท่านปลัดทองอย่างไม่น่าเชื่อและในจิตใจเดียวกันเองซึ่งความฤตาเจ็กรู้สึกว้าวตนหายใจเข้า แล้วยังไม่ทันได้หายใจออกด้วยซ้ำไป เรือก็มาถึงวัดเสียแล้ว

ข้อความที่ 3 ท่านปลัดทองจึงเอ่ยขึ้นว่า ที่ท่าน้ำโน้นไปเปิดพรกเอาซิ อาตมาจับครอบพรกไว้มิให้มันเที่ยวยุ่งอาละวาดชาวบ้าน

2.2 อาถรรพ์ความลึกลับ มีความเชื่อเรื่องอาถรรพ์ ความลึกลับเหนือธรรมชาติ ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 ณ บ้านดวด ตำบลสวนแตง อำเภอละแม จังหวัดชุมพร อันเป็นดินแดน ปาฏิหาริย์ในอดีต

ข้อความที่ 2 สภาพพื้นที่เป็นป่าทึบ หรือป่าดงดิบตามธรรมชาติเป็นที่อาศัยของสัตว์ร้ายนานา ชนิดซึ่งเรียกว่าถ้ามีการเดินทางผ่านบ้านโคด แม่น้ำเข้ามาตี่ ๆ มักก็กระโดดให้พลัดตก แม่น้ำข้างไป จู่ ๆ ข้างก็กระโดดวิ่งหนีตกใจกลัว

ข้อความที่ 3 แต่ปรากฏว่าเมื่อรอยช้างมีมาถึงเขตวัดรอยช้างกลับหายไปเฉย ๆ ความฤตาเจ็กได้ คั่นหวานเวียนไปรอบ ๆ วัดอยู่หลายตลบก็ไม่พบช้าง แม้กระทั่งรอยเดินต่อออกไป ทำให้ความฤตาเจ็ก ปวดหัวและงุนงงเป็นอย่างยิ่ง

3. ค่านิยม ปรากฏค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ดังนี้

3.1 ผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ มีความศรัทธายอมรับผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ อย่างเช่น พ่อท่านอ้อและท่านปลัดทอง ดังข้อความ

วันต่อมาความฤตาเจ็กได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษากับพ่อท่านอ้อ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเหนือซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านตาเจ็กนั่นเอง พ่อท่านอ้อเป็นพระที่มีปาฏิหาริย์มากองค์หนึ่งเช่นเดียวกันกับพ่อท่านปลัดทอง ที่ทำอะไรได้ทุกอย่างด้วยเวทมนตร์ของท่าน

3.2 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ท่านปลัดทองและพ่อท่านอ้อผู้มีเวทมนตร์คาถา ได้ให้ความเมตตาช่วยเหลือ ความฤตาเจ็กและชาวบ้าน และความฤตาเจ็กให้ความช่วยเหลือชาวบ้านเพื่อชดใช้ความเสียหายที่ช้างได้ ทำลายพืชผล ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 เมื่อพ่อท่านอ้อได้ฟังความตาเจ็กมาเล่าเรื่องให้ฟังและขอให้ช่วยเหลือแล้วพ่อท่านอ้อก็สั่งให้ความตาเจ็กลงนั่งในเรือ

ข้อความที่ 2 พ่อท่านอ้อเลยปรารภขึ้นว่า เออท่านปลัดได้เห็นช้างหลดมาทางนี้บ้างไหมละ เจ้าเจ็กมันเที่ยวหามาหลายวันแล้วไม่พบท่านปลัดทองจึงเอ่ยขึ้นว่า ที่ท่านโน้นไปเปิดพรกไวมิให้มันเที่ยวยุ่ง อาละวาดชาวบ้าน ตาเจ็กก็ได้ช้างกลับคืนและเพื่อที่จะชดใช้ที่ช้างได้ไปเที่ยวทำลายพืชผลของชาวบ้าน ความตาเจ็กจึงได้อุทิศช้างให้เป็นสาธารณะประโยชน์ใช้สอยในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านใดมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏธรรมเนียมประเพณี ไม่ปรากฏจารีตประเพณีและขนบประเพณี ดังนี้

4.1 ธรรมเนียมประเพณี การต้อนรับแขก เมื่อมีแขกมาหา มีการต้อนรับพูดคุย ดังข้อความ

พ่อท่านปลัดทองได้มนต์ให้พ่อท่านอ้อลงจากเรือแล้วพากันไปนั่งตรงระเบียบงาภูพิศุคคุยกันพอหอมปากหอมคอ

เรื่อง เล่นมด

หญิงม่ายคนหนึ่งแกล้มลูกสาวคนเดียว รูปร่างสวยงาม เอวบางร่างน้อย มีผู้ชายในหมู่บ้าน ทั้งใกล้และไกลมาสู่ขอมากมายหลายรายด้วยกัน แต่ผู้เป็นมารดาจะบอกปฏิเสธไปเสียทุกราย เหตุผลที่ปฏิเสธคือกลัวไปว่าลูกสาวเอวบางร่างน้อยแบบนี้ ถ้าได้ผู้ใดใหญ่จะต้องเจ็บทนทุกข์ทรมานมากทีเดียว

ยังมีชายหนุ่มคนหนึ่งหลงรักลูกสาวแม่หม้ายคนหนึ่ง แต่ยังไม่ได้สู่ขอตามประเพณี ชายหนุ่มได้ฟังข่าวผู้ที่มาสู่ขอยู่ทุกราย ซึ่งแต่ละรายก็คว้าน้ำเหลวไปทุกครั้ง เขาก็พยายามสืบว่าทำไมแม่หม้ายจึงหวงลูกสาวหนักหนา ในที่สุดเขาก็รู้เหตุผล ชายหนุ่มจึงพยายามไปเยี่ยมเยียนเวียนไปเวียนมา มิได้ขาด วันหนึ่งชายหนุ่มก็มาที่บ้านหญิงหม้ายอีก บังเอิญไปยืนตรงกลุ่มมดคันร้อน มดก็กัดที่เขาทำให้เจ็บและรำคาญ แต่ด้วยปฏิภาณของเขาจึงแกล้งพูดดัง ๆ พอให้แม่หม้ายได้ยินว่า “มดคันพวกนี้หาเรื่องแค้นเดียวกลืนตายหมด” หญิงม่ายคนนั้นได้ยินก็คิดว่าไอ้หนุ่มคนนี้ต้องมีใจเล็กแน่ ถ้าได้กับกา ดุยนัยลูกเราคงไม่ทำให้ลำบากหรือเจ็บปวดแน่ เพราะขนาดมดคัน ตัวเล็กเพียงนิดเดียวมันยังเล่นได้ หญิงม่ายก็มีได้กัน ทำชายหนุ่มแต่อย่างใด ต่อมาชายหนุ่มก็มา สู่ขอลูกสาวหญิงหม้ายแล้วตกแต่งกันตามประเพณี ในคืนแรกที่ส่งตัวเข้าหอประมาณหนึ่งชั่วโมงหญิงหม้ายก็ได้ยินเสียงลูกสาวร้องไห้กระซิก ๆ ทำให้หญิงหม้ายสงสัยว่ามันร้องด้วยเหตุอันใดก็อดสงสัยเลือกผู้ชนิดมีใจเล็กที่สุดให้แล้ว ไม่น่าจะร้องเลยพออยู่อีกสักครู่ก็ได้ยินเสียงครางบ้างร้องไห้บ้างสลับกันไปก็ทำให้สงสัยมากขึ้น แต่เพื่อมิให้ลูกสาวและลูกเขย แม่คอยฟังอยู่นอนเฉยเสีย

ครั้นรุ่งเช้าตื่นขึ้นแม่หม้ายก็ถามว่า “เมื่อแต่คืนร้องทำไม” ลูกสาวก็รู้ว่าแม่แอบฟังแน่ ด้วยปฏิภาณจึงตอบไปว่า ที่ร้องไห้นั้นพี่หลวงแกล่ให้ฟังถึงชีวิตความลำบากเมื่อเด็ก ๆ ให้ฟังตัวเองรู้สึกสงสารจึงร้องไห้ที่หัวเราะ นั่นแกล่เล่าเรื่องขำ ๆ ให้ฟังจึงหัวเราะ ฝ่ายหญิงหม้ายก็มีได้ว่าอะไร แต่ยังสงสัยเรื่องใจของลูกเขยอยู่ จึงหาอุบายให้ลูกเขยขึ้นผลัดหลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยจาก ลูกเขยนั่งไต่หลังคาบ้านหลังคาเมื่อรู้จากเกาหลงแล้วก็จะต้องเอาจากใหม่มุงแทน แม่ยายเป็นคนหยิบจากใหม่ส่งให้ลูกเขย จะเป็นด้วย

ความพลอหรือนึกไม่ถึงก็ได้ ลูกเขยยืนถ่างขาด้วยความสบายแม่ยายเงยส่งจากก็เห็นใจของลูกเขยเต็มตา รู้สึกใจหายวาบตใจที่เห็นใจของลูกเขยนั้นใหญ่เกินความคาดหมาย ที่ลูกสาวร้องไห้ก็คงเพราะด้วยสาเหตุนี้เองเป็นความผิดของแม่แท้ ๆ ที่หุบเขา เชื่อคำพูดว่าไขเล็กเล่นมดได้

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง เล่นมด มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ ดังนี้

1.1 การประหยัด

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 การใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.3 การไม่มีหนี้สิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.4 การพึ่งตนเอง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

ชายหนุ่มพยายามหาสาเหตุโดยการสืบด้วยตนเอง ดังข้อความ “ในที่สุดเขาก็รู้เหตุผล ชายหนุ่มจึงพยายามไปเยี่ยมเยียนเวียนไปเวียนมามีได้ขาด”

1.5 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.6 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.7 การแบ่งปันและเสียสละ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.8 การรู้จักสถานประโยชน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.9 การซื่อสัตย์สุจริต

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.10 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ชายหนุ่มรู้สาเหตุที่แม่หม้ายไม่ให้ลูกแต่งงานจึงใช้สติปัญญาแก้ปัญหาเมื่อตอนถูกมดกัด ดังข้อความ “มดคันพวกนี้หาเรื่องแท้ เดี่ยวกูเล่นตายหมด”

ข้อความที่ 2 ลูกสาว เมื่อรู้ว่าแม่แอบฟังจึงใช้สติปัญญาตอบคำถาม ดังข้อความ “ที่ร้องนั้นพี่หลวงแก่เล่าให้ฟังถึงชีวิตความลำบากเมื่อเด็ก ๆ ให้ฟัง ตัวเองรู้สึกสงสารจึงร้องไห้ ที่หัวเรานั้นแก่เล่าเรื่องข้า ๆ ให้ฟังจึงหัวเราะ ฝ่ายหญิงหม้ายก็มีได้ว่ะอะไร”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 การเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.6 การไม่ถือตนเป็นใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.7 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.8 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.9 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.10 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

แม่หม้ายพยายามคัดเลือกลูกเขยให้ลูกสาว ดังข้อความ “ผู้เป็นมารดาจะบอกปฏิเสธไปเสียทุกราย เหตุผลที่ปฏิเสธคือ กลัวไปว่า ลูกสาวเอาจริงบ้างน้อยแบบนี้ถ้าได้ตัวใหญ่จะต้องเจ็บทนทุกข์ทรมานมากทีเดียว”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 การไม่ประมาท

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

แม่ยายผิดหวังและเสียใจที่เสียรู้ลูกเขย ดังข้อความ “แม่ยายเฝ้ารอส่งจากก็เห็นใจของลูกเขยเต็มตารู้สึกใจหายวาบ ตกใจเพราะเห็นใจของลูกเขยนั้นใหญ่เกินความคาดหมาย ที่ลูกสาวร้องไห้ก็คงเพราะด้วยสาเหตุนี้เองเป็นความผิดของแม่แท้ๆ ที่หุบปากเชื่อคำพูดว่าใจเล็กเล่นมดได้”

3.4 การไม่หลงใหลในอบายมุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การมีคุณธรรม

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การยึดมั่นในครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดีงามของสังคม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

เมื่อแม่หม้ายรู้ว่าชายหนุ่มเล่นกับมดได้จึงหลงเชื่อและตกลงให้แต่งงานประเพณีที่ดีงาม ดังข้อความ “ชายหนุ่มก็มาสู่ขอลูกสาวหญิงหม้ายแล้วตกลงแต่งงานตามประเพณี”

3.8 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.10 การพัฒนาและการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- ไม่ปรากฏข้อความ

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง เล่นมด มีดังนี้

1. ความพอประมาณ

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความพอประมาณ จำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

การพึ่งตนเอง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

ชายหนุ่มพยายามหาสาเหตุโดยการสืบด้วยตนเอง ดังข้อความ “ในที่สุดเขาก็รู้เหตุผล ชายหนุ่มจึงพยายามไปเยี่ยมเยียนเวียนไปเวียนมามีได้ขาด”

2. ความมีเหตุผล

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความมีเหตุผล จำนวน 3 ข้อความ ดังนี้

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 ชายหนุ่มรู้สาเหตุที่แม่หม้ายไม่ให้ลูกแต่งงานจึงใช้สติปัญญาแก้ปัญหาเมื่อตอนถูกมดกัด ดังข้อความ “มดคันพวกนี้หาเรื่องแท้ เตี้ยวกูเล่นตายหมด”

ข้อความที่ 2 ลูกสาวเมื่อรู้ว่าแม่แอบฟังจึงใช้สติปัญญาตอบคำถาม ดังข้อความ “ที่ร้องนั้น พี่หลวงแกเล่าให้ฟังถึงชีวิตความลำบากเมื่อเด็ก ๆ ให้ฟัง ตัวเองรู้สึกสงสารจึงร้องให้ ที่หัวเรานั้น แกเล่าเรื่องข้า ๆ ให้ฟังจึงหัวเราะ ฝ่ายหญิงหม้ายก็มีได้ว่ะอะไร”

2.2 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

แม่หม้ายพยายามคัดเลือกลูกเขยให้ลูกสาว ดังข้อความ “ผู้เป็นมารดาจะบอกปฏิเสธไปเสียทุกราย เหตุผลที่ปฏิเสธคือ กลัวไปว่าลูกสาวเอาจริงนอยแบบนี้ถ้าได้ผัวไซ่ใหญ่จะต้องเจ็บทนทุกข์ทรมานมากทีเดียว”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 2 ข้อความ ดังนี้

3.1 การรู้จักการผิดหวังและสมหวัง ปรากฏข้อความ 1 ข้อความดังนี้

แม่ยายผิดหวังและเสียใจที่เสียรู้ลูกเขย ดังข้อความ “แม่ยายแกลงส่งจากก็เห็นใจของลูกเขยเต็ม ตารู้สึกใจหายวาบ ตกใจเพราะเห็นใจของลูกเขยนั้นใหญ่เกินความคาดหมายที่ลูกสาวร้องไห้ก็คงเพราะด้วยสาเหตุนี้เองเป็นความผิดของแม่แท้ ๆ ที่หุเบาเชื่อคำพูดว่าไขเล็กเล่นมดได้”

3.2 การยึดมั่นในครองของกฎหมายและประเพณีที่ดีงามของสังคม ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ ดังนี้

เมื่อแม่หม้ายรู้ว่าชายหนุ่มเล่นกับมดได้จึงหลงเชื่อและตกลงให้แต่งงานตามประเพณีที่ดีงาม ดังข้อความ “ชายหนุ่มก็มาสู่ขอลูกสาวหญิงหม้ายแล้วตกลงแต่งงานตามประเพณี”

ผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง เล่นมด ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเป็นอยู่ดังนี้

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ปรากฏข้อความดังนี้

1.1.1 ภูมิประเทศ

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.1.2 การตั้งบ้านเรือน ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

- ข้อความที่ 1 มี ชายในหมู่บ้านทั้งใกล้และไกลมาสู่ขอมากหลายรายด้วยกัน
- ข้อความที่ 2 จึงหาอุบายให้ลูกเขยขึ้นผลิตหลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยจาก

1.1.3 การคมนาคม

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 ทรัพยากร ปรากฏข้อความ

- มด ต้นจาก

1.2.2 การทำมาหากิน

- ไม่ปรากฏข้อความ

1.2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

2. ความเชื่อ ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา ศีลห้าและความเชื่ออื่นๆอันสืบเนื่องมาจากศาสนา

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.2 ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.3 ความเชื่อโหราศาสตร์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.4 ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

- ไม่ปรากฏข้อความ

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์และความฝัน

- ไม่ปรากฏข้อความ

3. ค่านิยม ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับค่านิยม ดังนี้

3.1 ความมั่งคั่งร่ำรวย

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.2 อำนาจ

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.3 เกียรติยศ หน้าตา

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.4 ความกตัญญู

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.5 ความซื่อสัตย์

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.6 การเคารพอาวุโส

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.7 การเป็นผู้มีความรู้ ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งชายหนุ่มก็มาที่บ้านหญิงหม้ายอีกบังเอิญไปยืนตรงกลุ่มมดคันร้อน มดก็กัดที่ขาทำให้เจ็บและรำคาญ แต่ด้วยปัญญาของเขาจึงแก้งาพุทดังๆ พอให้แม่หม้ายได้ยินว่า” มดคันพวกนี้หาเรื่องแทะเดียวกูเล่นตายหมด” หญิงม้ายได้ยินก็คิดว่าไอ้หนุ่มคนนี้ต้องมีไฉไลแก่นะ

ข้อความที่ 2 ครั้นรุ่งเช้าตื่นขึ้นแม่หม้ายก็ถามว่า”เมื่อแต่คืนร้องทำอะไร” ลูกสาวก็รู้ว่าแม่แอบฟังแน่ด้วยปัญญาจึงตอบไปว่าที่ร้องไห้นั้นพี่หลวงแกเล่าให้ฟังถึงชีวิตความลำบากเมื่อเด็กๆให้ฟัง.....

3.8 การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

- ไม่ปรากฏข้อความ

3.9 ความสนุกสนานร่าเริง

- ไม่ปรากฏข้อความ

- 3.10 ความเมตตาเอื้อเฟื้อ
- ไม่ปรากฏข้อความ

- 3.11 ความสบาย
- ไม่ปรากฏข้อความ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

- 4.1 จารีตประเพณี
- ไม่ปรากฏข้อความ

4.2 ขนบประเพณี ปรากฏข้อความ 2 ข้อความ

ข้อความที่ 1 หญิงม่ายคนหนึ่งแกมีลูกสาวคนเดียว รูปร่างสวยงามเอวบางร่างน้อย มีผู้ชายในหมู่บ้าน ทั้งใกล้และไกลมาสู่ขอมากมายหลายรายด้วยกัน แต่ผู้เป็นมารดาจะบอกปฏิเสธไปเสียทุกราย

ข้อความที่ 2 หญิงม่ายก็ได้กันท่าชายหนุ่มแต่อย่างใดต่อมาชายหนุ่มก็มาสู่ขอลูกสาวหญิงม่ายแล้ว ตกแต่งงานตามประเพณี

4.3 ธรรมเนียมประเพณี ปรากฏข้อความ 1 ข้อความ

จึงหาอุบายให้ลูกเขยขึ้นผลัดหลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยจาก ลูกเขยนั่งโสร่งขึ้นหลังคาเมื่อรื้อจากเก่าลง แล้วก็จะต้องเอาจากใหม่มุงแทนแม่ยายเป็นคนหยิบจากให้ส่งให้ลูกเขย

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เรื่อง เล่นมด มีดังนี้

1. ความเป็นอยู่ ปรากฏสภาพภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจ ดังนี้

1.1 ภูมิประเทศ ปรากฏการตั้งบ้านเรือน ไม่ปรากฏภูมิประเทศและการคมนาคม ดังนี้

การตั้งบ้านเรือน มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนแบบเป็นกลุ่มเป็นหมู่บ้าน มีหลายหมู่บ้าน และลักษณะของบ้านเป็นบ้านมุงหลังคาด้วยจาก ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 มีชายในหมู่บ้านทั้งใกล้และไกลมาสู่ขอมากมายหลายรายด้วยกัน

ข้อความที่ 2 จึงหาอุบายให้ลูกเขยขึ้นผลัดหลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยจาก

2. ความเชื่อ ไม่ปรากฏความเชื่อ

3. ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ดังนี้

ผู้มีความรู้มีปัญญาและความสามารถสังคมยอมรับและยกย่องผู้ที่มีปัญญาไหวพริบปฏิภาณในการคิดแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ดังชายหนุ่มที่มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาที่หญิงม่ายกีดกันไม่ให้ลูกสาวแต่งงานด้วยการพูดให้แม่ม่ายได้ยินขณะถูกมดคันไฟกัดหรือลูกสาวแม่ม่ายคิดแก้ไขปัญหาเมื่อถามว่าทำไมร้องไห้ในวันแต่งงาน ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งชายหนุ่มก็มาที่บ้านหญิงม่ายอีกบังเอิญไปยืนตรงกลุ่มมดคันร้อน มดก็กัดที่ขาทำให้เจ็บและรำคาญ แต่ด้วยปฏิภาณของเขาจึงแกล้งพูดดัง ๆ พอให้แม่ม่ายได้ยินว่า ” มดคันพวกนี้หาเรื่องแค้นเดียวกูเล่นตายหมด ” หญิงม่ายได้ยินก็คิดว่าไอ้หนุ่มคนนี้ต้องมีอะไรแน่

ข้อความที่ 2 ครั้นรุ่งเช้าตื่นขึ้นแม่ม่ายก็ถามว่า ” เมื่อแต่คืนร้องทำไร ” ลูกสาวก็รู้ว่าแม่แอบฟังแน่ ด้วยปฏิภาณจึงตอบไปว่าที่ร้องไห้นั้นพี่หลวงแก่เล่าให้ฟังถึงชีวิตความลำบากเมื่อเด็ก ๆ ให้ฟัง.....

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรากฏขนบประเพณี และธรรมเนียมประเพณีไม่ปรากฏจารีตประเพณี ดังนี้

4.1 ขนบประเพณี ปรากฏขนบประเพณีการแต่งงานอยู่กับของหนุ่มสาวจะต้องสู่ขอและบิดามารดาของฝ่ายหญิงมีความยินยอมเห็นชอบด้วยหรืออำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้ใหญ่จึงจะมีการสู่ขอแต่งงานตามประเพณี ดังข้อความ

ข้อความที่ 1 หญิงม่ายคนหนึ่งแกมีลูกสาวคนเดียว รูปร่างสวยงามเอาจางน้อย มีผู้ชายในหมู่บ้านทั้งใกล้และไกลมาสู่ขอมากมายหลายรายด้วยกัน แต่ผู้เป็นมารดาจะบอกปฏิเสธไปเสียทุกราย

ข้อความที่ 2 หญิงม่ายก็มีได้กันทำชายหนุ่มแต่อย่างใดต่อมาชายหนุ่มก็มาสู่ขอลูกสาวหญิงม่ายแล้วตกลงแต่งงานตามประเพณี

4.2 ธรรมเนียมประเพณี เมื่อมีการแต่งงานจะถือปฏิบัติด้วยการให้ฝ่ายชายต้องไปอยู่กับฝ่ายหญิงเพื่อช่วยทำงานบ้านฝ่ายหญิง ดังข้อความ

จึงหาอุบายให้ลูกเขยขึ้นผลัดหลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยจาก ลูกเขยนั่งไถ่สร้างขึ้นหลังคาเมื่อรู้จากเก่าลงแล้วก็จะต้องเอาจากใหม่มุงแทนแม่ยายเป็นคนหยิบจากให้ส่งให้ลูกเขย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร : การวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงได้ดำเนิน ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคม ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร เรื่อง กาสองผัวเมีย กำเนิดไผ่สีสุก เกลือจิ้มเกลือ ข้าใหญ่ที่สุด ชีพรัاربกับยักษ์ ชีพมาที่จุมภฏจะเข้ คน ความสุขที่เราคิดเพื่อเป็นความสุข ความที่พ้นบนไม่มี ชายสามโบสถ์กับหญิงสามผัว ดอกไม้ที่ไม่สวย ต้นท้ายหมี่ ตับเดียวตายเจ็ด ตาดีกับยายดัน ตาหนูกราน ตาเหลว ตกปลาไหล ตำนานต้นจาก แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู ทุเรียน ไร่ นึกว่ายาก นกปูดตาแดง นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ นางพิกุลทอง นายคดกับนายชื้อ นายอำเภอฉลาด ไปกับ น้ำมากับน้ำ พระอินทร์แก้กฎหมาย พายเรือบก พรก ครอบช้าง และเล่นมด

2. นำนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร มาวิเคราะห์รายละเอียด โดยใช้กรอบการวิจัยวิถีชีวิตความพอเพียง ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในนิทานพื้นบ้าน ซึ่งวิเคราะห์ตามการแสดงพฤติกรรมของความมีเหตุผล 10 ประเด็น และการแสดงพฤติกรรมของการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 10 ประเด็น ตามกรอบการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียง กรอบวิถีชีวิตทางสังคม วิเคราะห์ด้านความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี

ขั้นสรุปและอภิปราย

ผู้วิจัยจะสรุปผลในแต่ละเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตความพอเพียงและวิถีชีวิตทางสังคมที่ข้อความหรือสาระ ที่ปรากฏในเรื่องนั้น ๆ เป็นจำนวนครั้ง อภิปรายผลและข้อเสนอแนะในการศึกษาและการวิจัย

ขั้นเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research) การวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร โดยนำผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียง ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว การวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคม ด้านความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ในลำดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

สรุปเรื่อง กาสองผัวเมีย

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การพึ่งตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อกาสองผัวเมียคิดหาทางจัดการกับเจ้างูเห่าไม่ได้แล้ว จึงเดินทางไปขอความช่วยเหลือกับสุนัขจิ้งจอก สุนัขจิ้งจอกออกอุบายให้กาทั้งสอง แม่กาก็ไม่รอช้ารีบดำเนินการตามแผนด้วยตนเองทันที ดังข้อความ “ด้วยความโกรธที่มีต่องูเห่า แม่กาจึงดำเนินการตามแผนทันที มันบินเข้าไปในพระบรมมหาราชวัง มันไปเห็นเจ้าหญิงองค์หนึ่งกำลังอาบน้ำในสระ และถอดสร้อยไข่มุกไว้ที่ขอบสระ มันโฉบลงใช้ปากคาบเอาสายสร้อยไข่มุก แล้วบินไปจับที่กิ่งไม้ใกล้สระนั้นเอง”

1.2 การรู้จักประสานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

แม่มกาใช้อุบายคาบสร้อยของเจ้าหญิงไปทิ้งไว้ในโพรง หวังให้พวกมหาดเล็กจัดการกับงูเห่าให้ตน และเป็นจริงดังอุบายด้วยความรักดีต่อเจ้าหญิงมหาดเล็กจัดการกับงูเห่าแล้วนำสร้อยไข่มุกกลับมาถวายองค์หญิงได้สำเร็จ ดังข้อความ “เขาติดตามกามาด้วยความหวังจะเอาสร้อยไข่มุกอันเป็นของเจ้านายเหนือหัวของเขา เขาไม่นึกกลัวมันอีก เขาทำอย่างไร เขาจัดการหาไม้ค้อนมาทุบตีงูเห่าจนตาย จึงถือเอาสร้อยไข่มุกกลับไปถวายเจ้าหญิง”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การปรึกษาหารือการใช้เหตุผลและแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

กาสองผัวเมีย ไปขอความช่วยเหลือจากสุนัขจิ้งจอก ให้ช่วยจัดการงูเห่า สุนัขจิ้งจอก จึงออกอุบายให้แม่มกาไปคาบสร้อยของเจ้าหญิงมา ดังข้อความ “เจ้ากาเอ๋ย เจ้าจงไปขโมยเอาสายสร้อยทองคำ แล้วเจ้าจงทิ้งสายสร้อยเส้นนั้นลงไปในโพรงมะขาม คนที่ติดตามมาเมื่อเห็นสร้อยคอลงไปในโพรงนั้นแล้ว ก็จะค้นหาในโพรงและจัดการฆ่างูเห่าเสียด้วย”

2.2 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน จำนวน 1 ครั้ง

กาสองผัวเมียทำตามอุบายที่สุนัขจิ้งจอกบอก แม่มกาจึงไปคาบสร้อยขององค์หญิง แล้วบินล่อมหาดเล็กมาได้ต้นมะขาม ดังข้อความ “แม่มกาได้โอกาสจึงล่อให้พวกมหาดเล็กติดตาม โดยทำเป็นปีกหักบ้าง บินช้าๆ บ้าง”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ได้แก่

3.1 การรู้จักการผิตหวัง และสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

กาสองผัวเมียออกไข่มุกที่โรงงูเห่าก็มากินไปเสียทุกครั้ง ทำให้กาทั้งสองเสียใจมาก กาจึงคิดหาทางกำจัดงูเห่า โดยหวังให้สุนัขจิ้งจอกช่วย ดังข้อความ “แต่ไม่รู้จะจัดการกับงูเห่า ประการใดอยู่มาวันหนึ่งกาผู้เป็นผัวนึกถึงสุนัขจิ้งจอกขึ้นมาได้ จึงพาเมียไปหาสุนัขจิ้งจอกเล่าเรื่องให้ฟังโดยตลอด และถามสุนัขจิ้งจอกว่า กันจะทำประการใดจึงจะฆ่างูเห่าร้ายตัวนี้ได้”

3.2 การมีสติยับยั้งชั่งใจ จำนวน 1 ครั้ง

ขณะที่มหาดเล็กไล่ตามกาจนไปถึงต้นมะขาม เขาเห็นงูเห่าอยู่ในโพรง แต่ก็รวบรวมสติ นึกถึงหน้าที่จงรักภักดีต่อเจ้าหญิงเป็นสำคัญ จึงจัดการงูเห่าได้สำเร็จด้วยความกล้าหาญไม่เกรงกลัวงูเห่าเลย ดังข้อความ “แต่เขาต้องสะดุ้งตกใจเมื่อเห็นงูเห่าอยู่ในนั้น แตงูเห่าเรื่องเล็กเสียแล้ว เขาติดตามกามาด้วยความหวังจะเอาสร้อยไข่มุกอันเป็นของเจ้านายเหนือหัวของเขา เขาไม่นึกกลัวมันอีก เขาทำอย่างไร เขาจัดการหาไม้ค้อนมาทุบตีงูเห่าจนตาย จึงถือเอาสร้อยไข่มุกกลับไปถวายเจ้าหญิง”

3.3 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดั่งามของสังคม

จำนวน 1 ครั้ง

มหาเดเล็กรวบรวมความกล้า เพื่อจัดการกับงูเห่าโดยไม่เกรงกลัวอันตราย เพราะมีความจงรักภักดีต่อองค์หญิงผู้เป็นเจ้าเหนือหัวของตน ดังข้อความ “เขาติดตามกามาด้วยความหวัง จะเอาสร้อยไข่มุกอันเป็นของเจ้านายเหนือหัวของเขา”

3.4 การพัฒนาและการปรับตนเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จำนวน 1 ครั้ง

งูเห่าคอยทำลายครอบครัวของกาสองฟัวเมียตลอดมา กาทั้งสองจึงคิดหาทางกำจัดงูเห่าให้จงได้ ด้วยอุบายของสุนัขจิ้งจอก เมื่องูเห่าตายแล้ว กาทั้งสองก็ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ตลอดมา ดังข้อความ “นับตั้งแต่บัดนั้นมา กาสองฟัวเมียก็อยู่เป็นสุข ถึงคราวออกไข่ก็ไม่มีศัตรู มารบกวนเหมือนอย่างเคย”

วิถีชีวิตทางสังคม

1.ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สถาปณิศาสตร์ ด้านสถาปณิศาสตร์ประเทศ จำนวน 2 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 1 ครั้ง

สถาปณิศาสตร์ประเทศ

ข้อความที่ 1 กาสองฟัวเมียพากันทำรังอยู่บนต้นมะขามใหญ่ต้นหนึ่ง ต้นมะขามเดียวกันนี้งูเห่าตัวหนึ่งอาศัยอยู่ในโพรงตอนโคนต้น

ข้อความที่ 2 แม่กาจึงดำเนินการตามแผนที่ มันทินเข้าไปในพระบรมมหาราชวัง มันทินไปเห็นเจ้าหญิงองค์หนึ่งกำลังอาบน้ำในสระ

การตั้งบ้านเรือน

แม่มกาจึงดำเนินการตามแผนที่ มันทินเข้าไปในพระบรมมหาราชวัง

1.2 สถาปณิศาสตร์ ด้านทรัพยากร ด้านฐานะเศรษฐกิจ จำนวน 2 ครั้ง

ด้านฐานะเศรษฐกิจ

ข้อความที่ 1 เจ้ากาเอ๋ย เจ้าจงไปขโมยเอาสายสร้อยทองคำ

ข้อความที่ 2 มันทินไปเห็นเจ้าหญิงองค์หนึ่งกำลังอาบน้ำในสระและถอดสร้อยไข่มุก

ไว้ที่ขอบสระ

2. ความเชื่อ ด้านความเชื่อเรื่องสืบเนื่องมาจากศาสนา จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 เจ้ากาเอ๋ย เจ้าจงไปขโมยเอาสายสร้อยทองคำ แล้วเจ้าจงทิ้งสายสร้อยเส้นนั้นลงไปในโพรงมะขาม คนที่ติดตามมาเมื่อเห็นสร้อยคอลลงไปในโพรงนั้นแล้วก็จะค้นหาในโพรงและจัดการฆ่างูเห่าเสียด้วย

ข้อความที่ 2 เขาไม่นึกกลัวมันอีก เขาทำอย่างไร เขาจัดการหาไม้ค้อนมาทุบตีงูเห่าจนตายจึงถือเอา สร้อยไข่มุกกลับไปถวายเจ้าหญิง

3. ด้านค่านิยม

3.1 ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง

อยู่มาวันหนึ่งกาผู้เป็นเพื่อนถึงสุนัขจึงจอกขึ้นมาได้จึงพาเมียไปหาสุนัขจอกเล่าเรื่องให้ฟังโดยตลอดและถามสุนัขจอกว่า จะทำประการใดจึงจะฆ่างูเห่าร้ายตัวนี้ได้

3.2 ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

สุนัขจอกได้ฟังดังนั้น ก็รู้สึกเห็นใจและสงสารยิ่งนัก

สรุปเรื่อง กำเนิดไฟสี่ลูก

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การพึ่งตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อฤๅษีเห็นน้ำไหลทวนขึ้นไปหานายพราน จึงเกิดความศรัทธาอยากขอเรียนวิชาบ้าง จึงขึ้นไปหานายพรานเพื่อขอเรียนวิชาด้วยตนเอง ดังข้อความ

“ฤๅษีเมื่อเห็นดังนั้นก็ตกใจ จึงขึ้นไปเอาวิชาจากนายพราน”

1.2 การแบ่งปันและเสียสละ จำนวน 1 ครั้ง

นายพรานมีวิชาที่แบ่งปันความรู้จะสอนวิชาให้ฤๅษีเมื่อฤๅษีมาหา ดังข้อความ “นายพรานก็บอกว่าวันขึ้น 15 ค่ำ ให้ท่านมาที่นี่ ข้าจะสอนให้”

1.3 การรู้จักประสานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อนายพรานเห็นฤๅษีเดินทางผ่านมาจากขณะตนเองทำเนื้ออยู่ จึงบอกฤๅษีให้ไปบอกน้ำให้มาหาตนหน่อยเถิด ดังข้อความ “ในขณะนั้นมีฤๅษีเดินทางมาตนหนึ่ง นายพรานเห็นฤๅษีจะเดินลงไปที่ลำธารน้ำ นายพรานก็บอกว่าท่านฤๅษีลงไปทีลำธารบอกให้น้ำมาหาข้าหน่อยเถิด เพราะข้าจะเอาล้างเนื้อ”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

ฤๅษีเห็นสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวย จึงคิดตัดสินใจไม่มาพบนายพรานในวันนั้น ดังข้อความ “เมื่อถึงกำหนดวันขึ้น 15 ค่ำ ก็เกิดฝนตกน้ำคะนองอย่างหนัก ฤๅษีคิดว่านายพรานคงไม่มา ฤๅษีก็ไม่มาจนกระทั่งวันใหม่ฤๅษีก็มา”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ได้แก่

3.1 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ จำนวน 1 ครั้ง

นายพรานผิดหวังในตัวฤๅษีที่ไม่ตรงต่อเวลา เมื่อฤๅษีทำทายนายพรานให้เดินข้ามต้นไผ่ นายพรานก็รับคำทำด้วย โดยอาสาเป็นคนเดินข้ามก่อนแล้วคอยให้ฤๅษีเดินข้ามไปจนเข้าของอีกวันหนึ่ง ดังข้อความ “นายพรานนั้นก็ตกลงและนายพรานอาสาเดินข้ามก่อนและเดินข้าม ไปได้แล้วก็กลับมาหาฤๅษี ถึงที่ฤๅษีเดินข้าม ฤๅษีเดินเท่าไร ๆ ก็ข้ามไม่ได้จนเช้าของวันหนึ่ง”

3.2 การรักษาสุขภาพและเชื่อถือได้ จำนวน 1 ครั้ง

นายพรานรักษาคำสัญญาว่าจะสอนวิชาให้ฤๅษีเมื่อมาตามนัด ดังข้อความ “นายพรานก็บอกว่าวันขึ้น 15 ค่ำ ให้ท่านมาที่นี่ ข้าจะสอนให้”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านสภาพภูมิประเทศ จำนวน 5 ครั้ง ด้านการคมนาคม จำนวน 1 ครั้ง
สภาพภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1	เข้าไปล่าสัตว์บนเขาแห่งหนึ่ง
ข้อความที่ 2	เขาก็นั่งทำเนื่ออยู่บนเขา
ข้อความที่ 3	ฤๅษีจะเดินลงไปที่ลำธารน้ำ
ข้อความที่ 4	ฤๅษีได้ยินดังนั้นก็โกรธจึงทำนายพรานเดินข้ามต้นไผ่กัน
ข้อความที่ 5	ไผ่ชนิดนี้จึงเรียกว่าไผ่สีสุก

การคมนาคม

ในขณะนั้นฤๅษีเดินผ่านมาตนหนึ่ง

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง
ด้านการทำมาหากิน

มีนายพรายคนหนึ่งเข้าไปล่าสัตว์บนเขาแห่งหนึ่ง

2. ความเชื่อ ด้านอิทธิฤทธิ์ เวทมนตร์คาถา จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 นายพรานบอกว่าท่านฤๅษีลงไปลำธารบอกให้น้ำมาหาข้าหน่อย
เถิดเพราะข้าจะเอาล้างเนื้อ พอฤๅษีพูดจบ น้ำก็ไหลทวนเขาขึ้นไปหานายพราน

ข้อความที่ 2 ฤๅษีได้ยินดังนั้นก็โกรธจึงทำนายพรานเดินข้ามต้นไผ่กัน
นายพรานนั้นก็ตกลงและนายพรานอาสาเดินข้ามก่อนและเดินข้ามไปได้แล้วก็กลับมาหาฤๅษี

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความซื่อสัตย์ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมยกย่องผู้มีความรู้ มีปัญญา
ความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

3.1 ค่านิยมความซื่อสัตย์

เมื่อถึงกำหนดวันขึ้น 15 ค่ำ ก็เกิดฝนตกน้ำคะนองอย่างหนัก ฤๅษีคิดว่านายพรานคงไม่
มา ฤๅษีก็ไม่มาจนกระทั่งวันใหม่ ฤๅษีก็มา นายพรานก็ต่อว่าฤๅษีว่าเป็นคนเหลวไหลไม่ตรงต่อเวลา

3.2 ค่านิยมยกย่องผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ

พอฤๅษีพูดจบ น้ำก็ไหลทวนเขาขึ้นไปหานายพราน ฤๅษีเมื่อเห็นดังนั้นก็ตกใจ จึงไปเอา
วิชา จากนายพราน

3.3 ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

นายพรานก็บอกว่าท่านฤๅษีลงไปลำธารบอกให้น้ำมาหาข้า หน่อยเถิด เพราะข้าจะเอา
ล้างเนื้อ พอฤๅษีพูดจบ น้ำก็ไหลทวนเขาขึ้นไปหานายพราน ฤๅษีเห็นดังนั้นก็ตกใจ จึงขึ้นไปเอาวิชา
จากนายพราน นายพรานก็บอกว่าวันขึ้น 15 ค่ำ ให้ท่านมาที่นี่ ข้าจะสอนให้

สรุปผลเรื่อง เกลือจิมเกลือ

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การพึ่งตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

นางข้างเมื่อมีลูกอ่อนจะออกหากินอยู่ตามลำพัง คอยดูแลลูกน้อยจนเติบโตใหญ่ด้วยตนเอง ไม่ไปพร้อมโคลงของตนเอง ดังข้อความ “นางข้างได้ยินดังนั้นจึงตอบไปว่า “ที่ข้าพเจ้า ออกหากินตามลำพังเพราะข้าพเจ้าลูกอ่อนต้องคอยเลี้ยงดูลูกจะเที่ยวหากินเหมือนกับข้างตัวอื่นไม่ได้”

1.2 การรู้จักประสานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

นกเอี้ยงช่วยนางข้างให้รอดพ้นจากการตกเป็นอาหารของนกอินทรี โดยใช้เรื่องความฝันที่นกอินทรีบอกนางข้างมาอ้างถึง ทำให้นกอินทรีบินหนีไปในที่สุด ดังข้อความ “อันความฝันนั้นเป็นของไม่จริงหรือ นกเอี้ยงถาม นกอินทรีตอบว่า “ไม่จริงทั้งนั้น” นกเอี้ยงจึงบอกว่า “ถ้าไม่จริงการที่นกอินทรีฝันว่าได้กินนางข้างก็เป็นของไม่จริง จะกินนางข้างไม่ได้” เมื่อนกอินทรีได้ยิน ดังนั้นก็รีบบินหนี”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

นกเอี้ยงเห็นนางข้างเสี่ยงซึ่มผิดปกติ จึงซักถามความเป็นมาของสาเหตุที่ทำให้นางข้างเป็นเช่นนี้ จากนั้นจึงใช้สติปัญญาของตนช่วยเหลือนางข้างทันที ดังข้อความ “เมื่อนกเอี้ยงได้ฟังดังนั้นจึงบอกว่า “ข้าพเจ้าจะช่วยท่านได้ขอให้ฉันได้ชี้ท่านไปถึงที่นัดหมายเดี๋ยวนี้” นางข้างให้นกเอี้ยงขี่คอไปพบนกอินทรี เมื่อนกเอี้ยงพบนกอินทรี นกเอี้ยงตะโกนไปทันทีว่า “เมื่อคืนข้าพเจ้าได้ฝันว่ากินนกอินทรี”

2.2 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

นางข้างไม่มีใจจะทำสิ่งใด เพราะรู้ว่าวันนี้ถึงวันตายของตนเอง เมื่อนกเอี้ยงถามและบอกว่า จะหาทางช่วย นางข้างจึงเล่าความจริงให้นกเอี้ยงฟังทั้งหมด ดังข้อความ “ทำไม ไม่ออกหากินตามปกติเหมือนทุกวัน ไม่สบายใจอะไรโปรดบอกฉันมาเถิด ถ้าฉันช่วยได้ก็จะช่วยท่าน นางข้างได้ยินดังนั้นก็ดีใจ”

2.3 การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อนกเอี้ยงชี้นางข้างไปพบนกอินทรี ได้ใช้ปัญญาศักยภาพ นกอินทรีให้อธิบายชี้แจงเรื่องความฝันของตน จนนกอินทรีเสียทีที่นกเอี้ยงที่ว่าความฝันนั้นไม่ใช่ของจริง ทำให้นางข้างไม่ถึงแก่ความตาย ดังข้อความ “นกอินทรีตกตะลึงตอบออกไปว่า “ความฝันนั้นเป็นของไม่จริงจะเอาความฝันมาฆ่าแกงกันกินไม่ได้ ” อันความฝันนั้นเป็นของไม่จริงหรือ นกเอี้ยงถาม นกอินทรีตอบว่า “ไม่จริงทั้งนั้น” นกเอี้ยงจึงบอกว่า “ถ้าไม่จริงการที่นกอินทรีฝันว่าได้กินนางข้างก็เป็นของไม่จริงจะกินนางข้างไม่ได้”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ จำนวน 1 ครั้ง

นกอินทรีหมายจะกินนางข้าง จึงกล่าวอุบายต่าง ๆ กับนางข้าง เมื่อนางข้างขอร้องให้กินตนวันหลัง นกอินทรีก็รอคอยตามนัด ดังข้อความ “ เมื่อคืนฉันได้ฝันว่าได้กินหัวใจของนางข้างในวันนี้ และที่นี่ เวลานี้ก็ได้มาพบกับนางข้างจริงสมกับความฝันของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้า จะกินนางข้างเสีย

แต่บัดนี้เลย” นางข้างตกใจร้องตอบไปว่า “ข้าพเจ้ายังมีลูกอยู่ ขอผลัดให้กินวันหลังเถิด ข้าพเจ้าจะได้ไปสั่งเสียลูกก่อนแล้วจะมาให้กินอินทรีกินตามความฝัน ฝ่ายนกอินทรีก็ยอมให้นางข้างไปพบลูก”

3.2 การรู้จักการผิตหวัง และสมหวัง จำนวน 3 ครั้ง

ข้อความที่ 1 นกอินทรีหวังจะกินนางข้าง จึงบอกว่าเมื่อคืนฝันว่าได้กินหัวใจข้าง ดังข้อความ “เมื่อคืนฉันได้ฝันว่าได้กินหัวใจของนางข้างในวันนี้และที่นี่ เวลานี้ก็ได้มาพบกับนางข้างจริงสมกับความฝันของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะกินนางข้างเสียแต่บัดนี้เลย”

ข้อความที่ 2 นางข้างผิตหวังเสียใจเมื่อรู้ว่าตนเองต้องตาย ดังข้อความ “ฝ่ายนางข้างก็ล่านกอินทรีไปเพื่อพบลูก เมื่อสั่งเสียลูกเรียบร้อยแล้วไม่เป็นอันจะกินจะนอนรอแต่ความตายจะมาถึง”

ข้อความที่ 3 นางข้างหวังจะให้นกเอี้ยงช่วยเหลือนาง ดังข้อความ “ทำไมไม่ออกหากินตามปกติเหมือนทุกวัน ไม่สบายใจอะไรโปรดบอกฉันมาเถิด ถ้าฉันช่วยได้ก็จะช่วยท่าน”

3.3 การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้ จำนวน 1 ครั้ง

พอนางข้างล่านกอินทรีกลับบ้านมาลาลูก นางก็ไปตามนัดแม้รู้ว่าตนเองกำลังจะตาย ดังข้อความ “ฝ่ายนางข้างก็ล่านกอินทรีไปเพื่อพบลูก เมื่อสั่งเสียลูกเรียบร้อยแล้ว ไม่เป็นอันจะกินจะนอนรอแต่ความตายจะมาถึง”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านสภาพภูมิประเทศ จำนวน 1 ครั้ง

สภาพภูมิประเทศ

ยังมีนกอินทรีตัวหนึ่งหากินอยู่ในป่าอยู่มาวันหนึ่งบินไปพบนางข้างซึ่งหากินอยู่ในป่านั้นด้วย

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ความเชื่อ ด้านความฝัน จำนวน 1 ครั้ง

ฝ่ายนางข้างก็ล่านกอินทรีไปเพื่อพบลูก เมื่อสั่งเสียลูกเรียบร้อยแล้วไม่เป็นอันจะกินจะนอนรอแต่ความตายจะมาถึง.....วันนี้ถึงเวลาแล้วที่ข้าพเจ้าจะต้องตายแล้วเล่าความตามสัญญาไว้กับนกอินทรีจนตลอด

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความกตัญญู จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความซื่อสัตย์ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมยกย่องผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 2 ครั้ง

3.1 ค่านิยมความกตัญญู

นางข้างขอบใจนกเอี้ยงเป็นอันมากที่ไม่ถึงความตายเพราะนกเอี้ยงช่วยชีวิตไว้และตั้งแต่นั้นมานางข้างและนกเอี้ยงเที่ยวหากินกันอย่างฉันมิตรตลอดมาจนทุกวันนี้

3.2 ค่านิยมความซื่อสัตย์

ฝ่ายนางข้างก็ลานกอินทรีไปเพื่อพบลูก เมื่อสั่งเสียลูกเรียบร้อยแล้วไม่เป็นอันจะกินจะนอน รอคอยความตายจะมาถึง.....วันนี้ถึงเวลาแล้วที่ข้าพเจ้าจะต้องตายแล้วเล่าความตามสัญญาไว้กับนกอินทรีจนตลอด

3.3 ค่านิยมยกย่องผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ

อันความฝันนั้นเป็นของไม่จริงหรือนกเอี้ยงถามนกอินทรีว่า “ไม่จริงทั้งนั้น” นกเอี้ยงจึงบอกว่า “ถ้าไม่จริงการที่นกอินทรีฝันว่าได้กินนางข้างก็เป็นของไม่จริงจะกินนางข้างไม่ได้ เมื่อนกอินทรีได้อินดังนั้นก็รีบบินหนี

3.4 ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ข้อความที่ 1 มีนกเอี้ยงตัวหนึ่งเกาะอยู่บนต้นไม้ เห็นนางข้างเซื่องซึมจึงเกิดความสงสาร จึงร้องถามไปว่า”ทำไมไม่ออกมาหากินตามปกติเหมือนทุกวัน ไม่สบายใจอะไร โปรดบอกฉันมาเถิดถ้าฉันช่วยได้ก็จะช่วยท่าน

ข้อความที่ 2 เมื่อนกเอี้ยงได้ฟังดังนั้นก็จึงบอกว่า “ข้าพเจ้าจะช่วยท่านได้ขอให้ฉันได้ชี้ท่านไปถึงที่หมายเดี๋ยวนี้”

สรุปเรื่อง ข้าใหญ่ที่สุด

1. ความมีเหตุผล ได้แก่

การไม่ถือตนเป็นใหญ่ จำนวน 1 ครั้ง

นกใหญ่ยอมรับและไม่ถือว่าตนเป็นใหญ่ ดังข้อความ “นกใหญ่หาที่เกาะไม่ได้ เมื่อเห็นหนวดกุ่มก็คิดว่าเป็นไม้บินเข้าไปเพื่อจะเกาะพักเอาแรง เมื่อนกเกาะที่หนวดกุ่ม กุ่มก็ตกใจ ชูหนวดสูงขึ้น ๆ เรื่อย ๆ นกใหญ่จึงเกิดความกลัวขึ้น จึงยอมรับว่ายังมีกุ่มที่ใหญ่กว่าตนอีก”

2. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ได้แก่

2.1 การรู้จักการผิดหวังและสมหวัง จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 นกตัวหนึ่งมีความภูมิใจและสมหวังที่ตนเองบินได้ไกล ดังข้อความ “นกตัวหนึ่งมีความสามารถมาก คือ บินได้ไกลที่สุด และไปหาอาหารที่ดี ๆ ไกล ๆ มากินอยู่เสมอ ไม่มีนกอื่นที่จะได้อาหารกินอย่างนกตัวนี้” จึงทำให้นกตัวนี้มีความคิดภาคภูมิใจตัวเองว่าเก่งกว่าผู้อื่น”

ข้อความที่ 2 นกใหญ่ผิดหวังและยอมรับว่ายังมีผู้ที่ใหญ่มากกว่าตน ดังข้อความ “นกใหญ่หาที่เกาะไม่ได้ เมื่อเห็นหนวดกุ่มก็คิดว่าเป็นไม้บินเข้าไปเพื่อจะเกาะพักเอาแรง เมื่อนกเกาะที่หนวดกุ่ม กุ่มก็ตกใจชูหนวดสูงขึ้น ๆ เรื่อย ๆ นกใหญ่จึงเกิดความกลัวขึ้นจึงยอมรับว่ายังมีกุ่มที่ใหญ่กว่าตนอีก”

2.2 การมีสติยับยั้งชั่งใจ จำนวน 1 ครั้ง

นกใหญ่มีสติและยอมรับว่ายังมีผู้ที่ใหญ่มากกว่าตน ดังข้อความ “นกใหญ่หาที่เกาะไม่ได้ เมื่อเห็นหนวดกุ่มก็คิดว่าเป็นไม้บินเข้าไปเพื่อจะเกาะพักเอาแรง เมื่อนกเกาะที่หนวดกุ่ม กุ่มก็ตกใจชูหนวดสูงขึ้น ๆ เรื่อย ๆ นกใหญ่จึงเกิดความกลัวขึ้นจึงยอมรับว่ายังมีกุ่มที่ใหญ่กว่าตนอีก”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สถาปัตยกรรมศาสตร์ ด้านสภาพภูมิประเทศ จำนวน 2 ครั้ง

สภาพภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 ข้าใหญ่ที่สุดในโลกนี้เลย ว่าแล้วก็บินไปบินมาและบินไปลงที่เกาะแห่งหนึ่ง

ข้อความที่ 2 เจ้านกนางแอ่นบอกว่าสิ่งที่ใหญ่กว่าเจ้านั้นอยู่ทางใต้ลงไปโนนและอยู่กลางทะเลให้เจ้าบินไปในกลางทะเลแล้วดำลงไปใต้น้ำดูเอาเอง

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ด้านค่านิยม

ค่านิยม การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ในกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ยังมีนกตัวหนึ่งมีความสามารถมากคือบินได้ไกลที่สุดและไปหาอาหารที่ดีๆ ไกลๆ มากินอยู่เสมอ ไม่มีนกอื่นที่จะได้อาหารกินอย่างนกตัวนี้

ข้อความที่ 2 เมื่อนกเกาะที่หนวดกึ่ง กึ่งก็ตกใจหูหนวดสูงขึ้นเรื่อยๆ นกใหญ่จึงเกิดความกลัวขึ้น จึงยอมรับว่ายังมีกึ่งที่ใหญ่กว่าตนอีก

สรุปเรื่อง ชีพราบบกบยักษ์

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การพึ่งตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

ชีพร้าได้ไปรบกับยักษ์ตามคำสัญญา ดังข้อความ “ชีพร้าจึงส่งลำน้อง ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้วส่วนตัวเองซึ่งเป็นลูกใหญ่ กระโดดลงในน้ำเพื่อให้กระแสน้ำช่วยพาไปยังถ้ำได้น้ำที่ยักษ์อาศัยอยู่”

1.2 การพอใจสิ่งที่ตนมีอยู่ จำนวน 1 ครั้ง

ชีพร้าพอใจที่จะอาศัยอยู่ที่เดิม ดังข้อความ “ข้าอาศัยที่แห่งนี้เพื่อจะทำพันธุ์ให้มนุษย์ได้กินเป็นอาหารต่อไป”

1.3 การรู้จักประมาณประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

ชีพร้าขอเลื่อนเวลากับยักษ์ ดังข้อความ “ข้าขอผลัดสักสามวัน เพื่อจะรอน้อง ๆ ให้ออกลูกเสียก่อน เพราะประเดี๋ยวจะขาดพันธุ์มนุษย์จะไม่ได้กิน”

1.4 การซื้อสัตย์สุจริต จำนวน 1 ครั้ง

ชีพร้าได้ไปตามนัด ดังข้อความ “พอถึงวันที่สามตรงกับวันนัด ชีพร้าจึงส่งลำน้อง ๆ”

1.5 การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า จำนวน 1 ครั้ง

ชีพร้าใช้กระแสน้ำช่วยพัดพาเป็นการใช้ทรัพยากรน้ำให้เป็นประโยชน์ ดังข้อความ “กระโดดลงในน้ำเพื่อให้กระแสน้ำช่วยพาไปยังถ้ำได้น้ำที่ยักษ์อาศัยอยู่”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ชีพร้าตัดสินใจสู้ด้วยการใช้สติปัญญา ดังข้อความ “ข้ามีอยู่หลุมเดียว

และลูกเดียว ข้าจะขอสู้แต่ข้าขอผลัดสักสามวัน เพื่อจะรอน้อง ๆ ให้ออกลูกเสียก่อน เพราะ ประเดี๋ยวจะขาดพันธุ์มนุษย์จะไม่ได้กิน ยักษ์จึงตกลงตามคำขอร้อง”

ข้อความที่ 2 ขีพรีารอโอกาสที่ยักษ์ไม่อยู่และวางแผนโดยใช้สติปัญญา ดังข้อความ “เวลานั้นยักษ์ไม่อยู่จึงเป็นโอกาสของพวกทั้งหมด ขีพรีาสั่งให้พรรคพวกทั้งหมดแยกย้ายกันอยู่ ปูนา ไปอยู่ในชั้นน้ำ งูเห่าไปอยู่ในผ้าเช็ดหน้า ตะขาบอยู่กลางถ้ำ หวายน้อยอยู่ในกล่องไม้ขีดไฟ ส่วนขีพรีา นักรบขึ้นไปอยู่บนเพดานถ้ำ คอยที่ท่าอยู่”

2.2 การฟังความคิดเห็น และไตร่ตรองอย่างรอบคอบ จำนวน 1 ครั้ง

ยักษ์ได้ฟังเหตุผลของขีพรีา ดังข้อความ “จะรอน้อง ๆ ให้ออกลูกเสียก่อน เพราะ ประเดี๋ยวจะขาดพันธุ์มนุษย์จะไม่ได้กิน ยักษ์จึงตกลงตามคำขอร้อง”

2.3 การปรึกษาหารือการใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม

จำนวน 1 ครั้ง

ขีพรีาได้ปรึกษาหารือกับเพื่อน ๆ เพื่อแก้ปัญหา ดังข้อความ “แต่เมื่อจม ๆ ลอย ๆ ไปตามลำธารนั้น ขีพรีาได้พบกับพรรคพวกสัตว์ มีปูนา งูเห่า หวายน้อย และตะขาบ จึงถามขีพรีาว่า จะไปไหน ขีพรีาจึงตอบว่าจะไปพบกับยักษ์ ถ้าเป็นเช่นนั้นฉันทั้งสี่จะขอร่วมไปด้วยจะได้ไหม ขีพรีาจึงตอบว่าตกลง”

2.4 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ขีพรีาขอผลัดยักษ์เพื่อวางแผนแก้ปัญหา ดังข้อความ “ข้าขอผลัด สักสามวัน เพื่อจะรอน้อง ๆ ให้ออกลูกเสียก่อน เพราะประเดี๋ยวจะขาดพันธุ์มนุษย์จะไม่ได้กิน”

ข้อความที่ 2 ขีพรีาวางแผนให้เพื่อนอยู่ประจำตามจุด ดังข้อความ “ขีพรีาสั่งให้พรรคพวก ทั้งหมดแยกย้ายกันอยู่ ปูนาไปอยู่ในชั้นน้ำ งูเห่าไปอยู่ในผ้าเช็ดหน้า ตะขาบอยู่กลางถ้ำ หวายน้อย อยู่ในกล่องไม้ขีดไฟ ส่วนขีพรีานักรบขึ้นไปอยู่บนเพดานถ้ำ คอยที่ท่าอยู่”

2.5 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น จำนวน 1 ครั้ง

ยักษ์ได้ฟังและเคารพในสิทธิส่วนตัวซึ่งกันและกัน ดังข้อความ “ข้าก่อนยักษ์ท่านเป็นผู้ผิด และมันเรื่องอันใดจะมาตีเอาข้าผู้ซึ่งไม่ผิด ท่านมาสะกดเอาเถาของข้าทำไม ข้าอาศัยที่แห่งนี้เพื่อจะ ทำพันธุ์ให้มนุษย์ได้กินเป็นอาหารต่อไป ยักษ์จะมาทำอันตรายข้าทำไมได้”

2.6 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จำนวน 1 ครั้ง

แสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในกลุ่มของเพื่อนขีพรีา ดังข้อความ “ขีพรีาได้พบกับพรรค พวกสัตว์ มีปูนา งูเห่า หวายน้อย และตะขาบ จึงถามขีพรีาว่าจะไปไหน ขีพรีาจึงตอบว่าจะไปพบกับ ยักษ์ ถ้าเป็นเช่นนั้นฉันทั้งสี่จะขอร่วมไปด้วยจะได้ไหม ขีพรีาจึงตอบว่าตกลง”

2.7 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

จำนวน 1 ครั้ง

ขีพรีาเสียสละเพื่อกลุ่มเผ่าพันธุ์ของตนเอง ดังข้อความ “ข้ามีอยู่หลุมเดียว และลูกเดียว ข้าจะขอสู้ แต่ข้าขอผลัดสักสามวัน เพื่อจะรอน้อง ๆ ให้ออกลูกเสียก่อน เพราะประเดี๋ยวจะขาดพันธุ์ มนุษย์จะไม่ได้กิน ยักษ์จึงตกลงตามคำขอร้องแต่อย่าลืมสัญญา ขีพรีาตอบว่าตกลงพอถึงวันที่สาม ตรงกับวันนัด ขีพรีาจึงสั่งลานั้น”

2.8 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

ชีพร้าได้คัดเลือกเพื่อนทำหน้าที่ตามความเหมาะสม ดังข้อความ “ชีพร้าสั่งให้พรรคพวกทั้งหมดแยกย้ายกันอยู่ ปูนาไปอยู่ในขันน้ำ งูเห่าไปอยู่ในผ้าเช็ดหน้า ตะขาบอยู่กลางถ้ำ ทวายน้อยอยู่ในกล่องไม้ขีดไฟ ส่วนชีพร้าขึ้นกรบนขึ้นไปอยู่บนเพดานถ้ำ คอยที่ท่าอยู่”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การไม่ประมาท จำนวน 1 ครั้ง

ชีพร้าวางแผนอย่างรอบคอบในการปราบยักษ์โดยไม่ประมาท ดังข้อความ “ชีพร้าสั่งให้พรรคพวกทั้งหมดแยกย้ายกันอยู่ ปูนาไปอยู่ในขันน้ำ งูเห่าไปอยู่ในผ้าเช็ดหน้า ตะขาบอยู่ กลางถ้ำ ทวายน้อยอยู่ในกล่องไม้ขีดไฟ ส่วนชีพร้าขึ้นกรบนขึ้นไปอยู่บนเพดานถ้ำ คอยที่ท่าอยู่”

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ จำนวน 1 ครั้ง

ชีพร้าพยายามอดทนรอรักษากับมาอย่างใจเย็น ดังข้อความ “ชีพร้าสั่งให้พรรคพวกทั้งหมดแยกย้ายกันอยู่ ปูนาไปอยู่ในขันน้ำ งูเห่าไปอยู่ในผ้าเช็ดหน้า ตะขาบอยู่ กลางถ้ำ ทวายน้อยอยู่ในกล่องไม้ขีดไฟ ส่วนชีพร้าขึ้นกรบนขึ้นไปอยู่บนเพดานถ้ำ คอยที่ท่าอยู่”

3.3 การมีสติยับยั้งชั่งใจ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ยักษ์โกรธชีพร้าที่สะกดเขา ดังข้อความ “ข้าก่อนยักษ์ท่านเป็นผู้ดีและมันเรื่องอันใดจะมาตีเอาข้าผู้ซึ่งไม่ผิด ท่านมาสะกดเอาเถาของข้าทำไม ข้าอาศัยที่แห่งนี้เพื่อจะทำพันธุ์ให้มนุษย์ได้กินเป็นอาหารต่อไป ยักษ์จะมาทำอันตรายข้าทำไมได้”

ข้อความที่ 2 ยักษ์ได้ทำชีพร้ารบ ดังข้อความ “เมื่อชีพร้าพูดเช่นนั้นทำให้ยักษ์โกรธจึงทำชีพร้าว่า ถ้าเองเก่งจริง จงมารบกับข้า ชีพร้าจึงพูดขึ้นว่า ข้ามีอยู่หลุมเดียวและลูกเดียวข้าจะขอสู้ แต่ข้าขอผลัดสักสามวัน เพื่อจะรอน้อง ๆ ให้ออกลูกเสียก่อน”

3.4 การมีคุณธรรม จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ชีพร้าได้ขอผลัดการรบกับยักษ์เพื่อเห็นแก่ส่วนรวม ดังข้อความ “ข้าขอผลัดสักสามวัน เพื่อจะรอน้อง ๆ ให้ออกลูกเสียก่อน เพราะประเดี๋ยวจะขาดพันธุ์ มนุษย์จะไม่ได้กิน”

ข้อความที่ 2 เมื่อถึงวันนัดชีพร้าได้ทำตามสัญญาและรักษาคำพูด ดังข้อความ พอถึงวันที่สามตรงกับวันนัด ชีพร้าจึงส่งลำน้อง ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้วส่วนตัวเองซึ่งเป็นลูกใหญ่กระโดดลงในน้ำเพื่อให้กระแสน้ำ ช่วยพาไปยังถ้ำใต้น้ำที่ยักษ์อาศัยอยู่”

3.5 การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน จำนวน 1 ครั้ง

ยักษ์กลับมาได้เห็นรอยเท้าสัตว์มากมายจึงรู้ทันทีว่าชีพร้าได้พาพรรคพวกมา ดังข้อความ “เมื่อยักษ์เข้ามาถึงปากถ้ำนึกแปลกใจที่มีรอยเท้าสัตว์มากมาย สงสัยว่าชีพร้าจะต้อง พาพรรคพวกมามากมายแน่ จึงรีบวิ่งเข้าปากถ้ำเพื่อจะได้เอาของวิเศษมาปราบ เมื่อไปหยิบขัน ล้างหน้า ปูนาเลยหนีบเอาทำให้ยักษ์เจ็บจึงวิ่งไปเช็ดดินจะขึ้นแทน งูเห่าเลยกัดเอา ทำให้ยักษ์ เราร้อนไปทั้งตัว ภายในถ้ำมืด เลยไปหยิบเอาไม้ขีดไฟเพื่อจะจุดตะเกียง ทวายน้อยในกล่องไม้ขีดไฟ ก็ต่อเอา ยักษ์จึงวิ่งหมายจะออกจากถ้ำไปสะกดเอาตะขาบเลยกัดเอาอีก ทำให้ยักษ์เจ็บไปหมด พยายามวิ่งออกปากถ้ำเพื่อจะหนี พอถึงชีพร้าคอยท่าอยู่แล้วกระโดดลงบนคอของยักษ์ คอยักษ์ทนต่อแรงกระแทกไม่ไหว คอหักตายคาที่ ไม่มีทางสู้ชีพร้าได้”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านสภาพภูมิประเทศ จำนวน 3 ครั้ง ด้านการคมนาคม จำนวน 1 ครั้ง

สภาพภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 มียักษ์ตนหนึ่งอาศัยอยู่ในถ้ำอันเป็นเวลาหลายปีแล้ว

ข้อความที่ 2 ชีพรัจึงสั่งล่าน้องๆเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่วนตัวเองซึ่งเป็นลูกใหญ่ กระโดดลงในน้ำเพื่อให้กระแสน้ำช่วยพาไปยังถ้ำได้น้ำที่ยักษ์อาศัยอยู่ แต่เมื่อจมนๆลอยๆ ไปตามลำธารนั้น

ข้อความที่ 3 ชีพรัได้พบกับพรรคพวกสี่ตัวมี ปูนา งูเห่า หวายน และตะขาบ

การคมนาคม

กระโดดลงน้ำเพื่อให้กระแสน้ำช่วยพาไปยังถ้ำได้น้ำที่ยักษ์อาศัยอยู่ แต่เมื่อจมนๆลอยๆไปตามลำธารนั้น

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 2 ครั้ง ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 1 ครั้ง

การทำมาหากิน

ข้อความที่ 1 ข้าอาศัยที่แห่งนี้เพื่อจะทำพันธุ์ให้มนุษย์ได้กินเป็นอาหารต่อไป

ข้อความที่ 2 แต่ข้าขอผลิตสักสามวัน เพื่อจะรอน้องๆให้ออกลูกเสียก่อนเพราะประเดี๋ยวจะขาดพันธุ์มนุษย์จะไม่ได้กิน

ฐานะทางเศรษฐกิจ

ชีพรัสั่งให้พรรคพวกทั้งหมดแยกย้ายกันอยู่ ปูนาไปอยู่ในขันน้ำ งูเห่าไปอยู่ในผ้าเช็ดหน้า ตะขาบอยู่กลางถ้ำ หวายนอยู่ในกล่องไม้ขีดไฟ

2. ความเชื่อ ด้านอิทธิฤทธิ์ เครื่องรางของขลัง จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อยักษ์เข้ามาถึงปากถ้ำนึกแปลกใจที่มีรอยเท้าสัตว์มากมายสงสัยว่าชีพรัจะต้องพาพรรคพวกมามากมายแน่ จึงรีบวิ่งเข้าปากถ้ำเพื่อจะได้เอาของวิเศษมาปราบ

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความซื่อสัตย์ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมยกย่องผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 2 ครั้ง

3.1 ค่านิยมความซื่อสัตย์

ยักษ์ตกลงตามคำขอร้องแต่อย่าลืมนสัญญา ชีพรัตอบว่าตกลง พอถึงวันที่สามตรงกับวันนัด ชีพรัจึงสั่งล่าน้องๆเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่วนตัวเองซึ่งเป็นลูกใหญ่ กระโดดลงในน้ำ

3.2 ค่านิยมยกย่องผู้มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถ

พอดีชีพรัคอยทำอยู่แล้วกระโดดลงบนคอยักษ์ คอยักษ์ทนต่อแรงกระแทกไม่ไหวคอหักตายคาที่ ไม่มีทางสู้ชีพรัได้

3.3 คำนิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ข้อความที่ 1 ข้าขอผลิตสักสามวัน เพื่อรอน้องๆให้ออกลูกเสียก่อนเพราะประเดี๋ยวจะขาดพันธุ์มนุษย์จะไม่ได้กิน

ข้อความที่ 2 ชีพรีได้พบกับพรรคพวกสัตว์มีปุนา งูเห่า หวายนและตะขาบ จึงถามชีพรีว่าจะไปไหน ชีพรีจึงตอบว่าจะไปรบกับยักษ์ ถ้าเป็นเช่นนั้นฉันทั้งสี่จะขอร่วมไปด้วยจะได้ไหม

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี

ธรรมเนียมประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

ข้าอาศัยที่แห่งนี้เพื่อจะทำพันธุ์ให้มนุษย์ได้กินเป็นอาหารต่อไป

สรุปเรื่อง ชีพรีที่จุมจระเข้

1. ความมีเหตุผล ได้แก่

1.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

หมากับกระต่ายปรึกษากันเรื่องข้ามน้ำ ดังข้อความ “หมากับกระต่ายต้องการจะข้ามแม่น้ำซึ่งกว้างขวางมาก จึงได้ปรึกษากันว่าจะข้ามอย่างไรดี เพราะหมากับกระต่ายว่ายน้ำได้ไม่เก่ง เมื่อปรึกษากันแล้วเห็นว่า จระเข้เป็นผู้ที่ว่ายน้ำเก่งกว่าผู้อื่น จึงให้จระเข้เป็นผู้พาหมากับกระต่ายข้ามแม่น้ำ”

1.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 หมากับกระต่ายต้องการจะข้ามแม่น้ำซึ่งกว้างขวางมาก จึงได้ปรึกษากันว่าจะข้ามอย่างไรดี เพราะหมากับกระต่ายว่ายน้ำได้ไม่เก่ง เมื่อปรึกษากันแล้วเห็นว่า จระเข้เป็นผู้ที่ว่ายน้ำเก่งกว่าผู้อื่น จึงให้จระเข้เป็นผู้พาหมากับกระต่ายข้ามแม่น้ำ

ข้อความที่ 2 จระเข้จึงต้องให้หมากับกระต่ายขี่หลังพาวว่ายน้ำข้ามไป แต่เมื่อถึงกลางแม่น้ำหมาก็ปวดท้องขี่ จระเข้บอกว่าให้อดทนก่อน ข้ามให้ถึงฝั่งเสียก่อน แล้วตนก็รีบว่ายน้ำ

1.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม

จำนวน 1 ครั้ง

หมากับกระต่ายตกลงกันจะให้จระเข้พาข้ามฝั่ง ดังข้อความ “หมากับกระต่ายต้องการจะข้ามแม่น้ำซึ่งกว้างขวางมาก จึงได้ปรึกษากันว่าจะข้ามอย่างไรดี เพราะหมากับกระต่าย ว่ายน้ำได้ไม่เก่ง เมื่อปรึกษากันแล้ว เห็นว่าจระเข้เป็นผู้ที่ว่ายน้ำเก่งกว่าผู้อื่น จึงให้จระเข้ เป็นผู้พาหมากับกระต่ายข้ามแม่น้ำ”

1.4 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน จำนวน 1 ครั้ง

หมากับกระต่ายตกลงกันจะให้จระเข้พาข้ามฝั่ง ดังข้อความ “หมากับกระต่ายต้องการจะข้ามแม่น้ำซึ่งกว้างขวางมาก จึงได้ปรึกษากันว่าจะข้ามอย่างไรดี เพราะหมากับกระต่าย ว่ายน้ำได้ไม่เก่ง เมื่อปรึกษากันแล้ว เห็นว่าจระเข้เป็นผู้ที่ว่ายน้ำเก่งกว่าผู้อื่น จึงให้จระเข้เป็นผู้พาหมากับกระต่ายข้ามแม่น้ำ”

1.5 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จำนวน 1 ครั้ง

จะแช่ตกลงที่จะพาหมาและกระต่ายข้ามฝั่ง ดังข้อความ “จะแช่จึงต้องให้หมากับกระต่ายขี่หลังพาวัยน้ำข้ามไป”

1.6 การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

จะแช่บอกให้หมาอดทน ดังข้อความ “เมื่อถึงกลางแม่น้ำหมาก็ปวดท้องขี่ จะแช่บอกว่าให้ออดทนก่อน ข้ามให้ถึงฝั่งเสียก่อน แล้วตนก็รีบว่ายน้ำ”

1.7 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

จำนวน 1 ครั้ง

จะแช่ได้พาหมาและกระต่ายขี่หลังพาวัยน้ำข้ามฝั่ง ดังข้อความ “จะแช่จึงต้องให้หมากับกระต่ายขี่หลังพาวัยน้ำข้ามไป”

1.8 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

หมากับกระต่ายตกลงใจให้จะแช่พาข้ามฝั่ง ดังข้อความ “หมากับกระต่ายต้องการจะข้ามแม่น้ำซึ่งกว้างขวางมาก จึงได้ปรึกษากันว่าจะข้ามอย่างไรดี เพราะหมากับกระต่ายว่ายน้ำได้ไม่เก่ง เมื่อปรึกษากันแล้วเห็นว่า จะแช่เป็นผู้ที่ว่ายน้ำเก่งกว่าผู้อื่น จึงให้จะแช่เป็นผู้พาหมากับกระต่ายข้ามแม่น้ำ

วิธีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านสภาพภูมิประเทศ จำนวน 1 ครั้ง ด้านการคมนาคม จำนวน 1 ครั้ง

สภาพภูมิประเทศ

อยู่มาวันหนึ่งหมากับกระต่ายต้องการจะข้ามแม่น้ำซึ่งกว้างขวางมาก

การคมนาคม

อยู่มาวันหนึ่งหมากับกระต่ายต้องการจะข้ามแม่น้ำซึ่งกว้างขวางมาก จึงได้ปรึกษากันว่าจะข้ามอย่างไรดี เมื่อปรึกษากันแล้วเห็นว่าจะแช่เป็นผู้ที่ว่ายน้ำเก่งกว่าผู้อื่น จึงให้จะแช่เป็นผู้พาหมากับกระต่ายข้ามแม่น้ำ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ความเชื่อ ด้านอาถรรพ์ อภินิหาร และไสยศาสตร์ จำนวน 1 ครั้ง

ในกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีสัตว์พูดจากันได้ แต่ในครั้งกระโน้นยังมีสัตว์ที่เป็นเพื่อนรักกันมาก อยู่สามชนิด คือ หมา กระต่าย จระเข้

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

เมื่อปรึกษากันแล้วว่าจระเข้เป็นผู้ที่ว่ายน้ำเก่งกว่าผู้อื่นจึงให้จระเข้เป็นผู้พาหมากับกระต่ายข้ามแม่น้ำ ดังนั้นจระเข้จึงต้องให้หมากับกระต่ายขี่หลังพาวัยน้ำข้ามไปแต่เมื่อถึงกลางแม่น้ำ หมาก็ปวดท้องขี่ จะแช่บอกว่าให้ออดทนก่อนข้ามให้ถึงฝั่งเสียก่อน แล้วตนก็รีบว่ายน้ำ

สรุปเรื่อง คน

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น จำนวน 3 ครั้ง

ข้อความที่ 1 พระพรหมก็ปั้นวัวแล้วประทานชีวิตให้วัวมีอายุ 30 ปี เพื่อรับใช้งานต่อคน วัวจึงบอกว่ารับใช้คนถึง 30 ปีไม่ไหวขอเพียง 10 ปีเท่านั้น

ข้อความที่ 2 เมื่อคนนำวัวมาทำงานก็มีสมบัติมากขึ้น ไม่มีผู้เฝ้าจึงไปขอผู้เฝ้าทรัพย์กับพระพรหม พระพรหมจึงปั้นสัตว์อีกชนิดหนึ่งเรียกว่า หมา ให้มาเฝ้าทรัพย์ของคนและประทานอายุให้ 30 ปี หมาก็เห็นว่ามากจึงขออายุเพียง 10 ปี เพราะเฝ้าทรัพย์ถึง 30 ปี นั้นไม่ไหว พระพรหม จึงประทานให้ 10 ปี

ข้อความที่ 3 อยู่มาอีกคนก็ไปหาพระพรหมอีกบอกว่าในโลกไม่สนุกเลย มีแต่ความทุกข์ ความเหงา พระพรหมจึงปั้นสัตว์ที่ทำให้คนสนุกอีกสัตว์หนึ่งคือ ลิง และประทานอายุ ให้ 30 ปี แต่ลิงขอเพียง 10 ปี เช่นกันเพราะต้องอยู่ให้คนสนุกถึง 30 ปีไม่ไหว

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม จำนวน 4 ครั้ง

ข้อความที่ 1 เล่ากันว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลกแล้วก็คิดสร้างสิ่งที่อยู่ในโลก จึงสร้างคนขึ้นมาโดยการปั้นเป็นรูปเป็นร่าง แล้วประทานชีวิตให้แล้วส่งให้มาอยู่อาศัยในโลก

ข้อความที่ 2 คนก็ขอผู้ที่ช่วยทำงาน พระพรหมก็ปั้นวัวแล้วประทานชีวิตให้วัวมีอายุ 30 ปี เพื่อรับใช้งานต่อคน

ข้อความที่ 3 เมื่อคนนำวัวมาทำงานก็มีสมบัติมากขึ้น ไม่มีผู้เฝ้าจึงไปขอผู้เฝ้าทรัพย์กับพระพรหม พระพรหมจึงปั้นสัตว์อีกชนิดหนึ่งเรียกว่า หมา ให้มาเฝ้าทรัพย์ของคน

ข้อความที่ 4 อยู่มาอีกคนก็ไปหาพระพรหมอีกบอกว่าในโลกไม่สนุกเลย มีแต่ความทุกข์ความเหงา พระพรหมจึงปั้นสัตว์ที่ทำให้คนสนุกอีกสัตว์หนึ่งคือ ลิง

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 1 ครั้ง

การทำมาหากิน

คนก็ขอผู้ที่ช่วยทำงาน พระพรหมก็ปั้นวัวแล้วประทานชีวิตให้วัวมี 30 ปีเพื่อรับใช้งานต่อคน

ฐานะทางเศรษฐกิจ

เมื่อคนนำวัวมาทำงาน ก็มีสมบัติมากขึ้นไม่มีผู้เฝ้าจึงไปขอผู้เฝ้าทรัพย์กับพระพรหม

2. ความเชื่อ ด้านภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ในกาลหนึ่งก่อนเมื่อครั้งสร้างโลกใหม่ๆเล่ากันว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลกแล้วก็คิดสร้างสิ่งที่อยู่ในโลกจึงสร้างคนขึ้นมาโดยการปั้นเป็นรูป เป็นร่าง แล้วประทานชีวิตให้ แล้วส่ง

ให้มาอาศัยอยู่ในโลก.... แล้วก็ประทานให้เป็นคนอายุ 90 ปี ส่วนสัตว์ทั้งสามคือ วัว หมา ลิง อายุเพียงตัวละ 10 ปีเท่านั้น.....

ข้อความที่ 2 คนเรามากจะมีนิสัยโลก ตามคำกล่าวของพระพรหมนั่นเองจนถึงปัจจุบัน

สรุปเรื่อง ความสุขที่เราสามารถคิดเพื่อเป็นความสุข

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การพอใจสิ่งที่ตนมีอยู่ จำนวน 1 ครั้ง

กระต่ายได้คิดและพอใจในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ ดังข้อความ “โอ้เอ๋ย ดูที่รันทานมีบ้านสวย มีเรือสินค้าใหญ่แต่กลับมีอันเป็นไปไม่ได้มีชีวิตอยู่ชื่นชมทรัพย์สมบัติของท่านเลย นี่แหละหนอนิจจัง เรานี้ก็มีโชคดียังมีชีวิตอยู่ดูโลกต่อไป ถึงเราจะยากจน ไม่มีบ้านสวย ไม่ร่ำรวยอะไรกับเขา เราก็ได้สุขตามประสาของเรานั่น คิดได้เท่านั้น ตะแคงก็เดินผิวปากอย่างร่าเริง เดินกระเซอะกระเซิงชมกรุงต่อไป”

วิถีชีวิตทางสังคม

1.ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์_ด้านภูมิประเทศจำนวน 1 ครั้ง การตั้งบ้านเรือน จำนวน 1 ครั้ง
การคมนาคม จำนวน 2 ครั้ง

ภูมิประเทศ

เดินมาถึงท่าเรือ เห็นเรือกลไฟลำใหญ่ทอดสมอยู่ที่ท่า

การตั้งบ้านเรือน

กาลครั้งหนึ่ง มีกระต่ายนายหนึ่งเดินทางร่อนเร่กระเซอะกระเซิงเข้าไปในเมืองหลวงของในประเทศหนึ่ง ตะแคงตื้นตาตื่นใจในความงามของเมืองนั้นเป็นอย่างมาก เดินชมเมืองอย่างเพลิดเพลินไม่ช้าไม่นานตะแคงก็มาหยุดยืนอยู่หน้าบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งสวยงามยิ่งนัก

การคมนาคม

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่ง มีกระต่ายนายหนึ่งเดินทางร่อนเร่กระเซอะกระเซิงเข้าไปในเมืองหลวงของในประเทศหนึ่ง ตะแคงตื้นตาตื่นใจในความงามของเมืองนั้นเป็นอย่างมาก เดินชมเมืองอย่างเพลิดเพลิน

ข้อความที่ 2 ...เดินต่อไปสักพักใหญ่ก็เดินมาถึงท่าเรือเห็นเรือกลไฟลำใหญ่ทอดสมอยู่ที่ท่า

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 1 ครั้ง

การทำมาหากิน

เดินทางมาถึงท่าเรือเห็นเรือกลไฟลำใหญ่ทอดสมอยู่ที่ท่า ในเรือนนั้นมีสินค้าอยู่ย่นาชนิด...

ฐานะทางเศรษฐกิจ

โธเอ๋ย คุณที่รันทานมีบ้านสวย มีเรือสินค้าใหญ่แต่กลับมีอันเป็นไปไม่ได้มีชีวิตอยู่ชื่นชมทรัพย์สมบัติของท่านเลย นี่แหละหนอนิจจัง เรายังโชคดียังมีชีวิตอยู่ดูโลกต่อไป ถึงเราจะยากจนไม่มีบ้านสวย ไม่ร่ำรวยอะไรกับเขา เราก็ได้สุขตามประสาของเรแล้ว

2. ความเชื่อ ด้านอันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 3 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ...เจ้าพระคุณเอ๋ย บ้านใครหนอช่างสวยงามอะไรอย่างนี้ เราตายแล้วเกิดใหม่ก็คงไม่มีวันมีบ้านสวยงามเช่นนี้แน่

ข้อความที่ 2 ...อูแม่เจ้าใครหนอ เป็นเจ้าของเรือลำนั้นช่างร่ำรวยเสียเป็นนักหนา เราตายแล้วเกิดใหม่คงไม่มีวันรวยได้อย่างนี้...

ข้อความที่ 3 ...แกได้ยีนสองสามคำนั้นซ้ำอีก ก็เข้าใจว่าคงเป็น ชื่อเจ้าของเรือนั้นจึงนึกว่าบุญอะไรของท่านหนอมีบ้านสวยงาม และมีเรือสินค้าใหญ่อย่างนี้

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมเกียรติยศหน้าตา จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย

อูแม่เจ้าใครหนอ เป็นเจ้าของเรือลำนั้น ช่างร่ำรวยเสียเป็นนักหนา เราตายแล้วเกิดใหม่คงไม่มีวันรวยได้อย่างนี้...

ค่านิยมเกียรติยศหน้าตา

ครูใหญ่เห็นขบวนแห่ศพมาตามถนน ดูท่าจะเป็นศพคนมั่งมี เพราะมีขบวนยี่ดยาว

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านขนบประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

แล้วตะแก็งเดินต่อไปอีกครูใหญ่เห็นขบวนแห่ศพมาตามถนน ดูท่าจะเป็นศพของคนมั่งมี

สรุปเรื่อง ควายเป็นที่พันบนไม่มี

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การแบ่งปันและเสียสละ จำนวน 1 ครั้ง

พระอิศวรได้สร้างควายและให้เลือกกินสิ่งใดก็ได้ตามต้องการ ดังข้อความ “พระอิศวร ได้สร้างควายขึ้นตัวหนึ่งและสั่งว่า ถ้าต้องการอะไรก็ขอให้ได้เพื่อจะได้กินเป็นอาหาร”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม
จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ควายใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา “ตนไม่กินข้าวเพราะใบคมมากกว่าหญ้า”

ข้อความที่ 2 พระอิศวรได้สร้างควายพร้อมทั้งมีอาหารให้ควาย “พระอิศวรได้สร้างควายขึ้นตัวหนึ่งและสั่งว่า ถ้าต้องการอะไรก็ขอให้ได้เพื่อจะได้กินเป็นอาหาร ควายก็บอกว่าต้องการกินหญ้าพระอิศวรก็ประทานหญ้าให้ หญ้าได้พรจากพระอิศวรว่าให้งอกได้ทุกสถานที่ไม่ต้องมีใครปลูกเพื่อเป็นอาหารของควาย”

2.2 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน จำนวน 1 ครั้ง

พระอิศวรได้วางแผนที่จะสร้างควายและอาหารไว้สำหรับให้ควายกิน ดังข้อความ “ พระอิศวรได้สร้างควายขึ้นตัวหนึ่งและสั่งว่า ถ้าต้องการอะไรก็ขอให้ได้เพื่อจะได้กินเป็นอาหาร ควายก็บอกว่าต้องการกินหญ้า พระอิศวรก็ประทานหญ้าให้ หญ้าได้พรจากพระอิศวรว่าให้งอก ได้ทุกสถานที่ไม่ต้องมีใครปลูกเพื่อเป็นอาหารของควาย”

2.3 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น จำนวน 1 ครั้ง

พระอิศวรให้สิทธิแก่ควายโดยเลือกอาหารตามความต้องการ ดังข้อความ “สั่งว่า ถ้าต้องการอะไรก็ขอให้ได้เพื่อจะได้กินเป็นอาหาร ควายก็บอกว่าต้องการกินหญ้าพระอิศวรก็ประทานหญ้าให้”

2.4 การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

ควายได้อธิบายชี้แจงให้พระอิศวรฟังว่าขอกินหญ้า ดังข้อความ “จึงขึ้นไปบอกพระอิศวรว่า ตนไม่กินข้าวเพราะใบคมมากกว่าหญ้า จะขอกินหญ้าอย่างเก่าอีกพระอิศวรก็ประทานหญ้าให้อีก ควายก็กินหญ้าเสมอมาทุกวันนี้”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ควายสมหวังในการขอกินข้าวตามที่ต้องการ ดังข้อความ “ เมื่อควายกินหญ้าอยู่นานก็ให้นึกเบื่อบังเอิญไปพบข้าวที่คนปลูกไว้ก็ลองกินดูรู้สึกอร่อย จึงขึ้นไปหาพระอิศวรบอกว่าตนอยากจะกินข้าวพระอิศวรก็ประทานข้าวให้อีก”

ข้อความที่ 2 ควายได้ขอกินหญ้าตามเดิมหลังจากเบื่อบังเอิญไปพบข้าวจึงไปขอพระอิศวรใหม่และควายก็สมหวังดังที่ขอ ดังข้อความ “เมื่อควายกินข้าวมานานเข้าก็เบื่อบ้าง และคิดถึงการกินหญ้าในครั้งก่อนก็อยากจะกินหญ้าอีก จึงขึ้นไปบอกพระอิศวรว่า ตนไม่กินข้าวเพราะใบคมมากกว่าหญ้า จะขอกินหญ้าอย่างเก่าอีกพระอิศวรก็ประทานหญ้าให้อีก”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 2 ครั้ง

การทำมาหากิน

ข้อความที่ 1 เมื่อควายกินหญ้าอยู่นานก็ให้นึกเบื่อบังเอิญไปพบข้าวที่คนปลูกไว้...

ข้อความที่ 2 ในวันหนึ่งไปพบข้าวของชาวนา ก็กินข้าวของชาวนา...

2. ความเชื่อ ด้านอันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 1 ครั้ง ความเชื่อภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ จำนวน 1 ครั้ง

ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา

ในวันหนึ่งไปพบข้าวของชาวนาก็ได้กินข้าวของชาวนา เมื่อชาวนาเห็นว่าควายกินข้าวของตนก็โมโหขึ้นไปฟ้องพระอิศวร พระอิศวรโกรธมากจึงตบเอาควายนั่น ฟันดำนบนร่วงออกหมดเหลือแต่ฟันด้านล่างมาจนกระทั่งทุกวันนี้ แล้วพระอิศวรจึงบอกให้ชาวนาเอาเชือกร้อยจุมูก แล้วล่ามมาจนทุกวันนี้

ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อโลกนี้พระอิศวรได้สร้างสัตว์ต่างๆ ให้อาศัยอยู่ในโลก พระอิศวรได้สร้างควายขึ้นตัวหนึ่ง... พระอิศวรประทานหญ้าให้ หญ้าได้พรจากพระอิศวรว่าให้งอกได้ทุกสถานที่... พระอิศวรประทานข้าวให้อีก

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมอำนาจ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมอำนาจ

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อโลกนี้พระอิศวรได้สร้างสัตว์ต่างๆ ให้อาศัยอยู่ในโลก พระอิศวรได้สร้างควายขึ้นตัวหนึ่ง... พระอิศวรประทานหญ้าให้ หญ้าได้พรจากพระอิศวรว่าให้งอกได้ทุกสถานที่... พระอิศวรประทานข้าวให้อีก

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ควายก็บอกว่าต้องการกินหญ้า พระอิศวรประทานหญ้าให้ หญ้าได้พรจากพระอิศวรว่าให้งอกได้ทุกสถานที่ที่ไม่ต้องมีใครปลูกเพื่อเป็นอาหารของควาย...

สรุปผลเรื่อง ชายสามโบสถ์หญิงสามผัว

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

หลวงนุ้ยไม่ได้ฆ่านกยูงของพระเจ้าแผ่นดินเพียงแต่ต้องการลองใจเมียและเพื่อนว่า มีความเห็นแก่ตัวดังคำโบราณว่าหรือเปล่าเท่านั้น เมื่อพระเจ้าแผ่นดินทราบจึงพระราชทานสิ่งของให้หลวงนุ้ย ดังข้อความ “พระเจ้าแผ่นดินได้ทรงทราบดังนั้น จึงพระราชทานสิ่งของเงินทองให้แก่หลวงนุ้ยเป็นจำนวนมาก ส่วนเมียสามผัวและเพื่อนชายสามโบสถ์นั้นก็เลิกรากันไป และหลวงนุ้ย ก็มีทรัพย์สมบัติเป็นมหาเศรษฐีมีเมียใหม่และก็ข้าทาสบริวารมากมาย ซึ่งมีความสุขกายสบายใจตลอดไป”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ จำนวน 4 ครั้ง

ข้อความที่ 1 พวกเสนาอำมาตย์ก็ได้ทำการจับกุมหลวงนุ้ยไปในพระราชวัง พระเจ้าแผ่นดินตรัสถามหลวงนุ้ยเพื่อฟังความคิดเห็นก่อน ดังข้อความ “ได้จับนกยูงได้และฆ่าตามข้อกล่าวหาหรือไม่ ”

ข้อความที่ 2 พระเจ้าแผ่นดินสั่งให้ประหารชีวิตหลวงนุ้ยให้ตายตามนกยูง หลวงนุ้ยได้กราบทูลว่า ถ้าจะตายก็ไม่เสียดายชีวิต แต่ขอให้พระเจ้าแผ่นดินเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวให้ใหม่ด้วย ดังข้อความ “ พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงให้ตามความประสงค์ ”

ข้อความที่ 3 หลวงนุ้ยยังได้ทูลขอพระเจ้าแผ่นดินว่า “ก่อนจะตายขอได้ให้ข้าพระพุทธเจ้าไปพบเพื่อนที่รักกันมาก พระเจ้าแผ่นดินก็ฟังความคิดเห็นและยินยอม ดังข้อความ “พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงยินยอมให้หลวงนุ้ยไปพบเพื่อนตามความประสงค์ที่ขออนุญาต ”

ข้อความที่ 4 เมื่อหลวงนุ้ยกลับถึงพระราชวังก็กราบทูลพระเจ้าแผ่นดินถึงความจริงทั้งหมด พระเจ้าแผ่นดินได้ฟังจึงพระราชทานสิ่งของให้หลวงนุ้ย ดังข้อความ “พระเจ้าแผ่นดิน ได้ทรงทราบดังนั้น จึงพระราชทานสิ่งของเงินทองให้แก่หลวงนุ้ยเป็นจำนวนมาก ”

2.2 การไม่ถือตนเป็นใหญ่ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 พระเจ้าแผ่นดินฟังความและปฏิบัติตามที่หลวงน่วยขอเป็นการไม่ถือตนเองเป็นใหญ่ ดังข้อความ “หลวงน่วยได้กราบทูลว่า ถ้าจะตายก็ไม่เสียดายชีวิต แต่ขอให้พระเจ้าแผ่นดินเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวให้ใหม่ด้วย พระเจ้าแผ่นดินก็ให้ตามประสงค์”

ข้อความที่ 2 พระเจ้าแผ่นดินฟังความและปฏิบัติตามที่หลวงน่วยขอเป็นการไม่ถือตนเองเป็นใหญ่ ดังข้อความ “ก่อนจะตายขอได้ให้ข้าพระพุทธเจ้าไปพบเพื่อนที่รักกันมาก”

2.3 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อหลวงน่วยได้ไปพบเพื่อนแล้วก็กลับพระราชวัง และได้กราบทูลพระเจ้าแผ่นดินดังข้อความ “นกยูงของพระองค์นั้นยังอยู่ ข้าพระพุทธเจ้าได้อาบน้ำและอาหารให้กินอย่างสมบูรณ์ แล้วนกยูงของพระองค์ไม่ตายตามคำกล่าวหาของเมีย เหตุที่ข้าพเจ้ารับและได้ถูกสั่งประหารชีวิตนั้น เนื่องจากข้าพระพุทธเจ้าจะลองใจเมียซึ่งมีผิวมาแล้วสามคนและเพื่อนซึ่งบวชพระมาแล้วสามโบสถ์ดูเพื่อทราบข้อเห็นใจเมียและเพื่อนแล้วในยามตกทุกข์ได้ยาก จะเห็นได้ว่าทั้งสองเป็นบุคคลที่เห็นแก่ได้และเห็นแก่ตัวมาก

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การอดทน อดกลั้น มั่นคงและการรอ จำนวน 1 ครั้ง

หลวงน่วยต้องการพิสูจน์ความจริงคดีคำโบราณที่ว่าชายสามโบสถ์หญิงสามผัว เป็นของต้องห้าม ไม่ให้คบค้าสมาคมด้วยจึงอดทน อดกลั้น มั่นคง และรอจนได้พบกับความจริง ดังข้อความ “เมียซึ่งมีผิวมาแล้วสามคน และเพื่อนซึ่งบวชพระมาแล้วสามโบสถ์ดูเพื่อทราบข้อเห็นใจเมียและเพื่อนแล้วในยามตกทุกข์ได้ยาก จะเห็นได้ว่าทั้งสองเป็นบุคคลที่เห็นแก่ได้และเห็นแก่ตัวมาก”

3.2 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 3 ครั้ง

ข้อความที่ 1 หลวงน่วยต้องพบกับความผิดหวังที่เมียไม่รักหลวงน่วยจริงเห็นแก่ได้ในเหตุการณ์ที่เสนาอำมาตย์ป่าวร้องว่าถ้าผู้ใดเห็นนกยูงหรือจันนกยูงได้จะเป็นหรือตายพระเจ้าแผ่นดินจะให้ทองเป็นรางวัลเท่าลูกฟัก นางหิตได้ยินดังนั้นก็คิดอยากจะได้ทองซึ่งมีน้ำหนักและใหญ่เท่าลูกฟัก จึงบอกเสนาอำมาตย์ ดังข้อความ “หลวงน่วยเป็นคนจันนกยูงได้และฆ่าตายแล้ว”

ข้อความที่ 2 หลวงน่วยต้องพบกับความผิดหวังที่เพื่อนที่เป็นชายสามโบสถ์ไม่รักหลวงน่วยจริงเห็นแก่ได้ในเหตุการณ์ที่หลวงน่วยไปพบเพื่อนนั้นได้ใส่เสื้อผ้าใหม่ที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้ ทั้งชุดและได้ไปบอกกับเพื่อนว่าพระเจ้าแผ่นดินทรงตัดสินให้ประหารชีวิต เพื่อน ที่เป็นชายสามโบสถ์ได้ฟังจึงขอเสื้อผ้ากับหลวงน่วย ดังข้อความ “เพื่อนจะตายแล้ว เครื่องแต่งตัวของเพื่อนยังใหม่อยู่ ถ้าถูกตัดคอเสื้อผ้าเหล่านี้จะเปื้อนเลือด จึงขอเสื้อผ้าที่ใส่อยู่ให้แก่เราเถิด”

ข้อความที่ 3 หลังจากที่พระเจ้าแผ่นดินได้ทราบความจริง จึงพระราชทานสิ่งของเงินทองให้แก่หลวงน่วยเป็นจำนวนมาก ต่อจากนั้นหลวงน่วยก็พบกับความสมหวัง ดังข้อความ “หลวงน่วยก็มีทรัพย์สมบัติเป็นมหาเศรษฐีมีเมียใหม่และก็มีข้าทาสบริวารมากมาย ซึ่งมีความสุขกายสบายใจตลอดไป”

3.3 การพัฒนาการปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จำนวน 1 ครั้ง

หลังจากที่หลวงนุ้ยได้ลองใจเมียและเพื่อนจนรู้ความจริงแล้วว่าทั้งสองคนไม่จริงใจมีแต่ความเห็นแก่ตัว แต่หลวงนุ้ยก็ไม่ได้ทำร้ายคนทั้งสอง เพียงแค่ต่างคนต่างอยู่ ดังข้อความ “ส่วนเมียสามผัวและเพื่อนชายสามโบสถ์นั้นก็เลิกรากันไปและหลวงนุ้ยก็มีทรัพย์สมบัติเป็นมหาเศรษฐี มีเมียใหม่และก็ข้าทาสบริวารมากมาย ซึ่งมีความสุขกายสบายใจตลอดไป”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 3 ครั้ง

ข้อความที่ 1 เมื่อลาสิขาบทแล้วชาวบ้านละแวกนั้นจึงเรียกพระนุ้ยว่าหลวงนุ้ย

ข้อความที่ 2 หลวงนุ้ยนั้นมีที่พักอยู่ใกล้กับตัวเมือง...

ข้อความที่ 3 อยู่มาวันหนึ่งนกยูงของพระเจ้าแผ่นดินบินข้ามกำแพงวังมากินข้าวเปลือก

ในยัง

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 1 ครั้ง

การทำมาหากิน

หลวงนุ้ยนั้นมีที่พักอยู่ใกล้กับตัวเมืองมีอาชีพในการทำนา

ฐานะทางเศรษฐกิจ

หลวงนุ้ยก็มีทรัพย์สมบัติเป็นมหาเศรษฐีมีเมียใหม่และก็ข้าทาสบริวารมากมาย ซึ่งมีความสุขกายสบายใจ

2. ความเชื่อ ด้านอันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 2 ครั้ง

ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา

ข้อความที่ 1 ในการบวชนานนั้นเองจึงเป็นพระที่สนใจในคติโบราณที่ว่าชายสามโบสถ์

หญิงสามผัว เป็นของต้องห้าม ไม่ให้คบค้าสมาคมด้วย

ข้อความที่ 2 ...เหตุที่ข้าพเจ้ารับและได้ถูกสั่งประหารชีวิตนั้นเนื่องจากข้าพระพุทธเจ้าจะลองใจเมีย ซึ่งมีผัวมาแล้วสามคนและเพื่อนซึ่งบวชพระมาแล้วสามโบสถ์ดู เมื่อทราบความคิดเห็นจากเมียและเพื่อนแล้วในยามตกทุกข์ได้ยาก จะเห็นได้ว่าทั้งสองบุคคลเป็นคนเห็นแก่ได้และเห็นแก่ตัวมาก...

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย จำนวน 2 ครั้ง ค่านิยมอำนาจ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความซื่อสัตย์ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 3 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 2 ครั้ง

ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย

ข้อความที่ 1 “ถ้าผู้ใดเห็นนกยูงได้จะเป็นหรือตายพระเจ้าแผ่นดินจะให้ทองเป็นรางวัลเท่าลูกฟัก” ฝ่ายนางหิตเมียรของหลวงนุ้ยเมื่อได้ยินดังนั้นก็คิดอยากจะได้ทอง ซึ่งมีน้ำหนักและใหญ่เท่าลูกฟักตามเสนาอำมาตย์ปาวร้อง

ข้อความที่ 2 ...หลวงนุ้ยก็มีทรัพย์สมบัติเป็นมหาเศรษฐีมีเมียใหม่และข้าทาสบริวารมากมาย มีความสุขกายสบายใจตลอดไป

ค่านิยมอำนาจ

เมื่อพระเจ้าแผ่นดินตรัสถามหลวงนุ้ยว่า ได้จับนกยูงได้และว่าตามข้อกล่าวหาหรือไม่ ฝ่ายหลวงนุ้ยกราบทูลว่า เป็นความจริง พระเจ้าแผ่นดินซึ่งสั่งประหารชีวิตให้ตายตามนกยูง...

ค่านิยมความซื่อสัตย์

เมื่อพระเจ้าแผ่นดินตรัสถามหลวงนุ้ยว่า ได้จับนกยูงไว้แล้วมาตามข้อกล่าวหาใช่หรือไม่ ฝ่ายหลวงนุ้ยตอบว่าเป็นความจริง...

ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีชายคนหนึ่งชื่อว่านุ้ย เป็นบุคคลที่บวชมานาน ชาวบ้าน เรียกว่าหลวงนุ้ย

ข้อความที่ 2 ...เหตุที่ต้องลาสิกขาบท เนื่องจากต้องการที่จะไปทดสอบของต้องห้ามครบตามคำโบราณว่า “ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว” อาจารย์ก็ไม่ขัดข้องแล้วทำการลาสิกขาบทให้

ข้อความที่ 3 ...เหตุที่ข้าพเจ้ารับและได้ถูกสั่งให้ประหารชีวิตนั้นเนื่องจากข้าพเจ้าจะลงใจเมียซึ่งมีผัวมาแล้วสามคนและเพื่อนซึ่งบวชเป็นพระมาแล้วสามโบสถ์ดูเพื่อทราบข้อเท็จจริงและเพื่อนแล้วในยามตกทุกข์ได้ยาก จะเห็นได้ว่าทั้งสองบุคคลเห็นแก่ได้และเห็นแก่ตัวมาก “พระเจ้าแผ่นดินได้ทรงทราบดังนั้น จึงพระราชทานสิ่งของเงินทองให้แก่หลวงนุ้ยเป็นจำนวนมาก”

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ข้อความที่ 1 ...หลวงนุ้ยได้กราบทูลว่า ถ้าจะตายก็ไม่เสียดายชีวิต แต่ขอให้พระเจ้าแผ่นดินเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวให้ใหม่ด้วย พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงให้ตามความประสงค์ และหลวงนุ้ยได้ทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า “ก่อนจะตายขอให้ข้าพเจ้าได้ไปพบเพื่อนที่รักกันมาก” พระเจ้าแผ่นดินทรงยินยอมให้หลวงนุ้ยไปพบเพื่อนตามความประสงค์ที่ขออนุญาต

ข้อความที่ 2 ...พระเจ้าแผ่นดินได้ทราบดังนั้นจึงพระราชทานสิ่งของเงินทองให้กับหลวงนุ้ยเป็นจำนวนมาก...

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านขนบประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

หลวงนุ้ย จึงทำการจับนกยูงได้จึงจับขังไว้ในขังแล้วทำการเชือดคอไก่ตัวเมียลงน้ำ ร้อนถอนขนไก่เสร็จแล้วก็โยนขึ้นไปบนบ้านให้เมียพร้อมกับพูดว่า “น้องเอานกยูงตัวนี้แ่งให้กินกันมื้อเย็นนี้ แล้วน้องอย่าบอกใครว่าพี่จับนกยูงได้

สรุปเรื่อง ดอกไม้ที่ไม่สวย

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ จำนวน 1 ครั้ง

สามีภรรยาคนหนึ่งไปเที่ยวป่า ผู้เป็นภรรยาได้เลือกเก็บแต่ดอกไม้ที่สวยงาม ส่วนสามีเลือกเก็บแต่ดอกไม้ที่ไม่สวย ดังข้อความ “แม้มันจะไม่สวย แต่กลิ่นของมันหอมจับใจเหลือเกินฉันจึงเก็บไว้”

1.2 การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

ภรรยาบอกให้สามีทิ้งดอกไม้ที่ไม่สวยไปเสีย แต่ก่อนที่จะทิ้งสามีได้บอกกับภรรยา ดังข้อความ “จะให้ทิ้งก็ได้ แต่ก่อนจะทิ้งก็ขอให้ภรรยาดมเสียก่อน” พอภรรยาได้ดมกลิ่นดอกไม้สวยที่ตนเก็บมานั้นทิ้ง และเก็บเอาดอกไม้ที่ไม่สวยนั้นไว้แทน แล้วบอกกับสามีว่า “แม้มันจะไม่สวย แต่กลิ่นของมันหอมจับใจเหลือเกินฉันจึงเก็บไว้”

2. ความมีเหตุผล

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

ภรรยาบอกให้สามีทิ้งดอกไม้ที่ไม่สวยไปเสีย แต่ก่อนที่จะทิ้งสามีได้บอกกับภรรยา ดังข้อความ “จะให้ทิ้งก็ได้ แต่ก่อนจะทิ้งก็ขอให้ภรรยาดมเสียก่อน” พอภรรยาได้ดมกลิ่นดอกไม้สวยที่ตนเก็บมานั้นทิ้ง และเก็บเอาดอกไม้ที่ไม่สวยนั้นไว้แทน

2.2 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

ภรรยาบอกให้สามีทิ้งดอกไม้ที่ไม่สวยไปเสีย แต่ก่อนที่จะทิ้งสามีได้บอกกับภรรยา ดังข้อความ “จะให้ทิ้งก็ได้แต่ก่อนจะทิ้งก็ขอให้ภรรยาดมเสียก่อน” พอภรรยาได้ดมกลิ่นดอกไม้สวยที่ตนเก็บมานั้นทิ้งและเก็บเอาดอกไม้ที่ไม่สวยนั้นไว้แทน แล้วบอกกับสามีว่า “แม้มันจะไม่สวยแต่กลิ่นของมันหอมจับใจเหลือเกินฉันจึงเก็บไว้”

2.3 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จำนวน 1 ครั้ง

ตอนสุดท้ายภรรยาบอกกับสามี ดังข้อความ “แม้มันจะไม่สวยแต่กลิ่นของมันหอมจับใจเหลือเกินฉันจึงเก็บไว้”

วิถีชีวิตทางสังคม

1 .ความเป็นอยู่ ได้แก่

สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อสามีภรรยาไปเที่ยวป่า

2. ด้านค่านิยม ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

สามีจึงบอกว่าจะให้ทิ้งก็ได้ แต่ก่อนจะทิ้งก็ขอให้ภรรยาดมเสียก่อน พอภรรยาได้ดมกลิ่นดอกไม้สวยที่ตนเก็บมานั้นทิ้ง และเก็บเอาดอกไม้ที่ไม่สวยนั้นไว้แทน

3. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านขนบประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

สามีบอกว่าจะให้ทั้งก็ได้ แต่ก่อนจะทั้งก็ขอให้ภรรยาต้มเสียก่อน พอภรรยาได้ต้มกลับโยน
ดอกไม้สวยที่ตนเก็บมานั้นทั้ง

สรุปเรื่องต้นท้ายหมี่

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

ขณะที่ชายชาวไร่ที่กำลังต้นท้ายหมี่อยู่นั้น และก็เริ่มอ่อนกำลังลง เหยียญบาทในพง
ของชาวไร่ก็ตกหลายอัน พอดีกับชายหนุ่มคนหนึ่งเดินมาพบเข้าก็หยุดดู แล้วถามว่าลุงทำอะไร
จากนั้นชายชาวไร่ตอบ ดังข้อความ “ฉันต้นท้ายหมี่เอาเงิน ชายหนุ่มมองเห็นเหยียญตกอยู่หลายอัน
ก็เชื่อ จึงพูดว่า ให้ฉันต้นเอาบ้างซี ชายชาวไร่ตอบว่า ดีซีเชิญเลย” ชายชาวไร่ผล่ออกก้มลงเก็บ
เงินของตน เก็บจอบมีด ออกเดินทางไปที่

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สถาปัตยกรรมศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 1 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 1 ครั้ง
ด้านการคมนาคม จำนวน 2 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

วันหนึ่งหัวหน้าครอบครัวออกจากบ้านเวลาเข้าไปทำไร่แบกจอบถือมีดเดินผ่านป่าและภูเขา

ด้านการตั้งบ้านเรือน

วันหนึ่งหัวหน้าครอบครัวออกจากบ้านเวลาเข้าไปทำไร่แบกจอบถือมีดเดินผ่านป่าและภูเขา

ด้านการคมนาคม

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งหัวหน้าครอบครัวออกจากบ้านเวลาเข้าไปทำไร่ แบกจอบถือมีด
เดินผ่านป่าและภูเขา

ข้อความที่ 2 ชายชาวไร่เดินมาพบหมี่มุดตัวอยู่ในโพรง.....

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 2 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งหัวหน้าครอบครัวออกจากบ้านเวลาเข้าไปทำไร่

ข้อความที่ 2 ชายชาวไร่เดินมาพบหมี่มุดตัวอยู่ในโพรงก็นึกดีใจคิดว่า “ดีหมี่”

ราคาแพง จึงวางจอบมีด วิ่งเข้าไปต้นท้ายหมี่หวังจะให้ตายคาโพรงเพื่อเอา “ดี”

2. ด้านค่านิยม ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

พอดีกับชายหนุ่มคนหนึ่งเดินมาพบเข้าก็หยุดดูถามว่า ลุงทำอะไร ชายชาวไร่ตอบว่า ฉันดันทำยหมีเอาเงินชายหนุ่มมองเห็นเหรียญตกอยู่หลายอันก็เชื่อ จึงพูดว่าให้ฉันดันเอาบ้างซี ชายชาวไร่ตอบว่า ดีซีเชิญเลย

สรุปเรื่อง ตับเดียวตายเจ็ด

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การพึงตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

ตอนบรรยายถึงลักษณะของตัวละครในเรื่องทำให้ทราบว่าตัวละครมีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร ดังข้อความ มีชายช่างไม้คนหนึ่ง ตื่นเช้าก็ล้างหน้าล้างตาแปรงฟันเสร็จเรียบร้อยแล้วหยิบเครื่องมือช่างไม้พร้อมด้วยผ้าขาวม้า 1 ผืน ออกจากบ้านไปทำงานเฟอร์นิเจอร์ของตน

1.2 การแบ่งปันและเสียสละ จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อชายช่างไม้ปราบยักษ์ได้พระราชาก็แบ่งราชสมบัติให้ ดังข้อความ พระราชาได้เสด็จมาดูเห็นยักษ์ทั้งคู่นอนตายอยู่ เห็นว่าเป็นจริงก็เลยมอบทรัพย์สินราชสมบัติให้ครึ่งหนึ่งตามที่ได้พูดไว้

1.3 การซื้อสัตย์สุจริต จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อชายช่างไม้สามารถปราบยักษ์ได้ พระราชาก็ทำตามสัญญาที่กล่าวไว้ คือ มอบทรัพย์สินราชสมบัติให้ ดังข้อความ พระราชาได้เสด็จมาดูเห็นยักษ์ทั้งคู่นอนตายอยู่ เห็นว่าเป็นจริงก็เลยมอบทรัพย์สินราชสมบัติให้ครึ่งหนึ่งตามที่ได้พูดไว้

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

ชายช่างไม้คิดหาช่องทางที่จะกำจัดยักษ์ 2 ตนโดยใช้สติปัญญาคิดหาวิธี ดังข้อความ “เมื่อนึกได้เลยคว้าลูกหินขึ้นมาห่อผ้าขาวม้าแล้วป็นต้นไม้ หาที่กำบังเหมาะเจาะแล้ว ก็แก้ห่อลูกหินออกแล้วหยิบขึ้นมา 2 ก้อน ขว้างไปที่หัวยักษ์ตนที่หนึ่งถูกแสกหน้า หยิบก้อนหินก้อนที่ 2 ขว้างไปถูกตนที่ 2 ตรงกกหู ยักษ์ตื่นขึ้นมาพร้อมกัน ยักษ์ตนที่ 1 ว่า สหายทำไมตีหัวเรา ยักษ์ตนที่ 2 ก็ว่า ทำไมสหายตีหัวเรา เลี้ยงกันไปเลี้ยงกันมากก็เกิดอาการต่อสู้และตีกันจนยักษ์สองตนก็ตาย”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อชายช่างไม้ตัดสินใจที่จะอาสาเข้าไปปราบยักษ์ ชายช่างไม้ก็เข้าไปสมัครฟังเรื่องราวทั้งหมดจากพระราชาก็คิดหาวิธีอย่างรอบคอบ ดังข้อความ “ชายช่างไม้ก็เข้าไปสมัคร พระราชารับไว้และได้เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง มียักษ์ 2 ตนเป็นตัวผู้ทั้งคู่ มาจับคนในเมืองกิน พลเมืองล้มหายตายจากไปมาก มีคนสมัครหลายคน แต่ถูกยักษ์กินเป็นอาหาร บัดนี้เจ้ามาสมัครหรือมีความสามารถก็อยากใคร่ให้ลองดู”

2.3 การไม่ถือตนเป็นใหญ่ จำนวน 1 ครั้ง

ถึงแม้ว่าจะเป็นพระราชาก็ไม่ได้ถือตน หรือใช้อำนาจ ดังข้อความ “เมื่อช่างไม้เข้าไปสมัครอาสาปราบยักษ์ พระราชาก็รับไว้ และได้เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง มียักษ์ 2 ตนเป็นตัวผู้ทั้งคู่ มาจับคนในเมืองกิน พลเมืองล้มหายตายจากไปมาก มีคนสมัครหลายคน แต่ถูกยักษ์ กินเป็นอาหาร บัดนี้เจ้ามาสมัครหรือมีความสามารถก็อย่าใคร่ให้ลองดู ช่างไม้ไม่รับพระราชโองการ”

2.4 การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่

จำนวน 1 ครั้ง

พระราชายอมสละราชสมบัติครึ่งหนึ่งต่อผู้ที่สามารถปราบยักษ์ได้ เพื่อความสงบสุขของพสกนิกร ดังข้อความ “เมื่อช่างไม้เดินทางไปเมืองหนึ่งเห็นประกาศติดไว้ที่หน้าเมืองว่า หากผู้ใดจับยักษ์ได้จะมีรางวัลให้ คือ แบ่งราชสมบัติให้ครึ่งหนึ่ง”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การไม่ประมาท จำนวน 1 ครั้ง

การไม่ประมาทจากเรื่อง ตับเตี้ยตายเจ็ด ปราบภูตตอนที่ช่างไม้คิดหาวิธีปราบยักษ์ ดังข้อความ “ช่างไม้จึงคิดหาช่องทางที่จะกำจัดยักษ์ 2 ตนนั้นให้ได้ เมื่อนึกได้เลยคว้าลูกหินขึ้นมา ห่อผ้าขาวม้าแล้วปีนต้นไม้ หาที่กำบังเหมาะเจาะแล้วก็แก้ออกแล้วหยิบขึ้นมา 2 ก้อน ข้างไปที่ห้วยยักษ์ตนที่หนึ่งถูกแสงหน้า หยิบก้อนหินก้อนที่ 2 ข้างไปถูกตนที่ 2 ตรงกกหู”

3.2 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

การรู้จักผิดหวังและสมหวังจากเรื่อง ตับเตี้ยตายเจ็ด ปราบภูตเฉพาะความสมหวัง ดังข้อความ “พอยักษ์ตาย ช่างไม้ก็เข้าไปในเมืองทูลพระราชโองการให้มาดูศพยักษ์ทั้งสองตน พระราชาได้เสด็จมาดูเห็นยักษ์ทั้งคู่นอนตายอยู่ เห็นว่าเป็นจริงก็เลยมอบทรัพย์สินราชสมบัติให้ครึ่งหนึ่งตามที่ได้พูดไว้ ช่างไม้ก็มีความสุขตลอดตั้งแต่นั้นมา”

3.3 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ จำนวน 1 ครั้ง

ช่างไม้คิดหาวิธีปราบยักษ์อย่างมีสติ ดังข้อความ “ช่างไม้จึงคิดหาช่องทาง ที่จะกำจัดยักษ์ 2 ตนนั้นให้ได้ เมื่อนึกได้เลยคว้าลูกหินขึ้นมา ห่อผ้าขาวม้าแล้วปีนต้นไม้ หาที่กำบังเหมาะเจาะแล้วก็แก้ออกแล้วหยิบขึ้นมา 2 ก้อน ข้างไปที่ห้วยยักษ์ตนที่หนึ่งถูกแสงหน้า หยิบก้อนหินก้อนที่ 2 ข้างไปถูกตนที่ 2 ตรงกกหู”

3.4 การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้ จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อช่างไม้ไม่สามารถปราบยักษ์ได้ พระราชาก็ทำตามสัญญาที่กล่าวไว้ คือ มอบทรัพย์สินราชสมบัติให้ ดังข้อความ “พระราชาได้เสด็จมาดูเห็นยักษ์ทั้งคู่นอนตายอยู่ เห็นว่าเป็นจริงก็เลยมอบทรัพย์สินราชสมบัติให้ครึ่งหนึ่งตามที่ได้พูดไว้”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 1 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 2 ครั้ง ด้านภูมิประเทศ

ชายช่างไม้รับพระราชโองการเสร็จแล้วก็มุ่งเข้าสู่ป่าเที่ยวสับหาไม้ 2 ตนขณะนั้นเป็นเวลาเที่ยงก็ได้พบยักษ์ 2 ตน กำลังนอนหลับอยู่ใต้ต้นไทรข้างลำธารในป่าใกล้กับเมืองนั้น

ด้านการตั้งบ้านเรือน

ข้อความที่ 1 ออกจากบ้านไปทำงานเฟอร์นิเจอร์ของตน ขณะกำลังไสกบไม้อยู่นั้นมีคนมาร้องขายดั่งเมที่หน้าบ้านที่ทำงาน

ข้อความที่ 2 ช่างไม้เขียนป้ายที่หน้าอกว่าดับเดียวตายเจ็ดแล้วออกเดินทางไปยังเมืองต่างๆ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

มีช่างไม้คนหนึ่งตื่นเช้าก็ล้างหน้าล้างตาแปรงฟันเสร็จเรียบร้อยแล้วหยิบเครื่องมือช่างไม้พร้อมด้วยผ้าขาวม้า ๑ ผืนออกจากบ้านไปทำงานเฟอร์นิเจอร์ของตน ขณะกำลังไสกบไม้อยู่นั้นมีคนมาร้องขายดั่งเมที่หน้าบ้านที่ทำงาน

2. ความเชื่อ ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ จำนวน 1 ครั้ง

ความเชื่อ เรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

มียักษ์ 2 ตนเป็นหัวหน้าทั้งคู่ มาจับคนในเมืองกิน พลเมืองล้มหายตายจากไปมากมีคนสมัครหลายคนแต่ถูกยักษ์กินเป็นอาหาร

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมการให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล จำนวน 2 ครั้ง

ค่านิยมด้านความซื่อสัตย์

พระราชินีได้เสด็จมาดูเห็นยักษ์ทั้งคู่นอนหงายอยู่เห็นว่าเป็นจริงก็เลยมอบทรัพย์สินราชสมบัติให้ครึ่งหนึ่งตามที่พูดไว้

ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

ชายช่างไม้จึงคิดหาช่องทางที่จะกำจัดยักษ์ ๒ ตนนั้นให้ได้ เมื่อนึกได้เลยคว่ำลูกหินขึ้นมาห่อผ้าขาวม้าแล้วปีนต้นไม้หาที่กำบังเหมาะเจาะ.....พอยักษ์ตาย ชายช่างไม้ก็เข้าไปในเมืองทูลพระราชินีมาดูศพยักษ์ทั้งสองตน พระราชินีได้เสด็จมาดูเห็นยักษ์ทั้งคู่นอนตายอยู่เห็นว่าเป็นจริงก็เลยมอบทรัพย์สินราชสมบัติให้ครึ่งหนึ่งตามที่พูดไว้ ชายช่างไม้ก็มีความสุขตลอดตั้งแต่นั้นมา

ค่านิยมการให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

ข้อความที่ 1 ชายช่างไม้ฉวยผ้าขาวม้ามาพับแล้วตีไปที่กลุ่มแมลงวันทีเดียวตายเจ็ดตัว จากนั้นก็เลิกทำ ช่างไม้เขียนป้ายที่หน้าอกว่าดับเดียวตายเจ็ด แล้วออกเดินทางไปยังเมืองต่างๆ

ข้อความที่ 2 ต่อจากนั้นชายช่างไม้ก็เข้าไปสมัคร พระราชารับไว้และได้เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง มียักษ์ 2 คนเป็นตัวผู้ทั้งคู่ มาจับคนในเมืองกิน พลเมืองล้มหายตายจากไปมากมีคนมาสมัครหลายคน แต่ถูกยักษ์กินเป็นอาหาร บัดนี้เจ้ามาสมัครหรือมีความสามารถก็อยากใครให้ลองดู ชายช่างไม้รับพระราชโองการ

สรุปเรื่อง ตาดีกับยายตัน

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

ตาดีกับยายตันแต่งงานอยู่กินด้วยกัน ลูกก็ไม่มี ตลอดเวลาที่อยู่กินด้วยกันมา ยายตัน จะทำทุกสิ่งทุกอย่างตรงข้ามกันที่ตาว่าเสมอมา ส่วนตาดีนั้นเมื่ออยู่กินกันมานาน ๆ แกก็รู้ว่าควรจะทำอย่างไรถึงจะได้อย่างที่ตนต้องการ ดังข้อความ

ตาดี “วันนี้ยายอย่าหุงข้าวมากแหละน้องไม่ยากที่(ไม่หิว)”

ยายตัน ข้า ๆ จะหุงให้มาก ข้า ๆ หุงให้มากยายก็จะหุงเสียเต็มหม้อ

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

เนื่องจากยายตันแกไม่ฟังตาดีเลยแกพยายามดันของแกสมซื้อตลอดมา ส่วนตานั่น เมื่ออยู่กินกันมานาน ๆ แกก็รู้ว่าควรจะทำอย่างไร ดังข้อความ

วันใดแกต้องการข้าวมาก ๆ แกก็จะบอกว่า

ตาดี “วันนี้ไม่ต้องหุงข้าวมากหรอกเพราะไม่ยากกิน”

ยายตัน ข้า ๆ จะหุงให้มาก ข้า ๆ หุงให้มาก

ถ้าวันไหนแกต้องการอะไร แกก็บอกว่าไม่ต้องการ ยายตันผู้เป็นเมียก็จะพยายามหามาให้เสมอ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

ตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกันมาจนแก่เฒ่า ยายตันมักทำทุกสิ่งทุกอย่างสวนทางกับตาดีเสมอ ดังนั้นตาดีจึงคิดวางแผนกำจัดยายตัน ดังข้อความ

ตาดี “อย่าเดินเรียบเหวแรงนัก มันอาจตกลงไป”

ยายตัน “ข้าจะเดิน ข้าจะเดินหล่นพ้นไปในเหว ตายเสียนั่นแหละ”

แล้วยายก็เดินเลียบปากเหวจนกระทั่งตกลงไปในเหวตาย

สมความตั้งใจของตาดี

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

สถาปณิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 2 ครั้ง ด้านการคมนาคม จำนวน 2 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 ตาดี “วันนี้ข้าฯ จะไปบนควน น่องอย่าไปเลย”

ข้อความที่ 2 ตาดี “อย่าเดินเรียบเหวแรงนัก มันอาจตกลงไป

ด้านการคมนาคม

ข้อความที่ 1 แล้วยายก็คว่ำกระสอบใบหนึ่ง เดินตามหลังตาเรื่อยๆจนไปพบกองหิน
เข้ากองหนึ่ง

ข้อความที่ 2 ตาดี “ ข้าจะเดิน ข้าจะเดินหล่นพ้นไปในเหว ตายเสีย จันแหละ

2. ความเชื่อ ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 1 ครั้ง

ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา

ตาดี “อย่าเดินเรียบเหวแรงนัก มันอาจตกลงไป”

ยายตัน “ข้าจะเดิน ข้าจะเดินหล่นพ้นไปในเหวตายเสียจันแหละ แล้วยายก็เดิน
เลียบปากเหวจนกระทั่งตกลงในเหวตายสมความตั้งใจของตาดี

3. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านธรรมเนียมประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

ตาดี “วันนี้ยายหุงข้าวมากแหละไม่อยากที่(ไม่หิว)”

ยายตัน “ข้าฯ จะหุงให้มาก ข้าฯ หุงให้มาก...

สรุปเรื่อง ตาหนูกราน

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

ตาหนูกรานกลับถึงบ้านด้วยความปลอดภัยก็เพราะ ดังข้อความ “พอดีกับที่คนใหญ่ ตบุดออกมา
ตาหนูกรานแกก็ว่า “เออ ได้ลมแล้ว” จึงกางใบสำเภาทันที เรือสำเภาก็ออก เล่นฉิว
ไปตามแรงตดของคนใหญ่ในที่สุด ตาหนูกรานแกก็ถึงบ้านด้วยความปลอดภัย”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

พวกคนจีนได้ฟังตาหนูกรานเล่าเรื่องที่ตนติดนภมอจึงได้ ทำให้พวกคนจีน
ยกย่องและยกให้เป็นนายเรือ ดังข้อความ “พวกคนจีนก็บอกว่าเก่ง จึงยกให้เป็นนายเรือ”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

ตาหนูกรานสงสัยว่าแกมาติดอยู่ที่ไหน หลังจากทีคนใหญ่กินผักบั้งที่มีเรือสำเภาและตาหนูกราน
ติดเข้าไปด้วย และคนใหญ่ก็มีความรู้สึกว่ามีบางสิ่งบางอย่างติดคอ จึงล้วงออกมาแล้วทิ้งไปในใต้ถุน

บ้าน ก็พอดีคนใหญ่เอี้ยวลงมาตาหนูกรานแกก็ว่า “เออ ได้น้ำแล้วแต่ยังไม่มีลม” ก็มีความหวังว่าเรือจะแล่นได้ถ้ามีลม และพอดีกับที่คนใหญ่ตบุดออกมา ดังข้อความ ตาหนูกรานแกก็ว่า “เออ ได้ลมแล้ว” จึงกางใบสำเภาทันที เรือสำเภาก็ออกแล่นฉิวไปตามแรงตดของคนใหญ่ในที่สุดทำให้ตาหนูกรานสมหวัง กลับถึงบ้านด้วยความปลอดภัย

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 4 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 2 ครั้ง ด้านการคมนาคม จำนวน 2 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 ตาหนูกรานก็เดินต่อไปโดยไม่สนใจกับเสียงที่ได้ยิน นกร้องคงเดินออกไปจนออกทุ่งแล้ว

ข้อความที่ 2 เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ยกปิ่นขึ้นแบก ปิ่นก็ถีบอีกทำให้ตาหนูกรานกระเด็นไปตกที่ในป่าแห่งหนึ่ง

ข้อความที่ 3 ตาหนูกรานก็เล่นเรือไปในทะเลไปเจอเกาะเข้า

ข้อความที่ 4 ตะมกัด้้นจึงทำให้เกิดคลื่นใหญ่พัดเอาสำเภากระเด็นไปเมืองคนใหญ่ เมืองที่มีคนตัวใหญ่มากและได้ตกในหนองน้ำเข้า

ด้านการตั้งบ้านเรือน

ข้อความที่ 1 ตะมกัด้้นจึงทำให้เกิดคลื่นใหญ่พัดเอาสำเภากระเด็นไปเมืองคนใหญ่

ข้อความที่ 2 เมื่อคนใหญ่กินผักบุงเข้าไปก็รู้สึกว่ามีบางสิ่งบางอย่างติดคอ จึงล้วงออกมาแล้วทิ้งลงไปได้ถุนบ้าน

ด้านการคมนาคม

ข้อความที่ 1 ตาหนูกรานก็เดินต่อไปโดยไม่ใส่ใจกับเสียงที่ได้ยิน คงเดินออกไปจนออกทุ่งแล้ว

ข้อความที่ 2 ตาหนูกรานก็เล่นเรือไปในทะเลไปเจอเกาะเข้า

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 4 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งตาหนูกรานได้ออกไปยังแรด

ข้อความที่ 2 ฝ่ายตาหนูกรานเมื่อเห็นนกหมอลิงก็เอาคันสุมติดไปที่ ยังผลให้นกตาย ตาหนูกรานจึงถอนขนลงไฟเกลี้ยงแล้วผ่าท้อง ก็เจอปลากะพง แล้วจึงผ่าท้องปลากะพงอีก

ข้อความที่ 3 ที่เกาะนี้มีนอแรด งาช้าง เขากวาง เขาเก้ง มากมาย ซึ่งตะมกัด้้นใหญ่นำมากินแล้วทิ้งกระดูกพวกนั้นไว้

ข้อความที่ 4 เรือก็ยังคงแล่นอยู่ ก็ได้หล่นเข้าไปติดในต้นผักบุ้งที่คนใหญ่เตี้ยยอไว้ เรือของ ตาหนูกรานก็ได้ติดอยู่ที่ต้นผักบุ้งจนเย็น คนใหญ่ได้มาเก็บผักบุ้งไปแกง

2. ความเชื่อ ความเชื่อความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ จำนวน 8 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ได้ไปเจอกับค่าง ค่างร้องขึ้นว่า “ตัดด้านท่าทอง ตักด้านท่าทอง”

ข้อความที่ 2 นกยางเขนร้องว่า “ดินหูเปียกหมด ดินหูเปียกหมด”

ข้อความที่ 3 นกต้อยตีวีตร้องว่า “เปียกก็ติด เปียกก็ติด”

ข้อความที่ 4 ปืนของตาหนูกรานจึงถีบ ตาหนูกรานกระเด็นไป ๗ ลูกเขา

ข้อความที่ 5 ฝ่ายตาหนูกรานเมื่อเห็นนกหมอลิ่งก็เอาคันสุมติดไปทันทียังผลให้นกตาย ตาหนูกรานจึงถอนขนนก ลงไฟเกลี้ยงแล้วผ่าท้อง ก็เจอเข้ากับปลากะพง แล้งจึงผ่าท้องปลากะพงอีกก็เจอเรือสำเภาก็มีพวกคนจีนกำลังเล่นไฟกันอยู่

ข้อความที่ 6 ก็ได้มีปูใหญ่ขึ้นจากรู คอยอ้าก้ามจับเหยื่อแต่เรือสำเภาก็ผ่านก้ามปูไปได้

ข้อความที่ 7 คนใหญ่ได้มาเก็บผักบุ้งไปแกง ตาหนูกรานและเรือสำเภาก็ติดไปด้วยจึงถูกแกง เมื่อคนใหญ่กินผักบุ้งเข้าไปรู้สึกว่ามีบางสิ่งบางอย่างติดคอ จึงล้วงออกมาแล้วทิ้งลงไปได้ถุนบ้าน..

ข้อความที่ 8 ก็พอดีคนใหญ่เยี่ยวลงมาตาหนูกรานแกกคิดว่า “เออ ได้น้ำแล้ว แต่ยังไม่มิลม” “พอดีกับคนใหญ่ตปุดออกมา ตาหนูกรานแกกคิดว่า “เออ ได้ลมแล้ว” จึงกางใบสำเภาทันที เรือสำเภาก็ออกเล่นฉิวไปตามแรงตดของคนใหญ่ในที่สุด

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมการให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

เมื่อตาหนูกรานเล่าเรื่องที่ติดหมอลิ่งได้พวกคนจีนก็บอกว่าเก่ง จึงยกให้เป็นนายเรือ

ค่านิยมการให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล

ตาหนูกรานเป็นคนทีโกหกเก่ง.....ฝ่ายตาหนูกรานเมื่อเห็นนกหมอลิ่งก็เอาคันสุมติดไปทันทียังผลให้นกตาย ตาหนูกรานจึงถอนขนนก ลงไฟเกลี้ยงแล้วผ่าท้องก็เจอกับปลากะพง แล้งจึงผ่าท้องปลากะพงอีกก็เจอเรือสำเภาและภายในเรือสำเภาก็มีพวกคนจีนกำลังเล่นไฟกันอยู่ เมื่อตาหนูกรานเล่าเรื่องที่ติดนกหมอลิ่งได้พวกคนจีนก็บอกว่าเก่ง จึงยกให้เป็นนายเรือ

สรุปเรื่อง ตาเหลวตกปลาไหล

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การประหยัด จำนวน 1 ครั้ง

ตาเหลวได้ปลาไหลตัวใหญ่มาแล้วนำไปแลกข้าวเพื่อที่จะได้ไม่ต้องเสียเงินซื้อข้าวไปอีกหลายวัน ดังข้อความ “ ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือแล้ว ”

1.2 การพึ่งตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

ตาเหลวไม่ได้กินอาหารนอนหิวทั้งคืนในขณะที่นอนเฝ้าเรืออยู่ แต่แกก็สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังข้อความ “พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิว”

1.3 การแบ่งปันและเสียสละ จำนวน 1 ครั้ง

เพื่อน ๆ มาช่วยตาเหลวจับปลาไหลตัวมหึมา ตาเหลวจึงตอบแทน ดังข้อความ “ตาเหลว ข้าแหละปลาแจกเพื่อนฝูง”

1.4 การรู้จักสานประโยชน์ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ไก่มากินข้าวในเรือตาเหลว ตาเหลวจึงใช้กับดักและฆ่าไก่ทีละตัวๆ ดังข้อความ “ ตาเหลวก็นำไก่ทีละตัว ๆ ฉีกกระเพาะเอาข้าวที่ไก่กินเข้าไปคืนได้หมดทุกเม็ด แถมยังได้ข้าวที่ไก่กินมาจากที่อื่นอีกด้วย ”

ข้อความที่ 2 พอตาเหลวกลับมาถึงบ้านจึงให้ภรรยาเอาเรือไปคืนเพื่อนของตน แต่เรือมีขนาดยาวกว่าเดิม เพื่อนของตาเหลวจึงต่อว่าอย่างรุนแรง ภรรยาของตาเหลวจึงรู้สึกอับอาย แล้วพายเรือกลับในระหว่างทางเกิดพายุพัด ดังข้อความ “ ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้ไม่ไหว เรือพุ่งเข้าชนตลิ่งโครมใหญ่ เรือก็หดสั้นไปสองศอก จึงมีความยาวเท่าเดิม ภรรยาตาเหลว ดีใจมากรีบพายเรือกลับไปคืนให้เจ้าของ เจ้าของเรือเห็นเรือเท่าเดิมก็รับคืนแต่โดยดี ”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

หลังจากที่ตาเหลวฆ่าและปลาแจกเพื่อนฝูงที่มาช่วยกันจับปลาไหลตัวมหึมา แล้วก็มีความคิดว่าปลาตัวใหญ่นี้น่ากินไม่หมด น่าจะนำไปแลกข้าวเพื่อจะได้เก็บไว้กินนาน ๆ ดังข้อความ “ตาเหลวฆ่าและปลาแจกเพื่อนฝูงแล้วปลาก็ยังเหลืออีกมากมาย ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือแล้ว ตาเหลวก็นำกลับบ้าน”

วิถีชีวิตทางสังคม

1.ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สถาปนามิตรภาพ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 2 ครั้ง ด้านการคมนาคม จำนวน 1 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไป

ข้อความที่ 2 พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิวพอลกลับมาที่เรือก็เห็นฝูงไก่ป่ามากิน

ด้านการคมนาคม

วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไปจากที่เคยหาอยู่เป็นประจำ เรือตาเหลวลำเล็กเกินไปจึงต้องขอยืมเรือของเพื่อน

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 3 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

ข้อความที่ 1 มีตาแก่คนหนึ่งซื้อตาเหลว มีอาชีพตกปลาขาย

ข้อความที่ 2 ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือ

ข้อความที่ 3 พอรุ่งเช้าตาเหลวไปหาผลไม้กินแก้หิว.....ตาเหลวโกรธจัดจึงไปตัดหวายมาทำบ่วงดักไก่ติดไว้กับกระถางเรือ ผูกไก่อ่าไม่รู้ว่าจะเกิดภัยขึ้นแก่ตน ก็พากันมากินข้าวอีกจึงติดบ่วงหมดทุกตัว

2. ความเชื่อ ความเชื่อความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ จำนวน 4 ครั้ง

ข้อความที่ 1 เมื่อไปถึงที่หมายตาเหลวเห็นปลามากมายดำผุดดำว่ายอยู่เกลื่อนกล่นก็เกิดความยินดีอย่างยิ่งว่าวันนี้จะต้องจับปลาได้เต็มลำเรือ แต่ลวนแล้วแต่ตาเหลวก็ต้องผิดหวังเพราะวันนี้เกิดอาเพศ หรือเป็นวันอาถรรพ์ อย่างไรก็ตามก็ไม่ทราบปลาไม่กินเบ็ดตาเหลวเลย

ข้อความที่ 2 ปรากฏว่าปลาที่ติดเบ็ดตาเหลวนั้นเป็นปลาไหลตัวมหึมา

ข้อความที่ 3 ส่วนเรือที่ถูกลากแรงๆก็ยาวกว่าเดิมสองศอก ตาเหลวขึ้นเรือลงน้ำไม่ไหว

ข้อความที่ 4 ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้น้ำไม่ไหวเรือพุ่งชนตลิ่งโครมใหญ่ เรือก็หดสั้นไปสองศอกจึงมีความยาวเท่าเดิม

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความซื่อสัตย์ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 2 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 3 ครั้ง

ค่านิยมความซื่อสัตย์

พอตาเหลวกลับมาถึงบ้านจึงให้ภรรยาเอาเรือไปคืนเพื่อนของตน เพื่อนของตาเหลวมาสำรวจดูเรือก็ลูบคลำดูแล้วไม่ใช่เรือของตนเพราะยาวกว่าเดิมสองศอก จึงต่อว่าต่อขานอย่างรุนแรง หาว่าตาเหลวกลับกลอกไม่มีสัจจะให้ขอยืมเรือไปกลับทรยศเอาลำอื่นมาเปลี่ยน ภรรยาของตาเหลวรู้สึกอับอายที่ถูกต่อว่าจึงเอาเรือกลับบ้าน ระหว่างทางเกิดพายุพัดจัดคิดว่าเรือไว้น้ำไม่ไหว เรือพุ่งเข้าชนตลิ่งโครมใหญ่เรือก็หดสั้นไปสองศอก จึงมีความยาวเท่าเดิมภรรยาตาเหลวดีใจมากรีบพายเรือกลับไปคืนให้เจ้าของ เจ้าของเห็นเรือเท่าเดิมก็รับคืนแต่โดยดี

ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

ข้อความที่ 1 มีตาแก่คนหนึ่งซื้อตาเหลว มีอาชีพตกปลาขาย ตาเหลวมีความสามารถพิเศษจนคนพูด กันว่าจะเป็นเวลาฝนตก ฟ่ำร้อง กลางคืนหรือกลางวัน พระอาทิตย์หรือพระจันทร์สิ้นรัชมีจะเกิดสุริยคาสหรือจันทคาส ตาเหลวตกปลาได้มากเสมอ บรรดานักตกปลาทั้งหลายก็ครั้นคร้ามไม่มีใครกล้าแข่งรัศมีกับตาเหลวเลย

ข้อความที่ 2 ตาเหลวโกรธจัดจึงไปตัดหวายมาทำบ่วงดักไก่ติดไว้กับกระถางเรือ ผูกไก่อ่าไม่รู้ว่าจะเกิดภัยขึ้นแก่ตน ก็พากันมากินข้าวอีกจึงติดบ่วงหมดทุกตัว ตาเหลวเห็นได้โอกาส ดังนั้นก็ให้ร้องขึ้นไก่อ่าตกใจบินพร้อมกันเอาเรือลงน้ำโดยไม่ต้องเข็น แล้วตาเหลวก็ฆ่าไก่อที่ละตัว ๆ ฉีกกระเพาะเอาข้าวที่ไก่อินเข้าไปคืนได้หมดทุกเม็ดแถมยังได้ข้าวที่ไก่อินมาจากที่อื่นด้วย

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งตาเหลวคิดจะไปตกปลาที่หนองน้ำลึกไกลออกไปจากที่เคยหาอยู่เป็นประจำ เรือของตาเหลวเล็กเกินไปจึงต้องขอยืมเรือของเพื่อน

ข้อความที่ 2 ตาเหลวดกใจรีบหนีขึ้นฝั่งป่าวร้องให้เพื่อนๆมาช่วยจับปลาตัวใหญ่ ที่แรกไม่มีใครเชื่อคิดว่าตาเหลวดกพูดตลปตะแลงปลิ้นปล้อนแต่ขัดไม่ได้จึงมาช่วย

ข้อความที่ 3 ตาเหลวฆ่าเหละปลาแจกเพื่อนฝูงแล้วปลาก็ยังเหลืออีกมากมาย ตาเหลวจึงเอาปลาไปแลกข้าวได้ข้าวเต็มลำเรือ

สรุปเรื่อง ตำนานต้นจาก

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การไม่มีหนี้สิน จำนวน 1 ครั้ง

ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีเศรษฐีชื่อทิดฉ่ำ ผู้ไม่มีหนี้สินเพราะร่ำรวยมาก ดังข้อความ “ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การวางแผนและร่วมกันในการวางแผน จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ชาติและรำเพยตกลงกันว่าจะหนีไปด้วยกัน ดังข้อความ “ลูกสาวเศรษฐีฉ่ำหายไ้จากบ้านไร่ดอนด้วยความสมัครใจ ”

ข้อความที่ 2 ชาติและรำเพยวางแผนร่วมกันว่า ถ้ามีคนตามมาทันก็จะพร้อมใจตายไปด้วยกัน ดังข้อความ “เขาและรำเพยพร้อมใจที่จะตายด้วยกัน ถ้าหากยังมีผู้ตามมา”

2.2 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จำนวน 1 ครั้ง

ชาติและรำเพยถึงทางตันไม่สามารถหนีไปไหนได้จึงรวมใจกันเป็นหนึ่งเดียว ดังข้อความ “รำเพยผวาซบเข้ากั้บอกของชาติไว้แน่น ขาข้างหนึ่งของชาติเลื่อนไปข้างหน้าก้าวหนึ่ง ขาของรำเพยก็ก้าวไปข้างหน้าตามชาติจาก 1 ก้าว เป็น 2 ก้าว และ ก้าวที่ 3 นี้ละที่จะบอกถึงอนาคตที่กำลังจะมาถึงเพียงไม่กี่วินาที ”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 3 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 3 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น

ข้อความที่ 2 ต่อมาพ่อของชาติถูกฆ่าตาย ริมปลายนา

ข้อความที่ 3 ทิดฉ่ำและพวกมาถึงต้นโกงกางเบื้องหลังของชาติและรำเพย ชาติพาร่างรำเพยวิ่งหล่นในบ่อเลนทรายดูตันทันที่

ด้านการตั้งบ้านเรือน

ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 3 ครั้ง ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 1 ครั้ง

การทำมาหากิน

- ข้อความที่ 1 ต่อมาพ่อของชาติถูกฆ่าตายริมปลายนา
- ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำทั้งออกตามหาและจ้างคนตามหา พร้อมให้ค่าจ้าง
- ข้อความที่ 3 เสียใจของพวกมารับจ้างล่ากวางน้อย 2 ตัวมาถึงที่น้อยๆ

ฐานะทางเศรษฐกิจ

ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น ราเพยลูกสาวแสนสวยของทิดฉ่ำที่เกิดเพียง 3 วัน ภรรยาสุดที่รักของเขาก็ตายลง ทิดฉ่ำทั้งรักทั้งหวงลูกสาวคนใหม่ของแก่มาก ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟ้าราเพยเพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ

2. ความเชื่อ ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 1 ครั้ง

ณ ที่ตรงนี้เองจึงเกิดตำนานขึ้น เกิดเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมา ณ ที่ตรงนี้เป็นที่ที่เขาและเธอจากกันทุกๆ ที่สัญญาว่า เขาและเธอจะตายพร้อมกัน แต่ราเพยสาวเจ้าผิวดำสัญญาอะไรจะเกิดขึ้นกับหล่อนเราไม่ทราบ เราทราบก็เพียงแต่ที่ตรงนี้เป็นที่ที่เขาและเธอจากกัน นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ชาวบ้านได้เห็นต้นไม้ต้นหนึ่งโผล่ขึ้นมาและเติบโตขึ้นบนเลนตม ชาวบ้านจึงให้ชื่อต้นไม้ต้นนั้นว่า ต้นจาก

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย จำนวน 3 ครั้ง ค่านิยมอำนาจ จำนวน 2 ครั้ง ค่านิยมความกตัญญู จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความซื่อสัตย์ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย

- ข้อความที่ 1 ทิดฉ่ำเศรษฐีบ้านไร่ดอน ผู้ซึ่งมีความร่ำรวยมหาศาลในหมู่บ้านนั้น
- ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำทั้งรักทั้งหวงลูกสาวคนใหม่ของแก่มาก ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟ้าราเพย เพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ
- ข้อความที่ 3 ทิดฉ่ำทั้งออกตามหาและจ้างคนตามหาพร้อมทั้งให้ค่าจ้างไว้ว่าถ้าผู้ใดสามารถเอาหัวของไอ้ชาติมาได้ 1,000 บาท (เงินในสมัยก่อน 1,000 บาท สร้างเรือนได้ 5 หลัง จะเป็นของผู้ถือหัวไอ้ชาติมา

ค่านิยมอำนาจ

- ข้อความที่ 1 ไม่มีชายใดในบ้านไร่ดอนที่จะกล้าเสนอหน้าไปดมดอกฟ้าราเพย เพราะอิทธิพลความรวยและความหึงหวงของทิดฉ่ำผู้เป็นพ่อ
- ข้อความที่ 2 ทิดฉ่ำเมื่อรู้เรื่องราวทั้งหลายที่ถูกเปิดเผยโดยหมดลั่นก็ได้เสียนทีลูกสาวอย่างทารุณ พร้อมทั้งรังแกทั้งร่างกายและจิตใจของไอ้ชาติ หนุมผู้หมายปองดอกฟ้าต่อมาพ่อชาติถูกฆ่าตายริมปลายนา ซึ่งไม่มีใครรู้เรื่องราวเลย นอกจากทิดฉ่ำและลูกน้อง แต่ชาติรู้ดีว่าพ่อของตนตายเพราะใคร

ค่านิยมความกตัญญู

รำเพยพยายามจะเดินเพื่อกระโดดลงบ่อเลนตายตามคู่รักของเธอที่จมน้ำตายไป แต่ไม่ได้ผล ทิดฉ่ำสำนึกผิด ขอร้องลูกสาวแก่ รำเพยขบหน้าลงกับฝ่ามือร้องไห้ป่าวว่าจะขาดใจ เธอผิดสัญญาเสียแล้ว

ค่านิยมความซื่อสัตย์

ณ ที่ตรงนี้เองจึงเกิดตำนานขึ้น เกิดเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมา ณ ที่ตรงนี้เป็นที่ที่ทำให้เขาและเธอจากกันทั้งๆที่สัญญาว่า เขาและเธอจะตายพร้อมกัน แต่รำเพยสาวเจ้าผิดสัญญา

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ทิดฉ่ำเห็นร่างลูกสาวของตนยืนขึ้นในเลนตมนั้น ตัวเองเลยเข้าประชิดบ่อเลน มือซ้ายจับเถาวัลย์ไว้แน่น มือขวากระชากร่างของรำเพยขึ้นจากบ่อเลน แต่เมื่อหล่อนดูท่าทางว่าจะไม่ยอมขึ้นจากบ่อเลน หล่อนพยายามที่จะจมน้ำอีกครั้ง แต่ทิดฉ่ำคว้าร่างหล่อนได้แล้วก็กระชากขึ้นริมบ่อแล้ววิ่งไปหารำเพยลากออกจากริมบ่อเลน แล้วกอดลูกสาวไว้แน่น พร่ำวอนขอร้องลูกสาวสุดที่รักของแกเรื่องทำร้ายตัวเอง

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านจารีตประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

ลูกสาวเศรษฐีฉ่ำหายไบบ้านไร่ดอนโดยความสมัครใจคำเล่าลือแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว

สรุปเรื่อง แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

หลังจากที่ชายฝาแฝดและภรรยาได้ฆ่าตัวตายไปแล้ว เวลาที่ล่วงเลยมานานร่างกายทั้งสามก็เน่าเปื่อยและได้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ขึ้นมา ดังข้อความ “ร่างกายของคนทั้งสามก็เน่าเปื่อยไปและได้กลายเป็นต้นไม้ขึ้นมาสองชนิดและเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ต้นไม้ที่เกิดจากร่างกายของพี่ชายคือหมาก ที่ร่างของน้องชายคือพลู และร่างของภรรยาได้เป็นหินปูนทั้งสามอยู่ใกล้ ๆ กัน ”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จำนวน 1 ครั้ง

ถึงแม้ว่าแฝดน้องจะเสียใจที่แฝดพี่ได้แต่งงานกับหญิงที่ตนรักไปแล้ว แต่ความเป็นพี่น้องก็ยังเหมือนเดิมยังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังข้อความ “แต่ทั้งสองก็ยังรักกันอยู่ไปทำงานร่วมกันทุกวัน แม้ว่าจะมีพี่ที่แต่งงานแล้ว”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

การที่แฝดพี่แต่งงานไปแล้วทำให้แฝดน้องเสียใจมากเพราะทั้งสองรักผู้หญิงคนเดียวกัน ทำให้รู้สึกผิดหวัง ดังข้อความ “ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น ทำให้น้องมีความเสียใจมาก”

3.2 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมายและประเพณีที่ดั่งามของสังคม

จำนวน 1 ครั้ง

สองหนุ่มฝาแฝดแม้ว่าจะรักผู้หญิงคนเดียวกัน แต่การปฏิบัติตามครรลองประเพณีที่ดั่งามของสังคมนั้น พี่ต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังข้อความ “บังเอิญสองฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาว คนเดียวกัน และสองฝาแฝดนี้รักกันมาก ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังนั้นฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น ทำให้น้องมีความเสียใจมาก”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 3 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 2 ครั้ง ด้านภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 ในอดีตกาลนานมาแล้ว มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่ง

ข้อความที่ 2 เมื่อคนพี่มาพบเข้าก็เกิดความเสียใจเป็นอันมากจึงได้ไปฆ่าตัวตายริมห้วย

ข้อความที่ 3 วันหนึ่งมีเจ้าเมืองได้ออกมาเที่ยวชมป่า จนกระทั่งมาถึงริมห้วยที่มีหมางพูลูและปูนอยู่

ด้านการตั้งบ้านเรือน

ข้อความที่1 ในอดีตกาลนานมาแล้ว มีหมู่บ้านอยู่หมู่บ้านหนึ่ง

ข้อความที่2 ทุกวันเมื่อออกไปทำงาน เมื่อกลับมาถึงบ้านพี่ชายจะเป็นผู้ที่กลับอยู่มาก่อนทุกวัน

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ความเชื่อ ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 1 ครั้ง

เวลาล่วงเลยมาร่างกายของคนทั้งสามก็เฒ่าเปื่อยไป และได้กลายเป็นต้นไม้ขึ้นมาสองชนิดและเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ต้นไม้ที่เกิดจากร่างกายของพี่ชายคือหมาก ที่ร่างของน้องชายคือพลูและร่างของภรรยาได้เป็นหินปูน ทั้งสามอยู่ใกล้ๆกัน

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความซื่อสัตย์ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมการเคารพอาวุโส จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความซื่อสัตย์

วันหนึ่งน้องชายถือโอกาสกลับก่อน ส่วนภรรยาเมื่อเห็นคนน้องกลับมาก่อนก็เข้าใจผิดคิดว่าเป็นคนพี่เพราะหน้าตาเหมือนกัน จึงได้ออกไปต้อนรับคนน้องและหยอกเย้ากันทุกวัน เมื่อคนที่มาพบเข้าก็เกิดความเสียใจเป็นอันมาก จึงได้ไปฆ่าตัวตายที่ริมห้วย

ค่านิยมการเคารพอาวุโส

ในหมู่บ้านนี้มีชายหนุ่มฝาแฝดอยู่ 2 คน ที่มีหน้าตาและนิสัยเหมือนกันทุกอย่างและบังเอิญสองฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาวคนเดียวกันและสองฝาแฝดนี้รักกันมา ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะได้แต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านจารีตประเพณี จำนวน 1 ครั้ง ด้านขนบประเพณี จำนวน 1 ครั้ง ด้านธรรมเนียมประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

ด้านจารีตประเพณี

ในหมู่บ้านนี้มีชายหนุ่มฝาแฝดอยู่ 2 คน ที่มีหน้าตาและนิสัยเหมือนกันทุกอย่างและบังเอิญสองฝาแฝดได้ไปรักหญิงสาวคนเดียวกันและสองฝาแฝดนี้รักกันมา ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะได้แต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น

ด้านขนบประเพณี

ตามประเพณีแล้วพี่ชายจะต้องแต่งงานก่อนน้อง ดังนั้น ฝ่ายพี่ชายจึงได้แต่งงานกับหญิงสาวผู้นั้น

ด้านธรรมเนียมประเพณี

เจ้าเมืองจึงได้นำหมากพลูและหินปูนนั้นเข้ามาไว้ในเมืองและใช้เคี้ยวร่วมกันมาทุกวันนี้ และปัจจุบันนี้พิธีแต่งงานจะต้องมีหมาก พลู ปูน จัดลงไปในขันหมาก เพราะถือว่าเป็นความรักที่แท้จริง และเที่ยงแท้จนกระทั่งจากกันทั้งสามคน ดังนั้นจึงทำให้คนปัจจุบันนี้ยึดถือกันมาว่าเมื่อจะจัดงานแต่งงาน หมาก พลู และปูนนั้นขาดกันไม่ได้

สรุปเรื่อง ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู

1. ความมีเหตุผล ได้แก่

1.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

ด้วยความฉลาดและปัญญาของหนูจึงออกอุบายกับแมว จนสุดท้ายแมวก็นิยมนินทาหนูได้ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย”

1.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ จำนวน 1 ครั้ง

จากเรื่อง ทำไมแมวจึงเกลียดหนู จะเห็นว่า แมวจะเป็นสัตว์ที่ยอมรับฟังความคิดเห็น ไม่ใช่อารมณ์ในการตัดสินใจอย่างเดียว ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่ จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย”

1.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อแมวกับหนูไม่มีอาหารจะกินจึงปรึกษาหารือกัน ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

1.4 การวางแผนและร่วมกันในการวางแผน จำนวน 1 ครั้ง

แมวกับหนูช่วยกันวางแผนเพื่อออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่น ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

1.5 การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จำนวน 1 ครั้ง

ปรากฏตอนที่ทั้งแมวและหนูปรึกษาหารือช่วยกันกัดไม้เพื่อสร้างเรือ แสดงถึง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังข้อความ “แมวกับหนูเมื่อไม่มีอาหารกิน ก็ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกันดีที่จะออกจากเกาะไปหาอาหารที่อื่นและมีอาหารมาก ๆ เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป”

1.6 การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

ตอนที่หนูคิดอุบายแล้วให้แมวมีความเห็นคล้อยตามโดยชี้แจงเหตุผล ดังข้อความ “หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อน แต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่ จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย จึงกล่าวว่า เจ้าแมวเพื่อนรัก เมื่อเพื่อนต้องการจะกินเรานั้นเราก็จะไม่หลบเลี่ยงหรอก เพราะเราเป็นผู้ผิวจริง แต่หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้ เห็นว่าเพื่อนจะต้องปวดท้องแน่ ๆ เพราะเพื่อนกำลังหิวและเนื้อตัวของเราเวลาก็เปื่อยปอนหมด”

2. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ได้แก่

2.1 การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ จำนวน 1 ครั้ง

ปรากฏตอนที่เมื่อหนูออกอุบายกับแมวว่า หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้ เห็นว่าเพื่อนจะต้องปวดท้องและกินแล้วก็ไม่มีรสชาติ รอเราให้ตัวแห้งก่อน เราไม่หนีไปไหนหรอก ดังข้อความ “เมื่อเพื่อนต้องการจะกินเรานั้นเราก็จะไม่หลบเลี่ยงหรอก เพราะเราเป็นผู้ผิวจริง แต่หากเพื่อนจะกินเราตอนนี้ เห็นว่าเพื่อนจะต้องปวดท้องแน่ ๆ เพราะเพื่อนกำลังหิว และเนื้อตัวของเราเวลาก็เปื่อยปอนหมด”

2.2 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

จากเรื่อง ทำไมแมวจึงเกลียดหนู ตอนที่แมวเสียรู้หนู ไม่ได้กินหนูดังที่ใจหวังไว้ ดังข้อความ “ หนูจึงบอกว่าถ้าอยากจะให้ตัวเราแห้งเร็วขึ้นต้องหันหลังเข้าหากันหันหน้าออกคนละฝ่าย เพื่อป้องกันอันตรายด้วย แมวก็ตกลงอีก”

2.3 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ จำนวน 1 ครั้ง

เนื่องจากแมวเป็นสัตว์ที่รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ใช้กำลังหรืออารมณ์ในการตัดสินใจอย่างเดียว ดังข้อความ “เมื่อแมวได้ฟังดังนั้นก็เห็นว่าจริง จึงยอมตกลงด้วย หนูจึงบอกว่าถ้าอยากจะให้ตัวเราแห้งเร็วขึ้นต้องหันหลังเข้าหากันหันหน้าออกคนละฝ่าย เพื่อป้องกันอันตรายด้วย แมวก็ตกลงอีก”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สถาปนาปฏิสัมพันธ์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 1 ครั้ง ด้านการคมนาคม จำนวน 1 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

ในกาลครั้งนั้นมาแล้ว เมื่อแมวกับหนูยังเป็นเพื่อนรักกันและอาศัยอยู่บนเกาะแห่งหนึ่ง

ด้านการคมนาคม

เมื่อปรึกษากันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ช่วยกันกัดไม้ มาทำเป็นเรือลำหนึ่งแล้วก็โดยสารกันไป

2. ด้านค่านิยม ค่านิยมอำนาจ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมอำนาจ

เมื่อถึงฝั่งแล้วแมวก็นครุฑหนุมานที่ทะลึ่งเรอทำให้เรือรั่วจนน้ำเข้าตาเต็มประกอบกับความหิวทำให้แมวโกรธมากยิ่งขึ้นจึงบอกว่า หนูเจ้าอย่าหนีนะ มาให้เรากินเป็นอาหารเสียดีกว่า

ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

หนูจึงคิดหาทางเอาตัวรอดไปก่อนแต่หากจะวิ่งหนีก็เห็นจะไม่ทันแน่จึงคิดเอาอุบายเข้าช่วย

สรุปเรื่อง ทูเรียน

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การไม่โลภและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น จำนวน 1 ครั้ง

ปรากฏในตอนท้ายที่ชายคนหนึ่งแม้ไม่มีอาหารตักบาตรมีแต่ข้าวอย่างเดียวก็เต็มใจที่จะตักบาตร ไม่เบียดเบียนทำให้ตัวเองเดือดร้อน ดังข้อความ “กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งมีชายคนหนึ่งแม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะแต่มิมีน้ำใจดีมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอยู่มาก อยู่มาวันหนึ่งมีพระภิกษุมานิพนธ์บาตรถึงบ้าน ชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว”

1.2 การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ จำนวน 1 ครั้ง

ปรากฏในตอนท้ายที่ชายคนหนึ่งแม้ไม่มีอาหารตักบาตรมีแต่ข้าวอย่างเดียวก็เต็มใจที่จะตักบาตร รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมี ดังข้อความ “มีพระภิกษุมานิพนธ์บาตรถึงบ้านชายผู้นั้น จึงออกไปตักบาตรแต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว”

1.3 การแบ่งปันและเสียสละ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ถึงแม้ว่าชายผู้นั้นจะฐานะยากจนแต่มิมีน้ำใจ ดังข้อความ “มีชายคนหนึ่งแม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะแต่มิมีน้ำใจดีมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอยู่มาก อยู่มาวันหนึ่งมี

พระภิกษุมาบิณฑบาตถึงบ้าน ชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอย่างอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้าวอย่างเดียว”

ข้อความที่ 2 เด็กวัดไปพบเห็นผลไม้แปลกจึงลองผ่าและชิมดู เห็นว่ามีรสหวาน และมัน จึงนำไปถวายพระ แสดงถึงการแบ่งปัน ดังข้อความ “เวลาได้ผ่านไปเป็นหลาย ๆ ปี จนกระทั่งหลุมที่เอนี้ร่วมมือกับข้าวไปฝังนั้นได้มีต้นไม้อชนิดหนึ่งเกิดขึ้น เจริญเติบโตขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งออกผล เมื่อผลนั้นสุกก็นั่นลงมามีกลิ่นหอม เด็กวัดไปพบเข้าก็เก็บมาดูและผ่าออก เมื่อเห็นเนื้อก็ลองกินดู รู้สึกมีความหวานและมัน”

1.4 การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

ชายยากจนตักบาตรบังเอิญข้าวติดมือจึงสะบัดแรงทำให้น้ำมือที่เอนาหลุดติดไปในบาตร พระให้เด็กวัดนำไปฝัง ผ่านไปหลายปีหลุมที่นำไปฝังนั้นเกิดเป็นต้นไม้อชนิดหนึ่งและมีผลออกมา มีกลิ่นหอม ลองกินดูมีรสหวานมัน ต่อมาจึงนำไปปลูกกันมากมาย ดังข้อความ “ชาวบ้านข้าง ๆ วัดก็ได้เก็บเอาไปกินบ้างและได้นำเมล็ดไปปลูกกันต่อ ๆ จนมีมากมายถึงทุกวันนี้”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

พระได้ตัดสินใจปิดบาตรทันทีหลังจากที่ชายยากจนสะบัดข้าวแล้วน้ำที่เอนาหลุดลงไปในบาตร ดังข้อความ “ชายผู้นั้นต้องสะบัดแรง ๆ จึงทำให้น้ำมือของตนที่เอนาเปื้อนนั่นหลุดลงไปในบาตรด้วย เมื่อใส่บาตรเสร็จแล้ว พระภิกษุผู้นั้นก็รีบปิดฝาบาตรกลับวัดทันที ”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 2 ครั้ง

ด้านการตั้งบ้านเรือน

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง

ข้อความที่ 2 ชาวบ้านข้าง ๆ วัด ก็ได้เก็บกันบ้าง

สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 1 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

ชาวบ้านข้าง ๆ วัด ก็ได้เก็บเอาไปกินบ้างและได้นำเมล็ดไปเพาะปลูกกันต่อ ๆ จนมีมากมายจนถึงทุกวันนี้

ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ

มีชายคนหนึ่ง แม้ว่าตนจะยากจนด้วยฐานะ

2. ด้านความเชื่อ ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหาร ไสยศาสตร์ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 บังเอิญเกิดเหตุแปลกประหลาดขึ้นคือเวลาใส่บาตรนั้นพระมองเห็นมือของชายคนนั้นเป็นมือพิการเอนาเปื้อนอย่างรุนแรง ขณะที่ใส่บาตรนั้นข้าวก็ไม่ยอมตกจากมือ ชายผู้นั้น

ต้องสะบัดแรง ๆ จึงทำให้นิ้วมือของตนที่เฝ้าเปื่อยนั้นหลุดลงไปในบาตรด้วย...พอมาถึงวัดก็เปิดฝาบาตรดูเห็นนิ้วที่เฝ้าเปื่อยนั้นอยู่ในบาตรและส่งกลิ่นเหม็นอยู่ปนกับข้าว

ข้อความที่ 2 หลุมที่เฝ้านิ้วมือกับข้าวไปฝังนั้นมีต้นไม้ชนิดหนึ่งเกิดขึ้น เจริญเติบโตตามลำดับ

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 เมื่อกินอยู่หลาย ๆ วันแล้วก็นึกถึงพระเจ้านำไปถวายพระบ้าง

ข้อความที่ 2 ชาวบ้านข้าง ๆ วัดก็ได้เก็บเอาไปกินบ้าง

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านธรรมเนียมประเพณี จำนวน 2 ครั้ง

ด้านธรรมเนียมประเพณี

ข้อความที่ 1 ถึงบ้านชายผู้นั้นจึงออกไปตักบาตร แต่หาอาหารอื่นไม่ได้จึงใส่แต่ข้างอย่างเดียว

ข้อความที่ 2 เมื่อเห็นเนื้อก็ลองกินดูรู้สึกมีความหวานและมัน ดังนั้น เด็กวัดจึงเก็บไปกินทุกวัน...เมื่อพระได้ฉันก็ดีใจมากเมื่อมีรสชาติหวานมันหอมอร่อย...และตั้งชื่อให้ว่า พุเรียน และชาวบ้านใกล้ๆวัดก็ได้เก็บไปกินบ้าง

สรุปเรื่อง โธนี่กว่ายาก

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1. การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

จากเรื่อง โธนี่กว่ายาก จะเห็นว่า ฝ่ายชายโดนเลี้ยงดูมาอย่างสบาย พ่อแม่ไม่ได้ให้หยิบจับทำอะไร แต่พอเติบโตจะมีครอบครัว พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็ต้องทดสอบความอดทน ความขยันขันแข็ง และต้องเข้ามาอยู่บ้านฝ่ายหญิงก่อน โดยให้ปลูกหญ้าคาจนออกดอก แต่ฝ่ายชายไม่มีความรู้ปลูกอย่างไร ดูแลอย่างไรก็ไม่ออกดอก ฝ่ายชายหมดหนทาง แต่เจ้าสาวนึกสงสารจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้อง ในเนื้อเพลงกล่าวถึงการปลูกต้นหญ้าคา ว่าที่เจ้าบ่าวจึงปลูกสำเร็จในที่สุดทั้งสองก็ได้แต่งงานกัน ดังข้อความ “ฝ่ายชายหนุ่มก็กลุ้มใจเพราะแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยทำงานเลย การปลูกหญ้าคาจึงเป็นการยากสำหรับเขา จึงจัดการหาต้นหญ้าคาทำร่องพรวนดินอย่างดี แล้วเอาต้นหญ้าคาปลูก หน่นรดน้ำ ตกแต่งทุกวัน จนกระทั่งหญ้าคาออกงามใบเขียวช่อไปทั้งร่อง เขาดีใจเป็นอันมากจัดการใส่ปุ๋ยบำรุงอย่างดี หวังให้ออกดอกเร็ว ๆ แต่เป็นเดือนแล้วหญ้าคาก็ไม่ยอมออกดอก เขาคลุ้มใจมาก ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น”

“คือน้องเอ๋ย
เผาไฟครอกป่า

คือต้นหญ้าคา
คาก็ขึ้นดอก เอ๋ย”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

ฝ่ายเจ้าสาวนึกสงสารเจ้าบ่าวแต่ละอายุใจไม่กล้าบอก จึงหาวิธีการโดยใช้ปัญญาแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอย คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า คากี้ขึ้นดอก เอย”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ จำนวน 1 ครั้ง

ฝ่ายเจ้าสาวคิดไตร่ตรองหาหนทางที่จะช่วยเจ้าบ่าวโดยไม่เป็นการน่าเกลียด เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ตนเอง จึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้น ให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอย คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า คากี้ขึ้นดอก เอย”

2.3 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผล และแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

ในสมัยก่อนผู้ชายเมื่อไปสู่ขอฝ่ายหญิงแล้ว ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านผู้หญิงเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนแต่งงาน เพื่อศึกษานิสัยใจคอของเจ้าบ่าวเสียก่อน ก่อนที่จะแต่งงานกัน พ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยจะมีไหวพริบ ขยันขันแข็งมานะอดทนและมีความสามารถมากเพียงใด ดังข้อความ “พ่อ แม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมทั้งความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้”

2.4 การวางแผน และร่วมกันในการวางแผน จำนวน 1 ครั้ง

ในตอนที่พักกับแม่ฝ่ายหญิงร่วมกันวางแผนทดสอบความขยันขันแข็งมานะอดทนของฝ่ายชาย โดยให้ปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกให้ได้ ดังข้อความ “พ่อ แม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบ และความเฉลียวฉลาดพร้อมทั้งความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้”

2.5 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

จากเรื่อง โธนี่กว่ายาก พ่อและแม่ทุกคนย่อมคัดเลือกหาบุคคลที่ดีที่สุด สำหรับลูกจึงใช้วิธีการทดสอบความขยันขันแข็งมานะอดทนของฝ่ายชาย โดยให้ปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกให้ได้ ดังข้อความ “พ่อ แม่ ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมี ไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมทั้งความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การไม่ประมาท จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 พ่อแม่ฝ่ายหญิงปรึกษากันว่าที่เจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบ ความเฉลียวฉลาดพร้อมกับความสามารถเหมาะสมที่จะมาเป็นสามีของลูกสาวเราหรือไม่จึงคิดอุบายทดสอบความสามารถ ซึ่งถือว่าไม่เป็นการประมาทของพ่อและแม่ ดังข้อความ “พ่อ แม่ ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมกับความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลูกต้นหญ้าคาให้ออกดอก จึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้”

ข้อความที่ 2 ฝ่ายเจ้าสาวคิดไตร่ตรองหาหนทางช่วยเหลือเจ้าบ่าว โดยไม่ประมาท ไม่ให้น่าเกลียด เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่ตนเองจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอย	คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า	คาก็ขึ้นดอก เอย”

3.2 การอดทน อดกลั้น มั่นคงและการรอ จำนวน 1 ครั้ง

ถึงแม้ว่าฝ่ายชายจะไม่เคยทำงานมาก็จริง แต่ด้วยความรักในฝ่ายหญิง จึงยอดอดทนหาหนทางทุกอย่างที่จะปลูกต้นหญ้าให้ออกดอก ดังข้อความ “ฝ่ายชายหนุ่มก็กลุ้มใจเพราะแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยทำงานเลย การปลูกหญ้าคาจึงเป็นการยากสำหรับเขา จึงจัดการหาต้นหญ้าคาทำร่องพรวนดินอย่างดี แล้วเอาดบหญ้าคาปลูก หมั่นรดน้ำ ตกแต่งทุกวัน จนกระทั่งหญ้าคาออกงามใบเขียวช่อไปทั้งร่อง เขาดีใจเป็นอันมาก จัดการใส่ปุ๋ยบำรุงอย่างดี หวังให้ออกดอกเร็ว ๆ”

3.3 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ชายหนุ่มพยายามหาหนทางทุกอย่างที่จะปลูกต้นหญ้าให้ออกดอก แต่ไม่สำเร็จ ดังข้อความ “ฝ่ายชายหนุ่มก็กลุ้มใจเพราะแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยทำงานเลย การปลูก หญ้าคาจึงเป็นการยากสำหรับเขา จึงจัดการหาต้นหญ้าคาทำร่องพรวนดินอย่างดี แล้วเอาดบหญ้าคาปลูก หมั่นรดน้ำ ตกแต่งทุกวัน จนกระทั่งหญ้าคาออกงามใบเขียวช่อไปทั้งร่อง เขาดีใจเป็นอันมาก จัดการใส่ปุ๋ยบำรุงอย่างดี หวังให้ออกดอกเร็ว ๆ แต่เป็นเดือนแล้วหญ้าคาก็ไม่ยอมออกดอก”

ข้อความที่ 2 ฝ่ายหญิงสงสารจึงร้องเพลงกล่อมเด็กให้ฟัง ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น

“คือน้องเอย	คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า	คาก็ขึ้นดอก เอย”

3.5 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ จำนวน 1 ครั้ง

เจ้าสาวเมื่อยากช่วยฝ่ายชายแต่ก็มีสติยับยั้งชั่งใจ ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแกล้งร้องเพลงกล่อมน้องขึ้น”

“คือน้องเอย	คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า	คาก็ขึ้นดอก เอย”

3.7 การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมายและประเพณีที่ดั่งามของสังคม จำนวน 1 ครั้ง

ถึงแม้ว่าฝ่ายหญิงจะสนใจในตัวฝ่ายชายแต่ด้วยความละอายใจและประเพณีที่ดั่งามจึงทำให้ฝ่ายเจ้าสาวไม่กล้าที่จะพูดวิธีการปลุกต้นหญ้าคาไปตรง ๆ ดังข้อความ “ฝ่ายเจ้าสาวนั้นให้นึกสงสารและเห็นใจเจ้าบ่าวมาก ครั้นจะบอกวิธีให้ก็นึกละอายใจ เจ้าสาวจึงแก้งร้องเพลง กล่อมน้องขึ้น”

“คือน้องเอ๋ย คือต้นหญ้าคา
เผาไฟครอกป่า คากี่ขึ้นดอก เอ๋ย “

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

สภาพเศรษฐกิจ ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

พ่อแม่มีลูกชายหัวแก้วหัวแหวนอยู่คนหนึ่ง ครอบครัวนี้มีอาชีพในการทำสวน

2. ด้านค่านิยม ค่านิยมความผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความสบาย จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

เมื่อชายหนุ่มผู้นี้เข้าไปอยู่ในบ้านผู้หญิง พ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็ปรึกษากันว่า ว่าที่ลูกเขยหรือเจ้าบ่าวของเรานั้นจะมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาดพร้อมทั้งความสามารถมากเพียงใดและมีความขยันขันแข็งมานะอดทนหรือไม่ จึงออกอุบายให้เจ้าบ่าวปลุกต้นหญ้าคาให้ออกดอกจึงจะแต่งงานกับลูกสาวของตนได้

ค่านิยมความสบาย

พ่อแม่รักลูกมาก เลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมงานการก็ไม่ให้ทำเรียนจบชั้นประถม ๔ แล้วก็หยุดเรียนกลับมากินนอนอยู่ที่บ้านจนกระทั่งโตเป็นหนุ่มก็บวชเรียน แล้วสึกออกมาเป็นหนุ่มเจ้าสำราญ

3. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านขนบประเพณี จำนวน 2 ครั้ง

ด้านขนบประเพณี

ข้อความที่ 1 เรียนจบประถมปีที่ 4 แล้วก็หยุดเรียนกลับมากินนอนอยู่ที่บ้านจนกระทั่งโตเป็นหนุ่มก็บวชเรียน...หลังจากบวชเรียนแล้วพ่อแม่ก็จะต้องขอเมียให้ก็ถือว่า พ่อแม่ได้เลี้ยงดูลูกถูกต้องแล้ว

ข้อความที่ 2 ในสมัยก่อนเมื่อลูกชายโตเป็นหนุ่ม หลังจากบวชเรียนแล้ว พ่อแม่ก็ต้องขอเมียให้ก็ถือว่า พ่อแม่ได้เลี้ยงดูลูกถูกต้องแล้วครอบครัวนี้ก็เหมือนกัน วันหนึ่งพ่อแม่ก็ได้ขอผู้หญิงให้ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ในสมัยนั้นเมื่อสู่ขอผู้หญิงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านผู้หญิงเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนแต่งงาน เรียกว่าอาสา หมายความว่าผู้ชายจะต้องไปทำงานรับใช้เรียกว่า บ่าว

สรุปเรื่อง นกทูตแดง

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การซื้อสัตย์สุจริต จำนวน 1 ครั้ง

ลูกสาวนางนกเขาบอกว่า นกทูตแดงนั้นดีทุกอย่างแต่มาเสียที่ว่าปล่อยทูต ๆ อยู่เสมอถ้ารับปากว่าจะไม่ปล่อยทูต ๆ ออกมาอีก ตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วยแน่นอน แต่พอถึงวันแต่งงานจริง ๆ นกทูตแดงปล่อยตัวปล่อยทูต ๆ ลูกสาวนางนกเขาจึงล้มเลิกไม่แต่งงานกับนกทูตแดง ดังข้อความ “ลูกสาวนางนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อน ๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที”

2. ความมีเหตุผลการฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ได้แก่

2.1 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ จำนวน 1 ครั้ง

ตอนที่นกแก้วมาขอลูกสาวนางนกเขา ผู้เป็นแม่คือนางนกเขาก็ไม่ตัดสินใจยกให้ในทันที กลับถามความสมัครใจของลูก ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกทูตแดง ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกแก้วมาขอเจ้าให้นกทูตแดง เจ้าจะว่าอย่างไร”

2.2 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ตอนที่นกทูตแดงได้พบลูกสาวนางนกเขาและเกิดรักลูกสาว นางนกเขาไม่รู้จะทำอย่างไรจึงไปปรึกษานกแก้วเพื่อนรัก ดังข้อความ “อยู่มาวันหนึ่งนกทูตแดง ได้พบกับลูกสาวของนางนกเขาและเกิดรักลูกสาวของนางนกเขามาก แต่ตนเองไม่กล้าที่จะพูด นั่งคิดนอนคิดอยู่หลายวันก็คิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี จึงคิดถึงเพื่อนรักคือ นกแก้ว นกแก้วก็บอกว่า เอาอย่างนี้นะ ตนรักเพื่อนมาก ดังนั้นตนจะเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวนางนกเขาให้ รับรอง ได้แน่ ๆ เพราะตนนั้นรู้จักนางนกเขาเป็นอย่างดี”

ข้อความที่ 2 เมื่อนกแก้วมาเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวนางนกเขา นางนกเขาก็ไม่ตัดสินใจยกให้ในทันทีเรียกลูกสาวมาหารือ ส่วนลูกสาวนางนกเขาก็ให้เหตุผล ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปาก ขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกทูตแดง ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกแก้ว มาขอเจ้าให้นกทูตแดง เจ้าจะว่าอย่างไร นางลูกสาวนางนกเขาจึงบอกว่า นกทูตแดงนั้นดีทุกอย่างแต่มาเสียที่ว่าปล่อยทูต ๆ อยู่เสมอ ถ้ารับปากว่าจะไม่ปล่อยทูต ๆ ออกมาอีกตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วยแน่นอน แต่ขอให้รับปากเท่านั้น”

2.3 การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

เป็นตอนที่นกแก้วได้ไปเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวนางนกเขาเมื่อพูดจากันแล้วก็นำความที่ลูกสาวของนางนกเขามาบอก ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้ยินความดังนั้นก็กลับไปหานกทูตแดงแล้วบอกความตามที่ลูกสาวนางนกเขาบอกและขอร้องมา ฝ่ายนกทูตแดงก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่าจะไม่ทำเสียทูต ๆ อีกต่อไป”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 การรู้จักผิดหวังจากเรื่อง นกทูตแดง ปรากฏเป็นตอนที่ลูกสาว นางนกเขายอมแต่งงานกับนกทูตแดง ดังข้อความ

“ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้ยินความดังนั้นก็กลับไปหานกกะปูดแล้วบอกความตามที่ลูกสาวนางนกเขาบอกและขอร้องมา ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่าจะไม่ทำเสียง ปูด ๆ อีกต่อไป ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับข้อยืนยันจากนกกะปูด ก็ไปบอกลูกสาวของนางนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงจะแต่งงานกัน”

ข้อความที่ 2 ผิดหวังเป็นตอนที่ นกกะปูดดีใจที่ได้แต่งงาน จนเผลอปล่อยปูด ๆ ออกมาจึงทำให้ลูกสาวนางนกเขาอับอายจนล้มเลิกงานแต่งงาน ดังข้อความ

“นางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อน ๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที”

3.2 การรักษาสัจจะและเชื่อถือได้ จำนวน 1 ครั้ง

เป็นตอนที่นกแก้วได้สัญญากับนกกะปูดว่า ตนจะช่วยไปขอลูกสาวนางนกเขา ดังข้อความ “ฝ่ายนกแก้วเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจากัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกะปูด”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ด้านความเชื่อ ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา จำนวน 1 ครั้ง ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ จำนวน 1 ครั้ง

ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา

ด้วยความร่าเริงและมีความสุขทำให้นกกะปูด เผลอปล่อยปูด ๆ ออกมาอีกนางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนต้องอับอายขายหน้าเพื่อน ๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที แล้วร้องว่า “โกหก ภู โกหก ภู” มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ส่วนนกกะปูดนั้นเสียใจมากนั่งร้องไห้ตาแดงจนทุกวันนี้เช่นกัน. ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์

ในกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อสัตว์ยังพูดจากันได้โดยไปมาหาสู่และเป็นเพื่อนกันมาเมื่อไรก็พูดจาสื่อสารกันได้

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความซื่อสัตย์ จำนวน 2 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความซื่อสัตย์

ข้อความที่ 1 นกกะปูดรับปากว่าจะไม่ปล่อยปูด ๆ ออกมาอีก ตนก็ยินดีที่จะแต่งงานด้วยความแน่นอน แต่ขอให้รับปากเท่านั้น

ข้อความที่ 2 ฝ่ายนกกะปูดก็ดีใจ และด้วยความรักก็รับปากทันทีว่า จะไม่ทำเสียงปูด ๆ อีกต่อไปฝ่ายนกแก้วเมื่อได้ข้อยืนยันจากนกกะปูดก็ไปบอกลูกสาวของนกเขาแล้วเป็นอันว่าตกลงแต่งงานกัน นกกะปูดก็อดทนที่จะไม่ปล่อยปูด ๆ ออกไปจนกระทั่งคืนวันแต่งงาน ด้วยความร่าเริงและมีความสุขมากทำให้นกกะปูดเผลอตัวปล่อยปูด ๆ ออกมาอีก นางนกแก้วจึงว่านกกะปูดขึ้นมาทันทีว่า “ภู่ว่าหยก ๆ ภู่ว่าหยก ๆ” นางลูกสาวนกเขาโกรธมาก เพราะทำให้ตนเองอับอายขายหน้า

เพื่อน ๆ จึงบอกเลิกการแต่งงานทันที แล้วร้องว่า “โกหกกู โกหกกู” มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ส่วนนกกะปูดนั้นก็เสียใจมาก นั่งร้องไห้ตาแดงจนถึงทุกวันนี้เช่นกัน

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ในกาลครั้งนั้นยังมีนกกะปูด เป็นเพื่อนรักกันมากกับ นกกวก อยู่มาวันหนึ่งนกกะปูดได้พบกับลูกสาวของนกเขา และเกิดรักลูกของนางนกเขา แต่ตนเองไม่กล้าที่ นั่งคิดนอนคิดอยู่หลายวันก็คิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี จึงคิดถึงเพื่อนรักคือ นกกวก นกกวกก็บอกว่าเอาอย่างนี้นะ ตนรักเพื่อนมาก ดังนั้นตนจะเป็นสื่อกลางไปสู่ขอลูกสาวของนกเขาให้ รับรองได้แน่เพราะตนรู้จักนางนกเขาเป็นอย่างดี

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านขนบประเพณี จำนวน 2 ครั้ง

ด้านขนบประเพณี

ข้อความที่ 1 ฝ่ายนกกวกเมื่อได้รับปากกับเพื่อนแล้วก็เดินทางไปหานางนกเขาและพูดจา กัน ในที่สุดก็เอ่ยปากขอลูกสาวนางนกเขาให้กับนกกะปูด ฝ่ายนางนกเขาก็เรียกลูกสาวออกมาแล้วบอกว่า นกกวกมาขอเจ้าให้นกกะปูดเจ้าจะอย่างไร

ข้อความที่ 2 ฝ่ายนกกวกเมื่อได้รับข้อยืนยันจากนกกะปูดก็ไปบอกลูกสาวของนางนกเขา แล้วเป็นอันว่าตกลงแต่งงานกัน

สรุปเรื่อง นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ

ความมีเหตุผล ได้แก่

การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

ปรากฏในตอนที่นกพิราบตัวเมียสงสัย เรื่องการบินของนกเป็ดน้ำจึงถามนกพิราบตัวผู้ว่า ทำไมนกเป็ดน้ำจึงว่ายน้ำได้ ดังข้อความ “นกพิราบตัวเมียจึงถามนกพิราบตัวผู้ว่า “เจ้าดำน้ำเหมือนอย่างนกเหล่านั้นได้ไหม” “ทำไมจะไม่ได้ ในเมื่อข้าก็เป็นนกเหมือนกัน” นกพิราบตัวผู้ตอบ

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 1 ครั้ง

ในขณะที่นกพิราบสองตัวเมียกำลังกินน้ำอยู่ที่ฝั่งแห่งหนึ่ง

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ด้านความเชื่อ ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา จำนวน 1 ครั้ง

ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา

ว่าแล้วมันก็พุ่งตัวลงไปในน้ำ มันพยายามดำลงไปให้ลึกที่สุดที่จะลึกได้ มันดำน้ำได้จริง ๆ อย่างที่มันบอกแต่มันขึ้นจากน้ำไม่ได้ไม่ได้ มันจึงขาดใจตายอยู่ในน้ำนั่นเอง คติ “ การฝืนธรรมชาตินั้น ย่อมมีอันตรายมาถึงแก่ชีวิต ”

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมผู้มีความรู้ มีปัญญาความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง

มันเห็นนกเป็ดน้ำหลายตัวดำลงไปใต้น้ำ นกพิราบตัวเมียจึงถามนกพิราบตัวผู้ว่า “เจ้าดำน้ำเหมือนอย่างนกเหล่านั้นได้ไหม” “ทำไมจะไม่ได้ ในเมื่อข้าก็เป็นนกเหมือนกัน” นกพิราบตัวผู้ตอบ

สรุปเรื่อง นางพิกุลทอง

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การแบ่งปันและเสียสละ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ลูกสาวคนน้องเสียสละทำงานบ้านทุกอย่าง ดังข้อความ “มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า มีลูกสาวสองคน คนพี่มีนิสัยไม่ดี ส่วนคนน้องมีนิสัยดี แต่พ่อแม่ไปรักลูกสาว คนพี่พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้”

ข้อความที่ 2 ตอนที่เทวดาแปลงกายมาขอน้ำดื่ม ดังข้อความ “ตอนขากลับมาบ้าน เทวดานี้กสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม”

1.2 การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

ปรากฏในเรื่องนางพิกุลทอง ตอนที่ลูกสาวคนเล็กโดนพ่อแม่และพี่สาวขับไล่ให้ออกจากบ้านไป ทำให้ต้องเร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย แต่สุดท้ายนางก็ได้พบกับเจ้าชาย ดังข้อความ “พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้นจึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน”

2. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

2.1. การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ จำนวน 1 ครั้ง

จากเรื่อง นางพิกุลทอง ตากับยาย มีลูกสาว 2 คน แต่ลำเอียงรักคนที่มากกว่า คนน้องต้องอดทนทำงานทุกอย่าง ดังข้อความ “มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า มีลูกสาวสองคน คนพี่มีนิสัยไม่ดี ส่วนคนน้องมีนิสัยดี แต่พ่อแม่ไปรักลูกสาวคนที่ พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้”

2.2. การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ตอนผิดหวังเป็นตอนที่ พ่อและแม่ใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทนน้องสาว เพื่อจะได้มีดอกพิกุลทองร่วงเวลาพูดเหมือนน้องสาวและใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน แต่พอกลับมาเวลาพี่สาวพูดกลับมีแต่ไส้เดือน กิ่งก็ออกมาจากปาก พ่อและแม่จึงโกรธและผิดหวัง ดังข้อความ “พ่อแม่ในโลกจึงให้น้องสาวพูดวันทั้งคืน และใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน”

ข้อความที่ 2 ตอนสมหวังจากเรื่องนางพิกุลทอง เป็นตอนที่หลังจากที่น้องสาว ถูกพ่อแม่และพี่สาวขับไล่ออกจากบ้านไป แต่ด้วยความดีจึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง และได้แต่งงานกัน ดังข้อความ “พ่อแม่ก็โกรธ หวาน้องสาวโกหกให้พี่สาวพูดออกมาเป็นไส้เดือน กิ่งก็ พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณความดีที่ได้ทำมาแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน”

2.3. การรักษาัสจะและเชื่อถือได้ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ปรากฏในตอนทีเทวดาสงสารหญิงสาวจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาขอน้ำดื่ม และด้วยความมีน้ำใจเทวดาจึงให้พรแก่หญิงสาว ดังข้อความ “เทวดานีกสงสารจึงแปลงกาย เป็นคนแก่ มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม คนแก่ซึ่งเป็น เทวดาต้มน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วง ออกมาจากปากทุกคำ เมื่อน้องสาวกลับมาบ้าน พูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปาก น้องสาว เป็นจริงตามที่เทวดาให้พรไว้

ข้อความที่ 2 ปรากฏในตอนทีเทวดาแปลงกายเป็นคนแก่มาขอน้ำดื่มพี่สาว แต่พี่สาว ไม่ให้น้ำดื่มและด่าต่าง ๆ นา ๆ ดังข้อความ “ตอนขากลับก็มีชายแก่มาขอน้ำดื่ม ฝ่ายพี่สาวก็ด่าคน แก่ต่าง ๆ นา ๆ ชายแก่จึงว่าถึงไมให้น้ำดื่ม ก็จะให้พรเจ้าสักข้อหนึ่ง ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป ถ้าเจ้าพูดคำ ไหนให้มีไส้เดือน กิ่งก็้อ ออกจากปากทุกคำ เมื่อกลับถึงบ้านพ่อแม่ถามว่าทำไมจึงกลับ มาช้า พอ ลูกสาวพูดก็มีไส้เดือน กิ่งก็้อ ออกมาจากปากพี่สาวมากมาย จึงเป็นจริงตามที่เทวดาให้พรไว้”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 2 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 2 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า

ข้อความที่ 2 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไ้ไปตักน้ำ

ด้านการตั้งบ้านเรือน

ข้อความที่ 1 กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตากับยายสร้างบ้านอยู่ในป่า

ข้อความที่ 2 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไ้ไปตักน้ำ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ด้านความเชื่อ ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 3 ครั้ง ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ จำนวน 2 ครั้ง

ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา

ข้อความที่ 1 พ่อแม่ใช้คนน้องเหมือนคนใช้ อยู่มาวันหนึ่งน้องสาวเอาไ้ไปตักน้ำ ตอน ขากลับบ้านเทวดานีกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะกลับบ้านและขอน้ำดื่ม คน แก่ซึ่งเป็นเทวดาต้มน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วง ออกมาจากปากทุกคำเมื่อน้องสาวกลับมาบ้านพูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงมาจากปาก

ข้อความที่ 2 ฝ่ายพี่สาวก็ด่าคนแก่ ต่างๆนาๆ ชายแก่จึงว่าถึงไมให้น้ำดื่ม ก็จะให้พรเจ้า สักข้อหนึ่ง ตั้งแต่นี้เป็นต้นไปถ้าเจ้าพูดคำไหนให้มีไส้เดือน กิ่งก็้อ ออกจากปากทุกคำ เมื่อกลับถึงบ้านพ่อ แม่ถามว่าทำไมจึงกลับช้า พอลูกสาวพูดก็มีไส้เดือน กิ่งก็้อ ออกมาจากปากพี่สาวมากมาย

ข้อความที่ 3 ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้นจึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง ซึ่งภายหลังได้แต่งงานกัน

ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

ข้อความที่ 1 ตอนชากลับบ้านเทวดานีกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่ซึ่งเป็นคนแก่ ซึ่งเป็นเทวดา ตีมน้ำเสร็จแล้วจึงให้พรว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทอง ร่วงออกมาจากปากทุกคำ

ข้อความที่ 2 ตอนชากลับก็มีชายแก่มาขอน้ำดื่ม ฝ่ายพี่สาวก็ด่าคนแก่ต่าง ๆ นา ๆ ชายแก่จึงว่าถึงไม่ให้ดื่ม ก็จะทำให้พรสักข้อหนึ่ง ตั้งแต่นี้เป็นต้นไปถ้าเจ้าพูดคำไหนให้มีไส้เดือน ก็ให้ออกมาจากปากทุกคำ

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความกตัญญู จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย

ถ้าหลานพูดคำไหนให้มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากทุกคำ เมื่อน้องสาวกลับมา บ้านพูดกับพ่อแม่ก็มีดอกพิกุลทองร่วงออกมาจากปากน้องสาว พ่อแม่นึกโลภจึงให้น้องสาวพูดทั้งวันทั้งคืน และใช้ให้พี่สาวไปตักน้ำแทน เพื่อว่าจะได้เหมือนกับที่น้องสาวเล่าให้ฟัง

ค่านิยมความกตัญญู

พ่อแม่และพี่สาวเลยขับไล่น้องสาวออกจากบ้านไป ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมา ตั้งแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่ง

ค่านิยมเมตตาเอื้อเฟื้อ

ตอนชากลับบ้านเทวดานีกสงสารจึงแปลงกายเป็นคนแก่มาคอยพบระหว่างทางที่จะ กลับบ้านและขอน้ำดื่ม ลูกสาวคนน้องเอาน้ำให้คนแก่ดื่ม

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านจารีตประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

ด้านจารีตประเพณี

ด้วยคุณงามความดีที่ได้ทำมาตั้งแต่ต้น จึงได้พบกับเจ้าชายองค์หนึ่งซึ่งภายหลังได้ แต่งงานกัน

สรุปเรื่อง นายคดกับนายชื้อ

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การพึ่งตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

นายชื้อถูกนายคดผลักตกน้ำจึงพยายามพึ่งตนเองโดยว่ายน้ำขึ้นฝั่ง ดังข้อความว่า “ฝ่ายนายชื้อได้พยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การอภิปรายชี้แจงให้ จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 หลังจากทีนายคดได้ผลักนายชื้อตกน้ำ เขาได้พยายามอภิปรายชี้แจงให้ภรรยานายชื้อฟังและจนยอมเชื่อนายคด ดังข้อความว่า “ต่อมานายคดก็นำเรือกลับบ้านและได้เล่าให้ภรรยานายชื้อฟังว่า นายชื้อได้ตกน้ำตายเสียแล้วและพยายามปลอมจนกระทั่งภรรยานายชื้อใจอ่อน ยอมเป็นภรรยานายคด”

ข้อความที่ 2 นายชื้อได้ถูกนายคดผลักตกน้ำ แต่ไม่ตายจึงไปหานายคดและชี้แจง เล่าเรื่องให้ฟัง ดังข้อความ “นายคดถามนายชื้อว่าทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื้อได้เล่าให้ฟังว่าเขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่งซึ่งมีทองอยู่มากมาย ”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การอดทน อดกลั้น มั่นคงและการรอ จำนวน 1 ครั้ง

หลังจากนายชื้อถูกนายคดผลักตกน้ำแล้ว เขาได้อดทนว่ายน้ำขึ้นฝั่งจนสำเร็จ ดังข้อความว่า “ฝ่ายนายชื้อได้พยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง”

3.2 การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

นายชื้อตอบปัญหาของผีลูก ผีจึงนำไปส่งที่บ้าน และนายชื้อผิดหวังมากเมื่อเห็นภรรยาและนายคดนอนด้วยกัน ดังข้อความว่า “เมื่อนายชื้อมาถึงบ้านได้เห็นภรรยาอยู่ร่วมเรียงเคียงหมอนกับนายคดฉันสามีภรรยาเสียแล้ว”

3.3 การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ จำนวน 1 ครั้ง

นายชื้อไม่ได้แสดงความโกรธเมื่อมาเห็นภรรยานอนอยู่กับนายคด ดังข้อความว่า “เมื่อนายคดกับนายชื้อได้พบหน้ากัน นายคดถามนายชื้อว่าทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื้อได้เล่าให้ฟังว่า เขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่งซึ่งมีทองอยู่มากมาย”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

นายคดกับนายชื้ออยู่หมู่บ้านเดียวกันมีอาชีพเป็นคนทอดแห

2. ด้านความเชื่อ ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 3 ครั้ง ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ จำนวน 2 ครั้ง

ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา

ข้อความที่ 1 เย็นวันหนึ่งทั้งสองคนได้นำเรือไปทอดแหแต่นายคดคิดอยู่ในใจว่าจะฆ่านายชื้อให้ตายเพื่อแย่งชิงภรรยามาเป็นของตนเอง

ข้อความที่ 2 เมื่อพายเรือออกไปในเขตน้ำลึกและน้ำวน นายชื้อก็ทอดแหลงไป นายคดมาจากท้ายเรือผลักนายชื้อตกลงไปในน้ำ

ข้อความที่ 3 วันหนึ่งนายชื้อได้ออกอุบายไปทอดแหอย่างเช่นเคยแต่นายชื้อเป็นคนพายเรือ นายคดเป็นคนทอด ในที่สุดนายชื้อก็ผลักนายคดตกลงไปในน้ำเช่นกัน นายคดได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งนั้นแต่นายคดตอบปัญหาไม่ได้ พวกผีจึงทำร้ายตาย

ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์

ข้อความที่ 1 ฝ่ายนายชื้อพยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้าแห่งหนึ่งที่ป่าช้ามีผีอยู่ 12 ตน พวกผีพูดขึ้นว่า พวกข้าจะทนายปัญหาเจ้าถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้าน

ข้อความที่ 2 นายคดได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งนั้น แต่นายคดตอบปัญหาไม่ได้ พวกผีจึงทำร้ายตาย

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย

นายคดถามนายชื้อว่าทำไมทำไมเจ้าจึงไม่ตาย นายชื้อได้เล่าให้ฟังว่าเขาได้ว่ายน้ำขึ้นที่ป่าช้าแห่งหนึ่ง ซึ่งมีทองอยู่มากมาย เมื่อนายคดได้ฟังดังนั้นก็อยากได้ทองเป็นสมบัติของตนบ้าง

ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ

ฝ่ายนายชื้อพยายามว่ายน้ำขึ้นฝั่งที่ป่าช้ามีผีอยู่ ๑๒ ตน พวกผีพูดขึ้นว่าพวกข้าจะทนายปัญหาเจ้า ถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้านแต่นายชื้อตอบปัญหาถูกจริงๆ

ค่านิยมเมตตาเอื้อเฟื้อ

พวกข้าจะทนายปัญหาเจ้าถ้าเจ้าตอบถูก พวกข้าจะนำเจ้าไปส่งที่บ้าน

สรุปเรื่อง นายอำเภอฉลาด

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

กล่าวถึงนายอำเภอเข้ามารับตำแหน่งใหม่ ในคืนแรกของการเข้ารับตำแหน่งได้มีขโมยไปลอบตัดพลุยายเจิม ตอนแรกก็จับขโมยไม่ได้ แต่ด้วยความฉลาดของนายอำเภอ จึงใช้กลวิธีจับขโมย ดังข้อความ “ในคืนแรกหลังจากนายอำเภอได้ไปรับตำแหน่งแล้ว ก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือมีคนคนหนึ่งได้ไปขโมยตัดพลุของยายเจิม ยายเจิมจึงบอกนายอำเภอว่า มีคนมาตัดพลุของแก่นายอำเภอจึงบอกให้ไปบอกกำนันว่า “พรุ่งนี้ นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

ด้วยความฉลาดของนายอำเภอ จึงใช้กลวิธีจับขโมย ดังข้อความ “เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพลุของยายเจิมไปหมด ยายเจิมจะได้โจทย์ผู้ใดก็หาไม่ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกัน อย่าลั้ลเล่ขโมยน้อยและในวันนี้ขอประชาชนทุกคนที่มาประชุมนี้เลิกหว่ายายเจิมคนละ 1 ที”

2.2 การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและแก้ปัญหาถูกต้องเหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

นายอำเภอใช้วิธีการจับขโมยโดยใช้ปัญญา ให้ประชาชนเดินแถวไปเขกหัวยายเจิม ก่อนเขกทุกคนจะยกมือไหว้ขอโทษยายเจิม แต่มีชายคนหนึ่งเอามือเขกหัวยายเจิมอย่างแรงก็แสดงว่าชายผู้นั้นไม่ชอบยายเจิม นายอำเภอจึงให้ตำรวจจับ สุดท้ายชายผู้นั้นก็รับสารภาพ ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเขกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตัดพลุยายเจิม ด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเขกหัวยายเจิมแรง ๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้น แล้วถามความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลุยายเจิมเอง”

2.3 การวางแผนและร่วมกันในการวางแผน จำนวน 1 ครั้ง

มีการวางแผนของนายอำเภอ โดยใช้กลวิธีจับขโมยแต่ไม่มีการวางแผนร่วมกับผู้อื่น เพียงแต่บอกให้ทำตาม ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเขกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตัดพลุ ยายเจิม ด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเขกหัวยายเจิมแรง ๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้น แล้วถามความ ชายนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลุยายเจิมเอง”

2.4 การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

นายอำเภอได้สั่งให้กำนันเรียกประชุมราษฎรเพื่อพูดคุยเรื่องมีขโมยในหมู่บ้าน ดังข้อความ “นายอำเภอได้พูดว่า “เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพลุของยายเจิมไปหมด ยายเจิมจะได้โจทย์ผู้ใดก็หาไม่ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกัน อย่าลั้ลเล่ขโมยน้อย”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

การรู้จักผิดหวังและสมหวัง จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 จากเรื่อง นายอำเภอฉลาด มีตอนผิดหวังตอนที่ ยามเจิมคิดว่านายอำเภอ ที่เลี้ยงลือกันว่าจับคนร้ายเก่งนักหนาแต่กลับจับคนร้ายที่แอบตัดพลุแกไม่ได้ แถมยังให้คนที่มาประชุมเขกหัวแกอีก ดังข้อความ “ฝ่ายเจิมก็บ่นว่านายอำเภอคนนี้บ้า ไหนว่าจะจับคนร้าย รู้ข่าวว่าจับคนร้ายเก่งทำไมให้คนอื่นมาเขกหัวเราอีก”

ข้อความที่ 2 จากเรื่อง นายอำเภอฉลาดตอนสมหวังเป็นตอนที่นายอำเภอใช้อุบายให้คนที่มาประชุมเขกหัวยายเจิมเพื่อหาคนร้ายในที่สุดก็จับคนร้ายได้ ดังข้อความ “ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเขกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบา ๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตั้งพลุยายเจิม ด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเขกหัวยายเจิม แรง ๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความชานนั้น ยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพลุยายเจิมเอง”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 1 ครั้ง

ด้านการตั้งบ้านเรือน

นายอำเภอจึงบอกให้ไปบอกกำนันว่า “พรุ่งนี้นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้” ยายเจิมกลับไปบอกกำนัน รุ่งขึ้นกำนันได้ดีเพราะเรียกจำนวน 1 ครั้ง

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ด้านค่านิยม ค่านิยมอำนาจ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมการเคารพอาวุโส จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จำนวน 2 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมอำนาจ

เมื่อประชาชนมาเกือบหมดตำบลแล้ว นายอำเภอได้พูดว่า “เมื่อคืนวานนี้ได้มีคนร้ายไปลอบตัดพลุของยายเจิมไปหมดยายเจิมจะได้โทษผู้ใดก็หาไม่ ขออย่าให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีก ขอให้ทุกคนสร้างแต่ความดี อย่าเบียดเบียนกันอย่าล็กเล้กขโมยน้อยและในวันนี้ ขอประชาชนทุกคนที่มาประชุมนี้เขกหัว ยายเจิมคนละ ๑ ที” ฝ่ายยายเจิมก็บ่นว่านายอำเภอคนนี้บ้า ไหนว่าจะจับคนร้ายรู้ข่าวว่าจับคนร้ายเก่งทำไมให้คนอื่นมาเขกหัวเราอีก

ค่านิยมการเคารพอาวุโส

ผู้ที่เข้าร่วมประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเขกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเขกหัวเบาๆ

ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ

ข้อความที่ 1 นานมาแล้วยังมีนายอำเภอคนหนึ่งชื่อฉลาด นายอำเภอผู้นี้จับผู้ร้ายเก่งมาก ที่อำเภอแห่งหนึ่งมีโจรผู้ร้ายชุกชุม ทางราชการจึงได้แต่งตั้งนายอำเภอคนนี้ไปดำรงตำแหน่ง เพื่อจะได้ปราบปรามโจรผู้ร้ายให้หมดไป

ข้อความที่ 2 ผู้ที่เข้ามาประชุมวันนั้น ก็เดินแถวเพื่อไปเชกหัวยายเจิม เมื่อถึงยายเจิมก็ยกมือไหว้ขอโทษและเชกหัวเบาๆ คนแล้วคนเล่าจนถึงชายคนหนึ่งที่ตัดพวยายเจิมด้วยความเกลียดยายเจิม จึงเชกหัวยายเจิมแรงๆ 3 ที นายอำเภอจึงบอกให้หยุด แล้วให้ตำรวจจับชายคนนั้นแล้วถามความ ชายคนนั้นยอมรับว่าเขาเป็นคนตัดพวยายเจิมเอง

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ยายเจิมจึงบอกนายอำเภอว่า มีคนมาตัดพวของแกนายอำเภอจึงบอกว่าให้ไปบอกกำนันว่า “พรุ่งนี้ นายอำเภอจะประชุมราษฎรในตำบลนี้”

สรุปเรื่อง ไปกับน้ำมากับน้ำ

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า จำนวน 1 ครั้ง

ชายพเนจรได้พยายามเลี้ยงวัวของเขาอย่างดี จนทำให้กิจการนมของเขาดีขึ้นทั้งนี้เพราะเขาได้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ดังข้อความ “กิจการขายนมวัวเจริญขึ้นมาทันตาเห็นเพราะมีพ่อค้าจากในเมืองมารอคิวซื้อนมวัวจากเขาทุกวัน เพราะนมของเขาบริสุทธิ์และมีคุณค่าและไม่มีสิ่งใดเจือปน”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 1 ครั้ง

ชายพเนจรได้ตัดสินใจซื้อวัวจากชายแก่เพราะพิจารณาด้วยปัญญาแล้วเห็นว่ามิรายได้ดี ดังข้อความ “เขาเกิดความสนใจขึ้นมาทันทีจึงเข้าไปถามชายแก่คนนั้นก็ได้ความว่า หมู่บ้านนี้มีชายคนหนึ่งที่มียาอาชีพรักษาคนไข้ และนมวัวก็ยังเป็นของโปรดของหมู่บ้านนี้แลยังเป็นที่ต้องการของคนทั้งเมืองนี้อีกด้วย เขาจึงขอซื้อวัวจากชายแก่จำนวน 10 ตัว มาเลี้ยงไว้ในหมู่บ้านนั้น”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

ชายพเนจรผิดหวังและเสียใจมากที่เขาได้ซื้อลิงไป ดังข้อความ “ขณะที่เรือกำลังแล่นอยู่กลางแม่น้ำ ลิงตัวที่เขาซื้อมาก็แสดงความซุกซนได้ขึ้นไปนั่งบนบ่าของเขาใช้มือล้วงลงไปใ้ในกระเป๋าสีเสื้อและหยิบเอากระเป๋าสตางค์ของชายผู้นั้นขึ้นมาแล้วปีนขึ้นไปนั่งบนเสากระโดงเรือก่อนที่จะหันตัวหันมาทำท่าล้อเลียนเขา แล้วยังเอาเงินของเขาทิ้งลงไปในแม่น้ำอีกด้วย ทำความเสียใจให้กับเขาเป็นอันมาก”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 1 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 2 ครั้ง ด้านการคมนาคม จำนวน 3 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

วันหนึ่งเขานั่งเรือไปเที่ยว ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำ และมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าขาย

ด้านการตั้งบ้านเรือน

ข้อความที่ 1 ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์.

ข้อความที่ 2 ณ หมู่บ้านเวียงเพชรในเมืองจักรทอง

ด้านการคมนาคม

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งเขานั่งเรือไปเที่ยว ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์

ข้อความที่ 2 เขาจึงไปซื้อลิงมาหนึ่งตัวแล้วพาลงเรือจะกลับบ้าน

ข้อความที่ 3 เขาคนนั้นก็ปรากฏตัวในตอนเช้าของวันหนึ่งเขาเดินชมการทำงาน

ต่างๆ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 4 ครั้ง ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 1 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

ข้อความที่ 1 ณ เมืองจักรทองอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำและมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าขาย

ข้อความที่ 2 พลันสายตาของเขาก็เลื้อยไปเห็นชายแก่ๆคนหนึ่งกำลังก้มหน้าก้มตา รีดนมวัวเพื่อนำไปขาย

ข้อความที่ 3 หมู่บ้านนี้มีชายคนหนึ่งที่มามีอาชีพขายนมวัว

ข้อความที่ 4 เขาทำการเลี้ยงวัวทั้ง 10 ตัวนั้นเป็นอย่างดีจนกระทั่งวัวมีลูกและมีน้ำนม เขาจึงรีดนมวัวไปขายที่ตลาดทุกวัน

ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ

เขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นจนเขากลายเป็นเศรษฐีย่อยๆคนหนึ่งเหมือนกัน

2. ด้านความเชื่อ ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา จำนวน 2 ครั้ง

ความเชื่ออันสืบเนื่องจากศาสนา

ข้อความที่ 1 จนกระทั่งวันหนึ่งเขาเกิดเหนื่อยหน่ายและอยากหาเครื่องทุ่นแรงที่จะทำได้ให้น้ำนมวัวมากขึ้นโดยไม่ต้องรีดมากนักและแล้วเขาก็คิดว่าใช้น้ำผสมกับน้ำตาลให้ได้รสใกล้เคียงกับนมวัวแท้ๆและเขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นๆ

ข้อความที่ 2 วันหนึ่งเขาคิดอยากกลับบ้านไปอวดพ่อแม่เพื่อนฝูงในความก้าวหน้าด้านการค้า เขาจึงไปซื้อลิงมาหนึ่งตัวแล้วพาลงเรือจะกลับบ้าน ขณะที่เรือกำลังแล่นอยู่กลางแม่น้ำลิงตัวที่เขาซื้อมาก็แสดงความซุกซนได้ขึ้นไปนั่งบนปากของเขาใช้มือล้วงลงไปในกระเป๋าเสื้อและหยิบเอากระเป๋าสตางค์ของผู้ขายผู้นั้นขึ้นมาแล้วปีนขึ้นไปนั่งบนเสากระโดงเรือ ก่อนที่ขายคนนั้นจะทันตั้งตัวมันทำท่าล้อเลียนเขา แถมยังเอาเงินของเขาทิ้งลงไปในแม่น้ำอีกด้วย ทำให้ความเสียใจให้แก่เขาเป็นอันมาก

3.ด้านค่านิยม ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมเกียรติยศหน้าตา จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย

และแล้วเขาก็คิดว่าใช้น้ำผสมกับน้ำตาลให้ได้รสใกล้เคียงกับนมวัวแท้ๆและเขาก็ทำสำเร็จรายได้ของเขาในแต่ละวันเพิ่มมากขึ้นๆจนเขากลายเป็นเศรษฐีอยู่ๆคนหนึ่งเหมือนกัน

ค่านิยมเกียรติยศหน้าตา

วันหนึ่งเขาคิดอยากกลับบ้านไปอวดพ่อแม่เพื่อนฝูงในความก้าวหน้าด้านการค้า

สรุปเรื่อง พระอินทร์แก้กฎหมาย

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การรู้จักสถานประโยชน์ จำนวน 1 ครั้ง

นกเค้าแมววางแผนช่วยแม่วัว โดยไปร้องทุกข์กับพระอินทร์เรื่องความฝันว่า ตนเองฝันได้มเหสีของพระอินทร์มาเป็นเมีย พระอินทร์จึงยกเลิกกฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรไม่ต้องเป็นไปตามฝันดังข้อความ “เมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่า ใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่า ที่เสือฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 พระอินทร์ได้สั่งยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับความฝันหลังจากที่ได้ฟัง นกเค้าแมวเล่าความฝันให้ฟัง ดังข้อความ “เมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็น ต้นไป กฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก่เสียใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝันจึงเป็นอันว่า ที่เสือฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

ข้อความที่ 2 นกเค้าแมวได้วางแผนโดยใช้สติปัญญาเพื่อช่วยแม่วัว ดังข้อความ “นกเค้าแมวที่เกาะอยู่บนเพดานร้องลงมาว่า “ใครทำอะอะไรววายในเวลาหลับนอน แหม กำลังฝันหวานอยู่ทีเดียว” พระอินทร์ได้ฟังจึงตรัสถามว่า “เจ้ากำลังฝันอะไรอยู่ล่ะ” นกเค้าแมวจึงเล่าให้ฟังว่า “ข้าพเจ้าฝันว่าได้มีเหยื่อของพระอินทร์มาเป็นเมี่ยง”

2.2 การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ จำนวน 1 ครั้ง

พระอินทร์ได้ฟังความฝันของนกเค้าแมวแล้วได้จึงสั่งยกเลิกกฎหมาย ดังข้อความ “เมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก้ไขใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่า ที่เสือฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

2.3 การวางแผนและการร่วมกันในการวางแผน จำนวน 1 ครั้ง

พระอินทร์ได้วางแผนกับเทวดาทั้งหลายเพื่อออกกฎหมาย ว่าฝันอย่างไรให้ปฏิบัติ ดังความฝัน ดังข้อความ “วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปหากเทวดา มนุษย์ หรือสัตว์ใดก็ตามฝันอย่างไรก็ให้เป็นจริงอย่างนั้นหากไม่กระทำตามกฎหมายนั้นจะต้องตาย”

2.4 การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น จำนวน 1 ครั้ง

ในที่ประชุมของพระอินทร์และเทวดาได้ให้สิทธิประธานเป็นผู้ตัดสินกฎหมาย ดังข้อความ “เมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก้ไขใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่าที่เสือฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกิน ที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

2.5 การอธิบายชี้แจงให้เข้าใจ จำนวน 1 ครั้ง

พระอินทร์ได้ตัดสินและชี้แจงเรื่องความฝันว่าหากใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามฝัน ดังข้อความ “วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปหากเทวดา มนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตามฝันอย่างไร ก็ให้เป็นจริงอย่างนั้นหากไม่กระทำตามกฎหมายนั้นจะต้องตาย”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ได้แก่

การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ จำนวน 1 ครั้ง

นกเค้าแมวได้ตัดสินใจไปร้องทุกข์เรียกร้องความเป็นธรรมอย่างมีสติในการคิดวางแผน เพื่อช่วยเหลือแม่วัว ดังข้อความ “ข้าพเจ้าฝันว่าได้มีเหยื่อของพระอินทร์มาเป็นเมี่ยง” พระอินทร์ถึงกับอึ้งไป และเมื่อตรีกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป กฎหมายที่ว่า ใครฝันอย่างไรให้เป็นไปตามนั้น ให้แก้ไขใหม่ ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่า ที่เสือฝันว่าได้กินแม่วัวนั้น ก็ไม่ต้องกินที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร

2. ด้านความเชื่อ ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ จำนวน 1 ครั้ง

กาลครั้งหนึ่งในสมัยก่อนโน้น ณ เชิงเขาไกรลาศ เป็นที่ประชุมของเหล่าเทพยดาและสัตว์ทั้งหลายวันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ ลานเชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศออกมาด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปหากเทวดา มนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตาม ผันอย่างใดให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่กระทำตามนั้นจะต้องตาย”

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมอำนาจ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 1 ครั้ง

ค่านิยมอำนาจ

วันหนึ่งพระอินทร์ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้เสด็จออก ณ เชิงเขาไกรลาศ แล้วประกาศออกมาด้วยเสียงอันดังก้องกังวานไปทั่วทั้งขุนเขาว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หากเทวดา มนุษย์หรือสัตว์ใดก็ตาม ผันอย่างใดให้เป็นจริงอย่างนั้น หากไม่ทำตามนั้นจะต้องตาย”

ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ

พระอินทร์ได้ฟังจึงตรัสถามว่า “เจ้ากำลังฝันอะไรอยู่ล่ะ” นกเค้าแมวจึงเล่าให้ฟังว่า “ข้าพเจ้าฝันว่าได้เห็นของพระอินทร์มาเป็นเม็” พระอินทร์ถึงกับนิ่งอึ้งไปและเมื่อตรึกตรองดูแล้วกล่าวออกไปว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปกฎหมายที่ว่าใครฝันให้เป็นไปตามนั้นให้แก้เสียใหม่ไม่ต้องเป็นไปตามที่ฝัน จึงเป็นอันว่าที่เสือฝันว่าได้กินแม่วัวนั้นก็ไม่ต้องกินที่นกเค้าแมวฝันก็ไม่ต้องกินที่นกเค้าแมวฝันก็เป็นอันล้มเลิก

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

วันหนึ่งเจ้าเสือโคร่งใหญ่ได้นอนหลับฝันไปว่าตนได้จับวัว ซึ่งท้องแก่อยู่กินเป็นอาหาร จากนั้นเสือโคร่งใหญ่ก็รอนแรมหาวัวซึ่งมีท้องแก่อยู่จนพบ และเล่าความฝันของตนให้แม่วัวตัวนั้นฟังและบอกว่าตนจะต้องกินท่านแล้ว มิฉะนั้นจะผิดกฎหมายแม่วัวจึงบอกผัดผ่อนว่าให้เวลาเขาอีก 7 วันเพื่อคลอดลูกแล้วจะกลับมาให้เสือกิน เสือได้ฟังดังนั้นด้วยความสงสารจึงยอมให้แม่วัวผู้นำสงสารเดินทางต่อไปด้วยความเหนื่อยอ่อน จึงหลับอยู่ใต้ต้นไม้ซึ่งมีนกเค้าแมวเกาะอยู่ด้วยความโศกเศร้า จึงได้ไต่ถามและได้ความตามแม่วัวเล่า นกเค้าแมวจึงพาแม่วัวไปขอความยุติธรรมพระอินทร์

สรุปเรื่อง พายเรือบก พรก ครอบช้าง

1. ความพอประมาณ ได้แก่

1.1 การพึ่งตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

ความยุติธรรมเมื่อรู้ว่าช้างหายก็พยายามติดตามด้วยตนเอง ดังข้อความ “ความยุติธรรมได้ค้นหาวนเวียนไปรอบ ๆ วัดอยู่หลายตลบก็ไม่พบช้างแม้กระทั่งรอยเดินต่อออกไป”

1.2 การแบ่งปันและเสียสละ จำนวน 1 ครั้ง

ความยุติธรรมเมื่อได้ช้างแล้วก็ชดใช้ค่าเสียหายให้ชาวบ้านโดยให้ช้างไว้ใช้ ดังข้อความ “ความยุติธรรมจึงได้อุทิศช้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ใช้สอยในหมู่บ้านเกี่ยวกับ การพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านโดดเด่นมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม
จำนวน 1 ครั้ง

ความยุติธรรมได้ปรึกษากับพ่อท่านอ้อเรื่องช้างหายและให้ช่วยติดตาม ดังข้อความ “ความยุติธรรมจึงจำเป็นต้องเดินทางกลับบ้านในวันนั้น และวันต่อมาความยุติธรรมได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษากับพ่อท่านอ้อซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเหนือซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านตาเจ๊กนั่นเอง”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

การมีคุณธรรม จำนวน 1 ครั้ง

ความยุติธรรมชดใช้ที่ช้างได้ไปเที่ยวทำลายพืชผลของชาวบ้านโดยบริจาคช้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ ดังข้อความ “ความยุติธรรมจึงได้อุทิศช้างให้เป็นสาธารณประโยชน์ใช้สอยในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านโดดเด่นมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

1.1 สภาพภูมิศาสตร์ ด้านภูมิประเทศ จำนวน 2 ครั้ง ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 1 ครั้ง
ด้านการคมนาคม จำนวน 2 ครั้ง

ด้านภูมิประเทศ

ข้อความที่ 1 แต่เดิมดินแดนแห่งนี้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากหมู่บ้านทั้งหลาย สภาพพื้นที่เป็นป่าทึบหรือป่าดงดิบตามธรรมชาติ เป็นที่อาศัยของสัตว์ร้ายนานาชนิด

ข้อความที่ 2 ใกล้หมู่บ้านริมฝั่งคลอง มีวัดอยู่วัดหนึ่งเรียกว่าวัดปอม

ด้านการตั้งบ้านเรือน

หมู่บ้านโดดเด่นแต่เดิมมีบ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้ ๆ กันไม่มากนัก ใกล้หมู่บ้านริมฝั่งคลองมีวัดอยู่วัดหนึ่งเรียกว่าวัดปอม มีพ่อท่านพอมเป็นเจ้าอาวาสและตรงฝั่งตรงข้ามคนละฝั่งคลองเป็นที่ตั้งของสำนักของแม่ชีสมจิต

ด้านการคมนาคม

ข้อความที่ 1 ถ้ามีการเดินทางผ่านบ้านโศด แม่น้ำเข้ามาดึกๆ มาก็กระโดดให้พลัดตก แม่น้ำข้างไปจู่ๆข้างก็กระโดดวิ่งหนีตกใจกลัว

ข้อความที่ 2 พ่อท่านอ้อ ก็สั่งให้ควาญตาเจ็กลงนั่งในเรือ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านการทำมาหากิน จำนวน 1 ครั้ง

ด้านการทำมาหากิน

ตาเจ็กมีช้างอยู่เชือกหนึ่งและบังเอิญวันหนึ่งได้หลุดหายไปแล้วออกอาละวาดทำลายพืชผักของชาวบ้าน

2. ด้านความเชื่อ ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ จำนวน 6 ครั้ง

ข้อความที่ 1 พ่อท่านอ้อเป็นพระที่มีปาฏิหาริย์มากองค์หนึ่งเช่นเดียวกันกับพ่อท่านปลัดทอง ที่ทำอะไรได้ทุกอย่างด้วยเวทมนตร์ของท่าน

ข้อความที่ 2 ทนได้นั้นเองก็เป็นอัศจรรย์ยิ่งที่ท้องฟ้าเกิดมีดมืดไปหมด จนตาเจ็กมองไม่เห็นอะไร แถมมีความรู้สึกว้าวได้ลอยหมุนตัวไปกับลมพายุที่พัดอย่างแรง ตาเจ็กรู้สึกมืดหน้าตาสาวยาวหวือคล้ายๆกับว่าตัวมิได้มีอะไรให้ยึดเกาะและจะตกตายเสียให้ได้แต่ในบัดดลนั้นเอง เรือก็ได้นำบุคคลทั้งสามมาถึงหน้าภูพ่อท่านปลัดทองอย่างไม่น่าเชื่อและในจิตใจเดียวนั้นเองซึ่งควาญตาเจ็กรู้สึกว้าวตนหายใจเข้า แล้วยังไม่ทันได้หายใจออกด้วยซ้ำไป เรือก็มาถึงวัดเสียแล้ว

ข้อความที่ 3 ท่านปลัดทองจึงเอ่ยขึ้นว่า ที่ทำน้ำโนนไปเปิดพรกเอาซิ อาตมาจับครอบพรกไว้มิให้มันเที่ยวยุ่งอาละวาดชาวบ้าน

ข้อความที่ 4 ณ บ้านดวด ตำบลสวนแตง อำเภอละแม จังหวัดชุมพร อันเป็นดินแดนปาฏิหาริย์ในอดีต

ข้อความที่ 5 สภาพพื้นที่เป็นป่าทึบ หรือป่าดงดิบตามธรรมชาติเป็นที่อาศัยของสัตว์ร้ายนานาชนิดซึ่งเรียกว่าถ้ามีการเดินทางผ่านบ้านโศด แม่น้ำเข้ามาดึกๆ มาก็กระโดดให้พลัดตก แม่น้ำข้างไปจู่ๆข้างก็กระโดดวิ่งหนีตกใจกลัว

ข้อความที่ 6 แต่ปรากฏว่าเมื่อรอยช้างมีมาถึงเขตวัดรอยช้างกลับหายไปเฉยๆ ควาญตาเจ็กได้ค้นหาวนเวียนไปรอบๆวัดอยู่หลายตลบก็ไม่พบช้าง แม้กระทั่งรอยเดินต่อออกไป ทำให้ควาญตาเจ็กปวดหัวและงุนงงเป็นอย่างยิ่ง

3. ด้านค่านิยม ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จำนวน 1 ครั้ง ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ จำนวน 2 ครั้ง

ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ

วันต่อมาความญาติได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษากับพ่อท่านอ้อ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเหนือซึ่งอยู่ใกล้ๆกับบ้านตาเจ็กนั่นเอง พ่อท่านอ้อเป็นพระที่มีปาฏิหาริย์มากองค์หนึ่งเช่นเดียวกันกับพ่อท่านปลัดทอง ที่ทำอะไรได้ทุกอย่างด้วยเวทมนตร์ของท่าน

ค่านิยมความเมตตาเอื้อเฟื้อ

ข้อความที่ 1 เมื่อพ่อท่านอ้อได้ฟังความญาติมาเล่าเรื่องให้ฟังและขอให้ช่วยเหลือแล้วพ่อท่านอ้อก็สั่งให้ความญาติลงนั่งในเรือ

ข้อความที่ 2 พ่อท่านอ้อเลยปรารภขึ้นว่า เออท่านปลัดได้เห็นช้างหลุดมาทางนี้บ้างไหมละ เจ้าเจ็กมันเที่ยวหามาหลายวันแล้วไม่พบท่านปลัดทองจึงเอ่ยขึ้นว่า ที่ท่าน้ำโนนไปเปิดพรกไวมให้มันเที่ยวอยู่อาละวาดชาวบ้าน ตาเจ็กก็ได้ช้างกลับคืนและเพื่อที่จะชดใช้ที่ช้างได้ไปเที่ยวทำลายพืชผลของชาวบ้าน ความญาติจึงได้อุทิศช้างให้เป็นสาธารณะประโยชน์ใช้สอยในหมู่บ้านเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งปวงทำให้หมู่บ้านโดดมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านธรรมเนียมประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

ด้านธรรมเนียมประเพณี

พ่อท่านปลัดทองได้นิมนต์ให้พ่อท่านอ้อลงจากเรือแล้วพากันไปนั่งตรงระเบียงหน้ากุฏิพูดคุยกันพอหอมปากหอมคอ

สรุปเรื่อง เล่นมด

1. ความพอประมาณ ได้แก่

การพึ่งตนเอง จำนวน 1 ครั้ง

ชายหนุ่มพยายามหาสาเหตุโดยการสืบด้วยตนเอง ดังข้อความ “ในที่สุดเขาก็รู้เหตุผล ชายหนุ่มจึงพยายามไปเยี่ยมเยียนเวียนไปเวียนมามิได้ขาด”

2. ความมีเหตุผล ได้แก่

2.1 การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 2 ครั้ง

ข้อความที่ 1 ชายหนุ่มรู้สาเหตุที่แม่หม้ายไม่ให้ลูกแต่งงานจึงใช้สติปัญญาแก้ปัญหาเมื่อตอนถูกมดกัด ดังข้อความ “มดคันพวกนี้หาเรื่องแท้ เดียวกูเล่นตายหมด”

ข้อความที่ 2 ลูกสาวเมื่อรู้ว่าแม่แอบฟังจึงใช้สติปัญญาตอบคำถาม ดังข้อความ “ที่ร่อนนั้นพี่หลวงแก่เล่าให้ฟังถึงชีวิตความลำบากเมื่อเด็ก ๆ ให้ฟัง ตัวเองรู้สึกสงสารจึงร้องไห้ที่หัวเรานั้น แกเล่าเรื่องซ้ำ ๆ ให้ฟังจึงหัวเราะ ฝ่ายหญิงหม้ายก็มีได้ว่ะอะไร”

2.2 การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม จำนวน 1 ครั้ง

แม่หม้ายพยายามคัดเลือกลูกเขยให้ลูกสาว ดังข้อความ “ผู้เป็นมารดาจะบอกปฏิเสธไปเสียทุกราย เหตุผลที่ปฏิเสธคือ กลัวไปว่าลูกสาวเอาจริงบ้างน้อยแบบนี้ถ้าได้ผัวใจใหญ่จะต้องเจ็บทนทุกข์ทรมานมากทีเดียว”

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่

3.1 การรู้จักการผิดหวังและสมหวัง จำนวน 1 ครั้ง

แม่ยายผิดหวังและเสียใจที่เสียรู้ลูกเขย ดังข้อความ “แม่ยายงงส่งจากก็เห็นใจของลูกเขยเต็มตา รู้สึกใจหายวาบ ตกใจเพราะเห็นใจของลูกเขยนั้นใหญ่เกินความคาดหมายที่ลูกสาวร้องไห้ก็คงเพราะด้วยสาเหตุนี้เองเป็นความผิดของแม่แท้ ๆ ที่หุบเขาเชื่อคำพูดว่าใจเล็กเล่นมดได้”

3.2 การยึดมั่นในครรลองของกฎหมายและประเพณีที่ดั่งงามของสังคม

จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อแม่หม้ายรู้ว่าชายหนุ่มเล่นกับมดได้จึงหลงเชื่อและตกลงให้แต่งงานตามประเพณีที่ดั่งงาม ดังข้อความ “ชายหนุ่มก็มาสู่ขอลูกสาวหญิงหม้ายแล้วตกลงแต่งงานตามประเพณี”

วิถีชีวิตทางสังคม

1. ความเป็นอยู่ ได้แก่

สถาปนาศาสตร์ ด้านการตั้งบ้านเรือน จำนวน 2 ครั้ง

ด้านการตั้งบ้านเรือน

ข้อความที่ 1 มี ชายในหมู่บ้านทั้งใกล้และไกลมาสู่ขอมากหลายรายด้วยกัน

ข้อความที่ 2 จึงหาอุบายให้ลูกเขยขึ้นผลัดหลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยจาก

2. ด้านค่านิยม ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จำนวน 2 ครั้ง

ค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ

ข้อความที่ 1 วันหนึ่งชายหนุ่มก็มาที่บ้านหญิงหม้ายอีกบังเอิญไปยืนตรงกลุ่มมดคันร้อนมดก็กัดที่ขาทำให้เจ็บและรำคาญ แต่ด้วยปัญญาของเขาจึงแก้งาพุดตัดๆ พอให้แม่หม้ายได้ยินว่า “มดคันพวกนี้หาเรื่องแค้นเดียวจุเล่นตายหมด” หญิงหม้ายได้ยินก็คิดว่าไอ้หนุ่มคนนี้ต้องมีอะไรแน่

ข้อความที่ 2 ครั้นรุ่งเช้าตื่นขึ้นแม่หม้ายก็ถามว่า “เมื่อแต่คืนร้องทำไม” ลูกสาวก็รู้ว่าแม่แอบฟังแค้นด้วยปัญญาจึงตอบไปว่าที่ร้องไห้นั้นพี่หลวงแกเล่าให้ฟังถึงชีวิตความลำบากเมื่อเด็กๆ ให้ฟัง

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านขนบประเพณี จำนวน 2 ครั้ง ด้านธรรมเนียมประเพณี จำนวน 1 ครั้ง

ด้านขนบประเพณี

ข้อความที่ 1 หญิงม่ายคนหนึ่งแกล้มลูกสาวคนเดียว รูปร่างสวยงามเอาจริงบ้างน้อย มีผู้ชายในหมู่บ้านทั้งใกล้และไกลมาสู่ขอมากมายหลายรายด้วยกัน แต่ผู้เป็นมารดาจะบอกปฏิเสธไปเสียทุกราย

ข้อความที่ 2 หญิงม่ายก็ได้กันท่าชายหนุ่มแต่อย่างใดต่อมาชายหนุ่มก็มาสู่ขอลูกสาวหญิงหม้ายแล้วตกลงแต่งงานตามประเพณี

ด้านธรรมเนียมประเพณี

จึงหาอุบายให้ลูกเขยขึ้นพลัดหลังคาบ้านซึ่งมุงด้วยจาก ลูกเขยนุ่งโสร่งขึ้นหลังคาเมื่อรื้อจาก
เกาลองแล้วก็ต้องเอาจากใหม่มุงแทนเมื่อยายเป็นคนหยีบจากให้ส่งให้ลูกเขย

จากการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร จำนวน 30 เรื่อง
ผู้วิจัยได้นำมาสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านความพอประมาณ

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง											
		วิถีชีวิตชีวิตด้านความพอประมาณ											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม	
1	กาสองฟัวเมีย	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	2	
2	กำเนิดไผ่สีสุก	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	3	
3	เกลือจิ้มเกลือ	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	2	
4	ข้าใหญ่ที่สุด	-	-	-	-	-	-	-		-	-	0	
5	ข้าพัวรากับยักษ์	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	5	
6	ข้าหมาที่จุมูกจะเข้า	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
7	คน	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	
8	ความสุขที่เราคิดเพื่อเป็น ความสุข	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	
9	ควายที่ฟันบนไม่มี	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	
10	ชายสามโบสถ์กับหญิง สามผัว	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	
11	ดอกไม้ที่ไม่สวย	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	
12	ดันท้ายหมี่	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	
13	ดัดเดียวตายเจ็ด	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	3	
14	ตาดีกับนายดัน	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	
15	ตาหนูกราน	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	
16	ตาเหลวตกปลาไหล	1	-	-	1	-	-	1	2	-	-	5	
17	ตำนานต้นจาก	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
18	แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมาก พลูและปูน	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	
19	ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
20	ทุเรียน	-	-	-	-	1	1	2	1	-	-	5	

(ต่อ)

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง										
		วิถีชีวิตชีวิตด้านความพอประมาณ										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม
21	โธ่ นึกว่ายาก	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
22	นกปูดตาแดง	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
23	นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
24	นางพิกุลทอง	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	3
25	นายคดกับนายซื่อ	-	-	-	1	-	-	-		-	-	1
26	นายอำเภอลาด	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
27	ไปกับน้ำมากับน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
28	พระอินทร์แก้กฎหมาย	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
29	พายเรือบก พรก ครอบช้าง	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2
30	เล่นมด	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
รวม		1	0	1	9	4	4	9	17	3	2	50

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพรในด้านความพอประมาณ พบว่า มีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัย จำนวน 10 ประเด็นโดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนครั้งจากมากไปหาน้อย คือ การรู้จักสานประโยชน์ จำนวน 17 ครั้ง การแบ่งปัน และการเสียสละ จำนวน 9 ครั้ง การพึ่งตนเอง จำนวน 9 ครั้ง การไม่โลภ และไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น จำนวน 4 ครั้ง การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ จำนวน 4 ครั้ง การซื้อสัตย์สุจริต จำนวน 3 ครั้ง การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า จำนวน 2 ครั้ง การประหยัด จำนวน 1 ครั้ง การไม่เป็นหนี้สิน จำนวน 1 ครั้ง และการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นไม่ปรากฏจำนวนครั้ง

2. ด้านความมีเหตุผล

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง											
		วิถีชีวิตชีวิตด้านความมีเหตุผล											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม	
1	กาสองฟัวเมีย	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	
2	กำเนิดไผ่สีสุก	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
3	เกลือจิ้มเกลือ	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	3	
4	ข้าใหญ่ที่สุด	2	1	1	2	-	1	1	1	1	1	11	
5	ซื้อพารากับยักษ์	2	1	1	2	1	-	1		1	1	10	
6	ซื้อหมาที่จุมูกจะเข้	1	2	1	1	-	-	1	1	1	1	9	

(ต่อ)

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง วิถีชีวิตชีวิตด้านความมีเหตุผล										
7	คน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
8	ความสุขที่เราคิดเพื่อเป็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
9	ควายที่ฟันบนไม่มี	-	-	2	1	1		-	1	-	-	5
10	ชายสามโบสถ์กับหญิงสามตัว	-	4	-	-	-	2	-	1	-	-	7
11	ดอกไม้ที่ไม่สวย	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	3
12	ดินทำยหมี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
13	ดัดเดียวตายเจ็ด	1	1	-	-	-	1	-	-	1	-	4
14	ตาดิกับยายตัน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
15	ตาหนูกราน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
16	ตาเหลวตกปลาไหล	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
17	ตำนานต้นจาก	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	3
18	แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
19	ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู	1	1	1	1	-	-	1	1	-	-	6
20	ทุเรียน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
21	โธ่ นึกว่ายาก	1	1	1	1	-	-	-			1	5
22	นกปูดตาแดง	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	4
23	นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
24	นางพิกุลทอง	-	-	-	-	-	-	-		-	-	0
25	นายคดกับนายซื่อ	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
26	นายอำเภอลาด	1	1	1	1	-	-	-	1	-	-	5
27	ไปกับน้ำมากับน้ำ	1	-	-	-	-	-	-	-		-	1
28	พระอินทร์แก้กฎหมาย	2	1	-	1	1	-	-	1		-	6
29	พายเรือบก พรก ครอบข้าง	-	-	1	-	-	-	-	-		-	1
30	เล่นมด	2	-	-	-	-	-	-	-		1	3
รวม		20	14	13	13	3	4	7	12	4	10	100

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพรในด้านความมีเหตุผลพบว่า มีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัย 10 ข้อ โดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนครั้งจากมากไปหาน้อย คือ การตัดสินใจด้วยปัญญา จำนวน 20 ครั้ง การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่าง

(ต่อ)

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง										
		วิถีชีวิตชีวิตด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม
21	โธ่ นึกว่ายาก	2	1	2	-	1	-	1	-	-	-	7
22	นกปูดตาแดง	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3
23	นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
24	นางพิกุลทอง	-	1	2	-	-	2	-	-	-	-	5
25	นายคดกับนายซื่อ	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	3
26	นายอำเภอลาด	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
27	ไปกับน้ำมากับน้ำ	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
28	พระอินทร์แก้กฎหมาย	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
29	พายเรือบก พรก ครอบช้าง	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
30	เล่นมด	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2
รวม		5	9	25	0	10	11	4	2	0	2	68

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพรในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่า มีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัย 10 ข้อ โดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนครั้งจากมากไปหาน้อย คือ การรู้จักการผิดหวัง และสมหวัง จำนวน 25 ครั้ง การรักษาสิ่งจะและเชื่อถือได้ จำนวน 11 ครั้ง การมีสติและการยับยั้งชั่งใจ จำนวน 10 ครั้ง การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ จำนวน 9 ครั้ง การไม่ประมาท จำนวน 5 ครั้ง การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่ดั่งามของสังคม จำนวน 4 ครั้ง การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน จำนวน 2 ครั้ง การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า จำนวน 2 ครั้ง การไม่หลงใหลในอบายมุขไม่ปรากฏจำนวนครั้ง และการซื่อสัตย์สุจริตไม่ปรากฏจำนวนครั้ง

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพร จำนวน 30 เรื่อง นำมาสรุปจำนวนครั้งที่ปรากฏในพฤติกรรมแต่ละด้านได้ดังนี้

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง										
		วิถีชีวิตชีวิตความพอเพียง จำนวน 3 ด้าน										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม
1	ด้านความพอประมาณ	1	0	1	9	4	4	9	17	3	2	50
2	ด้านความมีเหตุผล	20	14	13	13	3	4	7	12	4	10	110
3	ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว	5	9	25	0	10	11	4	2	0	2	68
รวม		26	23	39	22	17	19	20	31	7	14	218

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพร จำนวน 30 เรื่อง มีจำนวนครั้งที่ปรากฏในแต่ละด้านรวมทั้งหมดเท่ากับ 218 ครั้ง เมื่อเรียงลำดับจำนวนครั้งจากมากไปน้อย พบว่า วิถีชีวิตความพอเพียงด้านความมีเหตุผลมีจำนวนครั้งมากที่สุด คือ 100 ครั้ง รองลงมาคือ วิถีชีวิตความพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน 68 ครั้ง และวิถีชีวิต ความพอเพียงด้านพอประมาณมีจำนวนครั้งน้อยที่สุดคือ 59 ครั้ง

การวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคม

จากการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมในนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพร จำนวน 30 เรื่อง ผู้วิจัยได้นำมาสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านความเป็นอยู่

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้งสภาพภูมิศาสตร์			จำนวนครั้งสภาพเศรษฐกิจ		
		ภูมิประเทศ	การตั้งบ้านเรือน	คมนาคม	ทรัพยากร	ทำมาหากิน	ฐานะเศรษฐกิจ
1.	กาสองผัวเมีย	2	1	-	-	-	2
2.	กำเนิดไผ่สีสุก	5	-	1	1	1	-
3.	เกลือจิ้มเกลือ	1	-	-	1	-	-
4.	ข้าใหญ่ที่สุด	2	-	-	1	-	-
5.	ข้าพัวรายักษ์	3	-	1	-	2	1
6.	ข้าหมาที่จุมจระเข้	1	-	1	1	-	-
7.	คน	-	-	-	1	1	1
8.	ความสุขที่เราคิดเพื่อเป็นความสุข	1	1	2	-	1	1
9.	ควายที่ฟันบนไม่มี	-	-	-	1	2	-
10.	ชายสามโบสถ์หญิงสามผัว	-	3	-	1	1	1
11.	ดอกไม้ที่ไม่สวย	1	-	-	-	-	-
12.	ต้นท้ายหมี่	1	1	2	1	2	-
13.	ตับเดียวตายเจ็ด	1	2	-	1	1	-
14.	ตาดีกับยายดัน	2	-	2	-	-	-
15.	ตาหนูกราน	4	2	2	1	4	-
16.	ตาเหลวตกปลาไหล	2	-	1	1	3	-
17.	ตำนานต้นจาก	3	1	-	1	3	1

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้งสภาพภูมิศาสตร์			จำนวนครั้งสภาพเศรษฐกิจ		
		ภูมิประเทศ	การตั้งบ้านเรือน	คมนาคม	ทรัพยากร	ทำมาหากิน	ฐานะเศรษฐกิจ
18.	แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน	3	2	-	1	-	-
19.	ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู	1	-	1	-	-	-
20.	ทุเรียน	-	2	-	1	1	1
21.	ไธนีกว่ายาก	-	-	-	-	1	-
22.	นกปูดตาแดง	-	-	-	1	-	-
23.	นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ	1	-	-	1	-	-
24.	นางพิกุลทอง	2	2	-	1	-	-
25.	นายคดกับนายซื่อ	-	-	-	1	1	-
26.	นายอำเภอลาด	-	1	-	1	-	-
27.	ไปกับน้ำมากับน้ำ	1	2	3	1	4	1
28.	พระอินทร์แก้กฎหมาย	-	-	-	1	-	-
29.	พายเรือบก พรกครอบช้าง	2	1	2	1	1	-
30.	เล่นมด	-	2	-	-	-	-
	รวม	39	23	18	22	29	9

จากการวิเคราะห์ทางสังคมในนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพร ด้านความเป็นอยู่ พบว่ามีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัยจำนวน 6 ประเด็นโดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนมากไปหาน้อย คือ สภาพภูมิประเทศ จำนวน 39 ครั้ง การทำมาหากิน จำนวน 29 ครั้ง การตั้งบ้านเรือน จำนวน 23 ครั้ง ทรัพยากร จำนวน 22 ครั้ง การคมนาคม จำนวน 18 ครั้ง และฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวน 9 ครั้ง

2. ด้านความเชื่อ

ลำดับ ที่	เรื่อง	จำนวนครั้ง				
		สืบเนื่อง จากศาสนา	อาถรรพ์ อภินิหาร ไสยศาสตร์	โหราศาสตร์	ภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์	นิมิต ลาง สังหรณ์ ความฝัน
1.	กาสองฟัวเมีย	2	-	-	-	-
2.	กำเนิดไผ่สีสุก	-	2	-	-	-
3.	เกลือจิ้มเกลือ	-	-	-	-	1
4.	ข้าใหญ่ที่สุด	-	-	-	-	-
5.	ขี้พรับยักซ์	-	1	-	-	-
6.	ขี้หมาที่จุมูก จระเข้	-	1	-	-	-
7.	คน	-	-	-	2	-
8.	ความสุขที่เราคิด เพื่อเป็นความสุข	3	-	-	-	-
9.	ควายที่ฟันบนไม่มี	1	-	-	1	-
10.	ชายสามโบสถ์ หญิงสามผัว	2	-	-	-	-
11.	ดอกไม้ที่ไม่สวย	-	-	-	-	-
12.	ดันท้ายหมี	-	-	-	-	-
13.	ดับเดียวตายเจ็ด	-	-	-	1	-
14.	ตาดีกับยายดัน	1	-	-	-	-
15.	ตาหนูกราน	-	8	-	-	-
16.	ตาเหลวดกปลา ไหล	-	4	-	-	-
17.	ตำนานตันจาก	1	-	-	-	-
18.	แต่งงานทำไมจึง ต้องมีหมากพลู และปูน	1	-	-	-	-
19.	ทำไมแมวจึงต้อง เกลียดหนู	-	-	-	-	-
20.	ทุเรียน	-	2	-	-	-
21.	โธ่นี้กว่ายาก	-	-	-	-	-
22.	นกปูดตาแดง	1	1	-	-	-

ลำดับ ที่	เรื่อง	จำนวนครั้ง				
		สืบเนื่อง จากศาสนา	อาถรรพ์ อภินิหาร ไสยศาสตร์	โหราศาสตร์	ภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์	นิมิต ลาง สังหรณ์ ความฝัน
23.	นกพิราบกับ นกเป็ดน้ำ	1	-	-	-	-
24.	นางพิกลทอง	3	-	-	2	-
25.	นายคดกับนายซื่อ	3	-	-	2	-
26.	นายอำเภอลาด	-	-	-	-	-
27.	ไปกับน้ำมากับน้ำ	2	-	-	-	-
28.	พระอินทร์แก้ กฎหมาย	-	-	-	-	1
29.	พายเรือบก พรก ครอบช้าง	-	6	-	-	-
30.	เล่นมด	-	-	-	-	-
	รวม	21	25	-	9	1

จากการวิเคราะห์ทางสังคมในนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพร ด้านความเชื่อ พบว่ามีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัยจำนวน 5 ประเด็นโดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนมากไปหาน้อย คือ ความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์ จำนวน 25 ครั้ง ความเชื่ออันสืบเนื่องมาจากศาสนา จำนวน 21 ครั้ง ความเชื่อเรื่องภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์ จำนวน 9 ครั้ง ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิต ลางสังหรณ์ จำนวน 1 ครั้งและไม่ปรากฏความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

3. ด้านค่านิยม

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง										
		มั่ง คั่ง ร่ำ รวย	อำ นาจ	เกีย รติ ยศ หน้า ตา	กตัญ ญ	ซื่อ สัตย์	เคา รพ อาว โส	ความรู้ ปัญญา ความ สามารถ	ตัว บุค คล	สนุก สนา นร่า เริง	เมต ตา เอื้อ เพื่อ	ส บาย
1.	กาสอง ผิวเมีย	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
2.	กำเนิดไฟ สีสุก	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง										
		มั่งคั่ง ร่ำรวย	อำนาจ	เกียรติยศ หน้าตา	กตัญญู	ซื่อสัตย์	เคารพ อาวุโส	ความรู้ ปัญหา สามารถ	ตัว บุคคล	สนุก สนำ ร่า เริง	เมตตา เอื้อ เพื่อ	สบาย
3.	เกลือจิ้มเกลือ	-	-	-	1	1	-	1	-	-	2	-
4.	ข้าใหญ่ที่สุด	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
5.	ข้าพเจ้ารับยักษ์	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-
6.	ข้าหมาที่จุมูก จระเข้	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
7.	คน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	ความสุขที่เราคิด เพื่อเป็นความสุข	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	ควายที่พันบนไม้มี	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
10.	ชายสามโบสถ์ หญิงสามผ้า	2	1	-	-	1	-	3	-	-	2	-
11.	ดอกไม้ที่ไม่สวย	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
12.	ดันท้ายหมี่	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
13.	ด้ายเดียวตายเจ็ด	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-
14.	ดาดีกับยายดัน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	ดาหนุกราน	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง										
		มั่งคั่ง ร่ำรวย	อำนาจ	เกียรติยศ หน้าตา	กตัญญู	ซื่อสัตย์	เคารพ อาวุโส	ความรู้ ปัญหา สามารถ	ตัว บุคคล	สนุก สนำ ร่าเริง	เมตตา เอื้อ เพื่อ	สบาย
16.	ตาเหลว ตกปลา ไหล	-	-	-	-	1	-	2	-	-	3	-
17.	ตำนาน ต้นจาก	3	2	-	1	1	-	-	-	-	1	-
18.	แต่งงาน ทำไมจึง ต้องมี หมากพลู และปูน	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
19.	ทำไม แมวจึง ต้อง เกลียด หนู	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
20.	ทุเรียน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
21.	โธ่นี้กว่า ยาก	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
22.	นกปูดตา แดง	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
23.	นกพิราบ กับ นกเป็ด น้ำ	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
24.	นางพิกุล ทอง	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
25.	นายคด กับนาย ซื่อ	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
26.	นายอำเภอ ฉลาด	-	1	-	-	-	1	2	-	-	1	-

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง										
		มั่งคั่งร่ำรวย	อำนาจ	เกียรติยศหน้าตา	กตัญญู	ซื่อสัตย์	เคารพอาวุโส	ความรู้ปัญหาความสามารถ	ตัวบุคคล	สนุกสนานร่าเริง	เมตตาเอื้อเฟื้อ	สบาย
27.	ไปกับน้ำมากับน้ำ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
28.	พระอินทร์แก้กฎหมาย	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-
29.	พายเรือบก พรกครอบข้าง	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-
30.	เล่นมด	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	รวม	9	7	2	3	10	2	23	5	-	23	1

จากการวิเคราะห์ทางสังคมในนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพร ด้านค่านิยม พบว่ามีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัยจำนวน 11 ประเด็นโดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนมากไปหาน้อย คือ การเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ จำนวน 23 ครั้ง การมีความเมตตา เอื้อเฟื้อ จำนวน 23 ครั้ง ความซื่อสัตย์ จำนวน 10 ครั้ง ความมั่งคั่งร่ำรวย จำนวน 9 ครั้ง อำนาจ จำนวน 7 ครั้ง การให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคล จำนวน 5 ครั้ง ความกตัญญู จำนวน 3 ครั้ง เกียรติยศ หน้าตา จำนวน 2 ครั้ง การเคารพอาวุโส จำนวน 2 ครั้งและไม่ปรากฏค่านิยมความสนุกสนานร่าเริง

4. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง		
		จารีตประเพณี	ขนบประเพณี	ธรรมเนียมประเพณี
1.	กาสองผ้าเมี่ยง	-	-	-
2.	กำเนิดไผ่สีสุก	-	-	-
3.	เกลือจิ้มเกลือ	-	-	-
4.	ข้าใหญ่ที่สุด	-	-	-
5.	ขี้พรวรรบยักษ์	-	-	1

ลำดับ	เรื่อง	จำนวนครั้ง		
		จารีตประเพณี	ขนบประเพณี	ธรรมเนียมประเพณี
6.	ข้า้หมาที่จุมูกจะระเซ้	-	-	-
7.	คน	-	-	-
8.	ความสุขที่เราคิดเพื่อเป็นความสุข	-	1	-
9.	ควายที่ฟั่นบนไม่มี	-	-	-
10.	ชายสามโบสถ์หญิงสามผัว	-	-	1
11.	ดอกไม้ที่ไม่สวย	-	1	-
12.	ต้นท้ายหมี	-	-	-
13.	ต๊ับเดียวตายเจ็ด	-	-	-
14.	ตาดี้กับยายตัน	-	-	1
15.	ตาหนูกราน	-	-	-
16.	ตาเหลวตกปลาไหล	-	-	-
17.	ตำนานต้นจาก	1	-	-
18.	แต่งงานทำไมจึงต้องมีหมากพลูและปูน	1	1	1
19.	ทำไมแมวจึงต้องเกลียดหนู	-	-	-
20.	ทุเรียน	-	-	2
21.	โธ่นี้กว่ายาก	-	2	-
22.	นกปูดตาแดง	-	2	-
23.	นกพิราบกับนกเป็ดน้ำ	-	-	-
24.	นางพิกุลทอง	1	-	-
25.	นายคดกับนายซื่อ	-	-	-
26.	นายอำเภอลาด	-	-	-
27.	ไปกับน้ำมากับน้ำ	-	-	-
28.	พระอินทร์แก้กฎหมาย	-	-	-
29.	พายเรือบก พรกครอบข้าง	-	-	1
30.	เล่นมด	-	2	1
รวม		3	9	8

จากการวิเคราะห์ทางสังคมในนิทานพื้นบ้าน จังหวัดชุมพร ด้านค่านิยม พบว่ามีการแสดงพฤติกรรมตามกรอบการวิจัยจำนวน 3 ประเด็นโดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีจำนวนมากไปหาน้อย คือ ขนบประเพณี จำนวน 9 ครั้ง ธรรมเนียมประเพณี จำนวน 8 ครั้ง และจารีตประเพณี จำนวน 3 ครั้ง

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพร จำนวน 30 เรื่อง นำมาสรุปจำนวนครั้งที่ปรากฏในพฤติกรรมแต่ละด้านได้ดังนี้

วิถีชีวิตทางสังคม	ด้าน	จำนวนครั้ง	รวม
1.ด้านความเป็นอยู่	สภาพภูมิศาสตร์	77	137
	สภาพเศรษฐกิจ	60	
2.ด้านความเชื่อ	อันสืบเนื่องมาจากศาสนา	21	75
	อาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์	24	
	ภูตผี เทวดา นางไม้ คนธรรพ์	9	
	นิमित ลางสังหรณ์และความฝัน	1	
3.ด้านค่านิยม	ผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ	23	83
	ความเมตตา เอื้อเฟื้อ	23	
	ความซื่อสัตย์	10	
	ความมั่งคั่งร่ำรวย	9	
	อำนาจ	7	
	ความสำคัญตัวบุคคล	5	
	ความกตัญญู	3	
	เกียรติยศหน้าตา	2	
	ความสบาย	1	
	ธรรมเนียมประเพณี	10	20
	ชนบประเพณี	7	
	จารีตประเพณี	3	
	รวม		315

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตทางสังคมในนิทานพื้นบ้านจังหวัดชุมพร จำนวน 30 เรื่อง มีจำนวนครั้งที่ปรากฏในแต่ละด้านรวมทั้งหมดเท่ากับ 315 ครั้ง เมื่อเรียงลำดับจำนวนครั้งจากมากไปน้อย พบว่า วิถีชีวิตทางสังคมด้านความเป็นอยู่ มีจำนวนครั้งมากที่สุด คือ 137 ครั้ง รองลงมาคือ

วิถีชีวิตทางสังคมด้านค่านิยม จำนวน 83 ครั้ง และวิถีชีวิตทางสังคมด้านความเชื่อมีจำนวน 75 ครั้ง และวิถีชีวิตทางสังคมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีน้อยที่สุดคือ 20 ครั้ง

การอภิปรายผลการวิจัย

นิทานพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่สังคมในแต่ละท้องถิ่นเล่าสืบทอดกันมา มีทั้งการจดจำและบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของคนในอดีตที่ใช้กันตามเป็นสื่อกลางกล่อมเกลापพฤติกรรมมนุษย์ โดยสร้างสรรค์ทั้งความบันเทิง เพลิดเพลินใจทำให้เกิดความใกล้ชิดผูกพันระหว่างผู้เล่าและผู้ฟัง และยังเป็นการอบรมสั่งสอนจริยธรรม คุณธรรมที่พึงงามทำให้เห็นแบบอย่างที่ดีงามที่ปรากฏอยู่ในนิทาน

จากการศึกษาและวิจัยครั้งนี้ พบว่า วิถีชีวิตความพอเพียงด้านความมีเหตุผลปรากฏจำนวนครั้งมากที่สุด เพราะเป็นเรื่องที่มนุษย์จะต้องคิดก่อนที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งในแนวทาง ที่ถูกต้องเหมาะสมหรือกระทำไปแล้วจะแก้ไขปัญหานั้น ๆ อย่างไร ดังนั้นการแสดงผลพฤติกรรมเกี่ยวกับการตัดสินใจด้วยปัญญา การฟังความคิดเห็น และไตร่ตรองอย่างรอบคอบ การปรึกษาหารือ การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม การวางแผน และการร่วมกันในการวางแผน การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การไม่ถือตนเป็นใหญ่ การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ ตลอดจนการพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม จะเป็นสาระที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีดำเนินชีวิตของสังคมในอดีตและปัจจุบันมากที่สุด แนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ วิเชียร เกษประทุม (2536, หน้า 9) กล่าวถึงคุณค่าของนิทานพื้นบ้านว่า “นิทานหลายเรื่องให้ข้อคิดแก่ผู้ใหญ่ในด้านความประพฤติดีประพฤติชอบอยู่ในจริยธรรม คุณธรรมที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม

สำหรับวิถีชีวิตความพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ปรากฏว่ามีการแสดงผลพฤติกรรมอยู่ในระดับรองลงมาจากด้านความมีเหตุผล มีความถี่ของข้อความหรือจำนวนครั้งห่างกันมากเป็นเพราะการดำเนินชีวิตของมนุษย์จะเป็นการเตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมรับกับผลกระทบของ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต มักเป็นสาระที่ไม่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าหรือกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น ทั้งด้านการไม่ประมาท การอดทน อดกลั่น มั่นคงและการรอ การรู้จักการคิดหวังและสมหวัง การไม่หลงใหลในอบายมุข การมีสติและการยับยั้ง ชั่งใจ การมีคุณธรรม การยึดมั่นตามครรลองของกฎหมาย และประเพณีที่พึงงามของสังคม การดำเนินงานตามศักยภาพเป็นไปตามขั้นตอน เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าโดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนความก้าวหน้าทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการพัฒนาและการปรับปรุงตัวเองให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประคอง นิยมมาน เหมินทร์. (2545 หน้า 79) สรุปแนวคิดไว้ดังนี้

“โดยเหตุที่นิทานมีตัวละครซึ่งมีชีวิตจิตใจแบบมนุษย์เรา ๆ เช่นนี้ เด็กที่ได้ฟังนิทานจึงเท่ากับได้มีโอกาสเรียนรู้ลักษณะมนุษย์ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนการเอาชนะอุปสรรคของตัวละคร ก็ช่วยให้เรียนรู้เรื่องของชีวิตมากขึ้น สามารถจะอดทนและพยายามทางเอาตัวรอดเมื่อต้องเผชิญอุปสรรคในชีวิตจริง”

ส่วนวิถีชีวิตความพอเพียงด้านความพอประมาณ ปรากฏการแสดงพฤติกรรมของตัวละครในระดับรองลงมาจากด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเป็นการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสาระส่วนใหญ่กำลังกระทำอยู่ในขณะนั้น ทั้งด้านการประหยัด การใช้จ่ายที่จำเป็น การไปเป็นหนี้สิน การพึ่งตนเอง การไม่โลภ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ การแบ่งปัน และการเสียสละ การรู้จักสานประโยชน์ การซื่อสัตย์สุจริต ตลอดจนการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า การแสดงพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงให้แนวคิดกับพสกนิกร เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 ตอนหนึ่งว่า

...เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนไทย ในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี...

นอกจากนี้ยังเป็นการน้อมนำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราช ทรงให้แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2548 ตอนหนึ่งว่า “ถ้าทุกคนเลื่อมใสพอเพียงก็ปฏิบัติเถิด เพราะถ้าปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง มันใช้ได้จริงๆ ไปได้จริงๆ แต่อาจไม่ค่อยสบาย เศรษฐกิจพอเพียง คือทำให้พอเพียง ถ้าไม่พอเพียงไปไม่ได้แต่ถ้าพอเพียงสามารถนำพาประเทศไปได้”

วิถีชีวิตทางสังคมพบว่าด้านความเป็นอยู่ปรากฏจำนวนครั้งมากที่สุดเพราะมนุษย์ให้ความสำคัญในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม อาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และการคมนาคมที่เอื้อต่อการทำมาหากินเพื่อการดำรงชีพต่อเผ่าพันธุ์ของตนเอง อย่างมั่นคงสอดคล้องกับสำนักงานสถิติจังหวัดชุมพร (2538) ได้กล่าวถึงจังหวัดชุมพรโดยสรุปคือจังหวัดชุมพรมีพื้นที่ราบสลับกับภูเขาเขายาวนานกับอ่าวไทยและมีแม่น้ำสายสำคัญในแต่ละอำเภอหล่อเลี้ยงประชาชนในการประกอบประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชาชนในจังหวัดชุมพรจึงมีประวัติความเป็นชุมชนดำรงมาเป็นเวลายาวนาน

ด้านความเชื่อปรากฏความเชื่อในอาถรรพ์ อภินิหารและไสยศาสตร์มากที่สุดซึ่งเป็นความเชื่อในอำนาจของธรรมชาติและสิ่งลึกลับว่าสามารถบันดาลให้ได้สิ่งที่ปรารถนามากกว่าอำนาจของตนเอง ดังนั้นความเชื่อจึงมีผลต่อพฤติกรรมการกระทำทั้งด้านดีและด้านร้ายสอดคล้องกับปัทมวดี วงษ์เกิด (2555:บทคัดย่อ) ได้สรุปไว้ว่า ความเชื่อของเยาวชนในหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์พบว่าเยาวชนให้การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งที่มองเห็นและมองไม่เห็น เช่น การนับถือศาลปะกำ นับถือผีบรรพบุรุษ เคารพนับถือช้าง เป็นต้น ซึ่งการยอมรับนับถือนี้อาจมีหลัก

อย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้ เพราะความเชื่อนั้น อาจไม่มีเหตุผลเลย และความเชื่อของเยาวชนส่วนหนึ่งเกิดจากความเชื่อเชิงประจักษ์ คือเห็นบรรพบุรุษยังปฏิบัติในพิธีกรรมนั้นๆอยู่

ด้านค่านิยมปรากฏค่านิยมการเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและความสามารถ ปรากฏเท่ากับ ค่านิยมความเมตตา เอื้อเฟื้อซึ่งเป็นค่านิยมที่ปรากฏมากที่สุด อาจเนื่องจากการดำเนินชีวิตของชาว ชุมพรมีปัญหาอุปสรรค จากการเป็นเมืองหน้าด่าน และเป็นเมืองที่ประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติมา ตั้งแต่อดีต การรักษาดำรงชีวิต การช่วยเหลือเกื้อกูลกันจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีปรากฏธรรมเนียมประเพณี มากที่สุดเนื่องจากเป็นเรื่องปกติสามัญที่คนทั่วไปนิยมปฏิบัติสอดคล้องกับ เรณุกานต์ วงศ์ภูดี (2542) ได้สรุปไว้ว่า นิทานพื้นบ้าน สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางคุณธรรม คือความรับผิดชอบ ความอดทนและความเพียร ความมีเกียรติยศ ความยุติธรรมและความมีเหตุผล นิทานพื้นบ้านมีความสัมพันธ์ค่อนข้างมากเพราะผู้เล่าเรื่องหรือผู้ แต่งเป็นคนในท้องถิ่น สภาพแวดล้อมและความรู้สึกนึกคิดผูกพันอยู่กับเรื่องที่เล่า

นิทานพื้นบ้านจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ซึ่งเมื่อได้ศึกษานิทานพื้นบ้านด้วยการ วิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียง และข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงามแก่เยาวชน จากพฤติกรรมของตัวละครเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้ นิทานยังสร้างความเพลิดเพลิน ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายเหมือนกับการอ่านตำราเรียน

กล่าวได้ว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความบันเทิงและสอดแทรกความรู้ ในการดำเนินชีวิต สอนคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนจรรยาบรรณ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะการรู้และเข้าใจจากเหง้าของตน เป็น พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาความคิด ที่ถูกต้องตามกรอบของสังคมต่อไปซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

ศุภชัย ภักดีและ สนม ครุฑเมือง (2554) ได้สรุปแนวคิดไว้ว่า ภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม ท้องถิ่น เรื่อง นกกระเต็นตอน อันได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ การเมือง การปกครอง ประเพณี คติธรรม นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมภาคอีสานแล้วยังสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของสังคม และ วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีส่วนสร้างสรรค์วรรณกรรม ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญวรรณกรรม และจะทำให้ วรรณกรรมมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่น และตระหนักถึงคุณค่า ซึ่ง มีผลให้เกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่วรรณกรรมท้องถิ่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาติสืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิจัยนิทานพื้นบ้านในจังหวัดชุมพร การวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงและ วิถีชีวิตทางสังคม ควรมีการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1. ควรศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างประเทศนำมาวิเคราะห์ วิจัยกับนิทานพื้นบ้าน และวัฒนธรรม
2. ควรศึกษาและวิจัยการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมจากวัฒนธรรมพื้นบ้าน